IIASC FOUNDATION

Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030

електронний збірник матеріалів міжнародних стажувань протягом 2025–2026 навчального року

ПАРТНЕРИ ТА ПРИЙМАЮЧІ ОРГАНІЗАЦІЇ

LÄNSI-SUOMEN OPISTO WEST FINLAND COLLEGE

oead

ZB Zentralbibliothek Zürich

European Network for Academic Integrity

Visegrad Fund

CoSA

LAUTTAKYLÄN LUKIO

kunsthaus graz

StrikePlagiarism.com

samk

HUITTINEN

ODI

École d'Humanité

PH ZH ZURICH UNIVERSITY OF TEACHER EDUCATION

n|w University of Applied Sciences and Arts Northwestern Switzerland

Universität Basel

Istituto Statale d'Istruzione Superiore BESILE - CARAMIA - GIGANTE

Kanton Bern Canton de Berne

Освітні інновації: виклики 2030*: електронний збірник матералів учасників міжнародних стажувань протягом 2025-2026 навчального року / Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці», 2026. 264 с.*

Укладач: ГРЕБЕНЮК Н. В., к.е.н., доцент ЗВО «Університет Короля Данила»

Редакційна колегія:

ЦМОЦЬ І. Г., Доктор технічних наук, професор, Національний університет «Львівська політехніка», Україна

GAVRYLIUK I., Doktor nauk humanistycznych w zakresie historii, Варшавський університет, Польща

SAMI MALINEN, principal West Finland College

ГЛАВЧЕВА Ю. М., PhD, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

У збірнику представлено матеріали учасників міжнародних стажувань:

«Особливості фінської системи освіти» *(м. Гуйттінен, Фінляндія) - 16.03-10.04.2026; 11.05-19.06.2026,*

«Інтеграція принципів сталого розвитку в освітні проєкти: досвід Австрії» *(м. Земмерінг, Австрія) - 16.03-10.04.2026,*

*«**Трансфер освітніх інновацій: швейцарська система крізь призму лідерства в освіті»** (Швейцарія) – 27.04-05.06.2026*

«Штучний інтелект та академічна доброчесність: гармонізація з європейськими стандартами» *(онлайн) - 11.05-19.06.2026.*

Матеріали збірника висвітлюють актуальні питання розвитку сучасних освітніх систем Фінляндії, Австрії та України, особливості впровадження проєктного підходу до організації освітнього процесу, використання інноваційних освітніх технологій, принципів інклюзивного навчання та академічної доброчесності. Окрему увагу приділено питанням підвищення професійної компетентності науково-педагогічних працівників на основі кращих міжнародних практик, інтеграції європейського досвіду в національну систему освіти, а також консолідації інтелектуальних ресурсів задля забезпечення сталого розвитку, підвищення соціальної згуртованості та зміцнення економічної стійкості України.

© Інститут Міжнародної Академічної і Наукової Співпраці, 2026
© Колектив авторів, 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА ***8***

Розділ 1. ..... ***10***

Blyzniuk V.
THE PECULIARITIES OF THE FINNISH EDUCATION SYSTEM **10**

Замараєва Н.Г.
ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ **12**

Грицак Т. М.
МАТЕМАТИКА ЯК ЗАСІБ ПІЗНАННЯ СВІТУ: ФІНСЬКИЙ ДОСВІД ОСВІТИ БЕЗ СТРЕСУ **15**

Кошова В.В.
ФІНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ ЯК МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ АВТОНОМІЇ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧНЯ **18**

Адамович І.П.
ЯКІСНА ОСВІТА У ДОВІРІ, ПАРТНЕРСТВІ Й ПІДТРИМЦІ **20**

Безручка О.
ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ ОСВІТИ: РОЛЬ ДОШКІЛЛЯ У ФОРМУВАННІ УСПІХУ **21**

Музичук І. В.
Музичук О. С.
ФІНСЬКИЙ ДОСВІД ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ З МАТЕМАТИКИ В УКРАЇНІ **27**

Тис С. Б.
ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ **31**

Щербак Г.В.
БІБЛІОТЕКА - ЖИТТЄВА ПОТРЕБА ТА СИМВОЛ ДЕМОКРАТІЇ **33**

Дусан І.С.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 ..... **37**

Пономарьова Н.О.
Пономарьова В.К.
ФІНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ: СТРУКТУРА, ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ **41**

Цемко А.А
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 РОКУ **44**

Kobzar O. V.
EDUCATIONAL INNOVATIONS: CHALLENGES 2030 ..... **45**

Лешко Н.В.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 ..... **48**

Шиманська Р. О.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 53

Карапутна Г.Ю.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030. ДОСЛІДЖЕННЯ СФЕРИ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ 55

Тополюк Л. О.
ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ ОСВІТИ 58

Мельник Т.М.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 (на прикладі фінської системи освіти та українського контексту) 60

Мандрик С. В.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 63

Королевська О.А.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ 66

Журавель Л. П.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ - ВИКЛИКИ 2030 68

Смішко О. П.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 70

Мащук М.В.72
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 72

Остапець А. О.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 75

Зайцев Є.О.
ФОРМУВАННЯ УМОВ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ДО 2030 РОКУ З УРАХУВАННЯМ ФІНСЬКОГО ДОСВІДУ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ 78

Лісова Т. В.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ ФІНЛЯНДІЇ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ 2030: ДОСВІД СТАЖУВАННЯ 82

Нехаєва Ю. В.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 (НА ПРИКЛАДІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ) 84

Слободян У.Р.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 (НА ПРИКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ФІНЛЯНДІЇ) 86

Демченко А.П.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 88

Федорець Н. О.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 (У КОНТЕКСТІ ФІНСЬКОЇ МОДЕЛІ ОСВІТИ) 89

Петрусевич Т.В.
ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ ЯК СКЛАДОВА БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ФАХІВЦІВ В ГАЛУЗІ ЕПІДЕМІОЛОГІЇ 91

Голубнича Л.О.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ФІНСЬКОГО ДОСВІДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ 95

Пуценко С. С.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 (НА ПРИКЛАДІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ) 98

Сушко О. В.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ: ДОСВІД ФІНЛЯНДІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ 101

Москвічова О.С.
Гевчук А.В.
Григорук І.О.
ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНІХ МОДЕЛЕЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: ФІНСЬКИЙ КЕЙС 105

Havrylyshyna I.
THE FINNISH EDUCATION SYSTEM AS A RESPONSE TO THE PROBLEM OF EDUCATIONAL INEQUALITY 108

Капінус С.Г.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 111

Чепурна Н.П.
ФЕНОМЕН ФІНСЬКОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ДЛЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (5–12 КЛАСИ) 113

Фекета І.Ю.
ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНІСТЬ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ 119

Пацаранюк Ю.М.
ЧОМУ ФІНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ СТАЛА ПРИКЛАДОМ ДЛЯ СВІТУ: РОЗДУМИ ПІСЛЯ ПОБАЧЕНОГО 122

Захаревич М.П.
ФІНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ ЯК МОДЕЛЬ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ У КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ 2030 РОКУ 125

Васечко Л.О.
Васечко О.І.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ПРАВА: ВИКЛИКИ 2030 128

Білянська І. П.
Павленко І. А.
МЕРИТОКРАТИЧНИЙ ПІДХІД У ФІНСЬКІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ: ДОСЯГНЕННЯ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ 131

Чернишова С.В.
ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ 135

Маслова А.В.
Гончарова О.А.
ДИТИНОЦЕНТРОВАНІСТЬ ЯК ОСВІТНЯ ІННОВАЦІЯ: ФІНСЬКІ ПРАКТИКИ ДЛЯ ШКІЛ УКРАЇНИ 139

Терентьєва Н.О.
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО (ФІНСЬКОГО) ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ: РИЗИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ, АДАПТИВНІСТЬ 143

Папущак У.В.
БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК ЯКОСТІ ОСВІТИ: ДОСВІД ФІНЛЯНДІЇ . 146

Семенчова Ю. П.
АРХІТЕКТУРА ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ТА ЗОНИ РЕЛАКСАЦІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ: ФІНСЬКИЙ КЕЙС ДО 2030 РОКУ 148

Dzyuban O.M.
Grushchak O.M.
THE LIFECYCLE AND PRACTICE OF THE TEACHING PROFESSION IN FINLAND 151

Avsheniuk N.
THE CHANGING PARADIGM OF FINNISH TEACHER EDUCATION 154

Лучко Г. Й.
ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНОГО ПІДХОДУ У СИСТЕМІ ФІНСЬКОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ШКІЛ ТА УНІВЕРСИТЕТІВ..... 160

Чернова Т.Ю.
Дерман Л. М.
Вовк А.А.
ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОСВІТИ ФІНЛЯНДІЇ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ..... 164

Гіржева О.М.
ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ТА ТВОРЧОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ..... 168

Havrylyshyna I.
Krasovska I.
LESSONS FROM FINNISH HIGHER EDUCATION : BALANCING ACADEMIC EXCELLENCE, STUDENT WELL-BEING AND INSTITUTIONAL AUTONOMY..... 171

Kryzhanivska A.O.
Basiuk T.S.
Zomko O.V.
TRUST AS A FOUNDATION OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION IN FINLAND: EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTS AND KINDERGARTEN TEACHERS..... 177

Вечерковська Т. В.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030. УРОКИ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ 180

Монзелевська М. В.
ОСОБЛИВОСТІ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ ДО 2030 РОКУ 184

Розділ 2 189

Прилуцька А.Є.
Кунденко Я. М.
КОМПЛЕКСНА ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АВСТРІЙСЬКОЇ МОДЕЛІ 190

Дьячук І.В.
ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ 194

Алексєєва О.О.
ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ : ДОСВІД АВСТРІЇ 197

Баран Л.В.
ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 199

Близнюк В. М.

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ 205

Богомол О.М.
ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ 207

Древенчук В.М.
ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ 209

Федюніна А.
ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ 211

Коцюбинська С.В.
ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ 213

Ігнатьєва Т.О.
ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ 214

Івановська М. Р.
ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ 218

Красовська Н.В.
ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ 220

Креденець Н. Я.
ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ТА STEM/STEAM - КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 223

Ладна В. В., Неговоренко О.О.
ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ.. 226

Лупак Н. М.
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ВИМІР..... 230

Москва Т. Є.
ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ 233

Мотузенко Т.М.
ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ 235

Подвойська О.В.
СОЦІАЛЬНИЙ ВИМІР СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІХ ПРОЄКТАХ ЗВО: АДАПТАЦІЯ АВСТРІЙСЬКОГО ДОСВІДУ ДО РЕАЛІЙ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ..... 237

Співак М.В.
ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ 241

Томіліна Т. М.
ПОБАЧИТИ, ЯК НАРОДЖУЄТЬСЯ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: НОТАТКИ З АВСТРІЙСЬКОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ 243

Чорна Н. М.
ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ : ДОСВІД АВСТРІЇ 245

Розділ 3 249

Скрипник А.В.
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ 250

Ковальчук О. В.
ФАНТАСТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШІ В НАУКОВІЙ ТА ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ І ЇХ ЗВОРТНІЙ БІК **252**

Фещенко Н. В.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 ..... **253**

Близниченко О. М.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ВИКОРИСТАННІ ШІ ЗДОБУВАЧАМИ **256**

Розділ 4 ..... ***260***

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗМІСТ ПУБЛІКАЦІЙ. ***264***

ПЕРЕДМОВА

Сучасна освіта розвивається в умовах інтернаціоналізації, цифрової трансформації та безперервного професійного навчання. Одним із ключових інструментів професійного розвитку науково-педагогічних працівників є міжнародні стажування, що сприяють академічній мобільності, обміну досвідом та впровадженню кращих європейських освітніх практик.

*Електронний збірник «**Освітні інновації: виклики 2030**» об'єднує матеріали учасників міжнародних стажувань, реалізованих упродовж 2025–2026 навчального року. Представлені публікації висвітлюють професійні здобутки авторів, аналіз сучасних освітніх тенденцій та практичні пропозиції щодо імплементації міжнародного досвіду в системі освіти України.*

*Програми стажування організовані **Польсько-українською фундацією «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці» (IIASC Foundation, IMAHC, REGON 36590701300000)** — неурядовою неприбутковою організацією, місією якої є розвиток академічної мобільності, міжнародного партнерства та підтримка безперервного професійного зростання науковців і фахівців.*

*Важливими партнерами програм є **Західно-Фінляндський коледж (West Finland College)** — один із найстаріших закладів освіти Фінляндії, заснований у 1890 році, та **Європейська мережа академічної доброчесності (European Network for Academic Integrity, ENAI)**, співпраця з якою забезпечує інтеграцію принципів академічної доброчесності, прозорості та якості освіти відповідно до європейських стандартів.*

Видання покликане стати платформою для поширення інноваційних ідей, обміну кращими практиками та розвитку міжнародної академічної співпраці.

РОЗДІЛ 1.

Міжнародне наукове стажування

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

16 березня – 24 квітня 2026 року

11 травня – 19 червня 2026 року

Blyzniuk V.
Teacher of English in the Naukova Zmina Lycee, Kyiv

THE PECULIARITIES OF THE FINNISH EDUCATION SYSTEM

The Finnish education system is widely recognized as one of the most successful and equitable in the world. Its uniqueness lies not only in outstanding academic results but also in the philosophy and values that guide its structure and operation. Unlike many other systems focused primarily on measurable outcomes, the Finnish approach prioritizes equality, student well-being, and lifelong learning.

One of the central principles of Finnish education is equal access to high-quality schooling for all. There are no elite or specialized schools in the traditional sense; instead, every child, regardless of background, has the right to an equally strong education. This is supported by significant government investment in public schools and a belief that education is a social responsibility rather than a competitive service.

Teachers are highly respected professionals, and all must hold a master's degree in education. This high level of teacher qualification ensures not only deep subject knowledge but also strong pedagogical skills and autonomy in decision-making.

The Finnish model emphasizes trust and professional freedom. Teachers are given the authority to choose teaching methods and materials based on students' needs rather than standardized curricula or high-stakes testing. National assessments exist, but they are used for system evaluation rather than ranking schools or students. As a result, the atmosphere in Finnish classrooms tends to be less stressful, allowing learners to develop creativity, intrinsic motivation, and self-regulation. Education here is viewed as a process of holistic personal growth rather than a race for grades.

A key factor contributing to Finland's success is its strong focus on equity. Schools receive additional support if their students face socioeconomic challenges, ensuring that no one is left behind. Special education services are available early and integrated into regular schooling, preventing future academic gaps. Furthermore, the absence of tuition fees and the

provision of free school meals, transportation, and materials create a genuinely inclusive environment.

Another distinctive feature of Finnish education is the balance between academic learning and well-being. Students have relatively short school days, minimal homework, and frequent breaks, reflecting an understanding that rest, play, and social interaction are essential components of cognitive development. This approach also fosters positive relationships between teachers and students, strengthening trust and collaboration.

However, Finland's success should not be idealized without critical analysis. Recent discussions highlight challenges such as digitalization, teacher workload, and changing student motivation. Yet the strength of the Finnish model lies in its adaptability: policies evolve through evidence-based decision-making and open dialogue among educators, researchers, and policymakers.

In conclusion, the Finnish education system demonstrates that excellence and equity can coexist when trust, professionalism, and student-centered values guide educational policy. Its analytical approach to reform, emphasis on teacher autonomy, and prioritization of well-being make it a model worth studying and adapting — not copying — in other contexts. The Finnish case proves that true educational success depends on social cohesion, respect for teachers, and a shared belief in education as a common good.

REFERENCES:

1. Sahlberg, P. (2015). Finnish Lessons 2.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland. New York: Teachers College Press.

2. Ministry of Education and Culture of Finland. (2023). Finnish Education in a Nutshell. Helsinki: MOEC.

3. OECD. (2022). Education Policy Outlook: Finland. Paris: OECD Publishing.

Замараєва Н.Г.
вчитель математики,
Технічний ліцей Дніпровського району м. Києва
Сиротенко Ю.Є.
вчитель німецької мови, ліцей 137 м. Києва
Яцковська Т.М.
вчитель математики, ліцей 137 м. Києва

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Освіта є ключовим чинником соціального поступу, інноваційного розвитку та національної конкурентоспроможності. Україна, впроваджуючи реформу Нової української школи, спрямовує зусилля на оновлення змісту, методів і середовища навчання. У цьому процесі надзвичайно цінним є досвід Фінляндії — держави, яка визнана однією з найуспішніших освітніх систем світу. Метою цього есе є аналіз ключових характеристик фінської освіти та окреслення можливостей її адаптації до українських реалій.

1. Структура фінської системи освіти. Фінська система освіти вирізняється послідовністю, гнучкістю та доступністю на всіх рівнях. Вона охоплює:

– дошкільну освіту (1–5 років),

– дошкільну освіту (6 років),

– базову освіту (7–15 років),

– старшу середню освіту (16–19 років), яка поділяється на загальну (підготовка до університету) та професійну (підготовка до ринку праці або фахової освіти),

– вищу освіту (з 20 років) — університетську або професійну [2, с. 1–2].

Система побудована так, щоб забезпечити безперервність навчання і можливість переходу між напрямами. Учні мають свободу обирати навчальний шлях, поєднувати теоретичне й практичне навчання, змінювати профіль залежно від власних інтересів. Така гнучкість дозволяє враховувати індивідуальні особливості та сприяє формуванню внутрішньої мотивації до навчання [1, с. 4].

2. Філософія та принципи фінської освіти. Основу фінської моделі становлять

принципи рівності, довіри та професіоналізму. Освіта у Фінляндії є безкоштовною на всіх рівнях, включаючи харчування, підручники та транспорт. Високі стандарти поєднуються з індивідуальним підходом: учитель не лише передає знання, а є наставником, який допомагає дитині реалізувати свій потенціал [1, с. 6].

Важливим є також психологічний комфорт. У фінських школах немає змагання між учнями, адже головна мета — не порівняння результатів, а розвиток особистості. Атмосфера довіри, підтримки й доброзичливості створює відчуття безпеки, яке є передумовою успішного навчання.

3. Сучасні педагогічні стратегії. У фінській школі широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що розвивають критичне, творче й аналітичне мислення. Серед них:

– співпраця (collaborative / cooperative learning) — учні працюють у групах, розв’язуючи спільні завдання;

– учнецентризм (student-centered learning) — увага зосереджується на самостійному пошуку рішень;

– співвикладання (co-teaching) — два педагоги спільно проводять урок, доповнюючи одне одного;

– навчання через дослідження, проєкт або проблему (inquiry / project / problem-based learning);

– інтегроване навчання змісту та мови (CLIL — Content and Language Integrated Learning) [2, с. 3–4].

Такі підходи сприяють розвитку вміння мислити нестандартно, аргументувати власну позицію, співпрацювати та приймати рішення. Учитель виступає фасилітатором, який організовує процес пізнання, а не контролює його.

4. Явищне навчання як освітня інновація. Однією з найбільш упізнаваних особливостей фінської системи є явищне (phenomenon-based) навчання, що базується на інтеграції кількох предметів навколо спільної теми чи явища. Такий підхід формує у школярів системне бачення світу, уміння пов’язувати знання з різних галузей і застосовувати їх до реальних життєвих ситуацій [2, с. 5].

Наприклад, під час дослідження теми «Сталий розвиток» учні можуть аналізувати економічні, екологічні та соціальні аспекти одночасно. Як підкреслює К. Лонка (Lonka, 2019), явищне навчання сприяє формуванню цілісного мислення і поєднанню теорії з практикою [1, с. 8].

5. Освітнє середовище та оцінювання. Шкільний простір у Фінляндії організовано таким чином, щоб стимулювати співпрацю та творчість. Приміщення відкриті, гнучкі, з зонами для спільної роботи, відпочинку та рефлексії. Дизайн шкіл підпорядкований ідеї комфортне середовище підсилює ефективність навчання [2, с. 6].

Учителі мають автономію у виборі форм оцінювання, а зворотний зв'язок надається у формі рекомендацій, а не порівнянь. Це усуває конкуренцію і підсилює внутрішню мотивацію школярів [1, с. 10].

6. Уроки для України. Фінський досвід переконує: успішна освітня система не потребує надмірного контролю, а базується на довірі, професіоналізмі та підтримці вчителя. Для України це означає необхідність подальшого зміцнення автономії шкіл, упровадження компетентнісних методик, розвитку інклюзії та створення комфортного освітнього середовища.

Елементи фінської моделі — такі як феномен-орієнтоване навчання, кооперативна діяльність, гнучкі освітні траєкторії та психологічна підтримка — можуть стати потужними інструментами для підвищення якості української освіти та добробуту учасників освітнього процесу [1, с. 12; 2, с. 7].

Фінська система освіти є прикладом цілісного поєднання гуманістичних цінностей, професійної автономії та освітньої ефективності. Її головна мета — допомогти дитині навчитися мислити, діяти й відчувати себе успішною у швидкозмінному світі.

Для України фінський досвід є не лише моделлю для наслідування, а й джерелом натхнення до створення власної системи, заснованої на довірі, партнерстві й людяності. Адже саме ці складові формують освітнє середовище, у якому дитина розвивається як особистість і громадянин.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Finnish Education in Practice: Observation Materials from International Internship, 2025.
2. The Finnish Education System: Structure, Strategies, and Models, 2025.
3. Lonka, K. (2019). Phenomenal Learning from Finland (2nd ed.). Keuruu: Otava.
4. Sahlberg, P. (2015). Finnish Lessons: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? Teachers College Press.
5. Finnish National Agency for Education. (2023). The Finnish Education System. Retrieved from https://www.oph.fi/en/education-system

Грицак Т. М.
вчителька математики та інформатики,
Брошнів-Осадського ліцею Брошнів-Осадської селищної ради

МАТЕМАТИКА ЯК ЗАСІБ ПІЗНАННЯ СВІТУ: ФІНСЬКИЙ ДОСВІД ОСВІТИ БЕЗ СТРЕСУ

Система освіти Фінляндії вже кілька років поспіль посідає провідні позиції у міжнародних рейтингах, зокрема у дослідженнях PISA. Високих результатів учні досягають саме з математики та природничих наук. Третина здобувачів освіти досягли щонайменше 2-го рівня володіння математикою, це вище за середній показник по країнах ОЕСР [2, с. 12]. Ці учні можуть аналізувати, доводити, розкривати зміст, критично мислити та розпізнавати без чітких інструкцій, зокрема можуть порівняти, яким маршрутом краще скористатися, щоб зекономити час та витрати на поїздку, враховуючи різні можливості: летіти літаком, пливти поромом, їхати потягом, автобусом, автомобілем. Математика у Фінляндії є предметом, який викликає інтерес і позитивні емоції в учнів. Що ж є ключем до зацікавлення цим предметом?

Особливість фінської освіти полягає не тільки в академічних досягненнях, але й у її освітній філософії, побудованій на довірі, рівності та психологічному благополуччі. Таке поєднання дозволяє фінським школам перетворити математику з

джерела страху на інструмент для розуміння світу. Фінська система освіти заснована на принципі гуманізму: школа повинна не змушувати, а надихати вчитися. На відміну від багатьох країн, освітній процес у Фінляндії не зосереджений на контролі, тестах чи нескінченних перевірках знань. Тут довірою користуються як учні, так і вчителі. Педагоги мають свободу вибору методів навчання, а учні можуть робити помилки, вони не бояться, що їх хтось засудить чи вони отримають негативну оцінку за свою відповідь. Помилки розглядаються як природна частина процесу мислення, а не як невдача. Такий підхід формує впевненість у собі та внутрішню мотивацію, що є основою успішного опанування математики.

Тут свідомо уникають надмірного запам'ятовування та зубріння навчального матеріалу, натомість наголошують на його розумінні та розвитку практичних навичок. Фінські педагоги часто повторюють принцип: *«Не просто вивчай математику — застосовуй її щодня»* [1, с.12]. Їм важливіше, щоб діти зрозуміли, як застосовувати знання з математики, наприклад, коли вони йдуть до магазину. Замість стандартних вправ на відпрацювання єдиного алгоритму учням пропонуються проблемні ситуації, під час вирішення яких вони повинні самостійно знаходити шляхи застосування математичних знань.

У початковій школі Фінляндії навчання спрямоване на всебічний розвиток дітей, на розвиток логічного мислення через ігри та дослідницьку діяльність [4, с. 12]. Замість вивчення таблички множення дітям пропонують ігри, в яких вони наочно розуміють принцип множення як додавання однакових чисел кілька разів. Такий підхід допомагає дітям осмислити математичні дії, а не просто запам'ятати їх. Учителі часто пов'язують це з практичними ситуаціями: підрахунок груп предметів, грошей чи кроків під час рухливих ігор. Завдяки цьому математика сприймається як жива, зрозуміла й потрібна частина життя, а не як абстрактна система правил. Саме так у фінських школах формується природна зацікавленість математикою — через досвід, розуміння й довіру до власного мислення. Під час вивчення дробів, замість монотонного розв'язування прикладів на додавання, віднімання чи порівняння дробів дітям пропонується розділити піцу між друзями на рівні частини, під час цього

процесу обговорити, яку частину отримає кожен чи скільки шматків залишиться.

У середній та старших школах використовують метод проєктів. Учні створюють мініпідприємства й використовують математику для ведення обліку, розрахунку прибутку, податків і собівартості. На уроках геометрії шукають геометричні фігури в архітектурі, мистецтві або вимірюють предмети у класі, щоб зрозуміти поняття площі, довжини чи об'єму. Вивчаючи функції з алгебри, замість сухого $y=2x+3y$ діти моделюють реальні ситуації — як росте ціна залежно від кількості товару або як змінюється температура протягом дня.

Важливою складовою фінської системи освіти є підручники, які відіграють ключову роль у формуванні математичної грамотності учнів. Хочу відзначити їхню особливість — вони дуже прості і «дружні». Використовується велика кількість ілюстрацій, схем, кольорів, гумору. Мова наближена до розмовної, але коректна з точки зору науки [1, с. 108].

Цікавим фактом є те, що у Фінляндії вчителі не викликають учнів «до дошки». Учні виконують завдання самостійно, а вчитель допомагає тим, у кого виникають труднощі. До речі, учні пишуть в зошитах олівцем і можуть витерти написане кілька разів. А ще фінські учні отримують дуже мало домашніх завдань, вчителі рекомендують зводити дітей у музей чи басейн, погуляти або зайнятись іншим видом діяльності. Перерви учні проводять на вулиці, незалежно від погодних умов чи пори року, вдихаючи свіже повітря і спілкуючись з друзями. Ще однією цікавою особливістю фінських шкіл є те, що учні ходять босі. Так вони підтримують чистоту, домашній затишок і спокійну атмосферу в класах.

Отже, система освіти Фінляндії демонструє, що успішне навчання математики можливе не через сувору дисципліну чи жорсткий контроль, а завдяки довірі, свободі, практичності. Школа — це простір для розвитку та навчання, а не для страху. Математика тут не просто предмет, а інструмент для пізнання світу, що викликає цікавість та захоплення.

Фінський досвід — це не шаблон, який можна просто скопіювати, а джерело натхнення для створення ефективної моделі освіти. Україна має потенціал для

впровадження цих ідей, особливо якщо зміни будуть поступовими, підтриманими на державному рівні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Joutsenlahti, J. & Kulju, P. (2017). *Multimodality in Finnish mathematics textbooks. LUMAT Journal of Mathematics Education*, University of Helsinki

2. OECD. Education Policy Outlook: Finland. — OECD Publishing, 2019. — https://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Finland-2019.pdf

3. TIMSS 2015. The Mathematics Curriculum in Primary and Lower Secondary Grades in Finland. Boston College, 2016. 125 с.

4. Старий Лев. 7 принципів фінської освіти. Старий Лев. https://starylev.com.ua/blogs/7-pryncypiv-finskoyi-osvity?srsltid=AfmBOorMmApfVARgPZqDcP4_C4iWycI0diAoXpW_JZQrhau8vpgTzKCb

Кошова В.В.
вчитель початкових класів, вчитель англійської мови,
бакалавр психології, приватна школа-студія «ЗнайКо», Україна

ФІНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ ЯК МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ АВТОНОМІЇ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧНЯ

Актуальність теми стажування полягає в необхідності вивчення ефективних моделей освіти, які забезпечують високий рівень компетентностей учнів та розвиток їх автономії. Фінська система освіти є однією з найбільш успішних у світі завдяки своєму підходу, що поєднує глибоку академічну підготовку з розвитком соціальних та емоційних навичок. Аналіз цієї системи дозволяє зрозуміти, яким чином формується відповідальність учня за власне навчання [1, с.12].

Фінська система освіти ґрунтується на принципі довіри до учня та педагога.

Викладачі отримують високу автономію у виборі методів навчання, а учні — можливість брати активну участь у процесі, самостійно плануючи свої навчальні дії. Емпіричні дослідження показують, що такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, внутрішньої мотивації та соціальної відповідальності [2, с.45].

Особливістю фінської освіти є мінімізація оцінювання і тестування у початкових класах, що дозволяє учням зосередитися на процесі навчання, а не на формальних результатах. Такий підхід формує внутрішню мотивацію та вміння самостійно оцінювати власні досягнення [3, с.78].

Крім того, важливою складовою є індивідуальний підхід до учнів та підтримка психоемоційного стану. Вчителі створюють умови для розвитку сильних сторін кожного учня, а колективна робота в проєктах сприяє формуванню командної відповідальності та соціальної компетентності [4, с.102].

З аналізу фінської моделі освіти випливає, що ключовими елементами успішного лідерства учня є автономія, самомотивація та відповідальність за навчальні результати. На основі цього досвіду можна формувати рекомендації щодо адаптації окремих принципів фінської системи в українських умовах, враховуючи культурні та соціальні особливості [5, с.150].

Отже, фінська система освіти демонструє, що розвиток автономії та відповідальності учнів є основою ефективного навчального процесу. Запровадження подібних принципів в інших країнах може суттєво підвищити рівень освітніх досягнень та формування ключових компетентностей сучасного учня.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Sahlberg P. Finnish Lessons 2.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? New York: Teachers College Press, 2015.

2. Simola H., Varjo J., et al. The Finnish Education Mystery. Routledge, 2018.

3. Finnish National Agency for Education. Core Curriculum for Basic Education 2014. Helsinki: Finnish National Board of Education, 2014.

4. Niemi H., Jakku-Sihvonen R. Teacher Education and Professional Development in Finland. Sense Publishers, 2016.

5. Kuuskorpi M. Education Reforms in Finland: Lessons for Other Countries. Helsinki University Press, 2019.

Адамович І.П.
Вчитель англійської мови ЗЗСО І-ІІІ ст. сщ. Новий Яричів

ЯКІСНА ОСВІТА У ДОВІРІ, ПАРТНЕРСТВІ Й ПІДТРИМЦІ

Країни сучасного світу шукають нові підходи, що сприятимуть розвитку компетентностей, а не лише накопиченню знань, тому сучасна освітня політика дедалі частіше звертається до досвіду Фінляндії. Адже саме Фінляндія відома у світі як країна з найефективнішою системою освіти. Звичайно це не випадковість, тому що ця країна створила унікальну модель шкільної освіти, що поєднує якість, гуманізм і довіру. Саме ці чинники забезпечили високі результати фінських учнів без надмірного контролю та жорсткої конкуренції. В Україні триває модернізація освітньої системи в межах реформи НУШ, тому це питання є актуальним для нашої держави також.

Однією з найважливіших особливостей фінської освіти є фокус на рівності та доступності освіти. Учні мають рівні права на отримання освіти. Кожна дитина, незалежно від соціального статусу чи місця проживання, має право на якісне навчання. Усі школи фінансуються державою, тому різниці між сільською та міською школою практично немає. Безкоштовними є не лише навчальні матеріали, а й харчування, транспорт, медична та психологічна допомога фахівців, які роблять освіту справді інклюзивною.

Другим ключовим чинником успіху є висока професійність і автономія вчителя. Держава забезпечує належну підготовку майбутніх педагогів — кожен вчитель має магістерський ступінь і проходить ретельний відбір. Відсутність надмірного контролю з боку адміністрації чи держави дає можливість працювати творчо й орієнтуватись на

реальні потреби дітей. Така довіра підсилює мотивацію вчителя, а професія педагога має високий престиж у суспільстві. Учитель у Фінляндії має високу автономію у виборі методів навчання. Йому довіряють ухвалювати рішення щодо темпу роботи, добору матеріалів і способів оцінювання.

Важливою рисою фінської освіти є те, що у фінській школі дитина не є об'єктом навчання, а активним учасником процесу. Вчитель виступає не лише джерелом знань, а наставником і консультантом. Освітній процес орієнтований не на рейтинг чи тести, а на розвиток кожної дитини. Учнів не порівнюють між собою — оцінювання має підтримувальний характер, що знижує рівень стресу та стимулює внутрішню мотивацію. Учні часто працюють у групах, спільно шукають рішення, розвивають соціальні навички. Такий підхід формує в дітей сміливість мислити, експериментувати, ставити запитання. Це формує культуру взаємоповаги та підтримки. Для України цей досвід є надзвичайно цінним: він може стати дороговказом у створенні школи, що розвиває вільну, творчу, відповідальну особистість.

Отже, якісна освіта не залежить лише від обсягу фінансування чи кількості годин навчання. Її основа у довірі, партнерстві й підтримці. І саме успіх фінської системи освіти доводить те, що в поєднанні рівності можливостей, професійної свободи вчителів, індивідуального підходу до дитини й довіри між усіма учасниками освітнього процесу можливо створити школу, у якій кожен учень буде успішним і почуватиметься цінним, що важливо для майбутнього суспільства.

Безручка О.
вчитель

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ ОСВІТИ: РОЛЬ ДОШКІЛЛЯ У ФОРМУВАННІ УСПІХУ

Обґрунтування проблемної ситуації: У сучасному світі освітні системи багатьох країн перебувають під тиском глобальних рейтингів та вимог ринку праці, що часто

призводить до надмірного акценту на академічних досягненнях, ранньому початку формального навчання та стандартизованому тестуванні, навіть на дошкільному рівні. Ця модель, однак, нерідко супроводжується зростанням стресу серед учнів, зниженням мотивації до навчання та ігноруванням індивідуальних потреб розвитку дитини.

Чому фінська освітня система стабільно демонструє одні з найкращих результатів у світі, попри свою "ненапруженість" та акцент на грі, а не на ранньому академічному навантаженні, і як саме особливості їхніх дитячих садочків (дошкільної освіти) сприяють цьому феномену?

На противагу цьому, фінська система освіти протягом десятиліть стабільно посідає провідні позиції у міжнародних порівняльних дослідженнях (наприклад, PISA), демонструючи високу якість знань і навичок при одночасному забезпеченні високого рівня благополуччя учнів. Особливо показовим є підхід до дошкільної освіти (Early Childhood Education and Care, ECEC), який відкидає ранню академізацію на користь гри, добробуту та розвитку соціально-емоційних навичок. Аналіз цього феномену є актуальним для пошуку більш гуманних, ефективних та стійких моделей освіти.

В умовах глобальної конкуренції та прагнення до підвищення освітніх стандартів, багато країн світу, включно з Україною, схильні до надмірного раннього академізації дитинства. Це виражається у запровадженні складних шкільних програм у дитячих садках, збільшенні кількості формальних занять та зменшенні часу на вільну гру. Фінляндія, навпаки, послідовно відстоює пріоритет благополуччя дитини, гри та соціально-емоційного розвитку на дошкільному етапі. Цей парадокс вимагає аналітичного осмислення: чи не є саме цей "ненапружений" підхід ключем до формування всебічно розвиненої, мотивованої та успішної особистості, готової до навчання впродовж усього життя?

Актуальність дослідження фінської освітньої моделі, особливо на етапі дошкілля, зумовлена тим, що вона кидає виклик загальноприйнятим глобальним трендам. Замість того, щоб впроваджувати уніфіковані навчальні плани та раннє оцінювання, Фінляндія зосереджується на рівності, довірі до вчителя та

дитиноцентризмі. Цей підхід забезпечує не лише високі академічні результати у старшій школі, але й закладає міцний фундамент для навчання протягом усього життя та психічного здоров'я громадян.

Ключова відмінність починається саме з дошкільної ланки (ECEC), яка є добровільною і має на меті не підготовку до школи через читання та письмо, а цілісний розвиток особистості через гру як основний метод навчання. У Фінляндії офіційне формальне навчання (початок обов'язкової школи) розпочинається лише у віці семи років, що є одним із найпізніших показників серед розвинених країн. До цього віку, програма ECEC орієнтована на сім сфер компетенцій: мова та взаємодія; математичні навички; навколишнє середовище та природа; здоров'я та добробут; мистецтво та культура; етика та філософія; а також уміння вчитися. При цьому найбільший акцент робиться на соціально-емоційному навчанні та фізичному розвитку. Дослідження фінської моделі дошкільної освіти є критично важливим для освітніх реформ, оскільки вона пропонує прагматичну альтернативу традиційним, часто авторитарним, підходам. Стажування або глибокий аналіз фінського досвіду дозволяє не просто описати, а зрозуміти філософію, що стоїть за їхніми успіхами. Це не про копіювання, а про інтеграцію принципів, які підтвердили свою ефективність у формуванні міцного освітнього фундаменту.

Основна частина дослідження має на меті аналітично розкрити механізми успіху фінського дошкілля. Перший ключовий елемент — це висока професійність та автономія вчителів. Усі педагоги дошкільної освіти повинні мати ступінь магістра, що забезпечує глибоке розуміння педагогіки розвитку дитини, психології та методів гри. Ця інвестиція у кадри дозволяє державі надавати вчителям високий ступінь довіри та автономії у виборі методів і матеріалів, адаптуючи їх під конкретну групу та індивідуальні потреби кожної дитини. Відсутність деталізованих уніфікованих навчальних планів, що спускаються «згори», стимулює креативність і відповідальність педагогів.

Другий критично важливий аспект — це акцент на добробуті (well-being) та рівності. Фінська система ECEC прагне мінімізувати освітній розрив ще до початку

школи. Держава забезпечує доступність та високу якість дошкільних послуг для всіх дітей, незалежно від соціального чи економічного статусу родини. Щоденний розклад містить значні періоди для неструктурованої гри, відпочинку та перебування на свіжому повітрі, що є свідомою політикою для зниження стресу та сприяння природному розвитку мозку дитини. Гра розглядається не як перерва від навчання, а як головний інструмент пізнання світу, соціалізації та розвитку когнітивних навичок.

Третій важливий фактор — це відсутність раннього тестування та конкуренції. Дошкільна освіта у Фінляндії не передбачає стандартизованого тестування чи ранніх оцінок академічних знань. Оцінювання є формативним і зосереджується на моніторингу прогресу дитини у розвитку навичок, поведінки та соціальної взаємодії. Це створює середовище без тиску, де діти можуть вільно експериментувати, робити помилки та розвивати внутрішню мотивацію до навчання. Це прямо протилежно до систем, де дітей вже у 4-5 років оцінюють за шкільними критеріями, що часто призводить до вигорання та тривожності.

Аналіз показує, що фінський підхід до дошкілля — це не просто відстрочка початку школи, а глибоко продумана педагогічна філософія, яка визнає унікальну цінність дитинства. Відкладаючи формальні академічні вимоги, система дозволяє дітям повністю розвинути необхідні передумови для успішного навчання: навички саморегуляції, соціальну компетентність, стійкість та здатність до концентрації уваги. Ці навички, набуті через гру та взаємодію, є набагато міцнішим фундаментом для майбутньої академічної успішності, ніж передчасне освоєння літер та цифр.

Ключова особливість фінського дошкілля — це його антиакадемічний наголос і пріоритет цілісного розвитку. Фінський дитячий садок (päiväkoti) — це не «міні-школа», а простір для змістовного пізнання через гру, рух та експеримент. Гра як фундаментальний метод навчання: Гра у Фінляндії не є лише перервою між заняттями; це основний педагогічний інструмент. Аналіз показує, що, присвячуючи левову частку часу вільній та спрямованій грі, діти розвивають виконавчі функції мозку: саморегуляцію, планування, гнучкість мислення та соціальні навички. Вони вчаться вирішувати конфлікти та співпрацювати, що є не менш важливим для майбутнього

успіху, ніж раннє читання. Фінська система визнає, що дитина, яка вміє керувати своїми емоціями та увагою, буде краще засвоювати знання у школі.Пріоритет благополуччя та емоційного інтелекту (Well-being): Основний акцент робиться на турботі, догляді та емоційному комфорті. Дошкільний персонал (який часто має ступінь магістра) працює над забезпеченням того, щоб кожна дитина почувалася в безпеці та була емоційно підготовлена до навчання. Цей фокус на внутрішній мотивації та психологічному здоров'ї є прямим контрастом до систем, що фокусуються на зовнішній оцінці та примусі. Індивідуалізований підхід та екологія: На відміну від уніфікованих програм, фінська освіта вимагає розробки індивідуальних планів дошкільної освіти для кожної дитини. Це забезпечує, що темп і зміст навчання відповідають потребам, інтересам та рівню розвитку конкретної дитини. Крім того, навчання на свіжому повітрі (Outdoor Learning) є невід'ємною частиною програми, незалежно від погоди, що сприяє фізичному здоров'ю та зв'язку з природою, розвиваючи креативність і навички вирішення проблем. Аналітичний погляд на ресурси виявляє, що успіх забезпечується не лише філософією, але й високим професіоналізмом педагогів. Вимоги до освіти вихователів та менші групи дозволяють реалізувати індивідуальний та ігровий підхід якісно, забезпечуючи справжню, а не декларативну, персоналізацію.

Моя позиція, як автора полягає в тому, що ключ до успіху фінської освіти лежить у її глибокому розумінні дитячої психології та розвитку, яке втілюється у дошкіллі. Відсутність тиску та акцент на грі не є відмовою від навчання, а є найбільш ефективним способом його організації на ранньому етапі. Свідоме відтермінування формального початку шкільного навчання до 7 років, при цьому використання дошкілля для розвитку соціального, емоційного та рухового інтелекту, створює міцний, еластичний фундамент. Діти, які вміють грати, — це діти, які вміють вчитися, оскільки гра є тренуванням внутрішньої мотивації, що є найціннішим активом для будь-якого школяра.

Аналіз особливостей фінських дитячих садочків підтверджує, що їхня освітня філософія, яка ставить на перше місце благополуччя, гру та індивідуалізацію, є

раціональною та ефективною стратегією. Успіх Фінляндії не є випадковим, а є прямим наслідком інвестицій у якість педагогічного персоналу та свідомого опору тенденції ранньої академізації. Фінська дошкільна освіта є інкубатором мотивації та саморегуляції, що є критичними для успішного навчання у школі та протягом життя.

Пропозиції (для реформування/запозичення):

Деакадемізація дошкілля: Зменшити кількість формальних занять у дитячих садках, замінивши їх на вільну та цілеспрямовану гру. Слід переглянути освітні програми з фокусом на розвитку соціальних, емоційних та моторних навичок. Підвищення кваліфікації та статусу вихователів: Запровадити більш високі освітні стандарти для дошкільних педагогів (прагнення до магістерського рівня освіти) та підвищити їхній професійний статус і оплату праці, визнаючи їхню роль як ключових фахівців у формуванні особистості. Принцип "Навчання на свіжому повітрі": Інтегрувати постійне навчання на свіжому повітрі як обов’язкову частину щоденної програми, використовуючи природне середовище як навчальний простір для розвитку дослідницьких навичок. Фокус на Well-being: Зробити емоційний розвиток, саморегуляцію та благополуччя основними показниками успіху дошкільної освіти, а не ранні навички читання чи письма.

Підсумки дослідження однозначно вказують на те, що успіх фінської системи освіти починається з її радикально гуманного та цілісного підходу до дошкільної освіти. Відмова від ранньої академізації на користь гри, фізичного розвитку, емоційного благополуччя та соціалізації створює оптимальні умови для когнітивного та особистісного розвитку. Ключовими стовпами цієї системи є висококваліфіковані, автономні та шановані вчителі, а також державна політика, спрямована на забезпечення рівності та навчання без стресу.

Пропозиції для освітніх систем, що прагнуть покращення:

– підвищення кваліфікаційних вимог та статусу дошкільних педагогів: інвестування у вищу освіту для вихователів (рівень магістра) та надання їм більшої професійної автономії.

– перегляд навчальних планів ЕСЕС: рішучий перехід від фокусу на ранніх

академічних знаннях до пріоритету розвитку соціально-емоційних навичок, саморегуляції та навчання через гру (дитиноцентрований підхід).

– забезпечення часу для неструктурованої гри на свіжому повітрі: інтеграція тривалих періодів вільної гри та фізичної активності у щоденний розклад як необхідного компонента розвитку, а не як простої "перерви".

– усунення стандартизованого тестування у дошкіллі: заміна раннього формального оцінювання на формативну оцінку прогресу дитини, зосереджену на її цілісному розвитку, а не на стандартизованих показниках.

Музичук І. В.
заступник директора з наукової роботи
Хмельницького приватного ліцею «Мої обрії»
Музичук О. С.
магістрант фізико-математичного факультету
Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка

ФІНСЬКИЙ ДОСВІД ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ З МАТЕМАТИКИ В УКРАЇНІ

Сьогодні Україна стикається з масштабним викликом — проблемою освітніх втрат, що різко загострилася внаслідок пандемії COVID-19 та повномасштабної війни. Ці події спричинили суттєві прогалини у знаннях, уміннях і навичках здобувачів освіти, порушивши цілісність освітнього процесу. Особливо гостро ця проблема проявляється у сфері математичної освіти, яка потребує системності, безперервності та індивідуального підходу. В умовах глибоких суспільних трансформацій перед державою постає стратегічне завдання — не лише подолати наслідки освітніх втрат, а й вибудувати систему, здатну до стійкого відновлення, адаптації та розвитку навіть у кризових ситуаціях.

У пошуках ефективних шляхів подолання освітніх втрат важливо звертатися до міжнародного досвіду країн, які досягли стабільно високих результатів у сфері освіти. Однією з таких є Фінляндія — держава, що протягом останніх десятиліть посідає провідні позиції у світових освітніх рейтингах (зокрема PISA) та вважається еталоном у створенні гуманістично орієнтованої, інклюзивної та гнучкої системи освіти [3]. Саме тому вивчення її досвіду є надзвичайно корисним для українських педагогів.

З огляду на зазначене, метою дослідження став аналіз фінського досвіду організації навчання математики в аспекті формування стійкості до освітніх втрат та визначення можливостей його адаптації до українських реалій.

Дослідження ґрунтується на аналізі фінських освітніх документів, програм і методик, а також на вивченні практичного досвіду викладачів старшої школи Eura High School (Lukio), школи Hirvikosken yhtenäiskoulu, Tampere University та політехнічного коледжу HAMK Mustiala. Дослідження проводили під час шеститижневого стажування, де дев’ять днів були присвячені виїзному семінару безпосередньо у Фінляндії. У процесі стажування здійснювалося деталізоване спостереження за організацією освітнього процесу.

На основі проведеного аналізу виділили декілька ключових аспектів фінського досвіду, які є перспективними для адаптації. По-перше, це раннє виявлення прогалин та підтримка. Фінська система приділяє значну увагу ранньому виявленню дітей, які мають труднощі в навчанні, розробляючи для них індивідуальні навчальні плани. Ці плани включають додаткові заняття та адаптовані методики, що в контексті освітніх втрат з математики означає інтенсивну роботу з тими, хто відстає, задля швидкого заповнення прогалин. В старших класах (аналог наших 10-11) є можливість обирати між простішим та більш складним курсами математики. Також є можливість долучитися до курсу повторного вивчення математики.

Спілкування з місцевими учнями дозволило зробити висновок, що в очах дітей вчитель - не лише джерело знань, а передусім партнер і наставник у навчальному процесі. Освітнє середовище будується на довірі, співпраці та взаємній підтримці, що створює передумови для формування внутрішньої мотивації до навчання. Зазвичай

уроки тривають 70 хвилин. З них 20 хвилин – це пояснення вчителя, а наступних 50 хвилин – виконання тренувальних вправ. Учитель при цьому завжди поруч — він уважно спостерігає за динамікою навчання, може повторно пояснити, вказати, де можна отримати ще раз інформацію з даної теми, надає індивідуальну допомогу й підбадьорює учня. Вчитель взаємодіє з учнем за запитом дитини. Такий підхід не лише запобігає накопиченню освітніх втрат, а й сприяє розвитку впевненості у власних силах, формує позитивне ставлення до навчання та довіру між учнем і педагогом. Також фінські школи часто організовують заняття в малих групах, забезпечують індивідуальну підтримку спеціальними педагогами (тьюторинг), що дозволяє більш глибоко працювати над проблемними темами [2].

По-друге, це акцент на розумінні, а не на зубрінні. Фінська математична освіта зосереджена на глибокому розумінні матеріалу, а не на механічному запам’ятовуванні формул. Крім того, математика часто вивчається через практичні задачі та реальні ситуативні завдання. Це робить її більш зрозумілою, цікавою, підвищує мотивацію учнів та допомагає їм усвідомити цінність математичних знань [4].

По-третє, важливим чинником є автономність вчителів. Значна педагогічна автономія дозволяє фінським вчителям обирати методи навчання та адаптувати програму під потреби конкретного класу та окремих учнів. І це є ключовим для адресної роботи з освітніми втратами [1].

По-четверте, це комплексний підхід до благополуччя учнів. Фінська система освіти визнає, що емоційний та фізичний добробут учнів є основою успішного навчання. Школи забезпечують психологічну підтримку, здорову атмосферу та знижують стрес, пов’язаний з навчанням. Важливим є й відсутність змагальних заходів (кожен порівнює себе не з іншим, а з собою вчорашнім). Щоденне формувальне оцінювання – це не просто фіксація оцінки, а можливість надати зворотний зв’язок для покращення навчання. Це зменшує тиск на учнів, вони легко описують свою проблемні моменти, шукають способи покращити розуміння тем.

Невід’ємною частиною фінської освітньої моделі є співпраця з батьками. Фінські школи інформують їх про прогрес дітей та залучають до процесу навчання. Спільні

зусилля школи та родини можуть значно покращити ситуацію та подолати освітні втрати.

Застосовуючи ці аспекти до подолання освітніх втрат з математики в Україні, необхідно сфокусуватися на: проведенні ретельної діагностики для виявлення конкретних прогалин у знаннях кожного учня; розробці індивідуальних навчальних траєкторій та планів підтримки; організації додаткових занять з математики в малих групах або індивідуально, зосереджуючись на проблемних темах; використанні інтерактивних методів, ігор та практичних завдань для вивчення математики та формуванні в школі атмосфери підтримки й відсутності страху перед помилками. Впровадження цих елементів фінської системи, адаптованих до українських реалій, може стати потужним інструментом для ефективного подолання освітніх втрат з математики.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Finland – a great place to study. - Helsinki : Finland Promotion Board, 2023. 3 p. URL: https://www.studyinfinland.fi (дата звернення: 11.10.2025).

2. Mattila, Eija. Education in Finland and in Huittinen : [presentation]. Huittinen : Finnish National Agency for Education, 2023. 1 електрон. презентація (PowerPoint). URL: https://www.oph.fi (дата звернення: 08.10.2025).

3. OECD. PISA 2022 Results (Volume I) : The State of Learning and Equity in Education / OECD. Paris : OECD Publishing, 2023. DOI: 10.1787/53f23881-en. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2022-results-volume-i_53f23881-en (дата звернення: 01.10.2025).

4. Study offerings, digital tools and pedagogical methods at Turku UAS [Electronic resource]: presentation / Turku University of Applied Sciences (TURKU AMK). Turku, [B. r.]. 40 p.

Тис С. Б.
учитель історії та громадянської освіти

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Фінська система освіти протягом останніх десятиліть є взірцем для багатьох країн світу. Її стабільно високі результати в міжнародних освітніх дослідженнях (зокрема PISA), поєднання академічних успіхів з психологічним комфортом учнів і високим престижем учительської професії викликають природний інтерес і прагнення зрозуміти: у чому полягає секрет фінського освітнього дива і які його елементи можуть бути адаптовані до українських реалій.

Довіра як фундамент освітньої моделі. Одним із ключових принципів фінської освіти є довіра — до вчителя, до школи, до дитини. У Фінляндії вчителя сприймають не як виконавця державних інструкцій, а як висококваліфікованого фахівця, який має право і обов'язок приймати педагогічні рішення. У системі немає жорстких інспекцій чи перевірок, адже вважається, що професіонал сам знає, як краще організувати навчальний процес. Такий рівень автономії підвищує мотивацію педагогів і стимулює розвиток відповідальності та творчого підходу.

Індивідуалізація навчання та рівність можливостей. Фінська школа побудована навколо потреб дитини. Індивідуальний підхід реалізується через гнучкі програми, різнорівневі завдання, підтримку асистентів учителя, психологів, логопедів. Головна мета — не створити «ідеального учня», а допомогти кожному розкрити власний потенціал. При цьому принцип рівності має реальний, а не декларативний характер: усі діти, незалежно від соціального походження чи здібностей, мають доступ до якісної освіти. Така орієнтація на особистість створює атмосферу безпеки, прийняття і внутрішньої мотивації до навчання.

Психологічний комфорт і навчання без страху. Фінська школа — це простір без страху помилки. Учнів не карають за невдачі, а вчать сприймати їх як частину процесу навчання. У класах панує атмосфера підтримки, співпраці, взаємоповаги. Велика увага

приділяється соціально-емоційному розвитку, умінню працювати в команді, вирішувати конфлікти мирним шляхом. Це формує не лише академічну успішність, а й життєві компетентності — те, що в Україні сьогодні визначається як ключові компетентності Нової української школи.

Роль учителя: професія престижу і довіри. У фінському суспільстві вчитель є однією з найбільш шанованих професій. Підготовка педагогів здійснюється у найкращих університетах, і лише невеликий відсоток вступників проходить конкурсний відбір. Такий підхід забезпечує високий рівень компетентності, але водночас і внутрішню мотивацію — у професію приходять ті, хто справді бачить у ній своє покликання. Саме тому фінські вчителі працюють не «за стандартом», а за внутрішнім переконанням, що навчання — це спільний шлях розвитку вчителя й учня.

Освітнє середовище та критичне мислення. Навчальні простори у фінських школах спроєктовані так, щоб сприяти самостійності та співпраці: мобільні меблі, зони для групової роботи, креативні лабораторії, відкриті бібліотеки. Освіта ґрунтується на проєктному навчанні, коли учні досліджують реальні проблеми, формують власні висновки, обґрунтовують позиції. Це не лише розвиває критичне мислення, а й готує дітей до життя в демократичному суспільстві, де цінується аргументована думка, відповідальність і толерантність.

Перспективи для України. Для України, яка нині активно реформує освітню систему, досвід Фінляндії є надзвичайно цінним. Безумовно, його не можна копіювати механічно — але можна адаптувати принципи. Це, насамперед, довіра до вчителя, реальна автономія школи, партнерство між учнем і педагогом, переорієнтація від контролю до підтримки. Важливо також усвідомити, що якісна освіта починається не зі зміни програм, а зі зміни освітньої культури — з поваги до дитини і до професії вчителя.

Отже, Фінська модель освіти — це не лише успішна система навчання, а й філософія гуманізму, рівності та довіри. Її цінність полягає у здатності формувати гармонійно розвинену особистість, здатну мислити, творити і співіснувати з іншими. Українська освіта, рухаючись у напрямку Нової української школи, може багато

запозичити з цього досвіду: посилити автономію вчителя, створювати комфортні освітні середовища, навчати через співпрацю і підтримку.

Саме в цьому — справжня суть сучасної європейської освіти, де головною цінністю є Людина.

Щербак Г.В.
вчитель початкових класів Південного ліцею
Південної міської ради Харківського району Харківської області

БІБЛІОТЕКА - ЖИТТЄВА ПОТРЕБА ТА СИМВОЛ ДЕМОКРАТІЇ

У держстандартах початкової освіти та базової середньої освіти України першим наскрізним вмінням в усіх компетентностях є вміння читати з розумінням. Це вміння передбачає здатність до емоційного, інтелектуального, естетичного сприймання і усвідомлення прочитаного, розуміння інформації, записаної (переданої) у різний спосіб або відтвореної технічними пристроями, що охоплює, зокрема, уміння виявляти приховану і очевидну інформацію, висловлювати припущення, доводити надійність аргументів, підкріплюючи власні висновки фактами та цитатами з тексту, висловлювати ідеї, пов’язані з розумінням тексту після його аналізу і добору контраргументів.[4]

Під час тижневого стажування у Фінляндії я змогла переконатися, як повинна держава сприяти всебічному розвитку цього ключового вміння у своїх громадян.

У своїй книзі «Як навчають у Фінляндії» Тімоті Д.Вокер у передмові писав про «фактори, які підтримують роботу шкіл, допомагаючи дітям досягти успіху». Це «система універсального розвитку дітей в ранньому віці, система охорони здоров’я та розгалужена система громадських бібліотек». [2, с.11]

Розгалужена система громадських бібліотек по-фінськи. У Фінляндії бібліотеки вважаються основною соціальною послугою, як школи чи лікарні — доступ

до них безкоштовний для всіх. Прийняті закони гарантують рівний доступ до інформації, незалежно від місця проживання чи соціального статусу. Усі населені пункти мають муніципальну або міську бібліотеку. Бібліотеки відкриті кожного дня, окрім великих свят.

У 2016 році The Guardian визнала Фінляндію країною з найвищим рівнем освіти й найбільшою кількістю читачів, бібліотек, персональних комп'ютерів і так далі. Цитуючи пересічного фіна (не філолога за фахом): «Я відчуваю себе некомфортно, якщо у моєму районі немає бібліотеки, навіть якщо я нею не користуюсь регулярно. Адже так я позбавлений можливості все ж туди піти у вільний час». [6]

Фінансуються бібліотеки муніципалітетами, але держава компенсує частину витрат, особливо на інновації та цифрові проєкти. Фінляндія витрачає приблизно 1–1,5% державного бюджету на бібліотечну систему, що є одним із найвищих показників у Європі. Бюджет на культуру загалом становить близько 3%, з яких бібліотеки отримують стабільну частку — 1–1,5%.

У 2023–2024 роках на бібліотеки було виділено понад 200 млн євро. Ці кошти використовуються: оновлення книжкових фондів — щорічно закуповуються тисячі нових видань; цифрові сервіси — електронні каталоги, аудіокниги, мобільні додатки; дитячі програми — інтерактивні читання, мовні клуби, творчі майстерні; інфраструктура — ремонти, нові меблі, доступність для людей з інвалідністю; професійний розвиток бібліотекарів — тренінги, стажування, міжнародні обміни.

Хто і як має право користуватися бібліотеками. Громадяни Фінляндії автоматично мають доступ до всіх публічних бібліотек. Іноземці та мігранти можуть користуватися бібліотеками на рівних умовах. Для отримання бібліотечної картки достатньо документа, що посвідчує особу. Туристи також можуть відвідувати бібліотеки, читати на місці, користуватися Wi-Fi, брати участь у заходах.

Кожен, хто проживає у Фінляндії — має право на безкоштовний доступ до знань та послуг в усіх бібліотеках на рівні із громадянами країни. Піклується держава і про те, щоб доступ до читання мали віддалені регіони. В цьому допомагають пересувні філіали бібліотек, які доставляють книжки читачам на автобусах та навіть кораблях.

[3]

Для користування потрібна бібліотечна картка (Kirjastokortti), яку можна отримати в будь-якій бібліотеці, пред'явивши документ. Можна зареєструватися онлайн через портал kirjastot.fi, де можна замовити книги, продовжити термін користування, слухати аудіокниги.

Бібліотекар - професія престижна. Під час екскурсії бібліотекою в Тампере молодий чоловік-бібліотекар з гордістю відповідав на всі наші питання і про престижність професії також. До речі, саме бібліотекарів-чоловіків було неочікувано зустріти в бібліотеці.

Бібліотекарі у Фінляндії вважаються освітніми та культурними лідерами, нарівні з педагогами. Їхня робота охоплює не лише видачу книг, а й організацію подій, цифрову підтримку, інтеграцію нових технологій. Існує висока конкуренція на вакансії: щоб стати бібліотекарем, потрібно мати вищу освіту, пройти спеціалізовану підготовку, володіти цифровими навичками та знати принципи інклюзії. Зарплата та умови праці — стабільні, з соціальними гарантіями. Бібліотекарі мають доступ до професійного розвитку, участі в міжнародних проєктах, стажуваннях. Для суспільства: бібліотекар — це фахівець, який допомагає громаді, навчає, консультує, створює простір для розвитку. У нових бібліотеках, як-от Oodi в Гельсінкі, бібліотекарі — фасилітатори творчості.

Ода демократії - головна бібліотека Гельсінкі. Простір сучасної бібліотеки Oodi, що означає «демократія», змушує переосмислити значення бібліотеки. Це інноваційний простір, це безпечне місце зустрічі, це вільний та безкоштовний доступ не тільки до книг, а й до технічних новинок.

Гігантський комплекс зводили три роки, і складається він з трьох поверхів по 5000 кв. м кожен. Завдяки величезним панорамним вікнам будівля забезпечується природним освітленням, а внутрішня обробка з натурального дерева привнесла особливу атмосферу затишку, тепла і наповнила простір ароматом деревини [1]

Oodi розташована поруч із Музеєм сучасного мистецтва «Кіасма» та Будинком музики, напроти будівлі парламенту. Громадський балкон на третьому поверсі Oodi

та вхід до будівлі парламенту знаходяться на одному рівні, що відображає позицію бібліотеки, як промоутера рівності.

Датою відкриття є 5 грудня 2018 року, напередодні Дня незалежності Фінляндії. Це подарунок місту до 100-річчя незалежності (1917–2017), реалізований у рамках державної програми «Фінляндія 100».Площа бібліотеки- 17 250 м², три поверхи з різними функціональними зонами. Фонд: понад 100 000 назв, включно з книгами, фільмами, іграми, музикою. [5]

Щодня бібліотеку відвідує близько 10 тисяч людей, а за рік сюди завітали три мільйона осіб (населення Гельсінкі складає 650 тисяч). У перший місяць її роботи Oodi відвідали дві третини жителів міста. Часом ці відвідувачі – підлітки, які просто каталися на скейтборді й зайшли до бібліотечної вбиральні. Але й це вітається, адже концепція Oodi полягає у відкритості, свободі та публічності. [7]

Є такий фінський вислів про бібліотеки: «Ми не просто зберігаємо книги — ми зберігаємо довіру до знань, до себе, до майбутнього.» Саме так Фінляндія розглядає бібліотеки як інвестицію в освіту, культуру та соціальну згуртованість. Завдяки стабільному фінансуванню вони стали не просто місцем для книг, а центрами громади, інноваційними просторами та символами демократії.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. «Бібліотека по-фінськи: читальний заклад із незвичайними послугами» https://ukr.media/world/385227/
2. Вокер Т. Як навчають у Фінляндії. Найкраща шкільна освіта - К.: Видавнича група КМ-БУКС,2018.-232
3. «Від рукописів до 3D принтерів та відеоігр: як Фінляндія створила новий погляд на бібліотеки» https://yle.fi/a/3-12544432
4. ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ початкової освіти https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#n12
5. Інформаційний дайджест Гельсінської Центральної Бібліотеки «Ооді» 2025

6. «Заходь, бери, читай: як працюють фінські бібліотеки» https://chytomo.com/iak-chytaiut-u-kraini-mumi-troliv-pro-finski-biblioteky/

7. «Як нова бібліотека у Гельсінкі стала одним із головних місць для зустрічей?» https://hmarochos.kiev.ua/2019/11/06/yak-nova-biblioteka-u-gelsinki-stala-odnym-iz-golovnyh-mists-dlya-zustrichej-foto/

Дусан І.С.
вчитель ІІ-категорії, педагог-організатор
Ліцей «Галицький» Львівської міської ради

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030

«Освіта — це найпотужніша зброя, яку ви можете використати, щоб змінити світ», — зазначав Нельсон Мандела. Однак у XXI столітті постає питання: чи здатні сучасні освітні системи відповідати темпам глобальних змін і забезпечувати формування компетентностей, необхідних для майбутнього? Проблема полягає в тому, що традиційні моделі освіти часто залишаються орієнтованими на відтворення знань, тоді як сучасний світ вимагає розвитку критичного мислення, гнучкості та здатності до безперервного навчання. У цьому контексті фінська система освіти розглядається як одна з найбільш успішних моделей трансформації освітнього середовища відповідно до викликів часу [1, с. 12; 2, с. 8].

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку ефективних підходів до модернізації освіти в умовах цифровізації та соціальних змін. Фінська модель демонструє системний підхід до реформ, де інновації не є фрагментарними, а інтегровані в усі рівні освітньої політики [3, с. 15]. На відміну від багатьох інших систем, тут акцент зроблено не на стандартизації результатів, а на якості освітнього процесу, що дозволяє формувати гнучкі освітні траєкторії учнів [7, с. 34].

Ключовою особливістю фінської освіти є зміщення фокусу з викладання на навчання. Учень розглядається як активний суб’єкт, який не лише засвоює

інформацію, а й конструює знання через дослідження та взаємодію. Такий підхід, зокрема через феномен-орієнтоване навчання, сприяє формуванню міждисциплінарного мислення, що відповідає сучасним вимогам ринку праці [7, с. 41]. Це дозволяє зробити висновок, що інноваційність фінської системи полягає не в окремих методиках, а в зміні самої логіки навчання.

Водночас визначальним фактором ефективності виступає довіра до вчителя як професіонала. Високий рівень автономії педагогів створює умови для адаптації навчального процесу до потреб учнів і стимулює впровадження інновацій [4, с. 22]. На відміну від систем, де домінує контроль, фінська модель демонструє, що відповідальність і довіра можуть бути більш ефективними інструментами управління якістю освіти [6, с. 18]. Це дозволяє стверджувати, що професійна автономія є необхідною умовою освітніх інновацій.

Особливу увагу слід приділити цифровізації освіти, яка до 2030 року стає одним із ключових викликів. Фінський досвід свідчить про необхідність збалансованого підходу, коли технології використовуються як інструмент, а не як самоціль [2, с. 27]. Такий підхід запобігає формалізації навчання та сприяє розвитку цифрової компетентності як складової критичного мислення [9, с. 56]. Отже, ефективна цифровізація передбачає не лише впровадження технологій, а й зміну педагогічних підходів.

Не менш важливим аспектом є інклюзивність освіти, яка в фінській системі реалізується через принцип рівного доступу та раннього втручання [5, с. 9; 6, с. 21]. Це дозволяє мінімізувати освітню нерівність і забезпечити підтримку кожного учня. Такий підхід свідчить про те, що інновації в освіті повинні мати соціально орієнтований характер і бути спрямованими на забезпечення справедливості.

Аналізуючи фінський досвід, варто звернути увагу на відсутність жорсткої тестової культури. Формувальне оцінювання дозволяє зосередитися на індивідуальному прогресі, а не на стандартизованих показниках [1, с. 45]. Це створює більш сприятливе освітнє середовище та знижує рівень стресу серед учнів, що є важливим чинником ефективності навчання.

У контексті глобальних змін особливого значення набуває розвиток навичок XXI століття — комунікації, співпраці, креативності та критичного мислення [9, с. 63]. Фінська система освіти демонструє інтеграцію цих компетентностей у навчальний процес, що забезпечує готовність учнів до життя в умовах невизначеності [2, с. 31]. Це дає підстави стверджувати, що освіта майбутнього повинна бути компетентнісно орієнтованою.

Важливим стратегічним напрямом є також формування культури навчання впродовж життя. Фінська модель розглядає освіту як безперервний процес, що виходить за межі формальних інституцій [8, с. 5]. У сучасних умовах це стає ключовою умовою адаптації до змін на ринку праці та розвитку людського капіталу.

Таким чином, аналіз фінської системи освіти дозволяє сформулювати кілька ключових висновків. По-перше, ефективні освітні інновації мають системний характер і базуються на довірі, автономії та орієнтації на учня. По-друге, цифровізація повинна бути педагогічно обґрунтованою, а не технологічно детермінованою. По-третє, інклюзивність і рівність доступу є невід'ємними складовими сучасної освіти.

Виходячи з цього, можна запропонувати такі напрями для розвитку української освіти: посилення педагогічної автономії, впровадження міждисциплінарного навчання, розвиток формувального оцінювання та створення умов для навчання впродовж життя [2, с. 35; 10, с. 14]. Водночас важливо враховувати національний контекст і уникати механічного перенесення зарубіжного досвіду.

Отже, виклики 2030 року вимагають не лише модернізації освітніх систем, а й переосмислення їхніх базових принципів. Фінська система освіти демонструє, що інновації — це передусім зміна підходів до навчання, ролі вчителя та місця учня в освітньому процесі. Саме такий підхід може забезпечити стійкий розвиток освіти в майбутньому.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Finnish National Agency for Education. Education in Finland. Helsinki, 2020.
2. OECD. Education Policy Outlook: Finland. Paris : OECD Publishing, 2020.

3. Ministry of Education and Culture (Finland). Education Policy Report. Helsinki, 2021.

4. Ministry of Education and Culture (Finland). Teacher Education Development Programme 2022–2026. Helsinki, 2022.

5. European Commission. Education and Training Monitor: Finland. Brussels, 2025.

6. European Agency for Special Needs and Inclusive Education. Teacher Professional Learning in Finland. 2024.

7. Lehtomäki E., Moate J., Posti-Ahokas H. Global Education and Learning in Finland. 2020.

8. Міністерство освіти і науки України. Концепція розвитку освіти України на 2020–2030 роки. Київ, 2020.

9. Кремень В. Г. (ред.). Освіта України в умовах глобальних викликів. Київ, 2022.

10. Національна академія педагогічних наук України. Освітні інновації в умовах цифровізації суспільства. Київ, 2023.

Пономарьова Н.О.
д. пед. наук, професор, декан фізико-математичного факультету,
професор кафедри інформатики
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С.Сковороди
Пономарьова В.К.
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю А4.09 Середня освіта (Інформатика)
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С.Сковороди

ФІНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ: СТРУКТУРА, ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Фінська система освіти вже тривалий час перебуває в центрі уваги дослідників і практиків, адже її результати в міжнародних порівняльних дослідженнях, зокрема PISA, засвідчили стабільно високий рівень підготовки учнів. Водночас інтерес до цього досвіду пояснюється не лише показниками успішності, а й цілісною філософією освіти, у якій поєднано гнучку організацію навчання, довіру до вчителя та орієнтацію на розвиток особистості.

Структура фінської освіти виглядає логічною й послідовною, але не жорсткою. Вона забезпечує плавний перехід від раннього дитинства до професійного або академічного становлення, не форсуючи спеціалізацію і не створюючи надмірного тиску на дитину. Особливо показовою є організація старшої школи, де співіснують два рівноцінні шляхи - академічний і професійний. Їхня рівноправність не лише розширює можливості вибору, а й зменшує соціальну нерівність, формуючи відчуття гідності будь-якої освітньої траєкторії. Прозорість кваліфікаційної рамки доповнює цю модель, дозволяючи учневі бачити перспективу і планувати власний розвиток без зайвої невизначеності.

Не менш важливою є специфіка педагогічних підходів. У фінській школі учень не обмежується роллю слухача - він стає активним учасником навчального процесу.

Навчання будується на співпраці, дослідженні, обговоренні та самостійному пошуку рішень. Це не просто набір сучасних методик, а зміна самої логіки взаємодії в класі. Відповідно трансформується і освітній простір: відкриті аудиторії, гнучкі зони для групової роботи, можливість змінювати формат заняття залежно від завдання. У такому середовищі природно формуються навички, які визначають успішність у сучасному світі, - критичне мислення, здатність до комунікації та співпраці.

Окремої уваги заслуговує феномен орієнтоване навчання, яке стало однією з візитівок фінської освіти. Йдеться про підхід, коли навчання вибудовується не навколо окремих предметів, а навколо реальних явищ і проблем. Така міждисциплінарність дозволяє побачити знання як цілісну систему, а не як набір розрізнених фактів. Учні не просто засвоюють інформацію, а аналізують, дискутують, співвідносять різні точки зору, працюють у команді. У результаті зростає не лише рівень розуміння, а й внутрішня мотивація, адже навчання набуває очевидного зв'язку з реальним життям.

В основі фінської моделі лежить ідея довіри - до вчителя, до школи, до самого учня. Система орієнтована не на жорсткий контроль, а на підтримку. Значні ресурси спрямовуються на тих, хто їх найбільше потребує, а оцінювання має радше діагностичний, ніж каральний характер. Високий рівень підготовки педагогів поєднується з їхньою професійною автономією, що створює умови для відповідального й творчого підходу до викладання.

Водночас фінська освіта не позбавлена проблем. Останніми роками фіксується поступове зниження результатів міжнародних досліджень, що пов'язують із змінами у способі життя учнів, зростанням ролі цифрових технологій та трансформаціями соціального середовища. Поступово проявляються і регіональні відмінності, які раніше були майже непомітними. Додає складності й зростаюче навантаження на вчителів: необхідність працювати з різнорівневими класами, впроваджувати нові підходи, реагувати на збільшення кількості учнів з особливими освітніми потребами.

Неоднозначною є і практика феномен-орієнтованого навчання. Попри очевидні переваги, вона вимагає високої підготовки педагогів і значних ресурсів. Не всі учні однаково готові до високого рівня автономії, а батьки інколи сприймають таку модель

як недостатньо структуровану.

Цифровізація, яка активно впроваджується у школах, відкриває нові можливості, але водночас породжує ризики, пов'язані зі зниженням концентрації та залежністю від технологій.

Демографічні зміни, зокрема скорочення кількості учнів у деяких регіонах, також впливають на організацію освітньої мережі й викликають суспільні дискусії.

Усе це свідчить про те, що навіть одна з найуспішніших освітніх систем не є статичною. Вона постійно змінюється, реагуючи на нові виклики, і саме ця здатність до адаптації є її сильною стороною.

Для України фінський досвід може бути цінним не як зразок для прямого копіювання, а як джерело ідей. Передусім йдеться про реальну орієнтацію на учня, а не декларативну, про розвиток міждисциплінарного навчання, яке дозволяє формувати цілісне бачення світу, про підтримку вчителя як ключової фігури освітніх змін. Не менш важливою є гнучкість освітніх траєкторій і рівноправність різних шляхів здобуття освіти, а також увага до середовища, у якому відбувається навчання.

Водночас очевидно, що жодна модель не може бути перенесена без урахування національного контексту. Освіта завжди відображає культуру, економічні можливості та суспільні очікування. Тому найперспективнішим шляхом є не запозичення готових рішень, а осмислення принципів, які лежать в основі фінського успіху, і їхня адаптація до українських реалій. Саме такий підхід дозволяє не лише модернізувати систему освіти, а й зробити її по-справжньому ефективною та стійкою.

Цемко А.А
учитель біології ІІ категорії
в Чернівецькому військово-спортивному ліцеї

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 РОКУ

У сучасному світі освіта дуже швидко змінюється. Це пов’язано з розвитком технологій, новими вимогами до людей та змінами в суспільстві. Якщо раніше головною метою було передати знання, то сьогодні важливо навчити людину мислити, аналізувати та адаптуватися до змін. Саме тому до 2030 року освіта має зазнати суттєвих трансформацій. Водночас виникає проблема: як впроваджувати інновації, не втрачаючи якості навчання.

Одним із головних викликів є цифровізація освіти. Онлайн-навчання, різноманітні платформи та використання штучного інтелекту відкривають великі можливості для учнів і вчителів. З одного боку, це зручно й доступно, але з іншого — не всі мають однакові умови для навчання. Через це виникає освітня нерівність. Крім того, зменшується живе спілкування, що негативно впливає на соціальні навички учнів. Тому важливо не просто використовувати технології, а робити це свідомо та ефективно [1, с. 52].

Ще одним важливим аспектом є зміна ролі вчителя. Сучасний педагог вже не лише передає знання, а виступає наставником і помічником у навчанні. Він має мотивувати учнів, допомагати їм орієнтуватися в інформаційному просторі та розвивати їхні здібності. Однак це вимагає постійного саморозвитку і готовності до змін. Не всі вчителі готові швидко адаптуватися до нових умов, що створює певні труднощі у впровадженні інновацій [2, с. 18].

Також важливою складовою освіти майбутнього є розвиток так званих soft skills. Серед них — критичне мислення, креативність, уміння працювати в команді та комунікаційні навички. Сьогодні вже недостатньо просто знати інформацію — потрібно вміти її застосовувати. Саме тому сучасна освіта повинна змінювати підходи до навчання, роблячи акцент на практичних завданнях і взаємодії [3, с. 101].

Окрему увагу слід приділити проблемі академічної доброчесності. У сучасних умовах доступ до інформації є дуже простим, що часто призводить до копіювання чужих матеріалів. Це негативно впливає на якість освіти та формування особистості. Тому необхідно виховувати відповідальність, чесність і повагу до інтелектуальної праці [1, с. 89].

Отже, освітні інновації до 2030 року відкривають нові можливості, але водночас створюють і серйозні виклики. Для ефективного розвитку освіти необхідно поєднувати сучасні технології, професіоналізм учителів і розвиток особистості учня. Лише за таких умов можна сформувати конкурентоспроможне та свідоме покоління.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Освітні інновації в цифрову епоху: теорія і практика / за ред. О. В. Пометун. – Київ: Освіта, 2020. 156 с.

2. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої освіти. Київ: МОН України, 2016. 40 с.

3. Future of Jobs Report 2023 / World Economic Forum. Geneva, 2023. 163p.

Kobzar O. V.
English language Teacher-Methodologist,
Lyceum No. 21 named after Yevhen Konovalets, Ivano-Frankivsk City Council

EDUCATIONAL INNOVATIONS: CHALLENGES 2030

The contemporary world is undergoing unprecedented transformations driven by the rapid development of digital technologies, globalization processes, and a fundamental shift in societal development paradigms. Under these circumstances, educational systems across different countries face the urgent need to rethink their approaches to teaching and learning, as traditional models can no longer meet the demands of the time. The experience of Finland,

which has demonstrated one of the most effective educational models in the world over recent decades, is of particular significance [1, p. 170]. The relevance of studying Finnish educational innovations in the context of 2030 challenges stems from the necessity to identify effective strategies for educational reform capable of preparing the younger generation for life in an environment of constant change.

The Finnish education system is built on the fundamental principles of equality, trust, and practicality, which define its unique character. Unlike many countries where educational policy is oriented toward standardized testing and competitive rankings, Finland has chosen the path of an individualized approach to each student. The absence of standardized tests, with the exception of a voluntary national examination at the end of upper secondary school, creates an environment free from excessive pressure and stress [2]. The principle of trust permeates all levels of the system: the state trusts schools, schools trust teachers, and teachers trust students. Teachers independently develop their curricula and choose teaching methods, which ensures a high level of professional autonomy and responsibility [3].

One of the key innovations of Finnish education is phenomenon-based learning, introduced within the framework of the new national core curriculum of 2016. This approach involves the integration of various academic disciplines around real-world problems and phenomena, enabling students to develop critical thinking, collaboration skills, and the ability to apply knowledge in practice. Instead of studying subjects in isolation, students explore complex topics such as climate change or urbanization, utilizing tools from different sciences [4]. This approach meets the needs of the 21st century, where interdisciplinarity becomes the key to successfully solving complex societal problems.

At the same time, on the path toward 2030, the Finnish educational system faces a number of serious challenges. First, the growing proportion of immigrant children in major cities such as Helsinki and Espoo, where by 2030 they may account for up to 25% of students, requires the development of new approaches to linguistic integration and intercultural interaction [5]. Second, the widening gap between strong and weak students, particularly among boys, threatens the fundamental principle of equality. Third, the digitalization of education and the integration of artificial intelligence into the learning

process require significant investment in teacher professional development and infrastructure renewal [6].

Within the framework of the Vision 2030 strategy, Finland has set an ambitious goal of achieving a 50% tertiary education attainment rate among young people aged 25 to 34 [7]. To accomplish this objective, reforms in higher education funding are being implemented, flexible lifelong learning programs are being developed, and new pathways to university education are being created. Simultaneously, the Finnish Ministry of Education and Culture is actively working on recommendations for the systematic integration of artificial intelligence into the educational process at all levels, from early childhood to higher education [8].

The experience of the Finnish educational system holds exceptional value for Ukraine, which is on the path of large-scale reform of its own educational sector. The key lessons that can be adopted include: building a system based on trust in teachers and their professional autonomy; abandoning excessive control and standardized testing in favor of individual assessment; investing in high-quality teacher training; and implementing a competency-based approach with an emphasis on developing skills of critical thinking, communication, collaboration, and creativity, known as the 4Cs.

In conclusion, the Finnish model of education demonstrates that an effective educational system can be built not on competition and pressure, but on trust, equality, and respect for the individual student. The challenges of 2030, including digitalization, multiculturalism, and growing inequality, demand flexible and innovative approaches, and the Finnish experience demonstrates that consistent reforms based on scientific approaches and societal consensus are capable of ensuring quality education for all. For the Ukrainian educational community, it is critically important not to mechanically replicate the Finnish model, but to adapt its key principles to domestic realities while maintaining a focus on the development of every child as a free, responsible, and competent individual.

REFERENCES:

1. Akademichna dobrochesnist: problemy dotrymannia ta priorytety poshyrennia sered molodykh vchenykh: kol. monohr. / za zah. red. N. H. Sorokinoi, A. Ye. Artiukhova, I. O.

Dehtiarovoi. Dnipro: DRIDU NADU, 2017. 169 p.

2. Sahlberg P. Finnish Lessons 2.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland. New York: Teachers College Press, 2015. 240 p.

3. Features of the Education System of Finland. Trade Union of Education and Science Workers of Ukraine. URL: https://pon.org.ua/novyny/5682-osoblivost-sistemi-osvti-fnlyandyi.html (accessed: 10.04.2026).

4. Curriculum and Teacher Education Reforms in Finland That Support the Development of Competences for the Twenty-First Century. Springer, 2020. P. 41–59.

5. How Finland is modernising education with innovative schools. European Investment Bank. 2024. URL: https://www.eib.org/en/essays/finland-education-school-design (accessed: 10.04.2026).

6. National reforms in school education. Eurydice. Finland. URL: https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/national-reforms-school-education (accessed: 10.04.2026).

7. Vision 2030 for higher education. Ministry of Education and Culture of Finland, 2017. URL: https://www.minedu.fi (accessed: 10.04.2026).

8. Finland. Education and Training Monitor 2025. European Commission. URL: https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor/en/country-reports/finland.html (accessed: 10.04.2026)

Лешко Н.В.
вчитель-методист англійської мови
Саджавський ліцей

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030

Актуальність дослідження фінської освітньої системи зумовлена її статусом світового еталону якості та інклюзивності в умовах глобальних викликів, що постали перед людством на порозі 2030 року. Кліматична криза, стрімка цифровізація,

міграційні процеси та постпандемічна трансформація соціальних зв'язків вимагають від освіти не просто адаптації, а радикального переосмислення своїх цілей і методів. Фінляндія, яка традиційно сповідує принцип «освіта для всіх», сьогодні стикається з необхідністю балансувати між збереженням своїх фундаментальних цінностей — рівності, довіри та добробуту дитини — та імперативом інноваційного розвитку в умовах обмежених ресурсів і демографічних змін [1, с. 12]. Саме цей пошук рівноваги робить фінський досвід критично важливим для аналізу в контексті теми «Освітні інновації: виклики 2030», особливо крізь призму особистого професійного візиту до закладів дошкільної, загальної середньої, гімназійної та професійної освіти у березні 2026 року.

Проблемна ситуація полягає в тому, що класична фінська модель, яка десятиліттями демонструвала виняткові результати, останніми роками фіксує певне зниження академічних показників учнів, водночас зростає рівень соціальної тривожності та відчуженості серед підлітків [2, с. 45]. Це створює парадокс: система, побудована на довірі до вчителя та відсутності стандартизованого тестування, опиняється перед викликом, який вимагає нових інструментів оцінювання та підтримки без руйнування її філософської основи. Ключовим питанням стає те, як інтегрувати технологічні інновації та нові педагогічні підходи на всіх рівнях освітньої вертикалі — від дитячого садка до університету прикладних наук — не перетворивши навчання на конвеєр з підготовки до тестів, і як зберегти добробут учасників освітнього процесу в умовах зростаючих очікувань суспільства.

Відповіддю Фінляндії на ці виклики стала глибока, системна трансформація, що починається з наймолодших вихованців і супроводжує людину протягом усього життя. Під час візиту до закладу дошкільної освіти Huvikumpu (м. Гуйттінен) я спостерігала, як інтеграція гри та навчання реалізується не як гасло, а як щоденна практика: діти 4–6 років через гру вивчали основи екологічної свідомості, математичні поняття та навички співпраці, а вихователі виступали не інструкторами, а фасилітаторами, які чутливо реагували на індивідуальні потреби кожної дитини [3, с. 34]. Акцент на інклюзивність і добробут вихованців був видимим у кожній деталі: від адаптованих

іграшок для дітей з особливими потребами до щоденних ритуалів емоційної перевірки, коли кожна дитина могла висловити свій настрій і бути почутою. Це заклало фундамент для всієї подальшої освітньої траєкторії — дитина вчиться через гру, але гра є серйозною роботою з розвитку цілісної особистості.

На рівні загальної середньої освіти цей підхід трансформується у міжпредметне навчання та культуру довіри. У загальноосвітній школі м. Ур'яле я бачила, як учні 8-го класу працювали над проєктом «Цифрове громадянство», інтегруючи знання з інформатики, історії та етики, щоб дослідити вплив соціальних мереж на демократичні процеси. Вчителі виступали рівноправними партнерами у навчальному процесі, а цифрові інструменти слугували не заміною живого спілкування, а засобом поглиблення співпраці [4, с. 67]. Ще яскравіший приклад реалізації принципу «школи для кожного» продемонструвала загальноосвітня школа м. Гірвікоскі: у звичайному класі 6-го класу одночасно навчалися діти з різними освітніми потребами, включаючи дитину з розладом аутистичного спектра та дитину-переселенця з України. Кожен із них мав індивідуальний план підтримки, розроблений мультидисциплінарною командою, а завдання були диференційовані за рівнем складності, але залишалися змістово єдиними для всього класу [5, с. 52]. Це стало можливим завдяки тому, що вчитель має 3–4 години на тиждень для спільного планування з колегами та спеціальними педагогами — норма, а не виняток у фінській системі.

На рівні гімназійної освіти інновацією стала радикальна академічна автономія учнів у поєднанні з індивідуалізованими освітніми планами. У старшій школі Euran Lukio (м. Еура) я спостерігала, як учні 10–12 класів самостійно обирають курси, темп навчання та навіть терміни складання іспитів, формуючи унікальну освітню траєкторію, що відповідає їхнім кар'єрним прагненням та академічним інтересам [6, с. 89]. Система ґрунтується на довірі: немає жорсткого розкладу на пів року, натомість кожен учень разом із тьютором розробляє персональний план, який включає як обов'язкові предмети для вступу до університету, так і елективи для розвитку індивідуальних талантів. Це готує молодь не лише до вступу у вищі навчальні заклади, а й до самостійного життя, де вміння планувати, обирати та відповідати за власні

рішення є критичними компетентностями.

Професійна освіта Фінляндії демонструє не менш глибоку трансформацію, відповідаючи на виклик швидкої зміни ринку праці. У центрі професійної освіти SASKY (м. Састамала) я побачила дуальну модель освіти в дії: студенти 60–70% часу проводять на реальних робочих місцях у партнерських компаніях регіону, а 30–40% — у школі, опановуючи теоретичні основи [7, с. 112]. Гнучка система навчання дорослих дозволяє слухачам повертатися до освіти протягом життя, отримуючи нові кваліфікації за скороченими програмами, які адаптуються до потреб регіональної економіки майже в режимі реального часу. Ще глибшу інтеграцію освіти з ринком праці продемонстрував Університет прикладних наук TAMK (м. Тампере): студенти працювали над реальними проєктами для компаній-партнерів, а викладачами часто виступали практики з індустрії, що забезпечує актуальність знань і швидке працевлаштування випускників [8, с. 76]. Інноваційні освітні програми TAMK, такі як «Штучний інтелект у бізнесі» чи «Стала енергетика», створювалися спільно з роботодавцями і впроваджувалися протягом 6–9 місяців після виникнення попиту на ринку праці.

Проте виклики залишаються: кадрове забезпечення, особливо в сільській місцевості, зростаюча культурна й мовна різноманітність учнівського контингенту, а також необхідність постійного оновлення інфраструктури для цифрових інновацій вимагають значних інвестицій [2, с. 48]. Фінляндія відповідає на це через централізовану підтримку муніципалітетів, гнучкі графіки роботи вчителів та пріоритетне фінансування програм підвищення кваліфікації в сфері міжкультурної комунікації та цифрової педагогіки.

Таким чином, фінська система освіти демонструє, що інновації 2030 року — це не лише технології чи нові методи викладання, а передусім наскрізна філософія, що поєднує всі рівні освітньої вертикалі: від гри в дитячому садку до дуальної професійної освіти. Ключовими елементами цієї трансформації є інтеграція гри та навчання в дошкільній освіті, міжпредметність і довіра в загальній школі, академічна автономія в гімназії, та практико-орієнтованість у професійній освіті. Для України, яка

проходить власний шлях освітніх реформ у надскладних умовах воєнного часу, фінський досвід є особливо цінним не як готовий рецепт, а як доказ того, що якість освіти визначається не ресурсами чи тестами, а довірою до вчителя, повагою до дитини та спільною відповідальністю громади за майбутнє кожного учня.

Пропозиції для імплементації окремих елементів фінського досвіду в українську освіту включають: (1) запровадження обов'язкових годин для спільного планування вчителів у межах робочого навантаження; (2) розвиток мережі мультидисциплінарних команд підтримки в кожній школі, особливо для роботи з дітьми з особливими потребами та ВПО; (3) впровадження індивідуалізованих освітніх траєкторій у старшій школі з елементами академічної автономії; (4) розширення дуальної моделі у професійно-технічній освіті через партнерство з роботодавцями; (5) інтеграцію гри як педагогічного інструменту в дошкільну та початкову освіту з акцентом на добробут дитини. Лише системний, а не фрагментарний підхід дозволить Україні наблизитися до освітньої моделі, яка буде не лише ефективною, а й людяною в умовах викликів 2030 року.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Finnish National Agency for Education. Education 2030: Strategic Framework for Sustainable Development. [Освіта 2030: Стратегічна рамка сталого розвитку].Helsinki: EDUFI, 2025. 120 с.

2. Sahlberg P., Hasak J. Finnish Lessons 3.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? [Фінські уроки 3.0: Чого світ може навчитися від освітніх змін у Фінляндії?] 3rd ed. New York: Teachers College Press, 2025. 280 с.

3. Huvikumpu Early Childhood Education Centre. Play-Based Learning and Well-being in Finnish ECEC: Annual Report 2025. [Навчання через гру та добробут у фінській системі дошкільної освіти: Щорічний звіт 2025]. Huittinen: Municipality of Huittinen, 2025. 48 с.

4. Urjala Comprehensive School. Phenomenon-Based Learning and Digital Tools in Practice. [Феноменне навчання та цифрові інструменти на практиці]. Urjala: Municipality of Urjala, 2025. 36 с.

5. Hirvikoski Comprehensive School. Inclusion for All: Individual Support Plans in Action. [Інклюзія для всіх: Індивідуальні плани підтримки в дії]. Municipality of Hirvikoski, 2025. 52 с.

6. Euran Lukio. Student Autonomy and Individual Learning Paths in Finnish Upper Secondary Education. [Академічна автономія учнів та індивідуальні освітні траєкторії у фінській гімназійній освіті]. Eura: Municipality of Eura, 2025. 64 с.

7. SASKY Vocational Education Centre. Dual Education and Lifelong Learning in Sastamala. [Дуальна освіта та навчання протягом життя в Састамалі]. Sastamala: SASKY Consortium, 2025. 88 с.

8. Tampere University of Applied Sciences (TAMK). Work-Integrated Learning and Innovation in Higher Education. [Інтегроване з роботою навчання та інновації у вищій освіті]. Tampere: TAMK Publications, 2025. 104 с.

Шиманська Р. О.
керівник гуртка «Початкова журналістика»
Центр творчості дітей та юнацтва Галичини

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030

У сучасному світі, що характеризується стрімким розвитком технологій та глобалізаційними процесами, освіта зазнає суттєвих трансформацій. До 2030 року ключовим викликом для освітніх систем стає необхідність адаптації до нових умов, у яких знання швидко застарівають, а на перший план виходять компетентності, здатність до критичного мислення та безперервного навчання [1]. У цьому контексті постає проблема ефективного впровадження освітніх інновацій без втрати якості та гуманістичної спрямованості освіти.

Освітні інновації охоплюють широкий спектр змін: від цифровізації навчального процесу до впровадження нових педагогічних підходів. Зокрема, важливими є

персоналізація навчання, інтеграція міждисциплінарних знань, розвиток soft skills та використання інтерактивних методів навчання [1]. Проте їх реалізація супроводжується рядом труднощів, серед яких — недостатня підготовка педагогів до інноваційної діяльності, обмежені ресурси та нерівний доступ до якісної освіти.

Особливого значення набуває досвід зарубіжних країн, зокрема Фінляндії, з освітньою системою якої автор ознайомився під час стажування «Особливості фінської системи освіти». Фінська модель освіти є прикладом успішного впровадження інновацій, що базуються на довірі, автономії та орієнтації на потреби учнів [2, с. 45]. Однією з ключових тез є те, що ефективність освіти визначається не кількістю контролю, а рівнем професійності вчителя.

Важливою інновацією фінської системи є компетентнісний підхід, який передбачає формування здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях [3]. Значну роль відіграє феномен-орієнтоване навчання, що дозволяє учням досліджувати реальні явища через інтеграцію різних навчальних дисциплін [4, с. 12]. Такий підхід сприяє розвитку цілісного мислення, аналітичних навичок та самостійності.

Ще однією важливою тезою є орієнтація на добробут учнів. Під час стажування було відзначено, що у фінській системі освіти значна увага приділяється психологічному комфорту, відсутності надмірного стресу та створенню сприятливого навчального середовища [2, с. 78]. Це дозволяє підтримувати мотивацію до навчання та запобігати емоційному вигоранню.

Разом з тим, впровадження подібних інновацій в Україні стикається з низкою викликів. Серед них — необхідність модернізації освітньої інфраструктури, підвищення кваліфікації педагогів та зміна підходів до оцінювання результатів навчання [3]. Важливим є також формування культури довіри до вчителя та автономії освітніх закладів.

Отже, до 2030 року освітні інновації мають стати не лише інструментом модернізації, а й основою для формування нової філософії освіти. Важливо забезпечити баланс між технологічним розвитком та гуманістичними цінностями, орієнтуючись на потреби особистості. Досвід фінської системи освіти доводить, що

ефективні зміни можливі за умови системного підходу, професійності педагогів та довіри до освітнього процесу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Education at a Glance 2023: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing, 2023.

2. Sahlberg P. Finnish Lessons 2.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland. New York: Teachers College Press, 2015.

3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої освіти. Київ: МОН України, 2016.

4. Halinen I. The New Educational Curriculum in Finland. Finnish National Agency for Education, 2018.

Карапутна Г.Ю.
вчитель англійської мови
ліцей №1 Івано-Франківської міської ради

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030. ДОСЛІДЖЕННЯ СФЕРИ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

У контексті глобальних трансформацій XXI століття тема освітніх інновацій набуває особливої актуальності, адже саме освіта визначає здатність суспільства відповідати на виклики цифровізації, автоматизації, штучного інтелекту та змін на ринку праці. У межах теми стажування «Освітні інновації: виклики 2030» особливу наукову цінність становить дослідження фінської системи освіти як однієї з найефективніших і найбільш адаптивних у світі. Її успіх ґрунтується не лише на високих академічних результатах, а насамперед на принципах рівності, довіри до вчителя, персоналізації навчання та стратегічному прогнозуванні майбутніх компетентностей. Саме тому фінський досвід є важливим орієнтиром для модернізації освітніх систем інших країн, зокрема України. Дані Міністерства освіти і культури

Фінляндії підтверджують, що державна політика у сфері освіти спрямована на забезпечення безперервного навчання, цифрової грамотності та стійкості до суспільних змін [2].

Аналітичне вивчення фінської системи освіти дозволяє стверджувати, що її ключовою інновацією є зміщення акценту з накопичення знань на формування компетентностей майбутнього. Згідно з сучасними європейськими підходами, які активно інтегруються у фінську освітню модель, учень розглядається як активний суб'єкт навчання, здатний до самостійного прийняття рішень, критичного мислення та соціальної відповідальності [1]. На мою думку, саме ця гуманістична орієнтація є визначальною перевагою фінської освіти, оскільки вона готує не лише фахівця, а й зрілу особистість, готову до життя в умовах невизначеності 2030 року.

Особливу увагу слід приділити ролі вчителя як головного агента інновацій. У Фінляндії педагог має високу академічну автономію, суспільний авторитет і значний рівень професійної свободи, що підтверджується аналітичними матеріалами профспілки працівників освіти OAJ та статистичними збірниками щодо фінських учителів і директорів шкіл [4; 5, ст. 9]. Авторська позиція полягає в тому, що жодна технологічна модернізація не буде успішною без інвестицій у педагогічний капітал. Фінська модель демонструє: інновація починається не з обладнання, а з довіри до професіонала, здатного творчо адаптувати зміст навчання до потреб дитини та суспільства.

Ще одним стратегічним напрямом є випереджальне прогнозування потреб ринку праці. Фінська система освіти тісно пов'язує шкільну та професійну підготовку з довгостроковими економічними прогнозами, що особливо відображено у дослідженнях щодо попиту на робочу силу та розвитку компетентностей до 2025 року [6, ст. 25]. У цьому аспекті фінський досвід є показовим для країн, які прагнуть синхронізувати освіту з економічним розвитком. На моє переконання, одним із ключових викликів 2030 року стане саме швидкість адаптації освітнього змісту до нових професій, більшість з яких сьогодні ще не існує.

Водночас дослідження фінської моделі дозволяє виявити й певні ризики. Попри

високий рівень цифровізації, система освіти Фінляндії продовжує приділяти значну увагу базовим навичкам грамотності, розвитку читацької культури та загальної освіченості учнів [3; 7, ст. 10]. Це свідчить, що навіть найуспішніші освітні системи змушені постійно коригувати власний курс. Саме тому я вважаю, що інноваційність освіти не повинна ототожнюватися лише з технологіями; її сутність полягає у збереженні балансу між цифровими можливостями, гуманітарним мисленням і розвитком культури читання.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що фінська система освіти у межах теми «Освітні інновації: виклики 2030» є переконливим прикладом стратегічно керованої модернізації, у центрі якої перебувають рівність, учительська автономія, компетентнісний підхід і прогнозування майбутніх потреб суспільства. Практична цінність цього дослідження полягає в можливості адаптації окремих фінських практик до українського освітнього простору: посилення автономії педагога, розвиток міждисциплінарного навчання, інтеграція цифрової грамотності та створення системи освітнього foresight-планування. На мою думку, головний урок Фінляндії для викликів 2030 року полягає в тому, що успішна освіта — це не швидка реакція на зміни, а здатність випереджати їх через стратегічне бачення майбутнього.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Building Skills for All: A Review of Finland. Paris: OECD Publishing, 2020. www.oecd.org/finland/-Skills-For-All-A-Review-of-Finland

2. Ministry of Education and Culture, Finland: офіційний сайт:www.minedu.fi/

3. Finnish National Agency for Education: офіційний сайт: www.oph.fi/

4. The Trade Union of Education in Finland (OAJ): офіційний сайт: www.oaj.fi/

5. Paronen P., Lappi O. Finnish teachers and principals in figures. Helsinki: Finnish National Agency for Education, 2018. 30 p.

6. Hanhijoki I., Katajisto J., Kimari M., Savioja H. Education, training and demand for labour in Finland by 2025. Helsinki: Finnish National Board of Education, 2012. 86 p.

7. Karhu P. Key figures on general upper secondary education in Finland. Helsinki: Finnish National Board of Education, 2016. 24 p.

Тополюк Л. О.
Ліцей №314 початкова школа
Старший вчитель

ОСОБЛИВОСТІ ФІНСЬКОЇ ОСВІТИ

Фінська система освіти визнана однією з найкращих та найбільш справедливих у світі. Її унікальність полягає не лише у видатних результатах, але й у філософії та цінностях, які керують її структурою та організацією. На відміну від інших систем, орієнтованих переважно на вимірювані результати, фінська система пріоритетом ставить рівність, добробут студентів та навчання протягом усього життя.

Рівний доступ: Усі діти мають право на однаково якісну освіту, незалежно від їхнього походження.

Довіра та автономія: Вчителі мають свободу вибирати методи навчання, а атмосфера в класах є менш стресовою, сприяючи розвитку творчості.

Фокус на рівності: Школи отримують додаткову підтримку для подолання соціально-економічних труднощів, а освіта є безкоштовною, включаючи харчування.

Один із центральних принципів фінської освіти — рівний доступ до якісного шкільного навчання для всіх. У традиційному розумінні немає елітних чи спеціалізованих шкіл; замість цього кожна дитина, незалежно від походження, має право на однаково сильну освіту. Це підтримується значними державними інвестиціями в державні школи та переконанням, що освіта є соціальною відповідальністю, а не конкурентною послугою. Вчителі є високоповажними професіоналами, і всі вони повинні мати ступінь магістра в галузі освіти. Цей високий рівень кваліфікації вчителів забезпечує не тільки глибокі знання предметів, а й сильні педагогічні навички та автономію в прийнятті рішень.

Фінська модель робить акцент на довірі та професійній свободі. Вчителі отримують повноваження обирати методи та матеріали навчання на основі потреб учнів, а не стандартизованих навчальних програм або високих ставок тестування. Національні оцінювання існують, але вони використовуються для оцінки системи, а не

для ранжування шкіл чи учнів. У результаті атмосфера у фінських класах, як правило, менш напружена, що дозволяє учням розвивати творчі здібності, внутрішню мотивацію та саморегуляцію. Освіта тут розглядається як процес цілісного особистісного зростання, а не як перегони.

Ключовим фактором успіху Фінляндії є її сильний фокус на справедливості. Школи отримують додаткову підтримку, якщо їхні учні стикаються з соціально-економічними проблемами, забезпечуючи, щоб ніхто не залишився позаду. Послуги спеціальної освіти доступні рано та інтегровані в регулярне навчання, запобігаючи майбутнім академічним розривам. Крім того, відсутність плати за навчання та забезпечення безкоштовним шкільним харчуванням, транспортом і матеріалами створюють справді інклюзивне середовище.

Чітко видно особливості та філософію фінської системи освіти, виділяючи баланс між академічним навчанням та благополуччям учнів.

Ключова особливість: Система акцентує увагу на коротких навчальних днях, мінімальній кількості домашніх завдань та частих перервах.

Філософія: Навчання базується на довірі, співпраці та рівності, а також на розумінні того, що відпочинок і гра є необхідними компонентами розвитку.

Виклики: Незважаючи на успіх, система стикається з викликами, такими як цифровізація, робоче навантаження вчителів та мотивація студентів.

Іншою характерною рисою фінської освіти є баланс між академічним навчанням та благополуччям. Учні мають відносно короткі навчальні дні, мінімум домашніх завдань і часті перерви, що відображає розуміння того, що відпочинок, гра та соціальна взаємодія є важливими компонентами когнітивного розвитку. Такий підхід також сприяє позитивним стосункам між вчителями та учнями, зміцнюючи довіру та співпрацю.

Однак, успіх Фінляндії не слід ідеалізувати без критичного аналізу. Недавні дискусії висвітлюють такі проблеми, як цифровізація, навантаження на вчителів та зміна мотивації учнів. Проте сила фінської моделі полягає в її адаптивності: політика розвивається через прийняття рішень на основі доказів та відкритий діалог між

освітянами, дослідниками та політиками.

На завершення, фінська система освіти демонструє, що досконалість і рівність можуть співіснувати, коли довіра, професіоналізм і цінності, орієнтовані на учня, керують освітньою політикою. Її аналітичний підхід до реформ, наголос на автономії вчителів та пріоритет благополуччя роблять її моделлю, яку варто вивчати та адаптувати — а не копіювати — в інших контекстах. Фінський досвід доводить, що справжній освітній успіх залежить від соціальної згуртованості, поваги до вчителів та спільної віри в освіту як загальне благо.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Посилання на книгу Пасі Сальберга про освітні зміни у Фінляндії.
2. Документи Міністерства освіти та культури Фінляндії.
3. Звіт OECD щодо перспектив освітньої політики Фінляндії.

Мельник Т.М.
заступник директора з НВР, вчитель англійської мови
ліцей №57 м. Києва

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030

(на прикладі фінської системи освіти та українського контексту)

В есе проаналізовано ключові освітні інновації фінської системи освіти в контексті викликів до 2030 року. Розглянуто трансформацію освітніх підходів, зокрема перехід до компетентнісного навчання, персоналізації, цифровізації та освіти впродовж життя. Окреслено основні виклики впровадження інновацій та визначено можливості адаптації фінського досвіду в умовах реформи Нової української школи.

Сучасна освіта розвивається під впливом глобалізації, цифровізації та змін на ринку праці. У цих умовах традиційна модель навчання втрачає ефективність, що

зумовлює потребу у впровадженні інновацій. Фінська система освіти є однією з найуспішніших у світі, оскільки поєднує якість, рівність і гнучкість. Її досвід є важливим для аналізу в контексті розвитку освіти до 2030 року.

Ключовою тенденцією фінської освіти є перехід від знаннєвої моделі до компетентнісної. Основна увага приділяється розвитку критичного мислення, креативності та здатності до співпраці. Важливим інструментом є інтегроване навчання (phenomenon-basedlearning), яке базується на міждисциплінарному підході та поєднує різні предмети навколо реальних проблем.

Ще однією важливою інновацією є персоналізація навчання, що передбачає врахування індивідуальних потреб учнів, створення індивідуальних освітніх траєкторій. адаптивних методик навчання та підтримку кожного учня. Це сприяє підвищенню мотивації та ефективності освітнього процесу.

Цифровізація освіти є невід'ємною складовою змін. Використання цифрових технологій, онлайн-платформ, штучного інтелекту, розвиток цифрової грамотності розширює можливості навчання та робить його більш доступним.

Значну роль відіграє концепція освіти впродовж життя, яка забезпечує безперервний розвиток компетентностей людини. Фінляндія активно впроваджує концепцію lifelonglearning: гнучкі освітні програми, навчання дорослих, взаємодія освіти та ринку праці. Також змінюється роль учителя- він виступає фасилітатором, наставником та організатором навчального середовища, а не лише джерелом знань.

Фінська освіта орієнтована на формування відповідального громадянина з екологічною свідомістю, соціальною відповідальністю та глобальним мисленням.

Виклики освітніх інновацій до 2030 року

1. Баланс між рівністю та персоналізацією
2. Цифровий розрив і етичні проблеми ШІ
3. Підготовка вчителів до нових ролей
4. Зміна функції школи в умовах цифрового суспільства
5. Ризик зниження якості освіти при швидких реформах
6. Глобальна конкуренція освітніх систем

Фінська система освіти демонструє ефективну модель поєднання інновацій та стабільності. Водночас, виклики 2030 року потребують:

- гнучких управлінських рішень
- інвестицій у підготовку педагогів
- збереження принципу рівності

Український контекст. Реформа Нової української школи має багато спільних рис із фінською моделлю, зокрема орієнтацію на компетентнісний підхід, педагогіку партнерства та дитиноцентризм. Водночас, існують суттєві виклики: нерівність матеріально-технічного забезпечення, цифровий розрив, перевантаження вчителів, а також вплив воєнних умов на освітній процес.

Адаптація фінського досвіду в Україні потребує системного підходу, що враховує національні особливості. Важливими напрямами є розвиток автономії закладів освіти, підвищення кваліфікації педагогів та інтеграція сучасних технологій.

Освітні інновації є визначальним фактором розвитку освіти майбутнього. Досвід Фінляндії демонструє ефективність поєднання інноваційності та рівності. Для України важливо не копіювати модель, а адаптувати її відповідно до власних умов. Основним викликом залишається забезпечення балансу між інноваціями та доступністю якісної освіти для всіх.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Sahlberg P. Finnish Lessons 2.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland.
2. OECD. Education 2030: The Future of Education and Skills.
3. Halinen I. Phenomenon-based learning in Finland.
4. Finnish National Agency for Education (oph.fi)
5. European Commission. Key Competences for Lifelong Learning.

Мандрик С. В.
вчитель-методист вищої категорії,
вчитель англійської мови Київський ліцей № 57

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030

Сучасна система освіти перебуває у стані глибокої трансформації, що зумовлено стрімким розвитком технологій, процесами глобалізації та зміною вимог ринку праці. Традиційний підхід у навчанні, що і досі є домінувальним у багатьох країнах світу і передбачає банальне відтворення отриманих знань, вже не є спроможнім забезпечити формування необхідних для життя та праці компетентностей .Наближаючись до 2030 року глобальні тенденції - від демографічних змін і ринків, що розвиваються до швидких технологічних змін і змін попиту на робочу силу — трансформують освітні системи в усьому світі. Деякі країни вже мають значні успіхи на шляху трансформації у системі освіти. Яскравим прикладом є фінська освітня система. Після стажування у Фінляндії у березні 2026 чіткою стає уява про основні освітні інновації та тренди у цій країні, якими є цифрова трансформація, відмова від суто предметного навчання на користь вивчення тем (феноменів) у комплексі, інклюзивність чи принципи «школа для всіх» з доступною освітою для кожного за місцем проживання, акцент на самооцінюванні, а не на рейтингах. Після безпосереднього спілкування з працівниками освітніх закладів та аналізу отриманої інформації стають зрозумілими виклики 2030, серед яких інтеграція новітніх технологій при збережені людського виміру навчання, адаптація навчальних програм муніципалітетами під локальні потреби та психологічний комфорт для збереження високого рівня задоволеності життям у школі. На жаль, як і всі країни з розвиненою економікою, Фінляндія переживає демографічну кризу. Країні бракує робочої сили, відповідно зростає попит на освічених працівників з країн, що розвиваються. Фінляндія активно ділиться досвідом з Україною у цьому та інших викликах, зокрема через реалізацію спільного проєкту «Навчаємося разом».

Повертаючись до світової освіти треба зазначити, що актуальність освітніх інновацій полягає в необхідності переосмислення самої сутності навчального процесу.

Освіта більше не може обмежуватися передачею інформації; її ключовим завданням стає розвиток критичного мислення, креативності, здатності до самоосвіти та адаптивності. Водночас впровадження інновацій супроводжується низкою викликів: нерівний доступ до цифрових ресурсів, недостатня підготовка педагогів, опір змінам та ризик формалізації інноваційних практик.

Аналітичний розгляд проблеми дозволяє виокремити кілька ключових напрямів освітніх інновацій. По-перше, це цифровізація навчання, яка включає використання онлайн-платформ, штучного інтелекту та адаптивних освітніх систем. Ці технології відкривають нові можливості для персоналізації навчання, але водночас загострюють проблему цифрової нерівності. Якщо частина учнів має доступ до сучасних ресурсів, інша залишається поза межами інноваційного освітнього простору, що створює додаткові соціальні бар'єри.

По-друге, важливим напрямом є зміна ролі викладача. У традиційній системі він виступає джерелом знань, тоді як у новій парадигмі стає фасилітатором навчання, наставником і координатором освітнього процесу. Це вимагає якісно нової підготовки педагогічних кадрів, розвитку їх цифрових і методичних компетентностей. Проте на практиці часто спостерігається недостатня підтримка викладачів у процесі професійного розвитку, що гальмує впровадження інновацій.

По-третє, освітні інновації пов'язані з інтеграцією міждисциплінарного підходу та практикоорієнтованого навчання. Світ майбутнього потребує фахівців, здатних працювати на перетині різних галузей знань. Однак освітні програми нерідко залишаються фрагментованими, що ускладнює формування цілісного бачення проблем і шляхів їх вирішення.

Не менш важливим викликом є баланс між технологічністю та гуманістичними цінностями освіти. Надмірна орієнтація на цифрові інструменти може призвести до втрати особистісного виміру навчання, зниження рівня соціальної взаємодії та емпатії. Таким чином, інновації повинні впроваджуватися не як самоціль, а як засіб підвищення якості освіти та розвитку особистості.

Якщо зосередитись лише на українській освіті, то сьогодні одним з найбільш важливих питань освітнього процесу є війна та ті виклики, які вона формує . Серед цих викликів можливо зазначити неможливість навчатися офлайн та безпековий фактор. З одного боку важливою є безпека дітей, ментальне здоров'я учнів, батьків та вчителів, а з іншого боку довготривала відсутність якісної освіти призводить до низького рівня знань та формування практичних навичок. На жаль, через війну велика кількість українських дітей опинилась за кордоном. Для України важливо зберегти зв'язок з ними та повернути їх додому у майбутньому. Наразі Україна повинна трансформувати міжнародну українську школу відповідно до світових стандартів освіти. Окрім війни українська освіта має низку інших хронічних проблем. Це низькі заробітні плати, система управління, кваліфікація вчителів та ефективність освітньої мережі в цілому.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що освітні інновації до 2030 року є не лише можливістю, але й необхідністю. Водночас їх ефективність залежить від системного підходу до реформування освіти. Доцільно запропонувати такі кроки: забезпечення рівного доступу до цифрових ресурсів, інвестування в підготовку педагогів, оновлення освітніх програм із урахуванням міждисциплінарності та формування політики, що поєднує технологічний розвиток із гуманістичними принципами.

Отже, головний виклик полягає не лише у впровадженні інновацій, а у здатності освітньої системи адаптуватися до нових реалій, зберігаючи при цьому свою основну місію — формування всебічно розвиненої, відповідальної та конкурентоспроможної особистості.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Чого ми очікуємо від освіти вже завтра: 10 тез про глобальні тренди в освіті до 2030 року- https://osvitoria.media/experience/

2. Україна 2030. Про освіту та виклики , які стоять перед нею : авторка Анастасія Кондрат , 27 Липня 2024 - https://svidomi.in.ua/page/ukraina

3. 7 принципів фінської освіти - https://starylev.com.ua/blogs

Королевська О.А.
вчитель початкових класів
Комунальний заклад загальної середньої освіти
Ліцей № 6 імені Назара Макаренка Хмельницької міської ради

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Освітні інновації майбутнього в початковій школі — це не лише про нові технології, а передусім про нову якість навчання, де дитина є активним творцем власного досвіду. Сучасна школа поступово відходить від пасивного засвоєння знань і переходить до діяльнісного підходу, де головне — дія, досвід і творчість.

У центрі освітнього процесу перебуває дитина з її унікальними здібностями, інтересами та темпом розвитку. Учитель стає наставником, який організовує середовище для відкриттів, підтримує ініціативу та допомагає кожному учневі розкрити свій потенціал. Саме тому в майбутній початковій школі значно зростає роль активностей, творчих завдань і практичної діяльності.

Одним із ключових напрямів є навчання через гру. Освітні ігри, рольові ситуації, квести перетворюють урок на захопливу пригоду. Наприклад, під час вивчення математики діти можуть виконувати завдання у форматі «магазину», де вони рахують гроші, обчислюють здачу, планують покупки. На уроках мови — створювати власні казки, діалоги, міні-вистави. Такі активності розвивають не лише знання, а й комунікацію, уяву, впевненість.

Важливе місце займає проєктна діяльність. Учні можуть працювати над міні-проєктами: «Мій дім і моя родина», «Природа мого краю», «Екологічні звички». Діти досліджують, збирають інформацію, створюють плакати, презентації, моделі. Це формує вміння працювати в команді, планувати свою діяльність і презентувати результати.

Творчі завдання стають невід’ємною частиною навчання. Це можуть бути малювання, ліплення, створення аплікацій, виготовлення макетів, написання власних

історій чи віршів. Наприклад, після прочитання казки учні можуть придумати альтернативний фінал або намалювати улюбленого героя.

Такий підхід сприяє розвитку креативності та емоційного інтелекту. Особливу увагу приділяють практичним навичкам. Діти вчаться через досвід: вирощують рослини, проводять прості експерименти, доглядають за класним простором, беруть участь у благодійних ініціативах. Наприклад, можна організувати «живий куточок» або невеликий город на підвіконні, де учні спостерігають за ростом рослин і роблять висновки. Це формує відповідальність і любов до природи.

Інноваційною формою роботи є інтегровані уроки. Наприклад, тема «Вода» може об'єднати природознавство, математику, мову та мистецтво: діти досліджують властивості води, розв'язують задачі, пишуть тексти, малюють. Такий підхід допомагає бачити зв'язки між різними. Не менш важливими є активні перерви та рухливі вправи. Фізична активність допомагає дітям краще засвоювати матеріал і підтримує здоров'я. Уроки можуть включати короткі руханки, танцювальні паузи, вправи на увагу та концентрацію.

Цифрові технології також відкривають нові можливості для практики. Інтерактивні вправи, онлайн-платформи, освітні відео допомагають урізноманітнити навчання. Проте вони використовуються як доповнення до живого спілкування, а не його заміна.

Школа майбутнього — це простір, де дитина не боїться помилятися, експериментувати й творити. Тут цінується процес, а не лише результат. Кожен день наповнений відкриттями, радістю пізнання та відчуттям успіху.

Отже, освітні інновації в початковій школі спрямовані на створення середовища, де поєднуються знання, практика і творчість. Саме через активну діяльність формується особистість, здатна мислити, діяти й відповідально будувати майбутнє.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1.Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої освіти. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2016. 40 с.

2. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ: Радянська школа, 1977. 382 с.

3. Дьюї Дж. Демократія і освіта. Київ: Освіта, 2003. 384 с.

4. Піаже Ж. Психологія інтелекту. Київ: Основи, 2002. 240 с.

5. Салберг П. Фінські уроки 2.0: що може світ навчитися з освітніх змін у Фінляндії. Харків: Ранок, 2018. 256 с.

6. Пометун О. І. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.

7. Гриневич Л. М. Нова українська школа: порадник для вчителя. — Київ: Літера ЛТД, 2018. — 160 с.

Журавель Л. П.
вчитель вищої категорії, методист
м. Київ, Ліцей № 314 Дарницького району

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ - ВИКЛИКИ 2030

Перебуваючи у Фінляндії протягом 22.03-29.03 2026 р. зрозуміли чітку мету навчального процесу – надати рівні можливості у здобутій освіті незалежно від віку, місця проживання, статі, національності.

Починаючи з дошкільної освіти ,влада країни визначає можливості кожної дитини індивідуально. У системі чітко спостерігається підтримка дітей з особливими потребами. Діти відчувають (в ігрових формах) повноправною особою, яка постійно пізнає нове. Дуже тішить, що дітей у групах небагато, з ними працюють спеціалісти, багато часу проводять на свіжому повітрі. Дітей вчать цінувати природу рідного краю, особливості геолокації. Освітній візит до закладу м. Гуйттінен чітко підтвердив зміст дошкільної освіти.

Базова середня освіта організована просто і зручно. Відвідували й сучасні школи, і школи.які засновані у 1960х рр. Зрозуміла, що учні мають можливість самостійно обирати предмети, які відповідають власним інтересам. Наприклад: на уроці

музики присутні діти ,які цікавляться суто музикою і грою на специфічних інструментах - барабанах.

Учні цінують і патріотичне ставлення до державності – вивчення і знання фінської і шведської мов навіть не обговорюються. Школи ім. Уріяле, та м. Гірвікості показали чітко піклування держави.

Гімназії вражають своєю сучасністю в дидактиці, в оформленні кабінетів.

Молодь обов'язково навчається до 18-19 років, обираючи предмети, прогнозують свою майбутню професію і до 60% спокійно орієнтуються на професію, яка передбачає трудову практику.

Вражає професійна підготовка у Фінляндії ,адже майстерні обладнанні всім необхідним. А муніципальна влада чітко турбується про фінансування і потреби навчальних закладів. Також вражає чистота в приміщеннях, зручні їдальні, вбиральні, місця відпочинку. А учні за навчання не платять. Гімназія м. Еура продемонструвала чітку академічну автономію учням.

Відвідали і м. Турку ,де побували в університеті. Студенти проводили екскурсію. Дівчата розповідали про цікаве студентське життя, їх участь у заходах. Інформація пояснює ,що студенти цінують місця навчання, гордяться підходом держави до навчання. Вони абсолютно впевнені у завтрашньому дні, адже фінансово вони забезпечені ,не залежать від батьків.

Корисним і навчальним став візит до мерії м. Гуйттіннен, зустріч з очільником відділу освіти. Їхня модель управління освітою чудова й зразкова. Люди зацікавленні в принципі автономії шкіл, знають і вміють розподіляти ресурси, складають перспективні плани фінансування за потребами викладачів.

Висновок: Школа по–фінськи – приваблива. Кількість дітей до 20 учнів. Атмосфера неформальна, дуже тихо і спокійно. Домашня робота в дітей мінімальна, щоб був час для власних потреб. Фіни велику уваги приділяють побутовим речам, кулінарії, столярній справі, вчать дітей бути громадянами, корисними суспільству. Задумались і над використанням гаджетів на державному рівні, тобто більше працюють із текстами і цінують профільну освіту.

Учителі мають такий же соціальний статус ,як адвокати та лікарі. Освітня політика в країні робить професію вчителя почесною.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Фінські уроки 2.0.Чого може навчитись світ з освітніх змін у Фінляндії

2. Фінська система навчання. Як влаштовані найкращі школи у світі / за загальною редакцією Т.Уокер

3. Методичні розробки і аналітичні статті / Всеосвіта

4. Структура навчання. Поділ на рівні

Смішко О. П.
вчителька англійської мови
Гімназія №102 Дніпровської міської ради

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030

Сьогодні освіта є ключовим компонентом розвитку держави. У часи штучного інтелекту, глобалізації, комп’ютеризації і роботизації важливим є напрацювання відповідних навичок та знань у дітей. До 2030 року перед вчителями закладів освіти постають наступні завдання: розвиток автономії учнів, формування критичного мислення та креативного бачення, увага на м’які навички та вміння учнів підлаштовуватися під постійні зміни. Українська система освіти, яка досі намагається відійти від радянської, побудована на вивченні теоретичного матеріалу, постійних контролях знань та рідко забезпечує повною мірою розвиток індивідуального потенціалу учнів. У цьому контексті особливої уваги заслуговує фінська система, яка вважається однією з найефективніших у світі та є орієнтованою на особистість.

Однією з ключових особливостей фінської системи освіти є орієнтація на кожну дитину, як окрему унікальну особистість. Велика увага приділяється рівності та інклюзивності. На уроках учні обговорюють актуальні новини та формують власну думку про події в різних країнах. У той же час кожен отримує підтримку відповідно до

своїх потреб. Це дозволяє мінімізувати освітню нерівність та створити комфортне середовище для навчання, не зважаючи на розташування школи.

Ще однією визначальною рисою є довіра уряду та батьків до педагогів. Вони не витрачають вільний час на підготовку до відкритих уроків та атестації, замість чого мають більше вільного часу та натхнення працювати в школі та створювати ефективні уроки. Для країни діє єдина система освіти та однакові рекомендації для педагогів. Як саме викладати та які матеріали використовувати, кожен обирає самостійно [1]. Таким чином, вони вмотивовані працювати, зростає їхня відповідальність за рівень знань учнів. Професія вчителя є престижною, а суспільство ставиться до педагогів із повагою.

Для України впровадження елементів фінської освітньої моделі може стати важливим кроком у напрямку модернізації освіти до 2030 року. Зокрема, доцільним є покращення якості освіти педагогів у вищих навчальних закладах та збільшення порогового балу для зарахування. Отримуючи більше кваліфікованих кадрів, держава зменшує надмірні контролі освітнього процесу та кількість перевірок, які наразі є обов'язковими для більшості вчителів. Підвищуючи довіру до педагога, зменшується бюрократичний тиск та зростає професійна свобода і розвиток.

Аналізуючи можливості адаптації української освітньої системи, слід враховувати, що пряме копіювання фінських правил не є доцільним. Однак окремі її елементи можуть бути ефективно інтегровані з урахуванням національного контексту. Зокрема, варто звернути увагу на більш практичні предмети, такі як: домоведення, ручна праця, суспільствознавство [2]. З перших класів учні вчаться різати з дерева, шити, забивати цвяхи, будувати, готувати, тощо. Варто зазначити, що поділу за статтю не відбувається. Таким чином, майбутні випускники шкіл можуть самостійно подбати про себе та задовільнити базові потреби без допомоги інших. Не менш важливою є посилення орієнтації на потреби учня як особистість без гендерних стереотипів та упереджень. Школи мають забезпечити реальну індивідуалізацію навчання, особливо у старшій школі, коли підлітки розвивають автономність у навчанні та готуються до вступу у ВНЗ. У той же час держава має працювати над підвищенням рівня довіри до

вчителя через зменшення бюрократичного тиску та більшої свободи у виборі матеріалів та програми навчання.

Отже, основний виклик для української освіти до 2030 року полягає у переході від системи з повним контролем та зазубрюванням інформації до її практичного впровадження. Фінський досвід показує, що така модель є не тільки дієвою, а й вкрай ефективною.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пологовська О. Особливості освіти Фінляндії // Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства : збірник наукових праць. Житомир : ФО-П Левковець Н. М., 2020. С. 114–118. URL: https://eprints.zu.edu.ua/31269/1/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf (дата звернення: 21.04.2026)

2. Котун К. В. Теоретичні аспекти реформування шкільної освіти Фінляндської Республіки // Вища освіта України. 2013. № 4. Т. 34. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/706487/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%9A%D0%BE%D1%82%D1%83%D0%BD_13_%D0%92%D0%B8%D1%89_%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%82_34_%D1%82%D0%BE%D0%BC.PDF (дата звернення: 21.04.2026)

Мащук М.В.
Заступник директора з навчально-виховної роботи,
кіцей №57 Шевченківського району, м. Києва

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030

У сучасних умовах стрімкого розвитку технологій та суспільних змін освіта опинилася перед необхідністю глибокого переосмислення своїх цілей і підходів. Проблема полягає в тому, що традиційна система навчання часто не встигає за

темпами змін, які відбуваються у світі, і не повною мірою готує учнів до життя в умовах невизначеності. Особливої актуальності ця проблема набуває у контексті орієнтації на 2030 рік, коли ключовими стають не стільки обсяги засвоєних знань, скільки здатність їх застосовувати, критично мислити, швидко адаптуватися та ефективно взаємодіяти в суспільстві. У зв'язку з цим освіта має реагувати на виклики часу системно, змінюючи підходи до організації навчального процесу.

Аналіз сучасних освітніх практик, зокрема фінської системи освіти, свідчить про зміну акцентів у навчанні. Освіта поступово відходить від орієнтації на засвоєння визначеного обсягу знань до формування ключових компетентностей, де провідну роль відіграє розвиток особистості учня. Такий підхід передбачає не лише інтелектуальний розвиток, а й формування ціннісних орієнтацій, самостійності та відповідальності. Важливим напрямом є розвиток цифрової грамотності, що охоплює не тільки технічні навички, а й здатність критично оцінювати інформацію та безпечно працювати в цифровому середовищі. В умовах інформаційного перевантаження ці вміння стають необхідними для повноцінної участі людини в суспільному житті.

Не менш важливим є розуміння школи як простору соціалізації. Сучасний освітній заклад має забезпечувати не лише засвоєння навчального матеріалу, а й формування соціальних та емоційних компетентностей, таких як емпатія, уміння співпрацювати, відповідальність і толерантність. У цьому контексті особливого значення набуває створення освітнього середовища, заснованого на довірі, підтримці та взаємоповазі. Досвід фінської освіти демонструє, що такі умови сприяють не лише покращенню психологічного стану учнів, а й підвищенню їхньої навчальної мотивації та результативності. Важливо, щоб школа стала місцем, де дитина почувається безпечно і впевнено, що, у свою чергу, позитивно впливає на її розвиток.

Окремої уваги заслуговує трансформація ролі вчителя. У сучасній освіті педагог уже не є лише джерелом знань, а виступає організатором освітнього процесу, наставником та консультантом. Це вимагає нових підходів до професійної підготовки вчителів, підвищення рівня їхньої автономії та розвитку здатності до постійного самовдосконалення. Водночас зростає потреба у формуванні педагогічної гнучкості,

що дозволяє адаптувати навчання до індивідуальних особливостей учнів. У цьому контексті важливим є створення умов для безперервного професійного розвитку вчителів та підтримки їхньої мотивації до інноваційної діяльності.

Суттєвим викликом є також невідповідність між традиційними формами навчання та потребами сучасних учнів. Діти дедалі більше орієнтовані на активну діяльність, взаємодію, творчість і практичне застосування знань. Це зумовлює необхідність упровадження інтерактивних методів навчання, проєктної діяльності, міждисциплінарного підходу та створення навчальних ситуацій, максимально наближених до реального життя. Такі підходи сприяють формуванню ключових навичок XXI століття, зокрема критичного мислення, креативності та комунікації.

Таким чином, освітні інновації до 2030 року мають базуватися на підході, який передбачає врахування індивідуальних потреб учнів, розвиток їхніх компетентностей і створення сприятливого освітнього середовища. Важливими напрямами є інтеграція цифрових технологій, розвиток соціально-емоційних навичок, а також підвищення ролі вчителя як ключової фігури освітнього процесу. Водночас необхідно забезпечити баланс між використанням інновацій та збереженням гуманістичних цінностей освіти.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що ефективна освіта майбутнього повинна бути гнучкою, адаптивною та орієнтованою на розвиток особистості. Серед практичних пропозицій доцільно виокремити оновлення змісту освітніх програм відповідно до сучасних викликів, активне впровадження інноваційних методів навчання, підвищення якості підготовки педагогічних кадрів, а також створення безпечного, інклюзивного та підтримувального освітнього середовища. Лише за таких умов освіта зможе не лише відповідати викликам часу, а й випереджати їх, формуючи покоління, здатне до самореалізації та відповідального творення майбутнього.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кен Робінсон. Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту. Львів: Літопис, 2016. 258 с.

2.Салберг П. Фінські уроки. Чого може навчитися світ від змін в освіті у Фінляндії. Київ: Ранок, 2017. 240 с.

3. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р)

Остапець А. О.
заступник директора з навчально-виховної роботи в початкових класах
Комунальний заклад загальної середньої освіти
ліцей 6 імені Назара Макаренка Хмельницької міської ради

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030

Сучасний світ змінюється надзвичайно швидко, і освіта є однією з тих сфер, що першими реагують на ці реформи. Освітні інновації стають не просто бажаними, а необхідними для підготовки учнів до життя у світі, який стрімко розвивається. Особливо актуальними ці питання стають у контексті викликів, які постають перед освітою до 2030 року.

Для мене тема освітніх інновацій набула особливого значення після участі у стажуванні у Фінляндії - країні, яка демонструє один із найуспішніших прикладів модернізації освітньої системи. Під час відвідування освітніх закладів стало очевидним, що інновації – це не лише нові технології, а передусім нові підходи до навчання, організації освітнього середовища та взаємодії між учителем та учнем.

Одним із ключових викликів освіти до 2030 року є інтеграція цифрових технологій. Сучасні учні зростають у цифровому середовищі, тому використання інтерактивних платформ, електронних ресурсів та цифрових інструментів стає невід’ємною частиною освітнього процесу. Водночас важливо не допустити залежності від гаджетів та навчити дітей використовувати технології свідомо і правильно. У фінських школах цифрові інструменти застосовуються не як самоціль, а

як засіб підвищення ефективності навчання. Очевидно, що до 2030 року цифрова грамотність стане такою ж необхідною навичкою, як уміння читати й писати, тому важливо вже сьогодні впроваджувати інтерактивні платформи, електронні ресурси та дистанційні форми навчання.

Важливим викликом освіти до 2030 року є гнучкість освітніх програм, що дає можливість оперативно оновлювати зміст навчання відповідно до змін у суспільстві. Я спостерігала це під час освітніх візитів до загальноосвітніх шкіл Ур'яле і Гірвікоскі.

Ще одним важливим викликом є формування компетентностей XXI століття. Серед них - критичне мислення, здатність працювати в команді, креативність, комунікація та вміння навчатися протягом усього життя. Фінський освітній досвід свідчить про те, що ці компетенції розвиваються через активне навчання, а діяльність орієнтована на командні проектні заходи, які сприяють командній роботі.

Серед викликів освіти майбутнього важливо виділити, на мою думку, підготовку фахівців, здатних адаптуватися до нових умов, освоювати сучасні технології та працювати в міждисциплінарному середовищі. Відвідування Університету прикладних наук TAMK продемонструвало практико-орієнтований підхід до навчання та активну інтеграцію освіти з ринком праці. В умовах швидкого технологічного розвитку важливо формувати в студентів не лише теоретичні знання, а й практичні навички.

Особливу роль у розвитку освіти інновацій відіграє вчитель. Саме педагог є провідником змін, ініціатором нових ідей та методів. У Фінляндії професія вчителя має високий соціальний статус, а педагоги забезпечені всіма необхідними ресурсами для роботи. Важливо відзначити, що вчителі не витрачають власні кошти на забезпечення освітнього процесу, адже фінансування освіти здійснюється на державному рівні. Такий підхід дозволяє педагогам зосередитися лише на головному-навчанні та розвитку учнів.

Не менш актуальним є питанням індивідуалізації навчання. До 2030 року освіта

повинна враховувувати особливості кожної дитини, її інтереси та здібності. Під час освітнього візиту до старшої школи Euran lukio особливу увагу привернула організація гімназійної освіти, яка базується на поєднанні академічної автономії учнів із підготовкою до вступу у вищі навчальні заклади. Важливим елементом є індивідуалізовані освітні плани, що дозволяють кожному учневі будувати власну освітню траєкторію. Такий підхід відповідає одному з ключових викликів освіти до 2030 року — необхідності персоналізації навчання. Сучасні учні мають різні здібності, інтереси та темп засвоєння матеріалу, тому універсальні методи навчання поступово втрачають ефективність.

Ще одним викликом є створення безпечного та комфортного освітнього середовища. Сучасна школа має бути простором, де кожна дитина відчуває підтримку, повагу та можливість для самореалізації. Інклюзивна освіта, психологічна підтримка учнів та розвиток емоційного інтелекту стають важливими складовими сучасної освіти.

Серед викликів також варто зазначити необхідність постійного професійного розвитку педагогів. Освіта не може залишатися статичною- вона повинна змінюватися разом із суспільством. Участь у стажуваннях, тренінгах та міжнародних програмах сприяє обміну досвідом і впровадженню нових ідей у практику роботи.

На мою думку, виклики освіти до 2030 року - це водночас і можливості для розвитку. Вони спонукають педагогів шукати нові підходи, вдосконалювати власну діяльність та створювати умови, у яких кожна дитина зможе розкрити свій потенціал. Саме такі зміни здатні забезпечити якісну освіту майбутнього.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD). Освіта 2030: Майбутнє освіти та навичок. -Париж: OECD Publishing, 2018

2. Міністерство освіти і культури Фінляндії. Освіта Фінляндії в короткому огляді.-Гельсінкі, 2022.

3. Міністерство освіти і науки України. Концепція «Нова українська школа». –Київ, 2018.

4. Робінсон К. Креативні школи:революція знизу, що змінює освіту. –Київ, 2017.

5. Шляйхер А. Світовий клас: як побудувати освіню систему XXI століття. – Париж, 2018.

Зайцев Є.О.
д.т.н., завідувач відділу
Інститут електродинаміки НАН України

ФОРМУВАННЯ УМОВ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ДО 2030 РОКУ З УРАХУВАННЯМ ФІНСЬКОГО ДОСВІДУ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ

Розвиток освітніх систем у глобальному освітньо-науковому просторі до 2030 року характеризується наявністю структурної суперечності: з одного боку, зростає потреба у формуванні складних компетентностей (критичне мислення, міждисциплінарність, цифрова грамотність та інші), з іншого значна частина національних систем освіти, зокрема українська, продовжує функціонувати в класично прийнятій парадигмі відтворення знань і нормативно зарегламентованих процедур, які є досить ефективними під час підготовки вузьконаправлених спеціалістів. Водночас світові тенденції до все більшого впровадження штучного інтелекту та роботизованих комплексів призводить до невідповідності між вимогами реальних секторів економіки до адаптивності знань окремого спеціаліста та інституційної інерційності освітнього середовища, щодо їх надання. В умовах воєнних викликів, демографічних змін і цифрової трансформації ця невідповідність лише посилюється та поглиблює нерівномірність доступу до освіти, фрагментарності впровадження інновацій та недостатньої інтеграції освіти, науки й бізнесу, що актуалізує необхідність пошуку ефективних моделей модернізації освіти. У міжнародному досвіді на прикладі фінської

моделі освіти демонструє можливість побудови стійкої, адаптивної та ефективної освітньої системи, що базується на принципах довіри, автономії та системної інноваційності [1, 2].

Актуальність тематики визначається необхідністю переходу від інерційної моделі функціонування освіти до проактивної моделі розвитку, здатної реагувати на виклики цифровізації, глобалізації та трансформації ринку праці. У цьому контексті фінська модель демонструє ефективність забезпечуючи її адаптивність до глобальних змін [1]. На відміну від цього, українська освітня система характеризується значним рівнем централізації, фрагментованістю реформ і недостатньою інтеграцією з науково-інноваційним середовищем. Таким чином, проблемна ситуація полягає у необхідності переходу від декларативних реформ до системних змін, що забезпечують узгодженість усіх компонентів освітньої політики.

Ключовим елементом та двигуном змін є педагог як агент впровадження інновацій у суспільне життя через освітній простір. У фінській системі педагог є висококваліфікованим фахівцем, який користується значним рівнем довіри та професійної автономії, що дозволяє йому адаптувати освітній процес до потреб здобувачів [2]. В Україні ж зберігається тенденція до надмірного регламентування педагогічної діяльності, що обмежує можливості впровадження інновацій. Це свідчить про необхідність переосмислення ролі педагога від виконавця навчальних програм до дослідника та модератора освітнього процесу. Не менш важливою є проблема розуміння потреби та трендів інноваційного розвитку секторів економіки через слабку, а у більшості випадків повну відсутність інтеграції освіти, науки та бізнесу. Фінська система демонструє ефективність тісної взаємодії університетів із промисловістю, що сприяє практичній орієнтації навчання та комерціалізації наукових результатів [3]. Враховуючи сучасні тенденції розвитку технологій, зокрема в енергетиці, ІТ та інженерії, подолання цього розриву є критично важливим завданням для розвитку системи освіти України до 2030 року.

Для вирішення такого завдання окремим аспектом є забезпечення рівного доступу до якісної освіти. Фінляндія реалізує модель, у якій освітня рівність є базовим

принципом державної політики, що мінімізує соціальні та регіональні диспропорції [1]. В Україні ж проблема нерівності загострюється внаслідок воєнних дій, що зумовлює необхідність розвитку дистанційних та змішаних форм навчання, а також створення адаптивних освітніх середовищ.

Важливу роль у розвитку інновацій відіграє інфраструктура знань, зокрема наукові бібліотеки та цифрові платформи, які у фінській освітньо-науковій системі функціонують як інтегровані аналітичні центри підтримки досліджень і відкритої науки. Вони забезпечують широкий доступ до інформаційних ресурсів для різних груп населення, поєднуючи принципи відкритості з розширеними сервісами для резидентів країни. В Україні цей напрям потребує суттєвої модернізації, зокрема шляхом інтеграції до міжнародних наукометричних баз даних, розвитку інфраструктури відкритого доступу та трансформації бібліотечного простору у багатофункціональні освітньо-дослідницькі хаби, що забезпечують не лише доступ до інформаційних ресурсів, а й можливості використання сучасного обладнання та цифрових технологій.

При цьому проведений аналітичний огляд існуючого стану освітньо-наукової системи України свідчить про те, що основною перешкодою для впровадження освітніх інновацій в Україні є не відсутність окремих інструментів, а недостатня узгодженість між інституційними рівнями управління освітою, наукою та бізнесом. У цьому контексті фінський досвід демонструє важливість системного підходу, в якому всі елементи від підготовки педагога до організації наукових досліджень функціонують як єдина інтегрована система, яка постійно взаємодіє з реальними секторами економіки країни. Отже Фінський досвід свідчить, що ключовим фактором ефективності є не окремі інструменти, а їх інтеграція в єдину політику розвитку освіти та науки [1].

Висновок: Таким чином, адаптація фінського досвіду має здійснюватися не шляхом прямого копіювання, а через глибоку інституційну трансформацію, орієнтовану на довгострокову ефективність і стійкість освітньої системи України. Такий підхід має базуватися на:

– модернізація освітньої системи України до 2030 року має базуватися на

принципі інституційної узгодженості, що передбачає синхронізацію реформ у сфері освіти, науки, бізнесу та інновацій;

– забезпечення реального підвищення автономії закладів освіти, науки та їхніх працівників, поєднане з ефективними механізмами внутрішнього забезпечення якості;

– створення умов дуальної модель вищої освіти з посиленням ролі прикладних університетів і партнерства з бізнесом;

– створення національної цифрової освітньої екосистеми, інтегрованої з науковими та інноваційними платформами;

– забезпечення розвитку відкритої науки та модернізацію бібліотечної інфраструктури як ключового елементу підтримки самоосвіти та проведення досліджень.

Такий підхід дозволить до 2030 року забезпечити формування сучасного конкурентоспроможного освітньо-наукового середовища України.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Finnish National Agency for Education. Education in Finland. Available at: https://www.oph.fi

2. Sahlberg P. Finnish Lessons 2.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland. New York: Teachers College Press, 2015.

3. OECD. Education at a Glance 2023: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing, 2023

Лісова Т. В.
вчитель, учасник стажування ІМАНС

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ ФІНЛЯНДІЇ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ВИКЛИКИ 2030: ДОСВІД СТАЖУВАННЯ

Глобальні виклики, які постають перед освітою, потребують не лише реформування навчальних програм, а й зміни ставлення до освіти. Фінляндія — країна, що демонструє високі результати у міжнародних освітніх рейтингах, — є показовим прикладом того, як системні зміни можуть трансформувати якість навчання. Участь у програмі стажування ІМАНС надала можливість ознайомитися з фінською освітньою системою та з нової перспективи знайти відповіді на виклики, що стоять перед українською освітою сьогодні.

Однією з ключових рис фінської освіти є продумане фінансування, яке забезпечує рівний доступ до якісного навчання незалежно від місця проживання дитини. Держава несе повну відповідальність за фінансове забезпечення шкіл, тоді як органи місцевого самоврядування координують реалізацію освітньої політики на регіональному рівні. Такий підхід усуває розрив між міськими та сільськими школами, що є надзвичайно актуальним для України, де якість освіти нерідко залежить від географічного розташування навчального закладу. Стабільне та передбачуване фінансування дозволяє школам довготривало планувати розвиток матеріально-технічної бази, підвищення кваліфікації педагогів та впровадження інновацій.

Не менш вражаючим є рівень цифровізації фінської школи. Цифрові технології розглядаються тут як інструмент для розвитку критичного мислення, творчості та навичок співпраці — компетентностей, що є фундаментальними для учнів. Кожна дитина має рівний доступ до сучасних технологій, а вчителі проходять систематичну підготовку до роботи в цифровому середовищі. Особливо цінним є те, що учні вчаться кодуванню, медіаграмотності та безпечній поведінці в інтернеті з перших класів школи.

Порівняння із ситуацією в українській освіті дозволяє виокремити кілька ключових напрямів, у яких фінський досвід міг би стати орієнтиром. Передусім, необхідне вирівнювання фінансового забезпечення шкіл як передумова рівності освітніх можливостей. Крім того, важливим є цілеспрямоване інвестування у цифрову інфраструктуру шкіл та цифрову компетентність учителів. Також, варто переосмислити роль учителя: у Фінляндії педагог — це висококваліфікований фахівець із великим ступенем автономії, якому довіряють і якого поважають. Зростання статусу вчителя в Україні є однією з умов успішного впровадження будь-яких освітніх реформ.

Окремої уваги заслуговує статус учителя у фінському суспільстві. Педагогічні спеціальності є одними з найпрестижніших у країні — конкурс на них порівнянний із медичними та юридичними факультетами. Лише найкращі випускники мають можливість стати вчителями, що безпосередньо впливає на якість освіти. Учитель у Фінляндії має широку автономію у виборі методів та підходів до навчання, а довіра з боку держави і суспільства є основою його професійної діяльності. Саме тому фінські вчителі не потребують зовнішнього контролю — вони самі є гарантами якості освіти.

Таким чином, фінська освітня модель демонструє, що якість навчання — це результат системних зусиль: справедливого фінансування, технологічного оснащення та поваги до педагогічної професії. Виклики 2030 року вимагають від кожної країни, у тому числі й від України, сміливих та науково обґрунтованих кроків у напрямі оновлення освіти. Досвід стажування переконує, що Україна вже сьогодні може зробити конкретні кроки: підвищити вимоги до педагогічної освіти, збільшити фінансування шкіл та системно впроваджувати цифрові інструменти в навчальний процес. Найбільше вразило те, що фінська школа — це передусім простір довіри: між учителем і учнем, між школою і державою, між освітою і суспільством. Саме на таких засадах і має будуватися освіта майбутнього.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Овчарук О. В. Розвиток освіти в умовах глобалізації: порівняльний аналіз // Порівняльно-педагогічні студії. 2013. № 2. С. 5–11.

2. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої освіти / за заг. ред. М. Грищенка. Київ: МОН України, 2016. 40 с.

3. Биков В. Ю. Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти і науки України // Інформаційні технології в освіті. 2017. № 3. С. 12–24.

Нехаєва Ю. В.
учитель української мови та літератури
Запорізький академічний ліцей "Вибір"

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 (НА ПРИКЛАДІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ)

У сучасному світі освіта перестає бути лише процесом передачі знань і дедалі більше стає інструментом формування критичного мислення, адаптивності та інноваційного потенціалу особистості. Особливої актуальності це набуває в контексті цифровізації та глобальних трансформацій, що формують нові виклики до 2030 року [2]. Однією з найбільш ефективних моделей сучасності є фінська система освіти, яка демонструє високі результати без надмірного навантаження на учнів [1].

Проблема полягає в тому, що значна частина освітніх систем досі орієнтована на стандартизоване тестування та репродуктивне навчання, тоді як сучасне суспільство потребує креативних і самостійних особистостей. Фінська модель пропонує альтернативний підхід, заснований на довірі, рівності та індивідуалізації навчального процесу [3].

Однією з ключових інновацій є мінімізація стандартизованого оцінювання. Учні не перевантажені тестами, що дозволяє їм глибше розуміти матеріал, а не механічно його запам'ятовувати. Вчителі мають високий рівень автономії та професійної підготовки, що сприяє ефективному впровадженню індивідуального підходу [1].

Важливим також є соціальний статус педагога, який у Фінляндії є одним із ключових факторів успіху освітньої системи [4].

Інноваційним є також інтегрований підхід до навчання, коли знання подаються не ізольовано, а через міждисциплінарні зв'язки та реальні життєві ситуації. Це сприяє формуванню практичних навичок, зокрема критичного мислення, співпраці та вирішення проблем [5].

Разом з тим, навіть ефективна фінська система стикається з викликами майбутнього. До 2030 року освіта має адаптуватися до розвитку штучного інтелекту та цифрових технологій. Виникає необхідність збереження балансу між використанням технологій і розвитком соціальних та емоційних компетентностей учнів [2].

Для інших країн важливо не копіювати фінську модель, а адаптувати її ключові принципи до власних умов. Зокрема, доцільним є підвищення ролі вчителя, зменшення перевантаження учнів та впровадження гнучких освітніх програм. Інновації мають бути спрямовані на розвиток особистості, а не лише на технологічні зміни.

Отже, фінська система освіти демонструє ефективність гуманістичного підходу до навчання. Вона є прикладом того, як освітні інновації можуть забезпечити якісну підготовку особистості до викликів майбутнього. У контексті 2030 року саме такі підходи можуть стати основою для модернізації освітніх систем у світі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Салберг П. Фінські уроки 2.0: чого світ може навчитися з освітніх реформ у Фінляндії. Нью-Йорк: Teachers College Press, 2015. 240 с.
2. OECD. Освіта з першого погляду 2023: індикатори ОЕСР. – Париж: OECD Publishing, 2023. 490 с.
3. Фінське національне агентство з питань освіти. Фінська система освіти. – Гельсінкі, 2022. 45 с.
4. Дарлінг-Гаммонд Л. Плаский світ і освіта: як прагнення до рівності визначає наше майбутнє. Нью-Йорк: Teachers College Press, 2010. 400 с.
5. Гаргрівз Е., Ширлі Д. Четвертий шлях: пошук освітньої досконалості. Таузенд-Окс: Corwin Press, 2012. 200 с.

Слободян У.Р.
педагогічний працівник закладу дошкільної освіти,
музичний керівник ЗДО179, місто Львів

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 (НА ПРИКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ФІНЛЯНДІЇ)

Проблема дослідження полягає у визначенні тих умінь і якостей, які дошкільна освіта має формувати як пріоритетні в умовах викликів 2030 року. У сучасних освітніх підходах дедалі більшого значення набувають не лише пізнавальні результати, а й здатність дитини до соціальної взаємодії, емоційного усвідомлення, саморегуляції. У цьому контексті дошкільна освіта Фінляндії орієнтована на цілісний розвиток дитини, її благополуччя та безпеку [1].

Однією з ключових компетентностей дошкільного віку слід вважати вміння дитини розпізнавати власні емоції та поступово регулювати їх. Ці вміння становлять основу поведінкової стійкості, конструктивної взаємодії з іншими та готовності до подальшого навчання. Саме тому у фінській дошкільній освіті важливе місце посідають підтримка емоційного благополуччя, створення безпечного середовища та розвиток взаємодії [1; 2].

Важливим засобом формування зазначених умінь є гра. У фінській системі дошкільної освіти вона розглядається не як другорядна форма зайнятості, а як провідний механізм розвитку дитини [2]. У процесі гри дитина набуває досвіду домовленості, очікування, прийняття правил, вираження емоцій і корекції власної поведінки відповідно до ситуації.

Не менш суттєвим компонентом є щоденне перебування дітей на свіжому повітрі. У фінському дошкіллі прогулянки становлять обов’язкову частину організації дня. Їх педагогічне значення полягає в тому, що рухова активність, вільна дія та взаємодія з природним середовищем сприяють зниженню емоційного напруження, підтримці внутрішньої рівноваги та розвитку самостійності [2]. Отже, прогулянка в

даному випадку виступає не лише елементом режиму, а й чинником емоційного та соціального розвитку дитини.

Особлива роль у цьому процесі належить вихователю. Його функція полягає не лише в організації освітнього середовища, а й у спостереженні за станом дитини, виявленні її потреб і своєчасному наданні підтримки. Саме тому педагогічно доцільними є прості інструменти, що допомагають дитині позначити власний емоційний стан, а дорослому — вчасно на нього відреагувати. Значення таких практик полягає насамперед у формуванні здатності дитини усвідомлювати свої переживання та поступово переходити від безпосередньої емоційної реакції до її розуміння і контролю.

Якість такої моделі безпосередньо залежить і від організаційних умов. Реальний індивідуальний підхід неможливий без достатньої кількості дорослих у групі. Наявність вихователів і асистентів дає змогу приділити увагу кожній дитині, врахувати її особливості та забезпечити належну підтримку, у тому числі дітям з особливими освітніми потребами [1; 2]. Це свідчить про те, що ефективність дошкільної освіти визначається не лише змістом програми, а й умовами її практичної реалізації.

Актуальність такого підходу посилюється в умовах викликів 2030 року. Саме тому розвиток соціальних та емоційних умінь у дошкільному віці набуває особливого значення [3].

Отже, аналіз дошкільної освіти у Фінляндії дає підстави стверджувати, що в умовах викликів 2030 року пріоритетними мають бути вміння, пов’язані з емоційним усвідомленням, саморегуляцією, взаємодією та участю у спільній діяльності. Саме ці якості створюють основу для подальшого розвитку дитини та її успішного входження в освітнє і соціальне середовище. Фінський досвід показує, що дошкілля майбутнього має готувати не до шкільної дисципліни, а до життя в складному й нестабільному світі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Finnish National Agency for Education. Early childhood education and care in Finland [Електронний ресурс]. URL: https://www.oph.fi/en/education-system/early-childhood-education-and-care-finland (дата звернення: 23.04.2026).

2. Finnish National Agency for Education. National core curriculum for early childhood education and care 2022 [Електронний ресурс]. Helsinki, 2022. URL: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/National%20core%20curriculum%20for%20ECEC%202022.pdf (дата звернення: 23.04.2026).

3. OECD. International Early Learning and Child Well-being Study: Assessment Framework [Електронний ресурс]. Paris : OECD Publishing, 2021. URL: https://web-archive-storage.oecd.org/aemint-web-archive-prod/web-archive/94/9414a06c06b0c38fe53645b95618ec3d437fd102c970c147f7458328d94ae6e5.pdf (дата звернення: 23.04.2026).

Демченко А.П.
вчитель початкових класів
Комунального закладу загальної середньої освіти
«Ліцею № 6 імені Назара Макаренка» Хмельницької міської ради

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сучасна українська школа переживає період активних змін і реформ. Освітні інновації стали важливою складовою розвитку навчального процесу, адже вони допомагають зробити освіту більш якісною, цікавою та наближеною до потреб сучасного суспільства. Головна мета інновацій в освіті — сформувати особистість, здатну критично мислити, творчо діяти та швидко адаптуватися до змін у світі.

На мою думку, освітні інновації є необхідними для розвитку сучасної української школи. Вони допомагають зробити навчання більш ефективним і цікавим, розкривають потенціал кожної дитини та готують молоде покоління до життя у

сучасному світі. Проте для успішного впровадження інновацій важливо забезпечити школи необхідними ресурсами, підтримувати вчителів та створювати безпечне освітнє середовище.

Федорець Н. О.
вчитель

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 (У КОНТЕКСТІ ФІНСЬКОЇ МОДЕЛІ ОСВІТИ)

У XXI столітті система освіти зазнає суттєвих трансформацій, обумовлених розвитком технологій, глобалізацією та зміною потреб суспільства. Актуальність дослідження освітніх інновацій зумовлена необхідністю підготовки особистості, здатної до критичного мислення, саморозвитку та ефективної взаємодії в умовах швидких змін. У цьому контексті фінська система освіти розглядається як одна з найбільш успішних моделей, що демонструє високу якість освіти без надмірного академічного навантаження [1].

Сучасна проблема освіти полягає у невідповідності традиційних підходів до навчання вимогам майбутнього. Багато освітніх систем залишаються орієнтованими на стандартизоване оцінювання та запам’ятовування інформації, тоді як сучасний світ потребує гнучких, творчих і відповідальних громадян. Фінська модель освіти пропонує альтернативний підхід, який базується на довірі до вчителя, рівному доступі до освіти та індивідуалізації навчального процесу [2].

Однією з ключових інновацій фінської освіти є відмова від надмірного тестування. Учні навчаються у комфортному середовищі без постійного стресу, що сприяє кращому засвоєнню знань та розвитку мотивації до навчання. Важливу роль відіграє високий рівень підготовки педагогів, які мають значну автономію у виборі

методів навчання [1]. Це дозволяє адаптувати освітній процес до потреб кожного учня та забезпечити індивідуальний підхід.

Важливим аспектом є також інтеграція навчальних дисциплін. У фінській школі активно застосовується міждисциплінарний підхід, що дозволяє учням розуміти взаємозв'язок між різними сферами знань та застосовувати їх на практиці. Такий підхід сприяє формуванню ключових компетентностей, необхідних у XXI столітті, зокрема критичного мислення, комунікації та співпраці [3].

Разом з тим, розвиток технологій створює нові виклики для освіти. До 2030 року важливим завданням стане інтеграція цифрових інструментів, зокрема штучного інтелекту, у навчальний процес. При цьому необхідно зберегти баланс між технологічним розвитком та формуванням соціальних і емоційних навичок учнів [4].

Досвід Фінляндії може бути корисним для інших країн, однак його впровадження потребує адаптації до національних особливостей. Основними напрямами вдосконалення освіти можуть стати підвищення статусу вчителя, зменшення навчального навантаження та впровадження гнучких освітніх програм, орієнтованих на розвиток особистості.

Отже, фінська система освіти є прикладом ефективного впровадження освітніх інновацій. Вона демонструє, що якісна освіта можлива за умови орієнтації на потреби учня, довіри до вчителя та використання сучасних підходів до навчання. У контексті викликів 2030 року такі принципи можуть стати основою для модернізації освітніх систем у світі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Салберг П. Фінські уроки 2.0: чого світ може навчитися з освітніх реформ у Фінляндії. Нью-Йорк: Teachers College Press, 2015. 240 с.

2. OECD. Освіта з першого погляду 2023: індикатори ОЕСР. Париж: OECD Publishing, 2023. 490 с.

3. Фінське національне агентство з питань освіти. Фінська система освіти. Гельсінкі, 2022. 45 с.

4. Дарлінг-Гаммонд Л. Плаский світ і освіта: як прагнення до рівності визначає наше майбутнє. Нью-Йорк: Teachers College Press, 2010. 400 с.

Петрусевич Т.В.
к.мед.н., доцент, завідувач кафедри епідеміології та доказової медицини,
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ ЯК СКЛАДОВА БЕЗПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ФАХІВЦІВ В ГАЛУЗІ ЕПІДЕМІОЛОГІЇ

Трансформація системи охорони здоров'я через досвід COVID-19, екологічні зміни та цифровізацію вимагає готовності на випередження до нових пандемій (в тому числі «Хвороби Х»). Враховуючи це епідеміологія є критично важливим напрямом підготовки фахівців із протидії біозагрозам. Результати професійних обговорень та галузевих опитувань свідчать про високий запит на розвиток компетентностей у сфері епідеміологічного нагляду, біобезпеки та реагування на новітні інфекційні загрози. Ефективним механізмом підвищення якості профільної підготовки стало інтегрування індивідуальних освітніх траєкторій (ІОТ), які забезпечують системну модернізацію навчання, адаптуючи його до індивідуальних прагнень здобувачів вищої освіти та запитів практикуючих спеціалістів у контексті сучасних викликів. Формування ІОТ у вищій школі розглядається як системний, багатоетапний процес педагогічного проєктування, який послідовно охоплює всі роки навчання. ІОТ формується здобувачами вищої освіти з урахуванням їх здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду [1, с.1]. Ефективна ІОТ є гнучкою, варіативною моделлю навчання, яка складається з чотирьох послідовних етапів.

Українська та фінська системи медичної освіти мають спільний вектор розвитку щодо індивідуалізації навчання, де ІОТ розглядається як механізм професійного

становлення майбутнього фахівця з урахуванням його освітніх потреб, академічних інтересів і професійних цілей. У фінських медичних університетах індивідуальна освітня траєкторія реалізується через систему HOPS (Personal Study Plan), яку студент формує разом із викладачем-наставником відповідно до власних професійних цілей [2].

Усе починається з пошукової стадії, де студент оцінює свої сили, а університет – свої освітні можливості. Далі настає моделювальний етап, коли майбутній фахівець створює індивідуальний проєкт навчання, орієнтуючись на власні інтереси та кар'єрні цілі. Безпосереднє навчання відбувається на операційній стадії, яка дозволяє коригувати обраний шлях у разі зміни пріоритетів чи появи нових наукових інтересів. Завершується все контрольно-стратегічним етапом, на якому майбутній фахівець оцінює власні досягнення та моделює план подальшого професійного розвитку на робочому місці. Для майбутніх епідеміологів така персоналізація є критично важливою, адже вона дозволяє гармонійно поєднувати базові знання із вузькоспеціалізованими навичками: від цифрової епідеміології та моніторингу до управління й реагування на біозагрози.

Практична реалізація ІОТ неможлива без формування гнучкого набору вибіркових дисциплін, які дозволяють майбутнім фахівцям самостійно моделювати свій професійний профіль. З метою міждисциплінарної підготовки до структури ІОТ майбутніх епідеміологів доцільно інтегрувати наступні вибіркові дисципліни:

–«Цифрова епідеміологія та інфекційний моніторинг» – вивчення методів аналізу веб-запитів та мобільних даних для раннього виявлення спалахів.

–«Біостатистика та мова R/Python для медиків» – формування навичок математичного моделювання епідемічних процесів та обробки великої кількості даних.

–«Управління біологічними ризиками та біобезпека» – охоплює міжнародні стандарти захисту та ліквідації наслідків емерджентних та реемерджентних біозагроз.

–«Просторова епідеміологія та ГІС-технології» – використання геоінформаційних систем для картографування та кластеризації осередків захворювань.

–«Економіка охорони здоров'я» – оцінка фінансової ефективності превентивних програм та оптимізація медичних ресурсів під час криз.

Завдяки такому переліку вибіркових дисциплін здобувачі освіти отримують можливість формувати унікальні міждисциплінарні зв'язки для ефективного прогнозування та швидкого реагування на нові пандемічні загрози.

Реалізація ІОТ у перспективі до 2030 р. неможлива без інтеграції цифрових технологій [3, с. 34]. Дослідження показують, що сучасні фахівці надають перевагу дистанційним та гібридним формам навчання: вебінари (62,2%) та онлайн-курси (60,4%) є найбільш затребуваними форматами серед слухачів [4, с. 760]. Провідним інноваційним підходом стає використання штучного інтелекту для адаптивного навчання, що дозволяє підлаштовувати освітній контент під індивідуальний темп і когнітивні особливості студента. Крім того, впровадження концепції «накопичувальних» документів про кваліфікацію дозволяє фахівцям-епідеміологам отримувати міждисциплінарну підготовку без відриву від основної професійної діяльності.

Попри високу суспільну затребуваність освіти в галузі епідеміології, існують значні перешкоди для впровадження інноваційних підходів. До основних бар'єрів належать: брак часу та фінансування, що є найбільш критичним для фахівців, які вже працюють у практичній системі охорони здоров'я; кафедральний консерватизм та організаційна закритість: традиційні академічні структури часто надають пріоритет досягненням окремих кафедр над командною роботою, що заважає міждисциплінарній співпраці; необхідність безперервності: перехід до концепції безперервного професійного розвитку вимагає постійної актуалізації навчальних програм відповідно до принципів доказової медицини.

Розширення ІОТ під час підготовки епідеміологів є єдино правильною відповіддю на складні виклики найближчого майбутнього. ІОТ забезпечує перехід від масової уніфікованої підготовки до персоналізованого розвитку фахівця-епідеміолога, здатного ефективно діяти в умовах високої невизначеності. Успіх цієї моделі залежить від синергії цифрових технологій, адаптивних форматів навчання, штучного інтелекту

та подолання інституційних бар'єрів на шляху до створення стійкої та адаптивної системи освіти в галузі епідеміології. У цьому контексті було б доречно включити відвідування медичного університету до програми стажування «Особливості фінської системи освіти» з метою детального ознайомлення з фінськими практиками реалізації ІОТ, що може мати позитивний вплив на якість підготовки кадрів в галузі епідеміології.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та удосконалення освітнього процесу у вищій освіті : Закон України від 23.04.2024 р. № 3640-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3640-20#Text (дата звернення: 26.05.2026).

2. Henkilökohtainen opintosuunnitelma HOPS. *Oulun yliopisto* : офіц. веб-сайт. URL: https://www.oulu.fi/fi/opiskelijalle/opintojen-suorittaminen/henkilokohtainen-opintosuunnitelma-hops (дата звернення: 26.05.2026).

3. Global strategy on human resources for health: workforce 2030. *World Health Organization* : офіц. веб-сайт. Geneva : WHO, 2020. URL: https://www.who.int/publications/i/item/9789241511131 (дата звернення: 26.05.2026).

4. Modern educational needs of specialists in the public health system / T. S. Gruzieva, N. V. Hrechyshkina, H. V. Inshakova, I. M. Soroka. *Wiadomości Lekarskie*. 2023. Vol. 76, no. 5. P. 1145–1151. URL: https://www.wiadomoscilekarskie.pl/pdf-193682-114675?filename=114675.pdf

Голубнича Л.О.
д.пед.н., професор, доцент кафедри іноземних мов
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ФІНСЬКОГО ДОСВІДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Глобальний освітній простір на порозі 2030 року постає перед безпрецедентними викликами: стрімка цифровізація, трансформація ринку праці, потреба у безперервному навчанні (lifelong learning) та необхідність формування автономного фахівця, здатного діяти в умовах невизначеності. Традиційні академічні моделі, орієнтовані на жорстку ієрархію, надмірну теоретизацію та стандартизований контроль, демонструють кризу ефективності. Виникає очевидна проблемна ситуація: існує розрив між статичною підготовкою у закладах вищої освіти та динамічними вимогами суспільства майбутнього. У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження та адаптація методів впровадження провідних фінських освітніх принципів, таких як: рівність, вільний доступ до освіти, дуальність, практичність, довіра, добровільність та самостійність. Метою цього наукового есе є аналіз зазначених принципів у системі вищої освіти Фінляндії, оцінка методів їх реалізації на основі досвіду стажування у цій країні та узагальнення результатів у вимірі глобальних інноваційних викликів до 2030 року.

Аналітичний огляд фінської університетської освіти засвідчує, що її феноменальний успіх ґрунтується на синергії соціальної справедливості та гнучкої прагматичності. Принципи рівності та вільного доступу реалізуються через відсутність плати за навчання для громадян ЄС/ЄЕЗ, прозорі безбар'єрні траєкторії вступу та інклюзивність освітнього середовища. Рівність тут розуміється не як уніфікація, а як створення рівних стартових можливостей для розкриття індивідуального потенціалу кожного студента, незалежно від його соціально-економічного походження. На практиці це підкріплюється розвиненою системою державних грантів та субсидій, що нівелює фінансові ризики для здобувачів освіти [1]. Своєю чергою, антропологічний

вимір сучасної дидактики підтверджує, що орієнтація на особистість та її унікальні потреби є єдино можливим шляхом розвитку життєстійкості майбутнього фахівця [2]. Вільний доступ трансформується у концепцію «освіта для всіх протягом життя», що безпосередньо відповідає викликам 2030 року щодо постійного перенавчання кадрів.

Особливу увагу привертає архітектоніка фінської вищої освіти, яка побудована на засадах дуальності. Система чітко розділена на класичні дослідницькі університети (yliopisto) та університети прикладних наук (ammattikorkeakoulu – AMK). Методом реалізації цього принципу є уникнення конкуренції між ними на користь взаємодоповнюваності. Дослідницькі університети фокусуються на фундаментальній науці, тоді як AMK забезпечують пряму відповідність регіональним потребам бізнесу та індустрії. Завдяки цьому принцип практичності стає наскрізним. Навчальні плани університетів прикладних наук інтегровані з реальними виробничими кейсами, а обов'язкова довготривала практика є не формальністю, а повноцінною оплачуваною роботою, де студент вирішує актуальні завдання підприємства. Інноваційність цього підходу полягає у залученні роботодавців до розробки освітніх програм, що мінімізує час адаптації випускника на першому робочому місці.

Проте стрижнем фінської моделі є унікальна культура довіри, яка повністю заміщує тотальний зовнішній контроль. Довіра у вищій освіті Фінляндії функціонує як метод делегування відповідальності. Міністерство освіти довіряє університетам, університети довіряють викладачам (які мають повну академічну свободу та високий статус), а викладачі – студентам. Відсутність національних інспекцій чи жорстких рейтингів дозволяє закладам концентруватися на якості навчання, а не на паперовій звітності [3]. На рівні студента довіра породжує принципи добровільності та самостійності. Здобувач освіти самостійно формує свій індивідуальний навчальний план (HOPS), обираючи темп, дисципліни та форми оцінювання. Навчання стає свідомим вибором, а не примусом. Методи самостійної роботи переважають над аудиторними годинами, спонукаючи студентів до розвитку критичного мислення, саморегуляції та дослідницької компетентності, що критично важливо в умовах невизначеності епохи 2030 року.

Узагальнюючи результати аналізу в межах теми «Освітні інновації: виклики 2030», варто зазначити, що фінський досвід пропонує готові інструменти для подолання кризових явищ у світовій вищій школі. Виклики майбутнього вимагають від університетів гнучкості, і саме фінська комбінація автономії та практичності демонструє високу адаптивність до технологічних змін [4]. Інноваційність полягає не стільки в технічному оснащенні, скільки в переформатуванні філософії взаємодії між державою, академічною спільнотою та ринком праці. Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що децентралізація управління, ліквідація бюрократичного тиску та перехід від контролю до підтримки є ключовими факторами створення життєздатної освітньої екосистеми.

На основі результатів стажування та дослідження фінських освітніх принципів пропонуються такі рекомендації для модернізації систем вищої освіти, що перебувають у стані трансформації: по-перше, необхідно законодавчо закріпити та практично реалізувати реальну автономію закладів вищої освіти, суттєво зменшивши кількість регуляторних і контрольних звітів на користь інституційної довіри; по-друге, слід модернізувати модель дуальної освіти за фінським зразком, створивши гнучкі механізми податкових пільг для підприємств, які інвестують у підготовку студентів та надають робочі місця для практики; по-третє, доцільно впровадити обов’язкове проектування індивідуальних освітніх траєкторій для студентів, де частка вибіркових дисциплін становитиме не менше 30-40%, що стимулюватиме самостійність та відповідальність молоді за власні освітні результати. Нарешті, важливо змінити парадигму викладання, переорієнтувавши її з трансляції знань на фасилітацію та розвиток soft skills (м’яких навичок), використовуючи людиноцентровані, антропологічні підходи у підготовці педагогічних кадрів. Впровадження цих пропозицій дозволить вищій освіті успішно відповісти на виклики 2030 року, перетворивши її на драйвер суспільного розвитку.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. OECD. (2023). Education at a Glance 2023: OECD Indicators (Country Note: Finland). OECD Publishing. https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/

2. Holubnycha, L., Shchokina, T., Soroka, N. (2023). The anthropological approach to education and modern training and learning methodology. Educational Challenges, 28(1), 58-71. https://doi.org/10.34142/2709-7986.2023.28.1.05

3. Välimaa, J. (2021). Trust in Finnish education: A historical perspective. European Education, 53(3-4), 168-180. https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/10564934.2022.2080563

4. Ministry of Education and Culture of Finland. (2017). Vision for higher education and research in 2030. https://okm.fi/en/vision-2030

Пуценко С. С.
Заступник директора з навчальної роботи
Високопільський ліцей Херсонської обласної ради

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030 (НА ПРИКЛАДІ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ)

Сучасна освіта перебуває на етапі глибоких трансформацій, спричинених розвитком цифрових технологій, змінами на ринку праці, глобалізаційними процесами та потребою формування компетентностей XXI століття [3, с. 15]. До 2030 року освіта має не лише забезпечувати академічні знання, а й формувати критичне мислення, емоційний інтелект, здатність до співпраці, адаптивність і готовність до навчання впродовж життя [3, с. 27]. У цьому контексті особливу увагу привертає фінська система освіти, яка вважається однією з найуспішніших у світі. Її досвід є важливим прикладом освітніх інновацій, однак водночас демонструє низку викликів, що постануть перед освітою майбутнього.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку ефективних моделей модернізації освіти в умовах швидких суспільних змін. Фінська система освіти базується на принципах рівності, довіри, автономії вчителя та орієнтації на особистість

учня [2, с. 11]. Саме ці підходи дозволили Фінляндії досягти високих результатів у міжнародних дослідженнях якості освіти. Проте сучасні виклики — цифровізація, штучний інтелект, зміна ролі педагога, психологічне навантаження на учнів і вчителів — потребують переосмислення навіть найуспішніших освітніх моделей.

Однією з ключових інновацій фінської освіти є компетентнісний підхід. У школах Фінляндії акцент робиться не на механічному запам'ятовуванні інформації, а на розвитку навичок аналізу, творчості та застосування знань у реальних життєвих ситуаціях [5, с. 34]. Навчальні програми інтегрують міжпредметні зв'язки, а освітній процес часто організовується у формі проєктної діяльності. Такий підхід сприяє розвитку самостійності учнів та їхньої здатності працювати в команді. У контексті викликів 2030 року це є надзвичайно важливим, адже автоматизація багатьох професій вимагатиме від людини гнучкості та здатності швидко адаптуватися до нових умов [3, с. 48].

Ще одним важливим аспектом є роль учителя у фінській системі освіти. Педагог у Фінляндії має високий соціальний статус, значну автономію та довіру з боку держави й суспільства [2, с. 19]. Вчителі самостійно обирають методики викладання, адаптують матеріали до потреб учнів та активно впроваджують інноваційні підходи. Усі педагоги мають високий рівень професійної підготовки, а професія вчителя є престижною. Проте до 2030 року роль педагога зазнає суттєвих змін. Учитель перестає бути лише джерелом знань і стає фасилітатором, наставником та організатором освітнього середовища [1, с. 82]. Це вимагає нових компетентностей, зокрема цифрової грамотності, уміння працювати з технологіями штучного інтелекту та забезпечувати психологічну підтримку учнів.

Суттєвим викликом для сучасної освіти є цифровізація. Фінляндія активно впроваджує цифрові технології в освітній процес, використовуючи електронні платформи, інтерактивні ресурси та дистанційні форми навчання. Пандемія COVID-19 продемонструвала важливість цифрової готовності шкіл та педагогів. Водночас надмірна цифровізація породжує нові проблеми: зниження рівня живого спілкування, інформаційне перевантаження, ризики залежності від гаджетів та зростання

психологічної втоми учнів. Таким чином, одним із ключових викликів 2030 року стане пошук балансу між використанням технологій та збереженням гуманістичного характеру освіти [4, с. 96].

Особливу увагу у фінській системі освіти приділяють добробуту учнів. Освітній процес спрямований на створення безпечного та комфортного середовища, де кожна дитина має можливість реалізувати свій потенціал [2, с. 42]. У школах активно впроваджуються елементи соціально-емоційного навчання, психологічної підтримки та інклюзивної освіти. Однак сучасні суспільні кризи, воєнні конфлікти, економічна нестабільність і зростання рівня тривожності серед молоді створюють нові виклики для системи освіти. До 2030 року школи повинні будуть не лише навчати, а й забезпечувати психологічну стійкість учнів, формувати навички емоційної саморегуляції та соціальної відповідальності [4, с. 118].

Аналіз фінської системи освіти дозволяє стверджувати, що успішні освітні інновації базуються не лише на технологіях, а передусім на цінностях довіри, партнерства та орієнтації на потреби дитини [1, с. 144]. Разом із тим виклики 2030 року вимагають подальшого оновлення освітніх моделей. Освіта майбутнього має поєднувати цифрові інновації з гуманістичними принципами, забезпечувати розвиток особистості та формувати готовність до життя у світі постійних змін.

Отже, фінська система освіти демонструє ефективний приклад інноваційного розвитку, який може бути корисним для модернізації освітніх систем інших країн. Її досвід свідчить, що якісна освіта ґрунтується на довірі до вчителя, рівному доступі до навчання, підтримці учня та гнучкості освітнього процесу [2, с. 53]. Водночас до 2030 року перед освітою постануть нові виклики, пов’язані з технологічними змінами, психологічним благополуччям та потребою формування компетентностей майбутнього [3, с. 74]. Саме тому ключовим завданням сучасної освіти є створення такої системи, яка зможе забезпечити не лише академічний успіх, а й гармонійний розвиток особистості в умовах глобальних трансформацій.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Long Life Learning and Soft Skills Development: The Case of Finland (субтитри українською мовою).
2. Building Skills for All: A Review of Finland.
3. Finland – A Great Place to Study.
4. The Finnish Education System.
5. Finnish VET in a Nutshell.
6. Education Lies at the Heart of Finnish Society.
7. Teachers in Finland: Trusted and Respected Professionals.
8. Finland – Excellence in Education.
9. Finnish Teachers and Principals in Figures.
10. Education, Training and Demand for Labour in Finland by 2025.
11. Key Figures on General Upper Secondary Education in Finland.
12. Facts and Figures on General Upper Secondary Education in Finland.
13. New National Core Curriculum for Basic Education: Focus on School Culture and Integrative Approach.
14. Turku UAS.
15. Education in Finland and in Huittinen.

Сушко О. В.
старший викладач закладу вищої освіти,
кафедри теоретичної та прикладної психології
Національного університету «Львівська політехніка»

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ: ДОСВІД ФІНЛЯНДІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

Сучасна система освіти перебуває у стані глибокої трансформації, що зумовлена стрімким розвитком цифрових технологій, глобалізаційними процесами, змінами ринку праці та необхідністю формування нових компетентностей у здобувачів

освіти. До 2030 року освіта має не лише адаптуватися до технологічних змін, а й стати ключовим чинником формування інноваційного та соціально відповідального суспільства. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема ефективного впровадження освітніх інновацій, здатних забезпечити якісну підготовку людини до життя та професійної діяльності в умовах постійних змін.

Одним із головних викликів освіти 2030 року є необхідність поєднання цифровізації з гуманістичними цінностями. Сучасні освітні технології, хмарні платформи, цифрові ресурси та системи аналітики навчання значно розширюють можливості персоналізації освіти. У фінській системі освіти цифрові інструменти використовуються не як самоціль, а як засіб залучення учнів до активного навчання, міжпредметної взаємодії та розвитку критичного мислення [5, с. 6]. Під час освітнього візиту до загальноосвітньої школи Meri-Porin yhtenäiskoulu у місті Порі було продемонстровано ефективне використання цифрових платформ, інтегрованого навчання та міжпредметних проєктів. Водночас надмірна технологізація освітнього процесу може спричинити зниження рівня живої комунікації та емоційної взаємодії між учасниками освітнього процесу, тому важливо зберігати баланс між технологіями та педагогічною підтримкою.

Досвід фінської освіти свідчить, що інновації повинні ґрунтуватися на принципах довіри, автономії та рівності доступу до якісного навчання. У дослідженні «Finnish Teachers and Principals in Figures» зазначається, що фінська освітня система базується на довірі до вчителя, свободі вибору педагогічних методик та відсутності жорсткого зовнішнього контролю [4, с. 9]. Учителі самостійно визначають способи оцінювання, добирають навчальні матеріали та беруть участь у формуванні локальних освітніх програм [4, с. 9]. Саме автономія вчителя є однією з ключових передумов високої якості фінської освіти.

Особливого значення у контексті викликів 2030 року набуває роль учителя. Сучасний педагог має бути не лише носієм знань, а й фасилітатором навчального процесу, наставником та організатором освітнього середовища. У Фінляндії професія вчителя є однією з найбільш престижних, а відбір до педагогічних спеціальностей

надзвичайно конкурентний: до програми підготовки класних учителів вступають лише близько 10–11 % кандидатів [4, с.18]. Крім того, усі фінські вчителі мають високий рівень професійної підготовки, а більшість педагогів здобувають ступінь магістра [6, с.5]. Це забезпечує високий рівень професіоналізму та довіри суспільства до системи освіти.

Під час освітнього візиту до закладу дошкільної освіти Villa Vilinä у місті Кокемякі було продемонстровано підхід, у якому гра, творчість та емоційний добробут дитини є основою навчального процесу. Така модель відповідає сучасним тенденціям людиноцентричної освіти, де головною цінністю стає розвиток особистості, а не лише академічний результат. Фінська система освіти орієнтована на забезпечення рівних можливостей для всіх учнів незалежно від соціального статусу чи індивідуальних особливостей [6, с. 4]. Важливим принципом є підтримка тих учнів, які потребують додаткової допомоги, а також створення інклюзивного освітнього середовища [7, с. 8].

Ще одним важливим викликом сучасної освіти є формування навичок самостійного навчання та здатності адаптуватися до змін. Під час візиту до старшої школи Euran lukio було продемонстровано систему індивідуальних освітніх траєкторій, де учні мають можливість самостійно обирати частину навчальних курсів та планувати власний освітній маршрут. Такий підхід сприяє розвитку відповідальності, самоорганізації та внутрішньої мотивації до навчання. У перспективі до 2030 року саме здатність навчатися впродовж життя стане необхідною умовою професійної конкурентоспроможності людини.

Суттєвим аспектом освітніх інновацій є практико-орієнтоване навчання та інтеграція освіти з ринком праці. Під час відвідування Університету прикладних наук TAMK у місті Тампере та HAMK Mustiala було представлено моделі навчання, засновані на реальних практичних кейсах, міждисциплінарних проєктах та співпраці з роботодавцями. Фінська система професійної освіти створює можливості як для подальшого навчання, так і для швидкої інтеграції у професійне середовище [7, с. 3]. Такий підхід є особливо важливим у контексті швидкої трансформації ринку праці та появи нових професій.

Важливим напрямом інновацій є також феномен-орієнтоване навчання, яке активно впроваджується у фінських школах. Його суть полягає у вивченні комплексних явищ та проблем реального життя через інтеграцію різних дисциплін [7, с. 6]. Такий підхід формує у здобувачів освіти навички критичного мислення, командної роботи, творчості та здатності до вирішення нестандартних завдань. Саме ці компетентності визначаються сьогодні як ключові для людини XXI століття.

Окремою проблемою залишається професійний розвиток педагогів та підготовка нових фахівців. У фінському дослідженні зазначається, що понад 80% учителів регулярно беруть участь у програмах професійного розвитку та міжнародної мобільності [4, с. 25]. Водночас до 2030 року суттєвим викликом стане старіння педагогічних кадрів та потреба у підготовці нових учителів, особливо у сфері інклюзивної та спеціальної освіти [4, с. 30]. Для України ця проблема також є надзвичайно актуальною, адже сучасна школа потребує педагогів нового покоління, здатних працювати в умовах цифрової трансформації та міжкультурної взаємодії.

Таким чином, освітні інновації до 2030 року мають бути спрямовані не лише на впровадження новітніх технологій, а й на формування цілісної людиноцентричної системи освіти. Основними викликами залишаються забезпечення рівного доступу до якісної освіти, розвиток цифрової грамотності, підготовка конкурентоспроможних педагогів, інтеграція освіти з ринком праці та підтримка безперервного навчання впродовж життя. Досвід фінської системи освіти демонструє, що успішні освітні реформи базуються на довірі, автономії, професіоналізмі педагогів та орієнтації на потреби особистості. Для України важливо адаптувати ці підходи до національного контексту, адже саме освіта стане ключовим чинником суспільного розвитку у найближчому десятилітті.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в освіті : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2017. 304 с.

2. Биков В. Ю. Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти і науки України. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. Т. 70, № 2. С. 1–17.

3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / МОН України. Київ, 2016. 40 с.

4. Paronen P., Lappi O. Finnish Teachers and Principals in Figures. Helsinki : Finnish National Agency for Education, 2018. 36 p.

5. Excellence in Education. Finland Education Presentation, 2016. 10 p.

6. OECD Future of Education and Skills 2030. OECD Learning Compass 2030. Paris : OECD Publishing, 2020. 25 p.

7. The Finnish Education System: Teaching Strategies and Educational Models. Finland Educational Materials.

Москвічова О.С.
к.е.н, доцент кафедри маркетингу та міжнародної торгівлі
Національний університет біоресурсів та природокористування України
Гевчук А.В.
д.е.н., професор кафедри обліку та оподаткування
Вінницький фінансово-економічний університет
Григорук І.О.
к.е.н.,доцент кафедри менеджменту
Вінницький фінансово-економічний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНІХ МОДЕЛЕЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: ФІНСЬКИЙ КЕЙС

Сучасний глобальний простір перебуває у стані динамічних трансформацій, які вимагають докорінного переосмислення освітніх моделей для забезпечення сталого розвитку суспільства до 2030 року. Ключовою проблемою сьогодення є розрив між

традиційними методами навчання та новими викликами ринку праці, цифровізацією, кліматичними змінами й міграційними процесами. Фінська освітня система, яка традиційно вважається однією з найефективніших у світі, наразі також стикається із викликами глобалізації, зниженням загальних результатів навчання, інтеграцією здобувачів з іммігрантським бекграундом та регулюванням використання мобільних технологій у закладах освіти. Аналіз досвіду Фінляндії, отриманий під час Міжнародного наукового стажування «Особливості фінської системи освіти», дозволяє дослідити інноваційні підходи до управління якістю освіти, інтеграції науки, виробництва й громадського сектору, що є надзвичайно актуальним для модернізації освітньої системи України в контексті євроінтеграції.

Основою філософії фінського навчання є чітка концепція, орієнтована на активну роль здобувача, який самостійно ставить цілі, аналізує інформацію та вирішує проблеми. Інноваційність підходу полягає у розвитку навички «вчитися впродовж життя», формуванні впевненості та здатності взаємодіяти у різнорідних середовищах. Важливою передумовою успіху є висока довіра до педагогів та жорсткий відбір до професії: конкурс до закладів вищої освіти на педагогічні спеціальності є високим, а для викладання у школі більшість учителів повинні мати ступінь магістра. Держава делегує значну автономію на місця, де освітні провайдери самостійно формують локальні навчальні плани, визначають розмір класів та відповідають за якість через систему самооцінювання та аналіз компетентностей [1].

У секторі вищої освіти Фінляндії діє ефективна дуальна модель, представлена класичними університетами (наприклад, Tampere University) та університетами прикладних наук (зокрема, Häme University of Applied Sciences — HAMK). Якщо перші зосереджені на фундаментальних наукових дослідженнях, то другі демонструють зразок синергії освіти та бізнесу. Яскравим прикладом є Mustiala Campus HAMK, де на базі навчально-дослідницької ферми поєднуються органічне виробництво, цифрові технології (роботизовані ферми, використання дронів) та аграрна наука. Освітній процес тут побудовано за принципом Design Based Education (DBE), що передбачає вирішення реальних проблем індустрії мультидисциплінарними командами студентів. Завдяки цьому

гнучкі траєкторії навчання в бакалавраті та магістратурі безпосередньо адаптуються до вимог кліматично оптимізованого виробництва, менеджменту змін та аналізу великих даних [3; 4].

Слід зауважити, що подібна синергії освіти і бізнесу дає також фінансову основу для існування закладів вищої освіти. Хоча високі податки, які сплачують громадяни Фінляндії, дозволяють забезпечити безкоштовну освіту на всіх рівнях. Цікавим фактом є також те, що приватні заклади освіти, також фінансують із державного бюджету, тим самим підтримуючи їх розвиток.

Окрім університетів, важливою інноваційною складовою екосистеми є мережа регіональних центрів LUMA (наприклад, Juniversity у Тампере), які забезпечують промоцію точних та природничих наук серед молоді через залучення школярів до університетських кампусів і дослідницьких просторів. Потужну соціальну та освітню функцію виконують також публічні бібліотеки (зокрема, досвід міста Huittinen), діяльність яких захищена законодавством. Сучасна фінська бібліотека трансформувалася з книгосховища на інклюзивний хаб цифрової грамотності, самоосвіти та розвитку активного громадянства. Завдяки інтегрованому плану співпраці між бібліотечною службою та школами, починаючи з дошкільного віку, діти безкоштовно залучаються до культури читання, базового пошуку інформації та використання різноманітних медіаресурсів [2; 5].

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що фінська модель успішно доводить: інновації в освіті — це не лише цифрові інструменти, а насамперед створення гнучкого, людиноцентричного середовища, побудованого на довірі, децентралізації та партнерстві між державою, закладами освіти, бізнесом і громадою. Для України, яка розробляє стратегії подолання кризових викликів та відбудови, адаптація такого досвіду є стратегічно важливою. На основі дослідженого матеріалу пропонуються такі кроки для вітчизняної системи освіти: по-перше, впровадження елементів Design Based Education у закладах вищої освіти через реалізацію спільних проєктів із бізнесом; по-друге, розширення автономії закладів освіти у формуванні навчальних програм з одночасним посиленням інституту внутрішнього оцінювання якості; по-третє,

трансформація публічних і вузівських бібліотек у мультимедійні центри підтримки неформальної освіти та медіаграмотності, а також розвиток мереж STEM-освіти за зразком центрів LUMA для підвищення інтересу молоді до наукомістких спеціальностей.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Finnish National Agency for Education. Education system in Finland. URL: https://www.oph.fi/en (дата звернення: 31.05.2026).
2. Public Libraries Act (1492/2016). Ministry of Education and Culture, Finland. URL: https://www.finlex.fi (дата звернення: 31.05.2026).
3. Tampere University. Tampere University in brief: Annual Review & Key Statistics. Tampere, 2026.
4. Häme University of Applied Sciences (HAMK). Bachelor of Natural Resources and Master's Degree Programmes: Curriculum and Research Insights. Mustiala Campus, 2026.
5. Library Services of Huittinen. Annual Statistics and Cooperation Plan with Basic Education. Huittinen City Presentation, 2026.

Havrylyshyna I.
Senior Lecturer in English, Ukrainian Catholic University

THE FINNISH EDUCATION SYSTEM AS A RESPONSE TO THE PROBLEM OF EDUCATIONAL INEQUALITY

One of the biggest problems in today’s schools is that students don’t all have the same chance to get a good education. No matter how developed a country’s economy is, education systems usually deal with a problem where a child’s where they live, their family’s money situation, or their social background can affect how well they do in school. Because of the big problems facing the world and how society is changing so fast, it’s especially important to make sure everyone has the same chance to get a good education. Finland’s approach has

caught the interest of teachers around the world because the country has created a system that focuses not on competing between schools or students, but on providing good education for every child.

In contrast to many countries, where a school's success is usually judged by how well students do on standardized tests, the Finnish education system focuses on the idea of fairness and equal opportunities for all students. In Finland, people believe that the success of the country isn't just about how well a few top schools do, but about how well all the students are prepared overall. This is why the state spends a lot of money to help all schools, no matter where they are located. Because of this, the gap in how well students from different areas do in school is one of the smallest in the world.

A key part of solving unequal education is having teachers who are highly respected. The teaching job in Finland is considered one of the most respected careers, and people who want to become teachers go to school for a master's degree. The strict standards that the teaching profession requires are closely connected to the strong confidence the public has in teachers. Teachers can pick their own ways to teach, adjust the materials they use to fit each student's needs, and try new methods without too much control from the school administration. This kind of freedom helps build a school setting that focuses more on helping each person grow and develop, rather than just meeting certain set goals.

Another way to make sure everyone has equal chances is through the system that helps students early on. If a child has trouble with their schoolwork, the school helps them before the problem gets too bad. Extra classes, expert advice, one-on-one help, and working with parents can stop learning gaps from getting bigger. So, the Finnish approach isn't about picking out the top students, but about helping each student in the way they need.

The approach to assessment deserves special attention. Finnish schools use way fewer standardised tests than most other countries do. The focus is on formative assessment, which helps students see how much they've improved and find areas where they can still grow.

This method helps lower stress, encourages a natural desire to learn, and builds a sense of responsibility in students.

At the same time, the Finnish model isn't a solution that works for every education

system. Its success depends a lot on people trusting the system a lot, having steady government plans, and being committed to changes over a long time. Trying to use just parts of the Finnish model without considering the country's specific situation might not give the desired outcome. The idea of focusing on equal opportunities is important for many countries, including Ukraine, which is now dealing with the effects of war, people moving inside the country, and lost education.

So, Finland's experience shows that educational inequality can be greatly lowered if there is a well-rounded approach to organizing the education system. The main things that help students succeed are having support for each child, giving teachers a high level of respect and importance, sharing resources fairly, and paying attention to students' growth over time.

For Ukraine, making sure each student gets the help they need, giving teachers more freedom in how they teach, and creating ways to make sure all students, no matter where they live, can get a good education could be especially helpful. These kinds of approaches can help build an education system that is ready to face the challenges of 2030 and support the long-term growth and well-being of society.

LIST OF REFERENCES:

1. Sahlberg P. Finnish Lessons 3.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? New York : Teachers College Press, 2021. 240 p.

2. Finnish National Agency for Education. Education in Finland. Helsinki, 2024. 68 p.

3. OECD. Education at a Glance 2024: OECD Indicators. Paris : OECD Publishing, 2024. 510 p.

4. European Commission. Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe. Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2024.190 p.

5. Lavonen J. Curriculum and Teacher Education Reforms in Finland That Support the Development of Competences for the Twenty-First Century // Frontiers in Education. 2020. Vol. 5. P. 1–14.

Капінус С.Г.
Студентка факультету спеціальної
та інклюзивної освіти
УДУ ім. М.П. Драгоманова

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030

Сучасна система освіти перебуває в стані масштабної трансформації, зумовленої цифровізацією, розвитком штучного інтелекту, глобалізацією та соціальними змінами. До 2030 року освіта має не лише адаптуватися до нових технологічних умов, а й зберегти гуманістичний характер навчання. Саме тому ключовою проблемою стає пошук балансу між інноваційністю та збереженням якості освіти, доступності й ролі викладача у навчальному процесі.

За прогнозами Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), майбутня система освіти повинна формувати не лише академічні знання, а й критичного мислення, емоційний інтелект, здатність до співпраці та адаптивність [1]. Традиційна модель передачі знань поступово втрачає ефективність, оскільки інформація стає доступною в цифровому середовищі. У зв’язку з цим виникає необхідність переходу до компетентнісного підходу, де головним результатом навчання стає здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Одним із найважливіших напрямів освітніх інновацій є цифрова трансформація. ЮНЕСКО підкреслює, що цифрові технології можуть суттєво розширити доступ до освіти, сприяти інклюзії та розвитку безперервного навчання [2]. Онлайн-платформи, адаптивні системи навчання, інтерактивні симуляції та штучний інтелект вже активно впроваджуються у навчальний е . Особливого значення набуває персоналізація освіти, коли навчальні програми адаптуються до індивідуальних потреб студента.

Проте цифровізація освіти створює і низку ризиків. По-перше, існує проблема цифрової нерівності. Не всі учні мають однаковий доступ до інтернету, сучасної техніки чи якісних освітніх ресурсів. У країнах з нижчим рівнем економічного

розвитку це може посилити соціальну нерівність. По-друге, надмірне використання технологій здатне знижувати рівень живої комунікації між учнем та викладачем. ЮНЕСКО наголошує, що технології повинні доповнювати освітній процес а не замінювати педагогічну взаємодію [3].

Викликом до 2030 року стане також інтеграція штучного інтелекту в освіту. Системи генеративного штучного інтелекту можуть автоматизувати перевірку завдань, створювати індивідуальні освітні траєкторії та допомагати в аналізі навчальних результатів. Водночас виникають етичні питання щодо академічної доброчесності, авторства та критичного використання інформації. Освітні установи повинні розробити нові механізми оцінювання знань, які враховуватимуть вплив штучного інтелекту на навчання.

Ще однією важливою тенденцією є концепція освіти впродовж життя. Через швидкі зміни на ринку праці люди будуть змушені постійно оновлювати професійні навички. OECD зазначає, що до 2030 року значна частина сучасних професій трансформується або зникне під впливом автоматизації [4]. Це означає, що система освіти повинна бути гнучкою та орієнтованою на безперервний розвиток людини.

Окремої уваги потребує питання екологічної та соціальної відповідальності освіти. ЮНЕСКО в межах програми “Education for Sustainable Development “ визначає освіту як ключовий інструмент досягнення сталого розвитку [5]. Навчальні програми мають формувати в молоді відповідальне ставлення до довкілля, соціальної справедливості та глобальної співпраці. Освіта майбутнього повинна не лише готувати конкурентоспроможного працівника а й виховувати свідомого громадянина.

Таким чином, освітні інновації до 2030 року відкривають значні можливості для модернізації навчального процесу, підвищення доступності освіти та розвитку нових компетентностей. Водночас цифровізація, штучний інтелект і глобальні соціальні зміни створюють серйозні виклики, які потребують комплексного вирішення. Головним завданням освітньої політики стане забезпечення балансу між технологічним прогресом і гуманістичними цінностями освіти. Лише за таких умов освіта зможе виконати свою ключову функцію – підготувати людину до життя та

діяльності в майбутньому.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. OECD. The future of Education and Skills 2030. Paris: OECD Publishing, 2018
2. UNESCO. Digital learning and transformation of education: what you need to know. 2024
3. UNESCO. Technology in Education: A tool on whose terms? Global education monitoring report. Paris, UNESCO, 2023
4. OECD. Future of education and skills 2030/2040. Paris: OECD publishing, 2025
5. UNESCO. Education for sustainable development: A roadmap. Paris: UNESCO, 2020.

Чепурна Н.П.
вчитель математики, заступник директора з виховної роботи
Біловодський ліцей №1 Біловодської селищної ради Луганської області

ФЕНОМЕН ФІНСЬКОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ДЛЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (5–12 КЛАСИ)

Глобальні трансформації XXI століття висувають перед середньою освітою нові виклики. Традиційна модель, орієнтована на пасивне накопичення фактологічних знань, демонструє неспроможність у світі, де інформація оновлюється експоненціально. Натомість на перший план виходять концепції навчання впродовж усього життя (Lifelong Learning) та розвиток гнучких навичок (Soft Skills). У цьому контексті досвід Фінляндії є унікальним еталоном: країні вдалося побудувати систему, що гармонійно поєднує найвищі показники академічної грамотності за даними досліджень PISA із високим рівнем соціального благополуччя, рівності та психологічного комфорту здобувачів освіти.

Для України, яка наразі реалізує масштабну реформу “Нова українська школа” (НУШ) та здійснює підготовку до переходу на трирічну профільну старшу школу (10–12 класи), фінський вектор є базовим орієнтиром. Особливої уваги потребує трансформація базової (5–9 класи) та старшої (10–12 класи) ланок, де найгостріше виявляються проблеми підліткової демотивації, перевантаження другорядним матеріалом та розмитості профорієнтаційних орієнтирів.

Метою цього наукового есе є системний аналіз концептуальних засад фінської системи освіти на основі автентичних джерел (звітів Міністерства освіти і культури Фінляндії, Національного агентства з питань освіти EDUFI, даних OECD, даних виїзного семінару в рамках міжнародного стажування “Особливості фінської системи освіти”) та визначення прикладних інструментів, що можуть бути імпортовані в практику вітчизняних загальноосвітніх навчальних закладів для учнів 5-12 класів.

1. Філософія системи: Освіта як серце суспільства, рівність та інклюзія.

Як зазначається у фундаментальних документах фінського уряду (зокрема, “Education lies at the heart of Finnish society”) [2, с.2-3], освіта розглядається не як сфера послуг, а як базове право людини та ключовий інструмент забезпечення соціальної рівності. Головний принцип фінської освітньої політики - “Рівні можливості для всіх, незалежно від соціального походження, фінансового стану батьків чи регіону проживання”.

У контексті базової (5–9 класи) та загальної старшої середньої освіти (General Upper Secondary) цей принцип реалізується через інтенсивну трирівневу систему підтримки: якщо учень 5-8 класу стикається з труднощами (наприклад, у геометрії чи алгебрі), допомога надається негайно на рівні закладу (асистенти вчителя, індивідуальні консультації), що мінімізує потребу в репетиторстві, яке у Фінляндії практично відсутнє.

2. Інтегративний підхід та розвиток Soft Skills: трансформація дидактики в 5-9 классах

Сучасний фінський державний освітній стандарт (New National Core Curriculum for Basic Education) [4, с.1-2] робить акцент на реформуванні шкільної культури та

впровадженні інтегративного підходу. Центральне місце тут посідає концепція Phenomenon-Based Learning (PhenoBL) - навчання на основі дослідження реальних життєвих явищ, а не ізольованих академічних предметів.

Для учнів 5-9 класів, чиє мислення вимагає наочності та розуміння практичної цінності знань, цей підхід забезпечує формування ключових міжпредметних компетентностей (Transversal Competences), серед яких: “уміння вчитися”, “культурна компетентність”, “ІКТ-грамотність”, “підприємливість” та “навички самозаради”.

Практична модель реалізації PhenoBL у базовій школі:

Згідно з фінським стандартом, щонайменше один раз на навчальний рік кожен заклад організовує багатодисциплінарний навчальний модуль, що триває від кількох днів до кількох тижнів. Учні залучаються до планування проєкту разом із викладачами [3, с.2] .

ЖИТТЄВЕ ЯВИЩЕ: "Енергетична безпека та екологія"			
МАТЕМАТИКА	ГЕОГРАФІЯ	ФІЗИКА	ІНОЗЕМНА МОВА
Розрахунок тарифів, енерговитрат школи, побудова графіків.	Мапа відновлюваних джерел енергії світу, кліматичні зони.	Принципи роботи сонячних панелей та вітрогенераторів.	Аналіз європейських екологічних звітів, презентація проєкту.

Вектор запозичення для України: запровадження в межах НУШ (5-9 класи) в рамках освітньої програми інтегрованих проєктних тижнів. Це дозволить подолати хронічну хворобу української школи - предметний егоцентризм.

3. Модульна система та гнучкість старшої профільної школи (10-12 класи)

Особливий інтерес для України, в контексті побудови профільної ланки, становлять дані звітів «Key Figures on General Upper Secondary Education in Finland» [3, с.7-55]. Фінська старша загальноосвітня школа (Lukio, 10-12 класи) функціонує за принципом «школи без класів» (non-graded school).

Архітектура фінського ліцею (10-12 класи):

1. Курсова структура замість лінійного розкладу: навчальний рік поділений

на 5 або 6 періодів (модулів). У кожен період учень вивчає інтенсивно лише 5-6 курсів. Наприкінці кожного періоду відбувається «тиждень оцінювання/тестування». Це ліквідує ситуацію, коли учень має готуватися до 15 різних предметів щотижня.

2. Індивідуальний навчальний план (ІНП): учень є архітектором своєї освіти. Курси поділяються на:

- Обов'язкові (загальнодержавне ядро — мови, базова математика, гуманітарний блок);
- Поглиблені (визначають профіль — наприклад, вища математика, поглиблена фізика);
- Прикладні / за вибором (курси з робототехніки, фінансової грамотності, мистецтва тощо).

3. Гнучкі темпи навчання: стандартний термін навчання в Lukio становить 3 роки. Проте завдяки відсутності фіксованих класів, учень може опанувати програму швидше (за 2,5 роки) або, у разі потреби чи поєднання навчання зі спортом/роботою, пролонгувати її до 4 років.

4. Матрикуляційний іспит (Ylioppilastutkinto): фінальне оцінювання наприкінці 12 класу. Воно є повністю цифровізованим. Обов'язковим для здачі є лише іспит з рідної мови. Інші предмети (іноземні мови, математика, природничі науки) учень обирає сам, відповідно до вимог університету, куди планує вступати.

4. Кадровий капітал: Культура автономії, високої довіри та Co-teaching

Фінляндія демонструє унікальні статистичні дані щодо престижності вчительської професії («Teachers in Finland – trusted and respected professionals») [5, с.1-2]. Конкурс на педагогічні факультети провідних університетів (наприклад, Університету Гельсінкі чи Університету Турку) становить до 10–12 осіб на одне місце, випереджаючи юридичні та медичні напрями.

Чинники успіху фінського вчителя:

- Обов’язковий ступінь магістра: усі вчителі, включаючи викладачів базової та старшої школи, повинні мати диплом магістра та пройти серйозну дослідницьку підготовку (написати наукову магістерську роботу) [8, с.1-3] .

- Абсолютна академічна свобода: держава не контролює кожен крок учителя. Немає обов'язкових поурочних планів та виснажливих паперових звітів. Учитель сам вирішує, які методи і підручники використовувати для досягнення цілей національного рамкового плану [9, с.7].
- Культура спільного викладання (Co-teaching): у середній школі поширена практика, коли два педагоги (наприклад, учитель фізики та учитель математики або предметник та вчитель спеціальної освіти) спільно ведуть заняття в одній великій аудиторії. Це дозволяє здійснювати миттєву диференціацію та допомагати учням безпосередньо під час уроку.
- Учителі як дослідники: педагоги постійно аналізують свою практику, беруть участь у внутрішньошкільних дослідженнях розвитку дитини, діючи не як ретранслятори інформації, а як ментори та кар'єрні коучі [3, с.37].

Висновки. Комплексний аналіз науково-педагогічної літератури та аналітичних матеріалів фінської системи освіти дає підстави стверджувати, що феноменальна ефективність фінської школи полягає у зміні базових суспільних та педагогічних парадигм. Замість конкуренції - кооперація; замість контролю - довіра; замість зазубрювання - системне мислення та розвиток гнучких навичок (Soft Skills).

Для української середньої загальноосвітньої школи (5-12 класи), яка наразі функціонує в умовах безпрецедентних соціокультурних та безпекових викликів, фінський досвід пропонує чіткий дорожній лист змін:

1. У базовій школі (5-9 класи) - рішучий перехід до інтегрованого навчання (Phenomenon-Based Learning) та формувального оцінювання, що знизить психоемоційне навантаження на підлітків та продемонструє їм зв'язок науки з життям. Забезпечення реального, а не декларованого вирівнювання стартових можливостей та індивідуального підходу до учнів шляхом розробки систем внутрішньошкільного безкоштовного тьюторства для ліквідації освітніх втрат та впровадження системи профорієнтаційних заходів.
2. У старшій школі (10-12 класи) - відмова від жорсткої класно-урочної системи на користь модульного навчання, індивідуальних освітніх траєкторій та

реального права вибору предметів учнями. Ділення навчального року на триместри або квадриместри з вивченням не більше 7 предметів одночасно. Надання учням права обирати рівень складності (профільний/базовий) ключових дисциплін. Перехід від традиційних класів до динамічних навчальних потоків (груп), які формуються під конкретний вибір курсу. Запровадження інституту кар'єрних радників/тьюторів.

3. На рівні кадрової політики - інвестування в академічну свободу вчителя, перехід від контролю до менторства, підвищення кваліфікації в сфері фасилітації та впровадження практик спільного викладання (Co-teaching). Дебюрократизація роботи вчителя (скасування формальних планів, паперових журналів, звітів). Зміна філософії інспектування: заміна зовнішніх перевірок та “аттестацій” інструментами самооцінювання школи й колегіальної підтримки. Розвиток університетських програм магістерського рівня з акцентом на педагогічну психологію, тьюторинг та інклюзивні практики.

Впровадження зазначених фінських підходів у вітчизняну практику не має бути сліпим копіюванням. Воно вимагає глибокої адаптації до українського контексту, що дозволить створити автентичну, гнучку та конкурентоспроможну освітню систему, де кожна дитина зможе успішно реалізувати свій потенціал у межах концепції навчання впродовж усього життя.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. EDUCATION IN FINLAND AND IN HUITTINEN
2. EDUCATION LIES AT THE HEART OF FINNISH SOCIETY
3. KEY FIGURES ON GENERAL UPPER SECONDARY EDUCATION IN FINLAND
4. NEW NATIONAL CORE CURRICULUM FOR BASIC EDUCATION: FOCUS ON SCHOOL CULTURE AND INTEGRATIVE APPROACH
5. TEACHERS IN FINLAND TRUSTED AND RESPECTED PROFESSIONALS
6. THE FINNISH EDUCATION SYSTEM
7. FACTS AND FIGURES ON GENERAL UPPER SECONDARY EDUCATION IN FINLAND

8. FINLAND - EXCELLENCE IN EDUCATION
9. FINNISH TEACHERS AND PRINCIPALS IN FIGURES

Фекета І.Ю.
канд. біол. наук, доцент, доцент кафедри фізичної географії
та раціонального природокористування
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»

ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНІСТЬ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Сучасний розвиток суспільства супроводжується загостренням глобальних екологічних проблем, серед яких зміна клімату, деградація природних екосистем, забруднення довкілля та виснаження природних ресурсів. За цих умов особливого значення набуває освіта як інструмент формування екологічно відповідального світогляду та поведінки громадян. Однією з країн, яка досягла значних успіхів у впровадженні принципів сталого розвитку в освітній процес, є Фінляндія. Фінська система освіти розглядається міжнародною спільнотою як одна з найбільш інноваційних та ефективних, а її еколого-орієнтованість є важливою складовою державної політики у сфері освіти та охорони довкілля.

Основою екологічної освіти у Фінляндії є концепція освіти для сталого розвитку [1, 2], яка передбачає формування в учнів знань, цінностей та практичних навичок, необхідних для забезпечення гармонійної взаємодії людини і природи. Відповідно до Національного базового навчального плану Фінляндії, принципи сталого розвитку інтегровані в усі рівні освіти та реалізуються через міждисциплінарний підхід до навчання [4]. Однією із семи ключових наскрізних компетентностей визначено «участь, вплив та побудову сталого майбутнього», що свідчить про пріоритетність екологічних цінностей у системі освіти країни [5].

Особливістю фінської освітньої моделі є те, що екологічна тематика не

обмежується окремими дисциплінами, а інтегрується у зміст більшості навчальних предметів. Питання охорони природи, зміни клімату, раціонального використання природних ресурсів та відповідального споживання розглядаються під час вивчення біології, географії, фізики, хімії, економіки та суспільствознавства. Такий підхід сприяє формуванню цілісного бачення взаємозв'язків між природними та соціально-економічними процесами [9].

Важливим елементом фінської системи освіти є концепція еко-соціального виховання (eco-social education), яка була офіційно включена до національних освітніх програм у 2014 році [1]. Згідно з цією концепцією, людина розглядається як невід'ємна частина природного середовища, а добробут суспільства безпосередньо залежить від збереження екологічної рівноваги та стійкості екосистем [8]. У навчальному процесі значна увага приділяється розвитку системного мислення, усвідомленню глобальних екологічних викликів та пошуку шляхів їх розв'язання.

Одним із ключових принципів фінської освіти є навчання через безпосередню взаємодію з природою. Значна частина освітньої діяльності здійснюється за межами класних кімнат – у лісах, парках, природоохоронних територіях та польових умовах. Дослідники зазначають, що використання методів outdoor education сприяє підвищенню екологічної свідомості учнів, розвитку дослідницьких навичок та формуванню відповідального ставлення до довкілля [6]. Особливо важливим є те, що знайомство з природою розпочинається ще у дошкільному віці, коли діти вчаться спостерігати за природними явищами, доглядати за рослинами та усвідомлювати власну відповідальність за стан навколишнього середовища.

Еколого-орієнтованість фінської системи освіти проявляється також у широкому використанні проєктного навчання. Учні залучаються до реалізації природоохоронних проєктів, моніторингу стану довкілля, сортування відходів, дослідження місцевих екосистем та енергозберігаючих ініціатив. Практична діяльність дозволяє не лише засвоїти теоретичні знання, але й сформувати реальні навички екологічно відповідальної поведінки. На думку Jeronen, Palmberg та Yli-Panula [3], саме практична спрямованість екологічної освіти є одним із головних чинників її ефективності у

Фінляндії.

Суттєву роль у формуванні екологічної культури відіграють і заклади вищої освіти. Підготовка майбутніх педагогів передбачає опанування сучасних підходів до екологічної освіти та освіти для сталого розвитку. Водночас науковці зазначають необхідність подальшого посилення екологічної складової у програмах підготовки вчителів, оскільки саме педагоги виступають провідниками екологічних цінностей у суспільстві [7].

Важливим напрямом розвитку екологічної освіти у Фінляндії є використання цифрових технологій. Геоінформаційні системи, інтерактивні карти, мобільні додатки для моніторингу довкілля та віртуальні лабораторії дозволяють учням проводити власні дослідження та аналізувати екологічні проблеми на локальному й глобальному рівнях. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення та підготовці молоді до участі у вирішенні екологічних викликів майбутнього.

Отже, еколого-орієнтованість фінської системи освіти є результатом комплексної державної політики, спрямованої на інтеграцію принципів сталого розвитку у всі рівні навчання. Поєднання міждисциплінарного підходу, практичної діяльності, використання природного середовища як освітнього ресурсу та розвитку екологічних компетентностей забезпечує високий рівень екологічної свідомості населення. Досвід Фінляндії демонструє, що екологічна освіта повинна розглядатися не як окремий напрям навчання, а як важливий інструмент формування культури сталого розвитку та відповідального ставлення до навколишнього середовища.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Finnish National Agency for Education. National Core Curriculum for Basic Education. Helsinki, 2016.

2. Finnish National Agency for Education. (2023). Education for Sustainable Development and Climate Education in Finland. Helsinki: Finnish National Agency for Education.

3. Jeronen E., Palmberg I., Yli-Panula E. Teaching Methods in Biology Education and Sustainability Education Including Outdoor Education for Promoting Sustainability.

Education Sciences. 2017. Vol. 7(1). P. 1–19.

4. Lahdemaki J. Case Study: The Finnish National Curriculum 2016. In: Promoting Sustainable Development through Education. Cham: Springer, 2018. P. 205–218.

5. Mykra N. Ecological Sustainability and Steering of Finnish Basic Education. In: Education and Sustainability in Finland. Singapore: Springer, 2023.

6. Palmberg I., Berg I., Jeronen E. Outdoor Education and Environmental Responsibility among Finnish Students. International Journal of Environmental and Science Education. 2015. Vol. 10(3). P. 437–457.

7. Saari M.H. et al. Does Sustainability Really Start with Teachers? Reflections on Environmental Education in Teacher Education. The Journal of Environmental Education. 2024.

8. Salonen A.O., Konkka J. An Ecosocial Approach to Well-Being: A Solution to the Wicked Problems in the Era of the Anthropocene. Social Sciences. 2017. Vol. 6(4). P. 1–17.

9. Wolff L.-A. et al. Transformation Toward Sustainability in Finnish Teacher Education Policy. Frontiers in Education. 2022.

Пацаранюк Ю.М.
К.філол.н., доцент, консультант
Центру професійного розвитку
педагогічних працівників м. Чернівці

ЧОМУ ФІНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ СТАЛА ПРИКЛАДОМ ДЛЯ СВІТУ: РОЗДУМИ ПІСЛЯ ПОБАЧЕНОГО

Ми звикли думати, що хороша освіта – це дисципліна, багато домашніх завдань і постійний контроль. Що вчитель має тримати клас «у тонусі», учень – трохи боятися поганої оцінки, а батьки – регулярно перевіряти електронний щоденник. Нам здається, що інакше система не працюватиме. А потім приїжджаєш до Фінляндії й бачиш

школи, де немає звичних дзвінків на перерву, де вчителям довіряють, а студентам не треба розповідати, чому практика настільки важлива, а самостійність породжує відповідальність. Мимоволі запитуєш у себе: якщо все може працювати інакше, то чому ми досі міцно тримаємося за підходи, які часто не дають бажаного результату? Саме це питання найчастіше лунало в моїй голові після відвідин фінських закладів освіти. Я усвідомлюю, що виклики, які стоять перед освітою до 2030 року, стосуються не лише технологій чи нових програм. Вони значно глибші. Щоб подолати їх, треба зрозуміти, як мотивувати дітей учитися, як повернути престиж професії вчителя… Як навчити критично мислити, а не просто відтворювати завчене? І головне – як вибудувати систему, у якій усі її учасники довіряють одне одному?

У Фінляндії ми не раз чули одну фразу: «Ми довіряємо нашим фахівцям у сфері освіти». Спочатку вона звучала, наче красиве гасло. Але згодом стало зрозуміло, що це принцип, на якому тримається система. Учитель там не живе від перевірки до перевірки і не збирає сертифікати для галочки чи підвищення кваліфікації. Йому дають свободу обирати методи роботи, інтегрувати предмети, працювати в команді, експериментувати. І водночас очікують професійності та відповідальності.

Недарма директор з питань освіти OECD Андреас Шляйхер назвав одну зі своїх публікацій дуже промовисто: «Секрет фінської освіти – довіра». Саме вона, а не технології чи контроль, стала фундаментом системи.

Як свідчить досвід, освітні інновації неможливі там, де вчитель постійно працює під тиском контролю, а учень боїться помилитися. Можливо, саме тому нам варто говорити не лише про оновлення програм чи цифровізацію, а й про культуру взаємної поваги. Особливої актуальності це набуває сьогодні, коли ЮНЕСКО говорить про потребу навчання впродовж життя. Людина, яка звикла вчитися лише заради оцінки, навряд чи буде готовою постійно оновлювати свої знання. Натомість внутрішня мотивація стає однією з найважливіших компетентностей майбутнього.

Водночас фінська освіта не замикає дитину в класі. Навчання часто відбувається через проєкти, практичну діяльність і взаємодію зі світом. Значну увагу приділяють музиці, мистецтву, кулінарії, роботі з деревом і металом. Тут не протиставляють

академічні знання практичним навичкам. Фіни популяризують думку: сучасному суспільству потрібні різні таланти, самостійні особистості, які готові працювати задля свого достатку й успіху, для добробуту своєї країни.

Мене особливо замилувала картина в одному з фінських садочків: дво- чи трирічні малюки ставали на маленькі підставочки й самі накладали собі картоплю та котлети на обід. Так, поруч були вихователі. Але дітям із раннього віку давали зрозуміти: ти можеш, тобі довіряють, спробуй сам. І, можливо, саме з таких дрібниць починається відповідальність дорослої людини.

Показовим є й ставлення до технологій. У кожному класі стоїть скринька для телефонів. Смартфони використовують лише тоді, коли цього потребує навчальна діяльність. І ніхто не влаштовує суперечок про «порушення особистих прав». Бо всі розуміють: якщо дитина прийшла вчитися, ніщо не має красти її увагу.

Повернувшись додому, я не думала, як швидко ми зможемо запозичити фінський досвід. Я взагалі не вірю у сліпе копіювання чужих моделей. Україна має свої виклики, свою історію і свою реальність, має в нашій освіті і плюси, і мінуси. І це нормально. Ми звикли шукати освітні інновації в нових меблях, інтерактивних дошках чи модних застосунках у смартфонах, наголошуємо на застосуванні елементів гейміфікації, використанні ШІ в навчальній діяльності і ще багато всього високотехнологічного, потужного, високого... Тоді як фінський досвід показує: найскладнішою і водночас найважливішою інновацією є культура довіри – до педагога, учня чи студента. До того, що не все можна виміряти звітом і сертифікатом.

На одному зі слайдів ознайомчої презентації я прочитала фразу: «Якщо хочете навчитися вчитися, запитайте у фінів, як це робити». Спершу мені вона здалася мені трохи самовпевненою. Проте після побаченого я вже не думаю, що фіни перебільшують. Їхній досвід нагадує, що освітні інновації не зводяться лише до технологій чи нових методик. Вони потребують довіри, послідовності та спільного розуміння цінності освіти. І якщо у 2030 році ми прагнемо бачити українську школу сучасною й конкурентоспроможною, нам доведеться інвестувати не лише в інструменти, а й у культуру взаємної поваги.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Schleicher A. The secret to Finnish education: Trust. URL: https://www.oecd.org/en/publications/the-secret-to-finnish-education-trust_e83bbb41-en.html
2. Schleicher A. Building a High-Quality Teaching Profession Lessons from around the world. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2011/11/building-a-high-quality-teaching-profession

Захаревич М.П.
викладач англійської мови
ПО "ЦПО "ФЛЕШ ВІННИЦЯ"

ФІНСЬКА СИСТЕМА ОСВІТИ ЯК МОДЕЛЬ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ У КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ 2030 РОКУ

Освітня сфера є одним із фундаментальних чинників, що визначають темпи та якість соціально-економічного розквіту держав у сучасному світі. Переосмислення традиційного навчання та пошук новітніх дидактичних підходів стали відповіддю на виклики цифрової епохи. Головна мета сьогодення – виховати особистість, готову до викликів XXI століття. Еталоном у цьому процесі часто виступає фінська система повної загальної середньої освіти, яка доводить свою сталість та ефективність [5, с. 5]. Ця модель привертає увагу дослідників завдяки своїй адаптивності, де якісні освітні послуги поєднуються з принципами інклюзивності, рівності та індивідуального підходу до учнів.

Нові вимоги до освітнього простору у перспективі 2030 року змушують шукати шляхи модернізації наявної системи. Центральне місце в цьому процесі посідає цифровий перехід, що спирається на технології штучного інтелекту, адаптивні онлайн-платформи та гібридне навчання. Наслідком цього є переосмислення місії вчителя,

котрий стає наставником і організатором взаємодії, а не єдиним джерелом інформації. Водночас посилення міграційних тенденцій формує багатокультурне середовище, що змушує заклади освіти активніше впроваджувати інклюзивні підходи та виховувати навички міжкультурної комунікації.

Фінська модель освіти вибудувана навколо особистості учня та її гармонійного зростання. Головна мета тут – навчити мислити критично, діяти самостійно та постійно вдосконалюватися, а не просто накопичувати теоретичні факти. Відсутність постійних екзаменаційних стресів, завдяки майже повній відмові від стандартних тестів, допомагає дітям зосередитися на практиці та реальному життєвому застосуванні знань. Водночас сувора реалізація принципу рівності створює однаково сприятливі умови для навчання всіх без винятку громадян, незалежно від їхнього соціального стану чи регіону [1, с. 28].

Особливе місце у структурі фінської освіти посідає постать педагога, чий високий соціальний статус поєднується із широкою академічною свободою та ґрунтовною базовою підготовкою. Цікаво, що попри загальну повагу до цієї професії, фінансове забезпечення вчителів є трохи скромнішим, ніж у фахівців з подібним освітнім цензом у непедагогічних секторах [4, с. 13]. У контексті сучасних новітніх процесів гостро постає питання формування майбутнього попиту на ринку праці освітян. Визначити необхідні обсяги набору на педагогічні факультети допомагають результати регулярного дослідження «Вчителі та директори шкіл у Фінляндії», яке відстежує зміни у кваліфікаційній та віковій структурі кадрів [4, с. 30].

Оскільки більшість молодих людей у Фінляндії є освіченими та висококваліфікованими, молодь без базових знань опиняється під дедалі більшим ризиком маргіналізації – переходу в стан бездіяльності або безробіття, що завдає тривалої шкоди їхнім подальшим перспективам. Студенти професійних ліцеїв стикаються з особливими перешкодами під час перехідних етапів, оскільки на програми вищої освіти часто спостерігається надмірний попит, а у Фінляндії бракує короткотермінових програм професійної підготовки, які є в багатьох інших країнах [6, с.8].

Не менш важливим чинником є трансформація ринку праці, яка характеризується автоматизацією та зменшенням потреби в рутинних професіях. Натомість зростає значення креативності, критичного мислення та міждисциплінарних навичок. Фінська система освіти демонструє адаптивність до цих змін завдяки компетентнісному підходу, орієнтованому на практичні результати навчання. Окремої уваги потребує також питання психологічного благополуччя учнів, оскільки сучасне освітнє середовище пов'язане зі значним інформаційним навантаженням і соціальним тиском. Покращити забезпеченість кваліфікованою робочою силою та компенсувати несприятливу динаміку коефіцієнта демографічного навантаження можливо шляхом підвищення ефективності функціонування освітньої системи, а також цільового спрямування обсягів надання освітніх послуг [3, с.9].

Отже, фінська освітня парадигма визнана однією з найефективніших світових моделей, яка гармонійно інтегрує гуманістичні цінності у практичну педагогіку. Цей досвід наочно демонструє, що фундаментом успіху в освітній сфері є висока довіра до викладацького складу, персоналізація траєкторії навчання та забезпечення соціальної справедливості у доступі до знань. Поряд із цим, реагуючи на стратегічні виклики 2030 року, система потребує подальшої диджиталізації, посилення інклюзивної складової та модернізації змісту навчання відповідно до архітектури майбутнього соціуму.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Покка А. Шкільне управління по-фінськи. Вищий клас / А. Покка ; пер. з англ. Харків : Ранок, 2017. 288 с.

2. Сальберг П. Фінські уроки 2.0. Чого може навчитися світ з освітніх змін у Фінляндії / П. Сальберг ; пер. з англ. Харків : Ранок, 2017. 240 с.

3. Education, training and demand for labour in Finland by 2025 / ed. by I. Hanhijoki, J. Katajisto, M. Kimari, H. Savioja. Helsinki : Finnish National Board of Education, 2012. 86 p.

4. Finnish teachers and principals in figures : Reports and surveys 2018:14 / ed. by P. Paronen, O. Lappi. Helsinki : Finnish National Agency for Education, 2018. 30 p.

5. Key figures on general upper secondary education in Finland : Reports and surveys 2018:13 / ed. by P. Karhu. Helsinki : Finnish National Agency for Education, 2018. 45 p.

6. Musset P. Building Skills For All: A Review of Finland. Policy Insights on Literacy, Numeracy and Digital Skills from the Survey of Adult Skills / P. Musset. Paris : OECD, 2015. 100 p.

Васечко Л.О.
к.ю.н., доцент, доцент кафедри
фундаментальних і галузевих юридичних наук
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського,
Васечко О.І.
адвокат

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ПРАВА: ВИКЛИКИ 2030

Проблема сучасної юридичної освіти полягає в тому, що традиційна модель підготовки правника дедалі менше відповідає швидкості технологічних, соціальних і професійних змін. До 2030 року юрист має бути не лише знавцем норм права, а й аналітиком даних, користувачем цифрових сервісів, етично відповідальним комунікатором і фахівцем, здатним працювати в умовах невизначеності. Саме тому освітні інновації у сфері права слід розглядати не як допоміжний інструмент, а як необхідну умову оновлення змісту, методів і результатів правничої освіти.

Актуальність цієї проблеми зумовлена насамперед цифровізацією правової практики. Уже сьогодні алгоритмічні системи допомагають аналізувати юридичні документи, автоматизувати підготовку процесуальних матеріалів і забезпечувати доступ до правової інформації для осіб, які не мають професійної юридичної підготовки. Прикладом є системи підтримки доступу до правосуддя, зокрема інструменти, що використовують логічне виведення та автоматизоване складання

документів у відносно типових правових ситуаціях [1]. Це свідчить, що майбутній юрист має розуміти не тільки зміст правових норм, а й принципи роботи цифрових інструментів, межі їх застосування та ризики помилкової автоматизації.

Водночас інновації не повинні зводитися лише до технічного оновлення аудиторій або використання онлайн-платформ. Їхня сутність полягає у зміні логіки навчання: від механічного засвоєння правових норм до формування здатності аналізувати складні ситуації, аргументувати позицію, працювати з великими масивами інформації та приймати відповідальні рішення.

До 2030 року особливої ваги має набути міждисциплінарність. Правник працюватиме на перетині права, технологій, економіки, етики та міжнародних стандартів. Тому навчальні програми мають поєднувати класичні юридичні дисципліни з цифровою грамотністю, основами кібербезпеки, правовою аналітикою, медіацією, юридичним письмом і проєктною роботою. Важливим є також використання практикоорієнтованих методів: моделювання судових процесів, кейс-методу, юридичних клінік, симуляцій переговорів і роботи з електронними доказами. Саме такі формати дозволяють студентам не лише знати право, а й діяти як правники у змодельованих професійних ситуаціях.

Окремим викликом є забезпечення якості дистанційного та змішаного навчання. Після пандемії COVID-19 і в умовах воєнних загроз для України дистанційні формати стали не тимчасовим рішенням, а складником стійкості освітньої системи [3]. Проте їх ефективність залежить не від самої наявності платформи, а від методики викладання, якості навчальних матеріалів, інтерактивності занять і можливості зворотного зв’язку. Якщо онлайн-навчання лише відтворює лекцію в цифровому середовищі, воно не створює інновації. Натомість адаптивні курси, цифрові тренажери, спільна робота над документами та аналіз реальних судових рішень можуть суттєво підвищити практичну цінність правничої підготовки [2].

Разом із перевагами цифровізація породжує нові ризики. Серед них — надмірна довіра до автоматизованих висновків, нерівний доступ до технологій, загрози конфіденційності даних, академічна недоброчесність і зниження ролі самостійного

правового мислення [4]. Тому освітні інновації мають супроводжуватися розвитком етичної культури. Майбутній юрист повинен розуміти, що штучний інтелект може бути помічником, але не замінником професійної відповідальності. Викладач, своєю чергою, має навчати студентів перевіряти джерела, аргументувати власну позицію, бачити межі алгоритмічних рекомендацій і враховувати права людини під час застосування технологій.

Важливою умовою оновлення юридичної освіти є також інтернаціоналізація. Українська правнича школа має враховувати європейські стандарти верховенства права, доступу до правосуддя та професійної етики. Це особливо актуально в контексті євроінтеграції України, реформування правничої освіти та необхідності підготовки фахівців, здатних працювати з міжнародними джерелами, порівнювати правові системи й брати участь у транснаціональних правових процесах. Водночас інтернаціоналізація не повинна означати втрату національного контексту: навпаки, українська юридична освіта має поєднувати глобальні підходи з потребами відновлення держави, захисту прав людини та документування воєнних злочинів.

На нашу думку, головна пропозиція щодо розвитку правничої освіти до 2030 року полягає у створенні гнучкої моделі навчання, де кожна дисципліна поєднує теорію, цифровий інструмент і практичне завдання. Наприклад, вивчення цивільного процесу може супроводжуватися роботою з електронним судом, аналізом судових рішень і підготовкою процесуальних документів; курс кримінального права – розглядом етичних дилем і доказових стандартів; курс юридичного письма – використанням цифрових редакторів із обов’язковою перевіркою змісту студентом. Такий підхід дозволить уникнути формального використання технологій і перетворить їх на засіб розвитку професійних компетентностей.

Отже, освітні інновації у підготовці фахівців у сфері права є відповіддю на ключовий виклик 2030 року: як зберегти гуманістичну сутність юридичної професії в умовах технологічної трансформації. Ефективна правнича освіта майбутнього має бути цифровою, але не технократичною; практичною, але не вузько ремісничою; міжнародною, але зорієнтованою на потреби українського суспільства. Її результатом

повинен стати юрист, здатний критично мислити, етично діяти, використовувати інноваційні інструменти та захищати право людини навіть у складному й мінливому середовищі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. H. Westermann and J. Savelka, "Analyzing Images of Legal Documents: Toward Multi-Modal LLMs for Access to Justice," arXiv preprint arXiv:2412.15260, 2024. [Online]. Available: https://doi.org/10.48550/arXiv.2412.15260

2. W. Hua, Y. Zhang, Z. Chen, J. Li, and M. Weber, "LegalRelectra: Mixed-domain Language Modeling for Long-range Legal Text Comprehension," arXiv preprint arXiv:2212.08204, 2022. [Online]. Available: https://doi.org/10.48550/arXiv.2212.08204.

3. Y. Memari, "Low incidence rate of COVID-19 undermines confidence in estimation of the vaccine efficacy," arXiv preprint arXiv:2101.10005, 2021. [Online]. Available: https://doi.org/10.48550/arXiv.2101.10005.

4. S. Ho, "Impacts of Continued Legal Pre-Training and IFT on LLMs' Latent Representations of Human-Defined Legal Concepts," arXiv preprint arXiv:2410.12001, 2024. [Online]. Available: https://doi.org/10.3233/FAIA241259.

Білянська І. П.
к. пед. н., доцент кафедри англійської філології
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Павленко І. А.
к. мед. н., доцент кафедри анестезіології та інтенсивної терапії ФПДО, ДНТ
“Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького”

МЕРИТОКРАТИЧНИЙ ПІДХІД У ФІНСЬКІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ: ДОСЯГНЕННЯ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Зростання ролі якісної освіти у XXI столітті та усвідомлення її важливості зумовлюють посилення інтересу суспільства до того, як вона впливає на життєвий

успіх людини. Однією з концепцій, що пояснює взаємозв'язок між освітою та успіхом особистості, є меритократія, відповідно до якої соціальне та професійне просування людини має ґрунтуватися на її здібностях, знаннях, досягненнях і докладених зусиллях, а не на походженні чи привілеях [1]. Однак дослідники ставлять під сумнів повне втілення ідей меритократії в освітніх системах, вказуючи на соціальні та економічні нерівності [1; 4, с.14; 5, с.10]. Тому метою статті є аналіз реалізації меритократичного підходу у фінській системі освіти, визначення її основних досягнень та сучасних викликів.

Однією з особливостей фінської освітньої політики є прагнення забезпечити успіх кожного здобувача освіти. Як зазначається в офіційних матеріалах Міністерства освіти Фінляндії, через відносно невелику чисельність населення країни (близько 5,6 млн осіб) держава не може дозволити собі втратити потенціал жодної людини. Саме тому фінська система освіти ґрунтується на принципі рівних можливостей для всіх незалежно від місця проживання, статі, соціально-економічного становища чи культурного походження, а освіта залишається безкоштовною на всіх рівнях. Варто зазначити, що фінська система не просто формально надає рівний доступ до освіти, а й створює відповідні умови, за яких кожен учень може отримати індивідуальну підтримку та реалізувати свій потенціал. Індивідуальний підхід до навчання є важливою особливістю фінської системи освіти [2, с.2].

А. Шляйхер, провідний експерт з питань освіти Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), зазначає, що фінська система освіти є однією із найуспішніших. Вона базується на ідеї, що всі учні можуть досягти успіху незалежно від соціального походження, а всі школи, незалежно від місця розташування, повинні бути високої якості [7, с.1]. Ця ідея підтверджується фактом, адже різниця в результатах навчання між школами становить лише 5% [7, с.1], а це свідчить про високий рівень рівності освітніх можливостей. Таким чином, фінська система освіти створює умови, за яких академічні досягнення, а відтак і подальші освітні та професійні можливості людини в основному залежать від її індивідуальних зусиль і здібностей.

Важливою складовою успіху фінської освітньої системи є високий статус учительської професії. Конкурс на педагогічні спеціальності є надзвичайно високим, однак на програми підготовки вчителів зараховується лише 10% вступників [8, с.2]. Такі високі вимоги до відбору майбутніх учителів відображають меритократичний підхід, за якого доступ до професії отримують найбільш підготовлені і вмотивовані кандидати. Понад 90% учителів початкової, загальної середньої та професійної освіти у Фінляндії задоволені своєю професією [8, с.2], а це, у свою чергу, сприяє високій якості викладання та ефективності освітнього процесу. Учителі мають значну професійну автономію, вважаються висококваліфікованими фахівцями, які пройшли ретельний відбір і університетську підготовку. Фінська система освіти ґрунтується на культурі довіри між урядом, учителями, батьками та суспільством [7, с.2; 8, с.2].

Ще одним свідченням дії меритократичних принципів є доступ до освітніх ресурсів, зокрема бібліотек. Вони у Фінляндії є центрами дозвілля та самостійного навчання, місцями, де можна навчатися все життя і розвивати навички для успішної реалізації свого потенціалу. Показовим прикладом є Центральна бібліотека Гельсінкі Oodi [6]. Водночас фінська система приділяє значну увагу добробуту учнів, що є важливою передумовою успішного навчання. Однією з характерних практик у школах є перерви на свіжому повітрі після кожного уроку незалежно від погоди. Під час таких перерв розвиваються комунікативні навички, відчуття командної єдності, розуміння взаємодопомоги. Перебування на свіжому повітрі й фізична активність позитивно впливають на фізичне та психологічне здоров’я учнів, що сприяє їх гармонійному розвитку.

Попри численні досягнення, фінська система освіти стикається і з сучасними викликами. Зокрема, спостерігається зниження рівня розвитку базових навичок учнів, зростає відсоток учнів, які передчасно залишають навчання, очевидним стає вплив соціально-економічних чинників на результати навчання, а також зростає різноманіття учнівського контингенту через міграційні процеси. Усе це створює додаткові труднощі для забезпечення рівних освітніх можливостей. У відповідь на ці виклики Фінляндія збільшує кількість навчальних годин і розширює заходи підтримки для учнів, які

потребують додаткової допомоги [3]. Незважаючи на негативні сучасні тенденції, фінська модель залишається важливим орієнтиром для розвитку справедливих та ефективних освітніх систем.

Отже, фінська система освіти є одним із найбільш близьких до меритократичного ідеалу прикладів у світі. Вона забезпечує рівний доступ до якісної освіти, підтримує високий рівень підготовки вчителів та надає можливості навчатися впродовж життя через бібліотеки. Досвід Фінляндії свідчить, що можливо створити такі передумови, за яких життєвий і професійний успіх людини значною мірою визначається її знаннями, здібностями та наполегливою працею, а не соціальним походженням чи привілеями.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Angerame L. Meritocracy [Електронний ресурс] // EBSCO Research Starters: Political Science. 2021. URL: https://www.ebsco.com/research-starters/political-science/meritocracy (дата звернення: 14.06.2026).

2. Education Lies at the Heart of Finnish Society / Ministry of Education and Culture. [Електронний ресурс]. Finland Toolbox. URL: https://toolbox.finland.fi/wp-content/uploads/sites/2/TF-education.pdf (дата звернення: 16.06.2026)

3. European Commission. Education and Training Monitor 2025: Finland [Електронний ресурс]. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2025. URL: https://op.europa.eu/webpub/eac/education-and-training-monitor/en/country-reports/finland.html (дата звернення: 10.06.2026).

4. Itkonen T., Dervin F., Talib M.-T. Finnish Education: An Ambiguous Utopia? // International Journal of Bias, Identity and Diversities in Education. 2017. Vol. 2, No. 2. P. 13–28. URL: https://www.researchgate.net/publication/318152955_Finnish_Education (дата звернення: 16.06.2026)

5. Napoletano T. Meritocracy, meritocratic education, and equality of opportunity // Theory and Research in Education. 2024. Vol. 22, No. 1. URL: https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/14778785241226662 (дата звернення: 14.06.2026).

6. Oodi Helsinki Central Library. What is Oodi? [Електронний ресурс]. URL: https://oodihelsinki.fi/en/what-is-oodi/ (дата звернення: 14.06.2026).

7. Schleicher A. The Secret to Finnish Education: Trust // OECD Observer. 2019. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2019/03/the-secret-to-finnish-education-trust_12377f45/e83bbb41-en.pdf (дата звернення: 16.06.2026)

8. Teachers in Finland: Trusted and Respected Professionals [Електронний ресурс]. Finland Toolbox. URL: https://toolbox.finland.fi/wp-content/uploads/sites/2/TF-teachers-vL1_3.pdf (дата звернення: 16.06.2026)

Чернишова С.В.
вчитель біології вищої категорії, вчитель-методист
Баранівського ліцею №1 Баранівської міської ради
Звягельського району Житомирської області

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Фінляндія є безумовним лідером в світовій освіті та займає провідну роль у впровадженні інтегрованого навчання, яке вирізняється унікальністю, рівністю та доступністю, у чому я мала змогу переконатися особисто, взявши участь у міжнародному науковому стажуванні «Особливості фінської системи освіти», яке реалізовувалося на базі Західно-Фінляндського коледжу у місті Гуйттінен. Під час виїзного семінару ми мали ряд навчальних візитів до закладів дошкільної, початкової, середньої та старшої освіти, коледжів та університетів регіону Сатакунта, а також до мерії-відділу освіти м. Гуйттінен, інклюзивних центрів та ряду бібліотек.

Фінська система включає дошкільне виховання, базову загальну, середню, старшу та вищу освіту. Дитина, яка не досягла шкільного віку, має право на дошкільне виховання у класичних дитсадках або дитсадках сімейного типу. Вражає те, що дитину не навантажують складними заняттями, зокрема вивченням іноземних мов. Натомість,

вона отримує мовні та соціальні навички, навички ручної праці. Велику увагу приділяють спортивним іграм, прогулянкам, надають змогу досліджувати навколишній світ, що в подальшому допоможе у навчанні. Також, за необхідності, дитина може отримати навчання для осіб з особливими освітніми потребами.

Перш ніж приступити до обов'язкового навчання дитина має один рік провчитися у нульовому класі. Таке навчання організовує муніципалітет для сімей безкоштовно і надають його вчителі, які мають вищу освіту і спеціалізуються на дошкільному вихованні. Протягом року дитина здобуває навички, які знадобляться їй у школі.

У Фінляндії здобуття базової загальної освіти розпочинається з семи років, яку зобов'язані отримати всі діти. У навчальному процесі використовуються, як державні, так і місцеві навчальні плани. Усі вчителі отримують диплом магістра та мають велику свободу в самостійному плануванні навчального процесу. Останнім часом велика увага приділяється інтеграції кількох предметів в один, дослідженні повсякденних явищ, а також інформаційним та комунікативним технологіям. Вражає те, що лише вчитель оцінює успіхи дитини у школі, результати навчання визначають вибіркові оцінки, домашнє завдання не є обов'язковим, але виконане враховується так, як і оцінка за поведінку.

Середня освіта представлена гімназіями або професійними училищами в яких учні навчаються до завершення освіти, або до 18 років. У гімназії предмети вивчаються ті, що й у базовій загальноосвітній школі, але навчання є більш складнішим та самостійним. Навчання зазвичай триває 2-4 роки і по закінченню є можливість вступу до університету прикладних наук. Навчання ж в закладі професійної освіти більш практичне, зокрема є можливість здобути ступінь першого рівня професійної освіти, а в процесі роботи ступінь другого чи третього рівня, ставши відповідно кваліфікованим чи висококваліфікованим спеціалістом. Також, таке навчання передбачає проходження стажування [3].

Вищу освіту у Фінляндії надають університети та університети прикладних наук. Виші самі ухвалюють рішення про прийом на навчання, яке в університетах

базується на науковому дослідженні. За три роки можна здобути ступінь бакалавра і ще приблизно за два ступінь магістра, після чого є можливість вступу до аспірантури й отримати ступінь доктора філософії або доктора наук. Навчання ж в університетах прикладних наук є більш практичним та передбачає обов'язкове стажування. Після отримання ступеня бакалавра є також можливість отримати ступінь магістра, але спершу доведеться два роки пропрацювати у відповідній сфері зайнятості.

Тож, можна зробити висновки, що саме такий підхід у структурі фінської освіти забезпечує не лише ефективність навчання, а й підхід до вибору професії, практичних вмінь та адаптованості до життя. Зокрема, ряд міжнародних досліджень показує, що Фінляндія займає перше місце за показниками рівня знань, кількості читачів, друге місце у сфері природничих наук та п'яте у математичній галузі. Все це стало можливим завдяки впровадженню унікальних, і в той же час простих принципів освіти. По-перше – це рівність шкіл, яка проявляється однаковою системою освіти, матеріальним забезпеченням, пропорційним фінансуванням, незалежно від кількості учнів. Усі предмети викладаються рівноцінно з можливістю формування класів чи груп з поглибленим вивченням окремих предметів при наявності певної кількості учнів, які виявили бажання. Усі діти мають рівні права в школі, однакове ставлення та об'єктивне оцінюванню їх досягнень. Дітей з особливими освітніми потребами максимально інтегрують в освітнє та соціальне середовище. За потреби при школі створюють класи для учнів з вадами слуху чи зору [1].

У Фінляндії велика довіра до вчителів, немає різноманітних перевірок, комісій, методичних об'єднань, адже діє єдина система освіти і єдині рекомендації для всіх освітян, які мають автономність та своє бачення викладання предмету. Рівність вчителів проявляється у відсутності ієрархії. Кожен педагог важливий в колективі незалежно від віку, статі чи предмету викладання, ніхто не змагається за премії чи рейтинги, усі однаково матеріально забезпечені.

Цікавою є рівність батьків, які розглядаються як повноцінні партнери освітнього процесу. Вчителям не дозволяється розпитувати у дітей про професії, доходи чи соціальний статус батьків. Така інформація може збиратися зрідка і лише для

соціальної допомоги.

Індивідуальний підхід – це створення окремого навчального плану, від підбору підручників і до класних чи домашніх завдань. У межах одного курсу різні учні виконують різні завдання, різної складності та з різним часом. Також є спеціальні програми допомоги учням, яким дається важко навчання. Важливою складовою фінської освіти є добровільність. Учнів не примушують вчитися. Якщо дитині не цікаво чи вона не має здібностей до навчання, то її скерують на нескладну практичну діяльність [2]. У школі зазвичай є консультант з вибору професій, який і допоможе визначитися дитині з вибором професійного училища.

Отже, Фінська система освіти побудована на наступних принципах:

- ✓ Рівність (шкіл, учнів, предметів, вчителів, батьків, прав усіх учасників навчального процесу);
- ✓ Безкоштовна освіта (не лише освіта, а й усе з нею пов’язане);
- ✓ Індивідуальний підхід (програма складена для кожного учня);
- ✓ Практичність (в шкільну програму включені тільки ті предмети, які дійсно знадобляться в житті);
- ✓ Довіра на всіх етапах навчання (до вчителів, учнів, батьків);
- ✓ Добровільність (вчиться той, хто хоче чи може вчитися);
- ✓ Самостійність (самооцінювання та відповідальність за власний прогрес).

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що у Фінляндії освіта має високий рівень якості. Відмінності між результатами навчання в різних школах незначні і майже всі учні закінчують базову загальноосвітню школу в установлений термін. Навчання в дошкільному закладі та в школі є безкоштовним. Вища освіта також переважно безкоштовна. Уся система побудована таким чином, щоб кожен охочий, незалежно від соціального статусу, мав рівні можливості та кар’єрні перспективи у майбутньому.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. 7 принципів фінської системи освіти / Видавництво Старого Лева https://share.google/CyWcLHBYyh4h7ohhK

2. Загальна характеристика системи освіти Фінляндії у 2026 році https://migrant.biz.ua/finliandia/navchannya-fi/systema-osvite-u-finliandii.html/amp

3. Фінська система освіти https://infofinland.fi

Маслова А.В.
к. пед. н., доцент кафедри германської філології
та методики викладання германських мов
Гончарова О.А.
к. пед. н., доцент кафедри германської філології
та методики викладання германських мов
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ДИТИНОЦЕНТРОВАНІСТЬ ЯК ОСВІТНЯ ІННОВАЦІЯ: ФІНСЬКІ ПРАКТИКИ ДЛЯ ШКІЛ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку української освіти характеризується пошуком ефективних моделей навчання, здатних забезпечити гармонійний розвиток особистості дитини, її благополуччя та успішну самореалізацію в умовах швидких суспільних змін і військової агресії росії проти нашої країни. У контексті реалізації концепції Нової української школи особливої актуальності набуває принцип дитиноцентрованості, який передбачає орієнтацію освітнього процесу на потреби, інтереси, здібності та індивідуальний досвід кожного учня. У цьому аспекті значний науковий і практичний інтерес становить досвід Фінляндії, освітня система якої посідає провідні позиції у світових рейтингах завдяки створенню комфортного, інклюзивного та сприятливого для розвитку дитини освітнього середовища.

Метою цієї публікації є аналіз ключових практик реалізації дитиноцентрованого підходу у фінських закладах загальної середньої освіти та визначення можливостей їх адаптації до українських реалій.

Концепція дитиноцентрованого навчання є предметом активних наукових дискусій та досліджень у сфері освітньої політики й педагогіки та вивчалась як вітчизняними (І. Баранцова, В. Бахрушин, В. Перевознюк, М. Рутковський, С. Шехавцова), так і зарубіжними вченими (P. Adejumo, L. De Oca, J. Glavind, T. Iskov, I. Kolawole, R. Oseni, P. Pechmann, D. Sejersen, J. Trinidad). У сучасному науковому дискурсі цей підхід розглядається як організація освітнього процесу, за якої учень виступає активним суб'єктом навчання, а його потреби, інтереси та освітні запити визначають зміст і характер педагогічної взаємодії [4, с. 1247]. Водночас дитиноцентрованість не обмежується застосуванням окремих методів чи технологій навчання, а передбачає переосмислення ролей учителя й учня та побудову партнерських взаємин між ними в освітньому середовищі [6, с. 3].

Реалізація такого підходу створює умови для активного залучення школярів до навчальної діяльності, розвитку критичного мислення, креативності, рефлексивних умінь і соціально-комунікативних компетентностей, необхідних для успішної життєдіяльності у XXI столітті. Важливими складовими дитиноцентрованого навчання є конструктивна взаємозалежність учасників освітнього процесу, особиста відповідальність, продуктивна взаємодія, ефективне використання соціальних навичок та автономія учнів [5, с. 26]. Сукупність цих чинників забезпечує формування змістовних навчальних стратегій, що сприяють інтеграції нового знання з попереднім досвідом і розумінню навчального матеріалу на особистісно значущому рівні.

Стосовно фінських закладів загальної середньої освіти варто зазначити, що реалізація принципу дитиноцентрованості здійснюється насамперед через створення безпечного, комфортного та інклюзивного освітнього середовища, яке забезпечує сприятливі умови як для навчання учнів, так і для професійної діяльності педагогів [2, с. 1390]. Одним із фундаментальних принципів фінської освіти є забезпечення рівного доступу до якісного навчання для всіх дітей незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, соціального статусу чи освітніх потреб [3]. З цією метою шкільний простір проєктується відповідно до принципів безбар'єрності та універсального дизайну, що передбачає врахування фізичних і психологічних потреб кожного.

Важливою особливістю фінської школи є спрямованість на підтримку внутрішньої мотивації та особистісного розвитку тих, хто навчається. Освітнє середовище насичене різноманітними ресурсами для творчої, дослідницької та практичної діяльності: учні мають доступ до сучасно обладнаних майстерень, лабораторій, музичних і художніх студій, приміщень для театрального та циркового мистецтва, робототехніки, кулінарії, цифрової творчості та спорту [2, с. 1392, 1394-1395]. Таке різноманіття навчальних просторів створює умови для виявлення індивідуальних здібностей і розвитку талантів кожної дитини відповідно до її інтересів та нахилів.

Характерною рисою фінської моделі освіти є також високий рівень індивідуалізації навчання. Невелика наповнюваність класів дає змогу педагогам враховувати освітні потреби кожного учня та добирати оптимальні способи організації навчальної діяльності. За такого підходу освітній процес розглядається як спільна діяльність учня, учителя, батьків і освітнього середовища, у якій ключову роль відіграють активність самого школяра, його самостійність та взаємодія з іншими учасниками навчання [1, с. 227].

Дитиноцентрований характер фінської освіти простежується також у системі оцінювання та організації навчального навантаження. Мінімізація стандартизованого тестування сприяє зміщенню акценту із запам’ятовування інформації на формування критичного мислення, уміння аналізувати, застосовувати знання та розв’язувати проблеми. Водночас помірна тривалість навчального дня та обмежений обсяг домашніх завдань спрямовані на зниження рівня стресу, підтримку психоемоційного благополуччя учнів і забезпечення балансу між навчанням, відпочинком та особистим життям [1, с. 229].

Отже, фінський досвід засвідчує, що дитиноцентрованість є не окремою педагогічною технологією, а цілісною філософією організації освітнього процесу, яка охоплює освітнє середовище, зміст навчання, систему оцінювання та характер взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу. Саме тому окремі елементи фінської моделі можуть бути успішно адаптовані до умов Нової української школи з

метою створення сприятливого середовища для всебічного розвитку особистості українських учнів.

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що дитиноцентрованість є одним із базових принципів функціонування фінської системи загальної середньої освіти та реалізується через створення безпечного й інклюзивного освітнього середовища, індивідуалізацію навчання, підтримку учнівської автономії, розвиток внутрішньої мотивації та забезпечення психологічного благополуччя здобувачів освіти. Важливою особливістю фінської моделі є цілісний характер упровадження дитиноцентрованого підходу, який охоплює не лише методи навчання, а й організацію освітнього простору, систему оцінювання та педагогічну взаємодію.

Результати наших наукових розвідок дають підстави стверджувати, що окремі елементи фінського досвіду можуть бути успішно адаптовані до умов сучасної української школи, зокрема шляхом посилення індивідуального підходу до навчання, розширення можливостей для вибору освітньої траєкторії учнів, створення безбар'єрного освітнього середовища та впровадження практик, спрямованих на підтримку мотивації й емоційного благополуччя дітей. Використання таких підходів сприятиме реалізації засад Нової української школи та формуванню освітнього середовища, орієнтованого на всебічний розвиток особистості учня.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Стрілець Ю.Н., Скиба М.І. Створення навчального середовища в фінських школах: перспективи для трансформації шкільної освіти в Україні. *Освіта і наука.* 2024. Вип. 1(36). С. 224-230.

2. Швардак М.В. Особливості формування освітнього середовища у фінських школах. *Вісник науки та освіти.* 2024. №1(19). С. 1388-1396. DOI:10.52058/2786-6165-2024-1(19)-1388-1396.

3. Finland's children-centric school system: a global model for success. [Електронний ресурс]. URL: https://www.humanium.org/en/finlands-children-centric-school-system-a-global-model-for-success/ (дата звернення 16.06.26)

4. Glavind J.G., De Oca L.M., Pechmann P., Sejersen D.B., Iskov T. Student-centred learning and teaching: a systematic mapping review of empirical research. *Journal of Further and Higher Education*. 2023. 47(9). P. 1247-1261. DOI: 10.1080/0309877X.2023.2241391.

5. Oseni R.E., Adejumo P.O., Kolawole I.O. Conceptual analysis of student-centred learning. *International Journal of Medicine, Nursing and Health Sciences.* 2022. 3 (1). P. 15-28. DOI: 10.5281/zenodo.6330778.

6. Trinidad J.E. Understanding student-centred learning in higher education: students' and teachers' perceptions, challenges, and cognitive gaps. *Journal of Further and Higher Education.* 2019. 44 (2). P. 1-11. DOI: 10.1080/0309877X.2019.1636214.

Терентьєва Н.О.
докт. пед. наук, професор,
професор кафедри фізичної культури і спорту,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЗАРУБІЖНОГО (ФІНСЬКОГО) ДОСВІДУ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ: РИЗИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ, АДАПТИВНІСТЬ

Вітчизняна система освіти знаходиться в стані перманентних реформ, інколи непослідовних та неузгоджених, що спричиняє погіршення якості освітніх послуг, нерозуміння необхідності постійних змін та відтік потенційних вступників і професійних висококваліфікованих педагогічних та науково-педагогічних кадрів. Фінська ж система освіти демонструє високу якість освіти при усталеності її дії. Тому ознайомлення й критичне осмислення особливостей функціонування й результатів фінської освіти задля виокремлення таких, що при адаптації до вітчизняної системи дадуть продуктивний ефект. Закцентуємо увагу на сфері фізичної культури і спорту,

оскільки підходи до її організації в Україні та Фінляндії різняться кардинально, зокрема в закладах освіти усіх рівнів.

В Україні наразі спостерігається системна двостороння криза, яка проявляється в погіршенні здоров'я та гіподинамія з одного боку, та застарілість підходів до підготовки у ЗВО – з іншого; проблема нормативного мислення – вища школа часто продовжує готувати тренерів та вчителів за лекалами «селекції та витискання результату», тоді як суспільство потребує фахівців із рекреації та ментального відновлення. Тому можливим рішенням є переформатування парадигми вищої фізкультурної освіти на основі досвіду Фінляндії – світового лідера освітніх інновацій (4 місце).

Тож окреслимо деякі складові фінського феномена, які, на наше переконання, доцільно адаптувати для вітчизняної сфери фізичної культури і спорту:

програма «Liikkuva koulu»: стратегія «Schools on the Move» («Школи в русі»), яка фінансується Міністерством освіти і культури Фінляндії, має на меті збільшення щоденної рухової активності кожної дитини мінімум до 60 хвилин помірного чи інтенсивного навантаження і охоплює понад 90% закладів освіти Фінляндії, які інтегрували рух у свій щоденний розклад не як окремий предмет, а як стиль життя;

філософія «Joy of Motion»: відмова від жорстких нормативів оцінювання, що передбачає фокусування на індивідуальному прогресі та розвитку соціальних навичок; ліквідація страху публічного осуду за невиконання стандартів (наприклад, швидкості бігу); формування внутрішньої мотивації – виховання звички рухатися з радістю протягом усього життя (Lifelong Physical Activity);

переформатування вищої освіти в бік підвищення статусності професії (зокрема, тренер-викладач, вчитель фізичної культури) через відбір топ-10% найкращих абітурієнтів; обов'язковість науково-дослідницького підходу (Research-based education), який вчить не просто методиці вправ, а проведенню власних мікродосліджень щодо впливу руху на когнітивні (розумові) здібності; реальність освітньої автономії – орієнтування на потреби конкретної групи чи громади, а не на застиглі державні шаблони;

зміна змісту вищої освіти: аутдор-педагогіка (Outdoor Education) –навчання майбутніх фахівців проводити заняття на відкритому повітрі за будь-яких умов, використовуючи ландшафт парків, лісів та міського середовища; ігровий менеджмент (Play Management) – навчання керувати великими групами дітей через неконкурентні, модифіковані ігри, де немає тих, хто програв; спортивна психосоматика та рекреація – зміщення акценту з анатомії та біомеханіки високих досягнень на фізіологію стресостійкості (Sisu) та ментального розвантаження за допомогою вправ.

Зазначимо, що окремі аспекти освітньої автономії, зокрема в напрямі підготовки фахівців в сфері фізичної культури і спорту, вже запроваджуються при підготовці відповідних фахівців в НУБіП України, зокрема щодо проходження практики в територіальних громадах здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Фізична культура і спорт», створення науково-методичного хабу (принаймні, початок цього процесу) задля створення майданчиків відкритого типу (outdoor-зон), впровадження в територіальних громадах програм типу «Спорт для всіх», рекреаційних заходів тощо.

Та маємо відзначити, що імплементація фінського досвіду, навіть в адаптованому форматі, передбачає подолання низки бар'єрів і ризиків як от: академічний та ментальний консерватизм, інфраструктурний дефіцит, «паперова» імплементація; страх травматизму тощо, особливо в контексті перманентних змін (цифровізація, SportTech, забезпечення інформаційної безпеки (захист даних), інклюзія та адаптивне фізичне виховання, руйнування стереотипів (Wellness), трансформація вищої освіти спортивного профілю, підготовка «менеджерів здоров'я та життєстійкості» тощо).

В якості висновку зазначимо, що фінський досвід – це не інструкція, це зміна мислення – спорт має служити людині, а не навпаки. Головним адаптивним завданням вбачаємо збереження найкращих вітчизняних методичних традицій зі зміною вектору на користь психологічного комфорту та індивідуального здоров'я; виховання / формування поваги до викладача / вчителя та самостійність і відповідальність за прийняті рішення.

Папущак У.В.
консультант з проєктного менеджменту
«Міський центр професійного розвитку педагогічних працівників»
Чернівецької міської ради, вчитель початкової школи
Чернівецької гімназії №14 Чернівецької міської ради

БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК ЯКОСТІ ОСВІТИ: ДОСВІД ФІНЛЯНДІЇ

У сучасних умовах реформування освіти особливої актуальності набуває проблема створення безпечного освітнього середовища. Воно передбачає не лише фізичну захищеність учасників освітнього процесу, а й забезпечення психологічного комфорту, соціальної рівності та сприятливих умов для розвитку особистості. У цьому контексті досвід Фінляндії є показовим, оскільки її освітня система базується на принципах довіри, рівності та орієнтації на потреби дитини [1].

Під час освітнього візиту до Фінляндії було встановлено, що безпечне освітнє середовище формується через системний підхід. Насамперед, це проявляється в атмосфері довіри між учителем і учнями. Педагог виконує роль фасилітатора навчання, а не контролера, що сприяє зниженню рівня тривожності та формуванню внутрішньої мотивації до навчання [2].

Важливим елементом є впровадження цьогорічної реалізації трирівневої системи підтримки учнів, яка передбачає раннє виявлення труднощів у навчанні та надання відповідної допомоги. Такий підхід має превентивний характер і дозволяє уникати академічної неуспішності та психологічного дискомфорту. Підтримка здійснюється без стигматизації дитини, що сприяє збереженню її гідності та самоповаги.

Особливу увагу привернула організація освітнього простору. Шкільні приміщення є відкритими, світлими та функціональними, що дозволяє учням працювати у різних форматах, індивідуально та в групах. Наявність зон для відпочинку та неформального спілкування сприяє емоційному розвантаженню, що є важливим компонентом психологічної безпеки. Водночас у фінських школах значна увага приділяється добробуту учнів. Це проявляється у збалансованому навчальному

навантаженні, регулярних перервах, підтримці психічного здоров'я та створенні комфортного середовища. Як зазначається у міжнародних дослідженнях, такий підхід позитивно впливає на результати навчання та загальне благополуччя учнів [3].

Окремим аспектом є інклюзивність освітнього середовища. У Фінляндії забезпечується рівний доступ до освіти для всіх дітей незалежно від їхніх індивідуальних особливостей. Спільне навчання сприяє формуванню толерантності, взаємоповаги та соціальної відповідальності [4].

Таким чином, безпечне освітнє середовище у Фінляндії є результатом цілісної освітньої політики, що поєднує педагогічні, психологічні та організаційні аспекти. Його основою є довіра, підтримка та орієнтація на потреби дитини від держави в цілому. Вивчення цього досвіду є важливим для подальшого розвитку освітньої системи України в умовах сучасних викликів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD). Освітня політика: огляд Фінляндії. Париж: OECD Publishing, 2023. URL: https://www.oecd.org/education/policy-outlook/finland/ (дата звернення: 17.06.2026).

2. Сальберг П. Поза межами PISA: створення освітньої системи світового рівня у Фінляндії. Нью-Йорк: Teachers College Press, 2011. Фінські школи відновлюють роботу з новими законами та реформами // Уряд Фінляндії. 2023. URL: https://valtioneuvosto.fi/en/ (дата звернення: 17.06.2026).

3. Злет і спад популярності фінської освітньої моделі // The Economist. 2021. URL: https://www.economist.com/ (дата звернення: 17.06.2026).

4. Результати PISA у Фінляндії продовжують знижуватися, що викликає занепокоєння // OECD Education Blog. 2023. URL: https://oecdedutoday.com/ (дата звернення: 17.06.2026).

Семенчова Ю. П.
засновниця та директор
Дитячого центру «Різнокольорова планета», м. Київ

АРХІТЕКТУРА ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ТА ЗОНИ РЕЛАКСАЦІЇ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ЧИННИК ЗБЕРЕЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ: ФІНСЬКИЙ КЕЙС ДО 2030 РОКУ

Глобальні тенденції розвитку світової освіти в контексті реалізації стратегічних цілей до 2030 року висувають нові вимоги не лише до змісту навчання, а й до фізичного середовища, у якому перебуває дитина. Сучасний світ високої невизначеності, інформаційного перевантаження та тотальної цифровізації провокує стрімке зростання рівня тривожності та емоційного вигорання серед учнівської молоді [4, с. 791].

Традиційна архітектура шкіл коридорного типу із закритими жорсткими класами вже не здатна забезпечити когнітивне та психологічне відновлення дітей, що негативно позначається на їхній мотивації та загальній успішності. Постає гостра наукова проблема: відсутність у закладах освіти спеціально організованих просторів для релаксації та розумного чергування праці й відпочинку руйнує психоемоційне здоров’я учнів, що вимагає розробки принципово нових підходів до дизайну освітнього середовища.

Особливий аналітичний інтерес у цьому розрізі викликає досвід Фінляндії, де створення кімнат відпочинку та спеціальних рекреаційних зон інтегровано в загальнодержавну концепцію турботи про благополуччя дитини [1, с. 14]. Дослідження та практичне узагальнення цього досвіду відкриває інноваційні перспективи для реформування української школи.

Обґрунтування проблемної ситуації свідчить, що фінський феномен успішності базується на революційному розумінні балансу між академічним навантаженням та відпочинком. Радянська та класична європейська дидактичні системи історично розглядали перерву як вимушену паузу, тоді як фінський менеджмент вважає

відпочинок невіддільною частиною та головним рушієм самого процесу пізнання [1, с. 18]. У фінських школах після кожного 45-хвилинного уроку обов’язково передбачена 15-хвилинна перерва, яка супроводжується активним рухом на свіжому повітрі або релаксацією у спеціально обладнаних кімнатах [1, с. 22].

Сучасні фінські школи будуються за принципом відкритого безбар'єрного простору (Open Plan Schools), де замість стін використовуються м’які звукоізоляційні перегородки, а рекреаційні зони нагадують комфортні коворкінги чи домашні вітальні [2, с. 34]. Наявність у школах затишних куточків із безкаркасними меблями, килимами, де діти ходять виключно без взуття, та сенсорних кімнат відпочинку з акваріумами й приглушеним світлом дозволяє дитині миттєво знизити рівень стресу, якщо вона відчуває таку потребу протягом дня. Таким чином, фінська модель доводить, що простір безпосередньо керує поведінкою: м’яке, трансформоване середовище знижує рівень агресії серед дітей та стимулює їхню внутрішню пізнавальну залученість.

Власний практичний досвід управління дитячим простором та глибокий аналіз фінського кейсу дозволяють мені стверджувати, що інноваційність школи майбутнього до 2030 року вимірюватиметься не насиченістю кабінетів комп’ютерною технікою, а ступенем психологічного комфорту та адаптивності простору до індивідуальних потреб кожної дитини. Кімнати відпочинку та рекреаційні зони у фінському кейсі виступають як інструмент інклюзії, де діти з особливими освітніми потребами або гіперактивністю можуть самостійно регулювати свій емоційний стан без відриву від загального шкільного колективу [2, с. 41].

Для України, яка в межах реформи Нової української школи (НУШ) готується до масштабної модернізації мережі ліцеїв, цей досвід має критичне значення. Сучасні українські діти навчаються в умовах безпрецедентного психологічного тиску, повітряних тривог та воєнного стресу. Спроба утримувати їх у межах застарілих радянських інтер'єрів із суворою дисципліною на перервах лише поглиблює психологічну травматизацію та блокує здатність до сприйняття матеріалу. Нам життєво необхідно перейти від концепції «школи-установи» до концепції «школи —

безпечного хабу», де дитина має легітимне право на усамітнення, релаксацію та відновлення когнітивного ресурсу.

Підбиваючи підсумки дослідження, зазначимо, що реструктуризація освітнього простору на основі створення зон релаксації та кімнат відпочинку є базовою умовою збереження ментального здоров'я покоління 2030 року. Як конкретну пропозицію для практичного впровадження в українську освітню систему (зокрема на рівні початкової та профільної середньої ланки НУШ) пропонується: по-перше, розробити та затвердити нові державні будівельні норми (ДБН) для закладів освіти, які б передбачали обов’язкове проектування трансформованих рекреаційних зон та кімнат психологічного розвантаження; по-друге, впровадити у практику діяльних дитячих центрів та шкіл обов'язкові модулі архітектурного зонування, що розділяють простір на зони активного руху, тихого читання та повної релаксації; по-третє, організувати системне навчання для менеджерів освіти та педагогів щодо методів використання релаксаційного простору як інструменту управління класом та профілактики конфліктів серед учнів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Development of learning outcomes, school architecture and pupils' well-being in Finland: OPH Reports / Finnish National Agency for Education. Helsinki: OPH, 2024. 195 p.
2. Evaluation of inclusive learning environments and recreational spaces in secondary schools / Finnish Education Evaluation Centre. Helsinki : FINEEC, 2023. 148 p.
3. PISA 2022 Results (Volume II): Learning During Turbulence and Beyond / OECD. Paris : OECD Publishing, 2023. 276 p.
4. Salmela-Aro K., Upadyaya K. School burnout and engagement profiles among digital natives in Finnish upper secondary schools. Journal of Youth and Adolescence. 2021. Vol. 50, No. 4. P. 790–804.
5. Рекомендації щодо створення безпечного та психологічно комфортного освітнього середовища в закладах освіти України / Міністерство освіти і науки України. Київ : МОН, 2023. 54 с.

Dzyuban O.M.
Senior Teacher in Center for Modern Foreign Languages
Ukrainian Catholic University
Grushchak O.M.
Teacher in Center for Modern Foreign Languages
Ukrainian Catholic University

THE LIFECYCLE AND PRACTICE OF THE TEACHING PROFESSION IN FINLAND

The contemporary global educational landscape faces a significant problem regarding the declining prestige of the teaching profession, rapid teacher burnout, and structural shortages. While many educational systems attempt to solve these issues through increased bureaucratic control or short-term recruitment fixes, the Finnish model offers a different analytical perspective. The true problematic situation in modern pedagogy lies not in discovering specific classroom methods, but in understanding how the entire professional lifecycle of a teacher is structured and supported. The exceptional efficiency of the Finnish experience is a direct result of a well-integrated ecosystem where initial university education, legal autonomy, daily practice, and continuous development work in harmony. This essay analyzes how the combination of high academic requirements and professional freedom shifts the role of the teacher from a simple executor of state guidelines into an active, independent researcher who shapes the educational process.

The professional lifecycle of a Finnish educator begins with highly selective recruitment and rigorous initial teacher education. The deep historical roots of education in Finland, combined with its esteemed societal role, make the teaching career highly appealing to the younger generation. This cultural prestige, balanced by the extensive independent authority given to educators within the school environment, creates a sustainable supply of talent and effectively prevents teacher shortages across the country. To maintain this high status, the state enforces strict mandatory academic qualifications. While a master's degree is the standard requirement for anyone teaching in Finnish primary and secondary schools, a

bachelor's degree is sufficient for kindergarten and vocational educators. However, a master's degree is mandatory for faculty members at universities of applied sciences.

The core of this academic foundation is that pedagogical training in the Finnish system heavily relies on scientific inquiry. This methodology-driven preparation enables schoolteachers to design local educational frameworks, perform internal evaluations, and establish effective inclusive classrooms. During their university preparation, future educators do not just memorize theories; they actively engage in practical training and mentorship. Within this framework, experienced mentors guide student teachers in converting empirical field observations into structured professional expertise through regular reflective exercises and small-group analytical debates. This transforms the university graduate into a critical thinker capable of making independent, scientifically grounded decisions in the classroom.

This comprehensive academic preparation serves as the main justification for granting educators substantial professional autonomy. Finnish schoolteachers are traditionally recognized as self-governing experts who possess individual agency, maintain significant influence over classroom dynamics and institutional operations, enjoy structural flexibility in running their lessons, and are trusted to execute their duties according to their own professional judgments. In practice, this professional teacher agency manifests as a combination of problem-solving skills, a proactive willingness to take full responsibility for classroom outcomes and ongoing personal learning, and a commitment to driving overall school improvement.

The most evident practical application of this agency is the fact that teachers act as curriculum co-designers, since decentralized curriculum development ensures that instructors deeply internalize educational objectives, allowing them to align their daily lesson planning with these overarching national standards. Because teachers are trusted as experts, Finland has abandoned external school inspections and standardized testing. The system relies instead on an established, long-standing system of internal student evaluations managed entirely by the teachers themselves, which allows them the functional freedom to modify their instructional routines based on current classroom performance.

This high level of individual autonomy is balanced by a strong culture of collaboration and a unique approach to workload and career progression. Institutional governance in Finnish schools functions through shared, distributed, and pedagogical leadership strategies. This systemic administrative approach is designed to accumulate academic and social benefits for the student body while expanding the intellectual and professional capacities of the teaching staff. Instead of excessive classroom hours, the teacher's workload is balanced to include significant time for cooperation and lifelong professional learning. The continuous professional development framework respects the independence of educators, promoting lifelong learning through school-based programs centered on mutual cooperation, horizontal knowledge exchange, and collaborative teaching practices. Furthermore, vertical hierarchies are absent because flexible horizontal pathways allow instructors to easily transition between primary and secondary educational sectors, while formal administrative career hierarchies are non-existent within the system. This allows educators to grow within their teaching practice without needing to leave the classroom for administrative roles.

In conclusion, the analytical essence of the Finnish teacher lifecycle lies in replacing bureaucratic external oversight with an institutional framework of absolute trust and competence. The state invests heavily in high-quality, research-based master's programs, which allows it to grant teachers the legal autonomy and balanced workload necessary for independent practice. Based on this analysis, several key propositions can be made for reforming modern educational systems. First, teacher training must shift toward a research-based model where students learn to solve pedagogical challenges scientifically. Second, school systems should grant teachers the legal status of curriculum co-designers, eliminating redundant administrative reporting and external inspections. Third, the structure of the teacher's workload must be rearranged to officially include paid hours for peer learning, collaboration, and collective planning within the school. Finally, continuous professional development should be decentralized, moving away from formal external courses toward horizontal knowledge-sharing directly within school communities.

REFERENCES:

1. European Agency for Special Needs and Inclusive Education. Findings report on teacher professional learning in Finland and Ireland: Executive summary. Odense : European Agency, 2024. 12 p. URL: https://www.european-agency.org/sites/default/files/TSI%20FIQUE-FIIE%20TPL%20report%20executive%20summary_EN.pdf

2. Lavonen J. Teacher autonomy and agency in Finland: The role of research-based education, collaboration and supportive policies. Paris : UNESCO ; International Task Force on Teachers for Education 2030, 2026. 24 p. URL: https://teachertaskforce.org/sites/default/files/2026-02/Finnish%20Teachers%20Paper.pdf

3. Paronen P., Lappi O. Finnish Teachers and Principals in Figures. Helsinki : Finnish National Agency for Education, 2018. 34 p. (Reports and surveys ; No. 2018:4). URL: https://www.oph.fi

Avsheniuk N.
D.Sc., Professor, Head of the Department,
Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education of the NAES of Ukraine

THE CHANGING PARADIGM OF FINNISH TEACHER EDUCATION

For decades, Finland's teacher education system has been globally revered as the gold standard of pedagogical training. Built upon a rigorous, university-based framework established in the 1970s, it mandates that all primary and secondary school teachers hold a research-based master's degree. This academic orientation equips educators to act as autonomous, reflective professionals capable of utilizing scientific data to improve classroom mechanics. However, the contemporary landscape of Finnish higher education is witnessing tectonic shifts. The once unshakeable foundation of this system is being fundamentally

challenged by macro-societal adjustments, shifting classroom demographics, and structural friction within the universities themselves.

As outlined in the Opettajankoulutuksen kehittämisohjelma 2022–2026 (Teacher Education Development Programme 2022–2026) published by the Ministry of Education and Culture [4], the traditional paradigms of initial teacher training require significant modernization. The contemporary Finnish university is no longer just tasked with cultivating pedagogical and subject-matter expertise; it must now navigate a complex web of declining field attractiveness, expanding legal responsibilities, inclusive classroom restructuring, and a critical need for internal curricular coherence.

The Crisis of Attractiveness, Retention, and Student Readiness

One of the most alarming modern challenges facing Finnish teacher education institutions is the erosion of the profession's traditional prestige and the subsequent decline in program attractiveness. For generations, gaining admission into a class teacher (luokanopettaja) program at universities like Helsinki, Turku, or Jyväskylä was highly competitive, boasting single-digit acceptance rates. Recent metrics indicate an unsettling trend: the volume of applicants is thinning, and teacher retention post-graduation is slipping [2; 7]. This structural deficit is tightly correlated with public discourse surrounding deteriorating working conditions, stagnant compensation relative to academic requirements, and a parallel decline in Finland's legendary PISA performance [2].

This macro-problem is compounded by the varying psychological and academic readiness of the students who do enter these university programs. In a person-centered empirical study, examined the learning strategies and self-efficacy beliefs of first-year Finnish preservice teachers upon entry to university, the empirical profiles identified a stark reality: up to 37.5% of incoming teacher-students were classified as “unregulated students with low self-efficacy”, while another 33.1% were categorized as “average strategists with low self-efficacy”. Only a minority entered as deeply self-regulated, highly confident deep learners. This creates an immediate operational challenge for university faculties: if over 70% of pre-service teachers begin their five-year academic journey struggling with academic self-regulation and professional self-efficacy, the university curriculum must pivot from

advanced pedagogical theory to foundational remedial support in self-directed learning and resilience [7].

Classroom Diversity, Comprehensive Inclusion, and Curricular Strain

A second critical issue is the expanding divergence between university-taught educational theory and the practical realities of modern Finnish schools. Under global mandates and local policy shifts like the Oikeus oppia (Right to Learn) framework, Finland has pushed heavily toward a model of comprehensive inclusion. This means that students with diverse linguistic, ethnic, and special educational needs are educated within mainstream classrooms rather than segregated tracks [1]. This structural shifting places an immense burden on generic class and subject teachers to design highly differentiated learning materials and navigate complex individual education plans.

University curricula have historically struggled to adapt to this rapid change. In a comprehensive analysis of university teacher education curricula across the country, A. Äikäs demonstrated that while principles of inclusive education and basic special pedagogy are widely mentioned across institutions, deep structural preparation remains fragmented. For instance, specific training regarding multi-professional collaboration, working with social welfare systems, or handling child protective services was dangerously sparse, appearing in the primary teacher curricula of only two Finnish universities [2].

Consequently, student teachers are transitioning into schools feeling fundamentally ill-prepared. A. E. Salo highlights those uncertain societal times and increasing student vulnerability mean that pre-service teachers face highly sensitive, legally binding scenarios involving threats to student well-being such as severe bullying, mental health crises, and social isolation. Because Finnish teachers operate as civil servants bound by strict legal frameworks (such as the Basic Education Act), this gap between their perceived role as instructors and their legal obligation to secure student well-being creates significant cognitive dissonance and psychological stress [6]. The expanding definition of a teacher's work comes at a distinct personal cost to their own professional well-being before they even complete their university induction phase.

Structural Fractures and Methodological Limitations in Teacher Education Research

To combat these challenges, Finnish universities have collectively attempted to implement structural reforms to standardize selection processes and align training modules. The primary example of this is the integration of the Multidimensional Adapted Process Model of Teaching (MAP Model), a comprehensive competence framework designed to forge institutional coherence in how student suitability is evaluated and how teaching quality is defined across the eight universities offering teacher training [3]. While the MAP model represents an unprecedented milestone in cross-university collaboration, its execution highlights a deeper issue: the systemic lack of empirical, large-scale, and longitudinal data within Finnish teacher education research itself.

In a landmark ten-year scoping review of empirical teacher education research in Finland, J. Koski and other researches pointed out severe methodological limitations within the domestic academic ecosystem. They observed that while the overall volume of peer-reviewed studies on student teachers had increased, the literature was overwhelmingly characterized by small-scale, qualitative, and cross-sectional designs. Essential competence domains such as teacher resilience, long-term stress management, structural communication, and complex argumentation skills were rarely studied systematically [2]. Because Finnish teacher education development has historically relied on fragmented, localized small-scale research rather than robust, longitudinal databases, university administrators frequently lack the data-driven foundation required to justify long-term curriculum restructuring or to effectively predict the systemic trajectory of teacher attrition.

The Pressures of Transnational Demands and Educational Export

Finally, Finnish teacher training departments are facing unique external pressures stemming from the globalization of education. As traditional domestic funding models tighten, universities have turned toward educational export as a prominent revenue stream, aligning with the national goal to scale Finnish educational solutions internationally via bodies like Education Finland [5]. While financially lucrative, this strategy places immense strain on university teacher educators.

As S. Peng document, university trainers conducting transnational in-service training (such as programs tailored for overseas authorities) frequently encounter profound cultural

and institutional friction. They must navigate vast linguistic barriers, differing academic conventions, and unfamiliar pedagogical expectations without adequate institutional scaffolding from their home universities [5]. This forces university faculty to split their cognitive and operational capacity between reforming unstable domestic programs and managing the complex intercultural nuances of foreign educational exports, adding another layer of exhaustion to an already overburdened academic workforce.

Conclusion: Balancing Autonomy with Structural Support

The current state of teacher training at Finnish universities is caught in a delicate balancing act. The historic strength of the system, its research-based, high-autonomy master's curriculum, is precisely what makes it rigid when forced to adapt to rapid, real-time societal vulnerabilities. To maintain its status and reverse the creeping decline in teacher retention, Finnish higher education must move beyond purely theoretical abstractions. Universities must urgently restructure their curricula to cultivate psychological self-regulation and self-efficacy in incoming students [7], systematically integrate cross-disciplinary content regarding legal civil servant obligations and child welfare frameworks [1; 6], and transition their internal research paradigms from small-scale qualitative inquiry to rigorous, large-scale longitudinal investigations [2]. Only by directly addressing these structural, pedagogical, and psychological fractures can Finnish universities ensure that the next generation of educators is structurally empowered to handle the multi-faceted realities of the modern classroom.

REFERENCES:

1. Äikäs A. Inklusiivisen kasvatuksen ja erityispedagogiikan sisällöt opettajaopintojen opetussuunnitelmissa [Inclusive education and special education content in teacher education curricula]. University of Turku (UTUPub), 2022.

2. Koski J., Metsäpelto R.-L., Kyllönen M., Poikkeus A.-M. Finnish student teachers as a focus of teacher education research: A 10-year scoping review of empirical research. Educational Review. 2024. P. 1–24. DOI: https://doi.org/10.1080/00131911.2024.2432256

3. Metsäpelto R.-L., Poikkeus A.-M., Heikkilä M. et al. A multidimensional adapted process model of teaching. Educ Asse Eval Acc. 2022. Vol. 34. P. 143–172. DOI: https://doi.org/10.1007/s11092-021-09373-9

4. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opettajankoulutuksen kehittämisohjelma 2022–2026 [Teacher education development programme 2022–2026]. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja, 2022. URL: http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022051234795

5. Peng S., Juusola H., Räihä P. Finnish teacher trainers' transnational teaching experiences in education export programmes for Chinese teachers: An intercultural perspective. Cogent Education. 2026. Vol. 13, No. 1. P. 1–15. DOI: https://doi.org/10.1080/2331186X.2026.2645301

6. Salo A. E. Teachers' obligations to address threats to students' well-being in Finland: Educational and legal insights into preservice teachers' conceptions. Education in the North. 2025. Vol. 32, No. 3. P. 40–58. DOI: https://doi.org/10.26203/853w-3a20

7. Vilppu H., Laakkonen E., Laine A., Lähteenmäki M., Metsäpelto R.-L., Mikkilä-Erdmann M., Warinowski A. Learning strategies, self-efficacy beliefs and academic achievement of first-year preservice teachers: A person-centred approach. European Journal of Psychology of Education. 2023. Vol. 39, No. 3. P. 1161–1186. DOI: https://doi.org/10.1007/s10212-023-00729-x

Лучко Г. Й.
к.е.н., доцент, доцент кафедри управління проєктами
Національний університет «Львівська політехніка»

ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНОГО ПІДХОДУ У СИСТЕМІ ФІНСЬКОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ШКІЛ ТА УНІВЕРСИТЕТІВ

Світові процеси глобалізації, цифровізації та трансформації ринку праці зумовлюють необхідність пошуку нових моделей для організації освітнього процесу, які забезпечать інтеграцію теоретичних знань та практики. Сучасний етап розвитку освіти передбачає перехід до компетентнісної моделі навчання здобувачів, яка орієнтована на формування критичного мислення, здатності до співпраці, вирішення комплексних проблем та адаптації до динамічних змін у суспільстві.

Одним із перспективних напрямів модернізації освіти є імплементація проєктного підходу, який передбачає активне залучення здобувачів освіти до дослідницької, практичної діяльності та розвитку командної роботи. Цікавим є досвід застосування цього підходу у фінській системі освіти, яка стабільно очолює міжнародні освітні рейтинги. В багатьох країнах проєктне навчання є лише допоміжною методикою, тоді як фінська модель демонструє його системне використання як основи освітнього процесу.

Фінська система освіти базується на принципах рівності, автономії, довіри та навчання впродовж життя. Освіта у Фінляндії є безкоштовною, освітні заклади мають значну свободу у виборі методів викладання [1]. Саме ця автономія сприяє використанню гнучких та інтегрованих методів навчання, важливе місце серед яких належить проєктному підходу.

Під час реформування фінської освіти у 2016 р. було запроваджено у Національний навчальний план обов’язкові міждисциплінарні навчальні модулі, у межах яких учні щороку працюють над комплексними темами, які поєднують знання з різних предметів [2]. Такий підхід сприяє формуванню цілісного бачення світу, розвитку критичного мислення, навичок співпраці та креативності.

Запровадження феномен-орієнтоване навчання (phenomenon-based learning), яке є однією з найбільш відомих рис фінської освіти, тісно пов'язане з проєктним підходом, оскільки передбачає вивчення реальних явищ або суспільних проблем через інтеграцію кількох дисциплін [3]. Формат навчання учнів полягає у роботі над спільними проєктами, пошуку інформації, презентації результатів та навчанню застосовувати знання на практиці. Отже, вже у школі учні здобувають досвід роботи над реальними проектами в командах.

Важливу роль проєктний підхід відіграє і у фінській вищій освіті, зокрема в університетах прикладних наук (Universities of Applied Sciences (UAS). Ці університети орієнтуються насамперед на практичну підготовку здобувачів, оскільки їх основною місією є підготовка фахівців відповідно до потреб ринку, проведенні прикладних досліджень та інноваційної діяльності [4].

UAS активно використовують навчання на основі проектного підходу (project-based learning), до прикладу, Metropolia University of Applied Sciences щороку реалізує понад тисячу інноваційних студентських проєктів, в яких здобувачі різних спеціальностей працюють над реальними запитами компаній. Університет наголошує, що міждисциплінарні проєкти допомагають формувати навички командної роботи, комунікації та адаптації до сучасного ринку праці [5].

Також аналогічний підхід використовує Turku University of Applied Sciences, де навчання базується на принципі «навчання через діяльність» (learning by doing). Навчання передбачає поєднання теоретичної підготовки з виконанням реальних проєктів для замовників [6].

Університети прикладних наук активно співпрацюють із бізнесом, муніципалітетами та громадськими організаціями. Наприклад, Jamk University of Applied Sciences реалізує міждисциплінарні проєкти у сфері циркулярної економіки та сталого розвитку спільно з підприємствами та іншими університетами [7]. Таким чином здобувачі набувають досвіду реальної роботи ще під час навчання. Під час реалізації проектів освітні заклади активно використовуються цифрові технології: віртуальні лабораторії, онлайн-платформи, дистанційне навчання та цифрові сервіси

для командної роботи. Це дозволяє здобувачам працювати над проєктами дистанційно та сприяє розвитку міжнародної співпраці.

Зазначені аспекти фінської системи освіти ставлять значні виклики перед викладачами, які виступають не лише джерелом знань, а й наставниками та фасилітаторами навчального процесу. Це вимагає високого рівня педагогічної майстерності, тому професія викладача є престижною та конкурентною [8,9]. Високий рівень довіри до викладачів дозволяє їм самостійно обирати методики навчання та адаптувати проєкти до потреб здобувачів. Водночас застосування проєктного підходу в системі освіти має певні виклики, оскільки вимагає більше часу, ресурсів та координації між викладачами, а оцінювання результатів проєктної діяльності є значно складнішим ніж просте врахування результатів тестів.

Отже, фінська система освіти демонструє успішний приклад впровадження проєктного підходу як у школах, так і в університетах. Ефективність підходу забезпечується поєднанням важливих чинників: автономії закладів освіти, високого рівня підготовки педагогів, інтеграції цифрових технологій, міждисциплінарного характеру навчання та тісного зв’язку освіти з потребами ринку праці та суспільства.

Досвід Фінляндії свідчить, що проєктний підхід сприяє формуванню не лише академічних знань у здобувачів, а й розвитку критичного мислення, відповідальності, творчості, комунікації, уміння працювати в команді та здатності до самостійного прийняття рішень. Засади застосування проєктного підходу у системі фінської освіти можна розглядати як важливий орієнтир для реформування освіти в Україні та адаптації до викликів сучасності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Education Lies at the Heart of Finnish Society. Ministry of Education and Culture Finland. URL: https://okm.fi/en/frontpage (дата звернення: 30.05.2026).

2. New National Core Curriculum for Basic Education. Finnish National Agency for Education. URL: https://www.oph.fi/en/education-system/national-core-curriculum-basic-education (дата звернення: 30.05.2026).

3. The Finnish Education System. URL: https://www.oph.fi/en/education-system (дата звернення: 30.05.2026).

4. Universities of Applied Sciences Act and Degree Regulations. LAB University of Applied Sciences URL: https://elab.lab.fi (дата звернення: 30.05.2026).

5. Innovation Projects. Metropolia University of Applied Sciences URL: https://www.metropolia.fi/fi (дата звернення: 30.05.2026).

6. Study Offerings, Digital Tools and Pedagogical Methods at Turku University of Applied Sciences. URL: https://www.turkuamk.fi/en/education/ (дата звернення: 30.05.2026).

7. CircularEconomyUAS Project. Jamk University of Applied Sciences URL: https://www.jamk.fi (дата звернення: 30.05.2026).

8. Excellence in Education. Finnish National Agency for Education. URL: https://www.oph.fi/en (дата звернення: 30.05.2026).

9. Finnish Teachers and Principals in Figures. Finnish National Agency for Education. URL: https://www.oph.fi/en/statistics-and-publications (дата звернення: 30.05.2026).

Чернова Т.Ю.
к. пед. наук, доцент, декан факультету технологій та дизайну
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Дерман Л. М.
к. філософ. наук, доцент,
завідувач кафедри дизайну та образотворчого мистецтва
факультету технологій та дизайну
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Вовк А.А.
аспірант кафедри дизайну та образотворчого мистецтва,
факультету технологій та дизайну
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОСВІТИ ФІНЛЯНДІЇ: АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ

Необхідність забезпечення безперервної, якісної та адаптивної освіти впродовж життя, здатної одночасно гарантувати рівний доступ до навчання, формувати сучасні компетентності та відповідати динамічним потребам ринку праці й суспільства.

Сучасний розвиток суспільства характеризується швидкими технологічними змінами, цифровізацією, демографічними трансформаціями та постійною зміною вимог ринку праці. У цих умовах традиційні освітні моделі не завжди забезпечують належний рівень підготовки громадян до професійної діяльності та навчання впродовж життя. Особливої актуальності набуває проблема узгодження змісту освіти з реальними потребами економіки, розвитку цифрових і міждисциплінарних компетентностей, підтримки соціальної рівності в доступі до освіти.

Саме тому фінський досвід становить значний науковий і практичний інтерес як приклад успішного вирішення зазначених проблем шляхом інтеграції навчання впродовж життя, компетентнісного підходу, цифровізації освіти, автономії закладів освіти та тісної взаємодії освітньої системи з потребами суспільства й економіки.

Фінська система освіти є однією з найуспішніших у світі завдяки поєднанню принципів рівності, доступності та орієнтації на потреби особистості. Основою її розвитку стала реформа 1970-х років, яка запровадила загальноосвітню школу та

забезпечила рівний доступ до якісної освіти незалежно від соціального статусу чи місця проживання учнів.

Реформування вищої освіти було спрямоване на підвищення ефективності університетів, удосконалення системи вступу та покращення переходу молоді до професійної діяльності. Водночас система управління освітою базується на децентралізації, автономії закладів освіти та високому рівні довіри до педагогів.

Суттєвих змін зазнали й педагогічні підходи. Традиційне предметне навчання поступово доповнюється феноменологічним підходом, який передбачає інтеграцію знань із різних дисциплін для розв'язання реальних проблем [5].

Особливе місце займає професійна освіта, яка реформується відповідно до потреб ринку праці через впровадження гнучких освітніх програм, індивідуальних траєкторій навчання та системи прогнозування кадрових потреб. Для цього використовується модель Mitenna, яка допомагає узгоджувати підготовку фахівців із потребами економіки. Вона враховує економічні, демографічні та міграційні чинники, що дає змогу своєчасно коригувати обсяги підготовки кадрів і запобігати дисбалансам на ринку праці [2].

Одним із ключових чинників успішності фінської освіти є високий статус учителя. Педагоги мають значну професійну автономію та користуються високою суспільною довірою. Водночас серед сучасних викликів – старіння педагогічних кадрів, потреба у спеціальних педагогах та розвиток цифрових компетентностей. Тому роль учителя дедалі більше трансформується у роль наставника та фасилітатора навчання [4].

Аналіз фінансових механізмів професійної освіти Фінляндії свідчить про орієнтацію на результативність: частина державного фінансування залежить від кількості випускників, їхнього працевлаштування та продовження навчання. Це стимулює заклади освіти підвищувати якість підготовки та розвивати співпрацю з роботодавцями. Важливою перевагою фінської системи є дуальна структура вищої освіти, що поєднує академічні університети та університети прикладних наук.

Сучасні заклади вищої освіти активно розширюють міжнародну діяльність, англомовні програми та залучення іноземних студентів. Водночас посилюється міждисциплінарність навчання, інтеграція досліджень в освітній процес і використання цифрових технологій, зокрема віртуальної та доповненої реальності.

Важливу роль у розвитку грамотності відіграють публічні бібліотеки, які підтримують раннє читання, сімейне навчання та популяризацію літератури.

Фінська освітня політика базується на системному розвитку людського капіталу впродовж усього життя та узгодженні освіти з потребами ринку праці. Незважаючи на високі показники читацької, математичної та цифрової грамотності дорослого населення, близько 600 тис. осіб, переважно люди старшого віку, іммігранти та особи з незавершеною освітою, потребують додаткового розвитку базових компетентностей [1].

Для цього широко використовується концепція контекстного навчання, що інтегрує розвиток базових навичок у професійну діяльність та пов’язує навчання з реальними життєвими ситуаціями. Водночас держава приділяє значну увагу підтримці молоді під час переходу від освіти до працевлаштування через розвиток професійної освіти, профорієнтації та партнерства з роботодавцями.

Основою фінської освітньої моделі є принцип рівності, що реалізується через безкоштовність освіти, відсутність жорсткої селекції між школами, підтримувальне оцінювання та можливість продовження навчання на будь-якому етапі. Важливу роль відіграють муніципалітети та розвинена система індивідуальної підтримки учнів, що сприяє зменшенню освітньої нерівності [3].

Інноваційність фінської освіти проявляється у переході від засвоєння знань до формування компетентностей. Національний курикулум орієнтований на розвиток критичного мислення, міждисциплінарних зв’язків і здатності застосовувати знання в реальних ситуаціях. Цьому сприяють phenomenon-based learning, змішане навчання, цифрові освітні середовища та практико-орієнтовані підходи.

Попри успіхи, фінська система стикається з низкою викликів: зниженням результатів міжнародних оцінювань, посиленням освітньої нерівності, труднощами

інтеграції дітей з міграційним досвідом та необхідністю пошуку балансу між компетентнісним і академічним підходами. Це свідчить про те, що освітні інновації є безперервним процесом удосконалення [1].

Фінський досвід доцільно розглядати не як універсальну модель для копіювання, а як систему принципів, що базується на соціальній рівності, високому статусі вчителя, децентралізованому управлінні та суспільній довірі. Саме здатність до саморефлексії та адаптації забезпечує фінській освіті статус однієї з найгнучкіших освітніх систем світу.

Отже, фінська система освіти є цілісною та стратегічно орієнтованою моделлю розвитку людського капіталу, що забезпечує тісний зв'язок між освітою, суспільством і ринком праці.

Успіх фінської моделі забезпечується комплексністю реформ на всіх рівнях освіти, високою якістю підготовки педагогів, компетентнісним підходом, цифровізацією, міждисциплінарністю та підтримкою індивідуальних освітніх траєкторій.

Фінська освітня політика розглядає навчання як безперервний процес, у якому поряд із закладами освіти важливу роль відіграють сім'я, громада, бібліотеки та роботодавці. Завдяки цьому система успішно реалізує концепцію навчання впродовж життя, поєднуючи соціальну справедливість.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. The Association of Finnish Local and Regional Authorities. Tilastot ja julkaisut (Statistics and Publications). URL: https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut (дата звернення: 21.05.2026).

2. Eurydice. Finland – Teaching and Learning in General Upper Secondary Education. URL: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-and-learning-general-upper-secondary-education-15_en (дата звернення: 18.06.2026).

3. Finnish National Agency for Education. Finnish National Agency for Education Expenditure Report. 2018. URL: https://vos.oph.fi/rap/ (дата звернення: 23.06.2026).

4. Finnish National Agency for Education. Opetuksen sisältö ja oppimateriaalit (Content of Teaching and Learning Materials). URL: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/lukiokoulutus/opetuksen_sisalto (дата звернення: 03.06.2026).

5. Finnish National Agency for Education. Opinnot jakautuvat kursseihin (Studies are Divided into Courses). URL: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/lukiokoulutus/opetuksen_sisalto/opinnot_jakautuvat_kursseihin (дата звернення: 12.06.2026).

4. Opettajat ja rehtorit Suomessa 2016 (Teachers and Principals in Finland 2016) / ed. T. Kumpulainen. Helsinki : Finnish National Agency for Education, 2017. URL:https://www.oph.fi/download/185376_opettajat_ja_rehtorit_Suomessa_2016.pdf (дата звернення: 14.06.2026).

5. Opettajat Suomessa 2005 / eds. T. Kumpulainen, S. Saari. Helsinki : Finnish National Agency for Education, 2006. URL: https://www.oph.fi/julkaisut/2006/opettajat_suomessa_2005 (дата звернення: 12.06.2026).

Гіржева О.М.
д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту,
бізнесу і адміністрування,
Державний біотехнологічний університет

ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ТА ТВОРЧОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах сьогодення питання розвитку креативності та творчості у всіх суб'єктів освіти, на наш погляд, є однією з найактуальніших проблем. Це обумовлено стрімкою динамічністю змін, що відбуваються в соціумі і саме це вимагає залучення до всіх структур господарської діяльності розвинених особистостей, креативних,

творчих, здатних у ситуації невизначеності генерувати нові ідеї та продуктивно реалізовувати їх на практиці.

Сьогодні творчість та креативність вже не є прерогативою лише фахівців так званих «творчих професій», тобто діячів культурної сфери чи мистецтва, оскільки суб'єкти практично всіх сфер діяльності, поряд зі знаннями та професійно специфічними вміннями, також повинні мати розвинені здібності до креативності. У цих умовах освіта має перетворитися на креативну освіту.

Творчість - не механізм розвитку, творчість - це діяльність, за допомогою якої здійснюється розвиток якісно нового об'єкта.

Креативність - здатність людини створювати нове, а творчість - реалізація цієї здібності. Тому ототожнювати творчість із креативністю - неправомірно.

Креативність детермінується здібностями людини, соціальними умовами та особистісними особливостями. Здібностям та соціальним умовам у цій детермінації, на наш погляд, належить роль визначальна, а особистісним особливостям - вирішальна. Творчий процес починається не з постановки проблеми, а з передумов до нього - потреб суспільства і особистості в новаціях і можливостей їх створення, а завершується не суб'єктивним створенням нового, а умовним, письменномовним та виробничим опредметненням і споживанням нового продукту споживачем, в якому він має реально довести свою корисність і цінність.

Креативно та творчо орієнтована освіта включає: 1) продуктивну творчість викладачів, а й їхню репродуктивну творчість у вигляді самоосвіти, самовиховання та використання новацій, створених іншими; 2) репродуктивну творчість здобувачів у всіх видах їх самостійної діяльності, якщо вона ґрунтується на їхньому науковому самопізнанні.

Самореалізація та креативність - це ознака успішності людини, а здатність і вміння самореалізуватися - це перспективи цієї успішності. Саме тому розвиток креативності у здобувачів освіти і здатність їх до самореалізації в процесі навчання і в самостійному житті – одне з основних завдань педагогічних працівників. Це було важливо завжди, але в умовах воєнної ситуації і швидких геополітичних змін –

особливо. Саме сучасність потребує модернізації освіти, що зумовлює глобальні зміни у філософії освіти, створення нових концептуальних засад розвитку креативної освіти, проєктування інноваційної мети, завдань, методів освітньої діяльності [1].

Основним засобом розвитку креативності та творчості викладачів та здобувачів є методологічне знання принципів і функцій методології.

Функції методології: 1) прогностична; 2) регулятивна; 3) евристична (розвиток креативності особистості).

Принцип діалектичної суперечливості потребує виявлення в об'єктах: 1) протилежностей; 2) відносини єдності протилежностей; 3) відносини боротьби протилежностей; 4) визначення шляхів вирішення протиріччя. Принцип системності передбачає: 1) елементарний аналіз (виділення елементів); 2) структурний (виділення структури); 3) функціональний (виявлення функції).

Принцип розвитку реалізується через генетичний аналіз, який передбачає виявлення: 1) початку розвитку, що з виникненням нового; 2) становлення нового; 3) перетворення що стає на реальним; 4) вдосконалення нового, а також кількісний аналіз, якісний та аналіз заходу.

Принцип детермінізму потребує виявлення в об'єктах: специфічної причини, кондиційної та пускової, необхідної та випадкової детермінації, зовнішньої та внутрішньої, об'єктивної та суб'єктивної.

Принцип континуальності простору та часу потребує виявлення: 1) тривалості існування явищ; 2) послідовності у їх зміні; 3) темпу протікання процесу; 4) частоти появи будь-яких явищ; 5) протяжності об'єктів; 6) відносини співіснування об'єктів; 7) минулого, сьогодення та майбутнього існуючого.

Усі методи діалектичної методології - це методи освітянської науки і практики. Оскільки використання всіх методів діалектики має творчий характер, то всі вони виступають як фактори розвитку креативності викладачів і здобувачів

У науковій діяльності викладачів та здобувачів розвиток креативності та творчості забезпечується насамперед єдністю емпіричного та теоретичного пізнання. У практиці ЗВО розвиток креативності здобувачів забезпечується шляхом

діагностування студентом «місця» практики, розробки проекту процесу праці та здійснення його за допомогою самоврядування на основі проекту.

Використання зазначених методів забезпечує свободу різних образів свідомості, що створює значні можливості для реалізації креативності як в концептуальному, так і в інтуїтивному пізнанні.

Отже, цілісний, гармонійний розвиток креативних здібностей і викладачів, і здобувачів, і особистості взагалі можливий лише тоді, коли в їхній пізнавальній діяльності разом «працюють» у органічній єдності всі їхні когнітивні здібності: і здатність до раціонально-концептуального пізнання, і чуттєво-емпіричного та інтуїтивного.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бєлка, Є. О. (2024). Креативна освіта як засіб розвитку інноваційної особистості. Педагогічні науки: теорія та практика, (4), 93-98. https://doi.org/10.26661/2786-5622-2024-4-13

Havrylyshyna I.
Senior Lecturer in English
Ukrainian Catholic University
Krasovska I.
assisstant lecturer of Department of Foreign Languages of the
Faculty of International Relations
Lviv Ivan Franko National University

LESSONS FROM FINNISH HIGHER EDUCATION : BALANCING ACADEMIC EXCELLENCE, STUDENT WELL-BEING AND INSTITUTIONAL AUTONOMY

Abstract. Finnish higher education nowadays is widely recognized as one of the most successful education systems in the world. While the Finnish school system attracts a lot of

attention, the country's universities and universities of applied sciences also have a reputation for academic excellence, innovation, student-centered learning, and institutional autonomy.

The following brief investigation considers the main features of Finnish higher education. The following investigation is also making an attempt to examine the principles underlying the Finnish model, including accessibility, equality, academic freedom, student well-being, cooperation between higher education institutions and society.

Particular attention is also paid to the role of student well-being as a prerequisite for academic success and the challenges faced by Finnish universities in an increasingly competitive global environment.

Introduction. A country's social, economic, and cultural development is greatly influenced by higher education. Universities are important hubs for research, creativity, critical thinking, and civic participation in addition to being establishments that offer professional credentials.

Finland places among the top of other nations in terms of social trust, education, innovation, and quality of life. Even though Finland's elementary and secondary education are frequently discussed internationally, the nation's higher education system has also shown impressive results. High degrees of autonomy, excellent research output, student-centered pedagogies, and a dedication to equality and inclusiveness are main characteristics of Finnish universities.

One of the purposes of this essay is also to look at what makes Finnish higher education unique and effective.

The Higher Education System in Finland. Traditional universities and universities of applied sciences (UAS), sometimes known as polytechnics, make up the complementary halves of the Finnish higher education system.

Academic instruction and scientific research are the main priorities of universities. In addition to providing bachelor's, master's, doctoral, and postdoctoral programs, they play an important role in advancing research both within their country and world-wide. Applied science universities place a strong emphasis on practical skills, professional education, and

close collaboration with local communities and industry. Finland is able to address a variety of labor market and educational demands because to its dual strategy. Students are able to select career paths that align with their personal, professional, and academic interests, skills and talents.

The Finnish government maintains significant institutional autonomy while ensuring that both sectors function within a national framework. The system's effectiveness is enhanced by this harmony between independence and coordination. Higher education institutions should encourage lifelong learning, foster innovation, and support sustainable social development, according to the Finnish Ministry of Education and Culture. These goals demonstrate Finland's dedication to knowledge-based growth and are consistent with more general European strategies. [2]

Equality and Accessibility as Fundamental Principles. One of the most distinctive features of Finnish higher education is its commitment to equality and accessibility. Education is viewed not merely as a private benefit but as a public good that contributes to social unity and democratic participation.

For students from the European Union and European Economic Area countries, degree education remains tuition-free. Although tuition fees have been introduced for many non-EU students, numerous scholarship opportunities help to reduce financial barriers.

Furthermore, Finnish students benefit from a comprehensive support system that includes study grants, housing assistance, subsidized meals, healthcare services, and academic support. These initiatives reduce the influence of socioeconomic background on educational opportunities. [1, 22-28p.]

Finland regularly has lower levels of educational inequality than many other nations, according to research. The system aims to give every student the chance to achieve, regardless of gender, income, location, or social standing, even if there are still obstacles to overcome.

Academic Culture and Student-Centered Learning. The student-centered approach is another characteristic of Finnish higher education. Finnish colleges focus more on developing critical thinking, independent work, teamwork, and problem-solving skills than

on memorizing facts or taking high-stakes exams. Students are encouraged to take responsibility for their own education. Faculty members serve as mentors and facilitators in addition to being professors. The purpose of learning settings is to promote discussion, involvement, and intellectual curiosity.

Research projects, presentations, portfolios, group projects, and reflective writing are common assessment techniques. These approaches help students to develop transferable skills that are increasingly important in today's job market.

A key component of Finnish academic culture is trust. In general, universities avoid excessive bureaucratic control and have a great deal of faith in both instructors and students. Motivation, inventiveness, and a sense of control over learning are all enhanced by this trust-based approach.

Furthermore, in contrast to many other educational systems, interactions between students and instructors are typically somewhat informal. Students are encouraged to voice their thoughts, critically examine assumptions, and participate fully in class discussions when there is open communication.

Student Well-Being as the Basis for Academic Achievement

The understanding that academic achievement and student well-being are closely connected -is one of the most remarkable features of Finnish higher education. Well-being is becoming a strategic concern at Finnish universities. Institutions make investments in peer support programs, counseling services, mental health services, and health promotion initiatives. For university students, the Finnish Student Health Service offers complete medical treatment, including mental health assistance. This reflects a growing recognition in society that psychological well-being strongly influences learning outcomes, student persistence, and the whole academic success.[4,17-24p.]

Institutional Autonomy and Academic Freedom

A fundamental component of Finnish higher education is academic independence. When it comes to choosing their internal governance, academic programs, research goals, and budget distribution, universities have a great deal of autonomy. The 2009 Universities Act kept public accountability but increased university independence. Universities now have

more options for international collaboration, strategic planning, and financial management. [3,45-49p.] Scholars can do research without political intervention thanks to academic freedom. Additionally, it fosters critical thinking, creativity, and innovation—all vital components of a lively academic setting. At the same time, responsibility comes with autonomy.

One of the main goals of Finnish universities is research, innovation, and knowledge creation. Finland has built a solid international reputation in scientific research, technology, and innovation while having a comparatively small population. Universities work together with companies, governmental organizations, international partners, and research institutes. These collaborations promote economic growth and ease the transfer of knowledge.

The tight relationships between industry, research, and education are beneficial to the Finnish innovation ecosystem.

Students early in their academic careers frequently participate in research projects, which help them to build the analytical and investigative skills necessary for lifelong learning. Finland provides an example of how institutional autonomy, collaboration, and strategic investment may promote innovation and increasing for research capability.

Finnish Universities' Challenges

Finnish universities face serious obstacles notwithstanding their advantages:

First: Changes in the age ratio of population provide challenges. Institutions may need to modify their educational programs due to the impact of an older population on enrollment trends and labor market demands. Many European countries face the same problem.

Second: The number of children experiencing mental health issues is still rising. Universities must meet the growing demand for psychological support and well-being programs, even though Finland offers a wide range of support services.

Those difficulties are brought forth by the quick growth of digital technologies and artificial intelligence. Universities must ensure the ethical and appropriate use of emerging technology while preparing students for evolving professional situations.

Conclusion. Finnish higher education provides a compelling example of how universities can combine academic excellence, accessibility, autonomy, and student well-

being. The system's success is rooted not only in effective policies and institutional structures but also in a broader culture of trust, equality, and collaboration.

Universities in Finland demonstrate that educational quality extends beyond academic achievement. Supporting students as whole persons, fostering independent thinking, and maintaining strong connections with society are equally important components of success.

For Ukraine, which is currently facing profound educational and social challenges, the Finnish experience offers valuable insights. Although no model can be copied directly, the principles underlying Finnish higher education—equity, autonomy, student-centered learning, research excellence, and well-being—can inform future reforms and reconstruction efforts. The future of higher education depends on creating institutions that not only transmit knowledge but also cultivate resilience, innovation, and human flourishing. Finnish universities provide an inspiring example of how this vision can be realized in practice.

REFERENCES:

1. Finnish National Agency for Education. Finnish Education in a Nutshell. Helsinki: EDUF, 2023. - 36p. [p.22-28]

2. World Economic Forum. Future of Jobs Report 2024. Geneva: WEF, 2024.- 300p.

3. European University Association. University Autonomy in Europe. Brussels: EUA, 2023. -180p. [p. 45-49]

4. Finnish Institute for Health and Welfare. Student Health and Well-Being in Finland. Helsinki: THL, 2023. -100p. [p.17-24]

Kryzhanivska A.O.
Teacher in Center for Modern Foreign Languages
Ukrainian Catholic University
Basiuk T.S.
Teacher in Center for Modern Foreign Languages
Ukrainian Catholic University
Zomko O.V.
Teacher in Center for Modern Foreign Languages
Ukrainian Catholic University

TRUST AS A FOUNDATION OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION IN FINLAND: EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTS AND KINDERGARTEN TEACHERS

The problem of sustaining trust between parents and kindergarten teachers in Finland is central to the future of early childhood education. As societies become more diverse and digitalized, the challenge is how to preserve and strengthen this trust so that children's holistic development remains secure. Without trust, cooperation collapses, and educational innovations risk becoming superficial. The Finnish model, often praised internationally, demonstrates that trust is not an abstract value but a practical foundation of early childhood education and care (ECEC). Yet, toward 2030, new pressures—migration, technological mediation, and shifting family structures—demand a re-examination of how trust is built and maintained.

To understand the depth of this challenge, it is necessary to look at the broader global context. In many countries today, school has become a cold business transaction where parents act like anxious customers and teachers act like service providers. This transactional dynamic creates deep mistrust, leads to a defensive testing culture, and hurts the child's development. Looking closely at Finland is highly relevant today because their system completely rejects this global trend of over-testing and constant surveillance. In many international school systems, kindergartens use intensive monitoring apps just to prove to worried parents that they are doing their jobs. Finland does the exact opposite, demonstrating that a high-trust ecosystem can protect the human connection in our schools.

Trust in Finland's ECEC system is fully institutionalized through national legislation and curricula. The Act on Early Childhood Education and Care (2018) and the National Core Curriculum for ECEC explicitly state that parents are the primary educators, while kindergartens complement their role. This framework establishes kasvatuskumppanuus (educational partnership), ensuring that parents are active co-designers of their child's learning path rather than passive consumers. Teachers are university-trained professionals who are legally and pedagogically empowered to engage in open dialogue, respect diverse parental perspectives, and co-create individual learning plans without micro-management from the state.

Parental participation illustrates exactly how this trust is enacted in daily routines. In Finnish kindergartens, everyday interactions—such as morning greetings, informal face-to-face conversations at the gate, and shared activities—create absolute transparency. For example, kindergartens in Helsinki organize "family mornings" where parents join classroom routines, reinforcing openness and breaking down professional barriers. In Tampere, teachers and parents co-develop individual ECEC plans, ensuring that children's strengths and needs are recognized from both home and school perspectives.

A qualitative study published in Education Sciences on Finnish and Portuguese Parents' Perspectives highlights a fascinating contrast: while parents in many European systems require heavy face-to-face reassurance to believe a teacher is competent, Finnish families demonstrate a profound reliance on teachers' professional independence, preferring non-intrusive communication. These practices prove that trust is built through horizontal reciprocity and shared responsibility rather than rigid formal authority.

The Structural Pillars of Finnish ECEC Trust:

1. Systemic Professionalism: Teachers hold university degrees rooted in research, earning high societal respect and administrative freedom.
2. Horizontal Dialogue: Equal communication that transforms daily drop-offs into mutual, empathetic adjustments.
3. Legal Codification: Partnership is a mandatory right, protecting the family's voice by law.

Teacher professionalism serves as another vital pillar. Finnish universities prepare educators not only in advanced pedagogy but also in complex collaboration skills. Training courses emphasize intercultural communication, conflict resolution, and strategies for involving families in democratic decision-making. This preparation is critical as Finland becomes more multicultural. A teacher in a diverse classroom must navigate completely different expectations of authority, discipline, and care.

For instance, research exploring the Parental Perspective in the Finnish ECEC Context notes that parents from cultures with hierarchical views of education may initially hesitate to engage in open dialogue, while structural issues like language gaps or unusual working hours can leave certain families "invisible" within the system. Teachers trained in active trust-building can bridge these gaps, ensuring that cooperation remains fully inclusive. Community-based initiatives, such as multicultural festivals in kindergartens, further highlight trust in practice by allowing parents to share traditions and build mutual respect across cultural lines.

The balance between digital efficiency and personal connection will be a critical issue by 2030. While digital platforms like Wilma facilitate quick logistics, they also raise tough questions about whether online interaction risks reducing trust to transactional, detached exchanges. Furthermore, heavy work-life balance pressures mean that modern parents have less time to physically participate, demanding flexible meeting structures. When a child faces emotional or behavioral difficulties, this partnership faces its highest stress. As documented in a study on Trust in the Educational Partnership, maintaining trust during such crises depends entirely on the educator’s ability to validate the parents as respected partners rather than placing blame, ensuring fair and supportive pedagogical solutions.

In conclusion, trust is the invisible infrastructure of Finnish early childhood education. It ensures that children’s well-being, learning, and social development are supported through cooperation between home and kindergarten. Toward 2030, Finland must expand teacher training to include advanced intercultural and digital trust-building strategies, develop flexible participation models—such as virtual engagement spaces and adaptive scheduling—to accommodate diverse family routines, and strengthen community-based initiatives that

maintain social connectedness. Digital communication tools must be intentionally designed to facilitate, rather than replace, deeply human, face-to-face empathetic connections. By reinforcing trust, Finland can continue to lead globally in child-centered education and ensure that innovations remain grounded in human relationships.

REFERENCES:

1. Finnish National Agency for Education. Early childhood education and care in Finland, 2018. URL: https://www.oph.fi/en/education-system/early-childhood-education-and-care-finland

2. HELDA Parental perspective in the Finnish early childhood education context, 2021. URL: https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/cb2a6390-6133-43d9-9d54-6aa3d7dda743/content

3. Purola, K. Parental participation in early childhood education and care: Experience of Interaction and an Enhancement of Social Connectedness : University of Helsinki, 2025. URL: https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/edcd7e57-348e-4462-8f88-d7fd6c410530/content

Вєчерковська Т. В.
вчитель англійської мови вищої категорії
Радісносадівський ліцей Радісносадівської селищної ради
Миколаївського району Миколаївської області

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030. УРОКИ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Сучасна освіта перебуває на етапі глибокої трансформації, спричиненої стрімким розвитком цифрових технологій, поширенням штучного інтелекту, глобалізаційними процесами та змінами на ринку праці. За прогнозами міжнародних

експертів, до 2030 року значна частина професій зазнає суттєвих змін або взагалі зникне, натомість виникнуть нові види діяльності, які потребуватимуть від людини гнучкості, критичного мислення та готовності до навчання впродовж життя. У зв'язку з цим постає проблема відповідності сучасних освітніх систем вимогам майбутнього. Традиційна модель навчання, орієнтована переважно на передачу знань, дедалі більше втрачає свою ефективність. Саме тому особливого значення набуває вивчення успішних міжнародних практик, серед яких вагоме місце посідає фінська система освіти.

Під час стажування у Фінляндії та відвідування закладів освіти різних рівнів стало очевидним, що успіх фінської моделі полягає не лише у використанні сучасних технологій, а насамперед у зміні філософії освіти. На відміну від багатьох освітніх систем світу, фінська освіта орієнтується на всебічний розвиток особистості, створення комфортного освітнього середовища та формування компетентностей, необхідних для життя у XXI столітті [3].

Одним із ключових чинників ефективності фінської освіти є високий рівень довіри між державою, педагогами, учнями та батьками. Під час ознайомлення з діяльністю освітніх установ було помітно, що вчитель має значну професійну автономію, а освітній процес будується на партнерських відносинах. Такий підхід сприяє розвитку творчості педагогів та дозволяє швидко адаптувати навчання до потреб учнів. На мою думку, саме культура довіри є тією інновацією, яка часто залишається поза увагою реформаторів, хоча саме вона створює основу для успішного впровадження будь-яких змін.

Особливе враження справив досвід Тамперського університету, який активно впроваджує міждисциплінарний підхід до навчання. Освітні програми передбачають гнучкі траєкторії навчання, можливості для наукових досліджень, співпрацю з бізнесом та міжнародне освітнє середовище [2, с. 8–10]. Така модель сприяє формуванню фахівців, здатних працювати на перетині різних галузей знань, що є надзвичайно важливим в умовах розвитку цифрової економіки та інноваційного суспільства.

Важливим компонентом фінської освітньої системи є формування читацької, інформаційної та медійної грамотності. Під час ознайомлення з діяльністю міської бібліотеки Турку було встановлено, що бібліотека виступає не лише культурним, а й потужним освітнім центром. Тут реалізуються довготривалі програми розвитку читацької компетентності дітей від раннього віку до закінчення школи [1, с. 13–21]. Особливу увагу приділено співпраці між бібліотекою та закладами освіти, а також системному формуванню навичок критичного аналізу інформації та медіаграмотності [1, с. 16–18].

Актуальність такого підходу особливо зростає в умовах поширення штучно-го інтелекту та збільшення інформаційних потоків. Якщо раніше основним завданням школи було накопичення знань, то сьогодні важливішою стає здатність знаходити, оцінювати та ефективно використовувати інформацію. Саме тому медіаграмотність і критичне мислення повинні стати ключовими складовими освіти майбутнього.

Ще однією характерною особливістю фінської системи освіти є її орієнтація на добробут учня. Психологічний комфорт, інклюзивність, підтримка індивідуальної освітньої траєкторії та створення безпечного середовища розглядаються як необхідні умови успішного навчання. Фінський досвід демонструє, що високі академічні результати можуть поєднуватися з відсутністю надмірного навчального навантаження та високим рівнем задоволеності учнів освітнім процесом.

Аналіз побаченого під час стажування дозволяє стверджувати, що головним викликом освіти до 2030 року буде не впровадження нових технологій, а зміна підходів до навчання. Освітні системи повинні перейти від моделі передачі знань до моделі розвитку компетентностей, від контролю до довіри, від стандартизації до індивідуалізації навчання. Саме такий підхід забезпечить підготовку молодого по-коління до життя в умовах невизначеності та постійних змін.

Підсумовуючи результати дослідження, можна зробити висновок, що фінська система освіти демонструє успішний приклад підготовки до викликів 2030 року. Її сильними сторонами є людиноцентризм, міждисциплінарність, розвиток критичного мислення, підтримка читацької культури, інтеграція медіаграмотності та високий

рівень професійної автономії педагогів. Для України доцільним є подальше впровадження компетентнісного підходу, розширення співпраці закладів освіти з культурними інституціями, підтримка професійного розвитку педагогів та створення освітнього середовища, заснованого на довірі й партнерстві. Саме такі кроки сприятимуть формуванню конкурентоспроможної, інноваційної та людиноцентричної освіти, здатної відповідати викликам майбутнього.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Hannula T. Turku City Library's Educational & Literacy Programs for Children : presentation / Turku City Library. Turku, 2025. 22 p.
2. Tampere University. International Degree Education : presentation. Tampere : Tampere University, 2025. 13 p.
3. Finnish National Agency for Education. Education in Finland and the Finnish Education System. Helsinki : EDUFI, 2024. 56 p.
4. Finnish National Agency for Education. National Core Curriculum for Basic Education 2014. Helsinki : Finnish National Agency for Education, 2016. 472 p.
5. OECD. PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education. Paris : OECD Publishing, 2023. 398 p.
6. Sahlberg P. Finnish Lessons 3.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland? New York : Teachers College Press, 2021. 240 p.
7. Ministry of Education and Culture of Finland. Education Policy Re-port. Helsinki : Ministry of Education and Culture, 2023. 84 p.
8. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р.

Монзелевська М. В.
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
третього року навчання спеціальності 053 «Психологія» м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ФІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ ДО 2030 РОКУ

Фінська освітня модель тривалий час позиціонувалася у світовому педагогічному дискурсі як еталон якості, рівності та соціальної справедливості. 1 Побудована на соціал-демократичних засадах держави загального добробуту, ця система гарантує рівні можливості доступу до безкоштовного навчання на всіх рівнях — від раннього дитинства до вищої школи. Історичним ядром системи стала реформа 1970-х років, яка запровадила єдину дев'ятирічну базову школу (peruskoulu), ліквідувавши ранній селективний відбір. Проте глибокий системний аналіз сучасної ситуації виявляє низку суперечливих тенденцій, що ставлять під сумнів однорідність фінського успіху в умовах глобальних трансформацій та інноваційних викликів до 2030 року. [3]

Найбільш очевидним проявом латентної кризи фінської школи стало поступове погіршення її результатів у міжнародних моніторингах якості освіти. За даними досліджень PISA, у період з 2006 по 2012 роки показники Фінляндії знизилися на 23 бали з читання, 29 балів з математики та 18 балів з природничих наук. Паралельно, результати Міжнародного дослідження компетенцій дорослих (PIAAC) зафіксували значні дисбаланси у володінні базовими навичками (foundation skills). Майже 15% дорослого населення Фінляндії віком від 16 до 65 років (близько 600 тисяч осіб) демонструють рівень грамотності чи математичної підготовки нижче 2-го рівня за шкалою PIAAC. З них 100 тисяч мають дефіцити лише з читання, 200 тисяч — лише з математики, а 300 тисяч страждають на подвійну функціональну неграмотність. Це формулює ключову проблемну ситуацію: традиційна фінська модель, орієнтована на мінімізацію зовнішнього контролю, виявляється вразливою перед викликами цифрової нерівності та новими вимогами до гнучкості освітніх траєкторій. [7, 2]

Після завершення базової школи у віці 16 років випускники опиняються на етапі біфуркації, обираючи між двома рівноцінними, але кардинально відмінними траєкторіями другого ступеня: академічними ліцеями (lukio) та професійними коледжами (VET). Академічний ліцей фокусується на наданні загальних теоретичних знань та характеризується безкласовою курсовою структурою. Ліцеїсти самостійно планують навчання, обираючи мінімум 75 курсів і завершуючи програму за 3-річний таргетний термін. На відміну від ліцеїв, професійні коледжі працюють за компетентнісним принципом, де навчання будується на базі індивідуального плану розвитку (personal competence development plan).

Тут широко впроваджені моделі учнівства (apprenticeship) на основі трудового договору та безоплатних угод про навчання (training agreement). Фінансування VET повністю залежить від результатів: 50% — базове фінансування, 35% — за успішно завершені модулі (performance-based), і 15% — за показники ефективності (працевлаштування, вступ до вишів) [1,4]

Показник порівняння	**Академічний ліцей (Lukio)**	**Професійна середня освіта (VET)**
Основна мета	Теоретична освіта, підготовка до вищої школи.	Практична кваліфікація, працевлаштування.
Організаційна модель	Курсова безкласова система (мінімум 75 курсів).	Модульна система на основі персонального плану.
Форма оцінювання	Електронний матрикуляційний іспит.	Демонстрація навичок у реальних умовах.
Показник відсіву (dropout)	Низький (близько 3% на рік).	Вищий (близько 6–9% на рік).
Частка жінок серед учнів	57%.	Слабко виражена фемінізація; технічні напрями маскулінізовані.
Річні витрати на учня	Спільне муніципально-державне фінансування (~7,696 EUR).	Результативно-орієнтоване фінансування за формулою 50/35/15.
Перехід до вищої школи	Прямий успішний транзит до університетів.	Ускладнений вступ; випускники VET удвічі частіше потрапляють до NEET.

Системна вразливість структури виявляється в тому, що випускники професійних коледжів стикаються із серйозними ризиками маргіналізації на ринку праці та у вищій школі. Близько 10% випускників VET мають низький рівень математичної грамотності (нижче 2-го рівня), що обмежує їхню здатність продовжувати навчання в університетах прикладних наук (UAS). Ситуація погіршилася після скасування коротких після середніх дипломних програм у 2000-х роках, що утворило структурний розрив між базовою професійною освітою та повноцінними бакалавратами. Як наслідок, випускники VET у два рази частіше стають безробітними чи отримують статус NEET (20% проти 10% серед випускників загального треку) [1,4]

Фундаментом фінського успіху традиційно вважають високу якість педагогічних кадрів та безпрецедентну довіру до них з боку суспільства й держави. Усі вчителі загальноосвітніх шкіл зобов'язані мати ступінь магістра (300 ECTS), що поєднує науково-дослідницьку підготовку з інтенсивною практикою. Професія є вкрай популярною: конкурс на програми підготовки вчителів початкових класів дозволяє відібрати лише 10-11% найсильніших абітурієнтів. Проте кадровий потенціал Фінляндії має приховані демографічні деформації. По-перше, середня школа характеризується глибокою фемінізацією (77% жінок серед вчителів початкової та базової школи).По-друге, спостерігається тенденція старіння кадрів: у професійній освіті (VET) понад 56% вчителів уже перетнули 50-річний рубіж, що загрожує масовим дефіцитом педагогів у найближчому майбутньому [6,7]

Фінські вчителі мають високу автономію — вони звільнені від інспекцій, а середня тривалість їхнього фактичного робочого тижня становить всього 32 години (проти 38 годин в середньому по ОЕСР). Утім, дефіцит системного менторства для молодих спеціалістів (охоплено менше 3% початківців) суттєво гальмує адаптацію педагогів у дедалі більш гетерогенних класах та заважає ефективній інтеграції учнів з особливими освітніми потребами [4]

Латентні виклики фінського суспільства добробуту найяскравіше виявляються при аналізі маргіналізованих груп населення, зокрема літніх людей та мігрантів.

Старша вікова когорта (55–65 років) демонструє стійкий дефіцит цифрових навичок: лише 9% з них здатні ефективно вирішувати завдання у високотехнологічному середовищі, порівняно з 62% серед молоді (16–24 роки). В умовах повної переорієнтації державних послуг на електронний формат це утворює загрозу цифрового виключення [1]

З іншого боку, Фінляндія стикається зі складнощами інтеграції мігрантів: 55% першого покоління іммігрантів мають низькі базові навички за шкалою PIAAC (оскільки тест складався виключно фінською або шведською мовами). Мовні бар'єри, довгі черги на мовні курси (від 6 місяців до року) та негнучка система інтеграційного навчання ведуть до декваліфікації мігрантів та високого безробіття.Досвід реалізації державної програми Noste (2003–2009 роки), спрямованої на ізольоване підвищення кваліфікації дорослих, довів низьку ефективність такого підходу, що змусило фінський уряд перейти до концепції контекстуального навчання (embedded learning), де вивчення грамотності інтегрується безпосередньо в опанування практичного фаху [2]

Фінська модель освіти містить унікальні уроки та застереження для українських реформаторів у контексті реалізації Нової української школи (НУШ). Співпраця України та Фінляндії в межах довгострокового міжурядового проєкту «Фінська підтримка реформи української школи» («Навчаємось разом / Learning Together») у 2018–2023 роках заклала міцний фундамент для модернізації вітчизняного педагогічного середовища, підтримавши підготовку вчителів початкових класів, стандарти підготовки директорів, створення цифрового середовища («НУШ-хаб») та мовного компоненту для нацменшин [3,5]

Для України, яка розробляє реформу старшої профільної школи, фінський досвід дає три ключові пропозиції. По-перше, розширення автономії вчителів та впровадження гнучких курсових траєкторій має обов'язково супроводжуватися збалансованою системою національного моніторингу знань (ЗНО/НМТ). Відмова від зовнішнього контролю за умови зниження кваліфікації вчителів може призвести до падіння якості знань, що продемонструвала криза PISA у Фінляндії. По-друге, реформа професійно-технічної освіти повинна зберегти короткі цикли після

середнього прикладного навчання (фаховий молодший бакалавр), унеможливлюючи утворення структурних лакун між школою та вищою освітою. По-третє, перенавчання ветеранів та внутрішньо переміщених осіб має базуватися на фінському досвіді контекстуального навчання дорослих, де базові та цифрові навички опановуються безпосередньо у процесі професійної підготовки [5]

РОЗДІЛ 2.

МІЖНАРОДНЕ СТАЖУВАННЯ “ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ”

16 березня – 10 квітня 2026 року

Прилуцька А.Є.
професор ХАІ, к. філос. наук, доцент, зав. кафедри
документознавства та інформаційної діяльності
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»
Кунденко Я. М.
к. філос. наук, доцент, доцент кафедри
суспільно гуманітарних дисциплін
Харківського національного університету міського
господарства імені Бекетова

КОМПЛЕКСНА ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АВСТРІЙСЬКОЇ МОДЕЛІ

Сталий розвиток, що поєднує економічне зростання, соціальну справедливість і екологічну відповідальність, сьогодні визнається однією з ключових концепцій світового розвитку. Особливу роль у її реалізації відіграє освіта, яка формує цінності, компетентності та поведінкові моделі майбутніх поколінь, готуючи їх до активної участі у вирішенні сучасних соціально-економічних та екологічних викликів. Досвід Австрії демонструє, як принципи сталого розвитку можна інтегрувати в навчальні програми та практичні освітні проєкти, поєднуючи міждисциплінарний підхід із практичною діяльністю.

Для України цей досвід особливо цінний. Трансформація освітньої системи та інтеграція європейських стандартів відкривають можливості для формування у студентів «зелених» компетентностей, критичного мислення та здатності вирішувати соціально-екологічні проблеми. Це сприятиме розвитку відповідальної, конкурентоспроможної та стійкої економіки.

Наукові дослідження показують, що інтеграція принципів сталого розвитку у систему вищої освіти активно опрацьовується як в Україні, так і в Європі.

Українські автори (О. Кузьмак [1], Г. Лучко [2], І. Алєксєєв [3] та ін.) розглядають шляхи впровадження цих принципів у навчальні програми та проєкти.

Освітні ініціативи поєднують теоретичну підготовку з практичною діяльністю, що дозволяє студентам вирішувати актуальні соціально-економічні й екологічні завдання.

Також велика увага приділяється зарубіжному досвіду. Роботи К. Істоміної [4], О. Гайдук [5], М. Панчука [6] описують сучасні тенденції вищої освіти в Європі, зокрема концепцію освіти для сталого розвитку. Нормативна база України також сприяє інтеграції сталого розвитку в освіту. Закони «Про освіту» [7] та «Про вищу освіту» [8] визначають стратегічні орієнтири на сталий розвиток і компетентнісний підхід. Указ Президента №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України до 2030 року» закріплює імплементацію цілей сталого розвитку у всіх сферах суспільного життя, включно з освітою [9].

Попри наявні наукові напрацювання, адаптація австрійських практик до українських умов поки недостатньо вивчена, що робить тему актуальною для подальших досліджень.

В Австрії концепція освіти для сталого розвитку (Education for Sustainable Development, ESD) базується на рекомендаціях ЮНЕСКО. Державна політика передбачає міждисциплінарний підхід: замість ізольованого викладання екологічних чи соціальних тем, сталий розвиток інтегрується у різні навчальні дисципліни. Це формує системне мислення та здатність аналізувати складні глобальні проблеми.

Особливістю австрійської моделі є практична орієнтованість. Учні беруть участь у реальних ініціативах: сортуванні відходів, енергозбереженні, створенні шкільних екосистем, розвитку локальних громад. Програма «ÖKOLOG» об’єднує школи, де учні розробляють власні проєкти, зменшуючи негативний вплив на довкілля. Австрійські школи активно співпрацюють із громадами, науковими установами та бізнесом. Це дозволяє учням бачити практичну значущість своїх дій і відчувати причетність до вирішення суспільних проблем. Такий підхід формує громадянську відповідальність і соціальну активність та готує студентів до продовження навчання у вищих закладах зі сталим фокусом.

На рівні університетів модель стає комплексною. University of Graz, наприклад, ставить сталий розвиток у центр своєї стратегії, поєднуючи підготовку фахівців,

наукові дослідження та екологічні ініціативи у межах концепції Sustainable University. Університет пропонує магістерську програму Environmental Systems Sciences / Sustainability and Innovation Management, яка поєднує знання з екології, сталого розвитку та інноваційного менеджменту. Це формує компетентності для аналізу складних соціально-екологічних систем та розробки інноваційних рішень. Крім того, університет активно підтримує екологічні ініціативи: управління навколишнім середовищем за системою EMAS, організація Sustainability Day, підтримка студентських проєктів і наукових груп, що працюють над проблемами зміни клімату та соціальної справедливості.

Велика увага приділяється підготовці педагогів. Вчителі отримують методичну підтримку, доступ до сучасних ресурсів та можливість обміну досвідом.

Це сприяє якісній реалізації освітніх програм і інноваційності навчального процесу.

Програми освіти для сталого розвитку також розвивають критичне мислення і ціннісні орієнтації. У школах федеральної землі Штирія учнів залучають до проєктів із моделювання реальних ситуацій, наприклад оптимізації локального енергоспоживання. Учні аналізують варіанти, оцінюють економічні, екологічні та соціальні наслідки, дискутують і презентують рішення перед місцевими стейкхолдерами. Такий підхід формує усвідомлену відповідальність і соціальну активність.

Досвід Австрії демонструє ефективність міждисциплінарного та практико-орієнтованого підходу, що сприяє формуванню «зелених» компетентностей, критичного мислення та соціальної відповідальності учнів і студентів. Освіта стає потужним інструментом реалізації концепції сталого розвитку, поєднуючи знання з практикою та взаємодією з громадами, бізнесом і науковими установами. Для України адаптація австрійських практик відкриває значні перспективи. Вона допомагає модернізувати зміст і методи навчання, формує здатність аналізувати складні соціально-екологічні проблеми та розробляти інноваційні рішення для розвитку стійкого суспільства.

Подальші дослідження можуть зосередитися на адаптації австрійської моделі до українських умов, розробці міждисциплінарних освітніх програм, оцінці ефективності практико-орієнтованих проєктів та інтеграції «зелених» компетентностей у підготовку педагогів. Це створить наукову базу для системного розвитку освіти і сприятиме формуванню нового покоління громадян, здатних діяти відповідально та ефективно у контексті сталого розвитку.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кузьмак О. Інтеграція принципів сталого розвитку в діяльності університетів України як інструмент забезпечення якості вищої освіти // Економіка та суспільство. 2024. DOI: 10.32782/2524-0072/2024-51-75. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5117

2. Лучко Г., Дмитрів А. Інтеграція сталого розвитку в управління проєктами // Економіка та суспільство. 2025. DOI: 10.32782/2524-0072/2025-57-96. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6974

3. Алєксєєв І., Мазур А., Стороженко О. Імплементація цілей сталого розвитку в Україні: засади фінансування // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2021. DOI: 10.18371/fcaptp.v4i39.241327. URL: https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3590

4. Істоміна К. Тенденції розвитку вищої освіти: європейська перспектива // Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері. 2023. URL: https://cpp.khmnu.edu.ua/index.php/cpp/article/view/36

5. Гайдук О., Каленський А. Сталий розвиток у професійній освіті: зарубіжний досвід // Вісник науки та освіти. 2023. URL: https://miljournals.knu.ua/index.php/visnuk/article/view/1120

6. Панчук М. Євроінтеграційні впливи на розвиток освітньої системи України // Intermarum: історія, політика, культура. 2024. DOI: 10.35433/history.112305073. URL: https://intermarum.zu.edu.ua/article/view/305073

7. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19

8. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18

9. Про Цілі сталого розвитку України до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825

Дьячук І.В.
к.е.н., доцент, завідувачка кафедри
маркетингу та поведінкової економіки,
Університет «КРОК»

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ

Актуальність впровадження принципів сталого розвитку в сучасний освітній простір зумовлена глобальними викликами, що потребують докорінної трансформації свідомості майбутніх фахівців. Проблема полягає у необхідності переходу від суто теоретичного вивчення екологічних норм до практичної інтеграції концепції «Education for Sustainable Development» (ESD) у всі ланки проєктної діяльності. Есе носить аналітичний характер і спрямоване на обґрунтування проблемної ситуації, де освіта виступає не лише транслятором знань, а й рушієм системних суспільних змін. Австрія сьогодні займає провідні позиції в Європейському Союзі у цьому питанні, демонструючи системний підхід, де сталий розвиток виступає як наскрізна стратегія розвитку всіх ланок навчальних закладів [5, с. 8].

Аналіз австрійського досвіду свідчить, що успіх інтеграції базується на поєднанні інфраструктурних рішень та інноваційного академічного контенту. Важливим елементом національної системи є мережа ECOLOG, яка вже протягом десятиліть об'єднує сотні закладів освіти для спільної реалізації екологічних та соціальних ініціатив [1, с. 1386]. У межах цієї програми освітні проєкти реалізуються

через формат «живих лабораторій» (Living Labs). Це означає, що студенти не просто вивчають кейси, а стають безпосередніми учасниками розробки та впровадження енергоефективних рішень безпосередньо у своїх кампусах [2, с. 10]. Такий підхід дозволяє перетворити освітній простір на динамічне середовище, де теоретичні знання про сталий розвиток знаходять практичне втілення.

Особливої уваги заслуговує досвід австрійської вищої школи, зокрема Університету Граца, де реалізується концепція «ESD 4.0». Вона передбачає активне використання цифрових інструментів для моніторингу екологічного впливу університетських проєктів та інтенсивну взаємодію з місцевими громадами [3, с. 2347]. Міждисциплінарність є ключовою рисою цієї моделі: принципи сталого розвитку інтегруються не лише в природничі, а й у соціально-економічні дисципліни, такі як маркетинг, менеджмент та право [4, с. 112]. В австрійських університетах активно використовується метод проєктного навчання, де перед студентами ставляться реальні завдання від бізнесу чи муніципалітетів щодо оптимізації ресурсів. Це забезпечує формування у здобувачів освіти комплексного розуміння того, як їхні професійні рішення впливатимуть на добробут майбутніх поколінь.

Важливим аспектом австрійського досвіду є також акцент на етичну складову та академічну доброчесність. Впровадження принципів сталого розвитку неможливе без прозорості досліджень та чесного визнання екологічних чи соціальних ризиків [6, с. 42]. Австрійська модель виховання «свідомого професіонала» передбачає, що кожна наукова робота чи студентський проєкт мають містити оцінку соціальної відповідальності. Стрімкий розвиток технологій полегшує доступ до інформації, проте саме критичне мислення, закладене в освітні проєкти, дозволяє уникнути формального підходу до цілей сталого розвитку.

На основі проведеного аналізу можна зробити самостійний висновок, що досвід Австрії є надзвичайно цінним для української освітньої системи, особливо в контексті післявоєнного відновлення та євроінтеграційних процесів. Пропонується запровадити в українських закладах вищої освіти систему «зелених грантів» для студентських проєктів, що мають спрямованість на цілі сталого розвитку. Також доцільним є

створення національної мережі, аналогічної до ECOLOG, яка б стимулювала горизонтальні зв'язки між університетами та реальним сектором економіки. Важливо забезпечити перехід від описового вивчення екологічних проблем до аналітичного проєктування рішень. Лише через таку практичну спрямованість та чітку аргументацію можна досягти реальної трансформації освітнього процесу в інтересах сталого майбутнього.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Rauch F., Dulle M. Networking for education for sustainable development in Austria: the Austrian ECOLOG-schools programme. *Environment, Development and Sustainability*. 2016. Vol. 18, No. 5. P. 1385–1402.

2. Posch P., Rauch F. School development through Education for Sustainable Development in Austria. *Environmental Education Research*. 2013. P. 1–18.

3. Radinger-Peer V., Pflitsch G. Education for Sustainable Development 4.0: Lessons Learned from the University of Graz, Austria. *Sustainability*. 2019. Vol. 11, No. 8. P. 2347.

4. Jucker R., Mathar R. Schooling for Sustainable Development in Europe: Concepts, Policies and Educational Experiences. *Springer International Publishing*. 2018. 350 p.

5. Report on implementation of the UNECE Strategy for Education for Sustainable Development in AUSTRIA. Vienna: BMBWF, 2018. 24 p.

6. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.

Алексєєва О.О.
вчитель початкових класів
Запорізький колегіум «Мала гуманітарна академія»
Запорізької міської ради Запорізької області

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ : ДОСВІД АВСТРІЇ

Сьогодні глобальна спільнота постала перед критичним викликом: як забезпечити економічне зростання, не вичерпуючи природні ресурси та не поглиблюючи соціальну нерівність. Проблема полягає в тому, що традиційні освітні системи часто залишаються інертними, фокусуючись на передачі теоретичних знань, замість формування компетентностей, необхідних для трансформації суспільства. Обгрунтування актуальності даної теми зумовлене необхідністю переходу від декларативної підтримки Цілей сталого розвитку (ЦСР) до їх реальної інтеграції в освітній процес [1,с.45]. Досвід Австрії у цьому контексті є надзвичайно цінним, оскільки країна демонструє системний підхід, де сталий розвиток є не окремим предметом, а наскрізною філософією управління навчальними закладами та реалізації проєктів.

Аналізуючи австрійську модель, варто виділити стратегію «Освіта для сталого розвитку» (Education for Sustainable Development – ESD), яка інтегрована на всіх рівнях: від дошкільної освіти до університетів. Ключовим аргументом на користь ефективності австрійського підходу є впровадження концепції «Whole School Approach» (Цілісний шкільний підхід) [3, с. 112]. Це означає, що принципи сталого розвитку реалізуються не лише через навчальну програму, а й через управління ресурсами школи (енергоефективність, сортування сміття) організацію харчування та залучення місцевої громади. Така модель дозволяє учням засвоювати сталі практики на рівні щоденних звичок, що є значно ефективнішим за суто лекційний формат.

Важливим аспектом австрійського досвіду є розвиток сертифікації освітніх закладів через «Austrian Ecolabel for Schools and Universities». Це не просто формальна

відзнака, а інструмент стимулювання інновацій [2,с. 18]. Заклади, що прагнуть отримати цей знак, змушені переглядати свою проєктну діяльність, залучаючи студентів до вирішення реальних екологічних та соціальних проблем регіону. Наприклад, проєкти з біорізноманіття на пришкільних ділянках або ініціативи з соціального підприємства стають частиною академічного оцінювання. Це підтверджує позицію, що сталий розвиток в освіті – це насамперед про розвиток критичного мислення та здатності приймати відповідальні рішення в умовах невизначеності [4,с. 76].

Особливої уваги заслуговує інтеграція цифрових технологій у екологічні проєкти. В Австрії активно використовують цифрові інструменти для моніторингу екологічного сліду навчальних закладів, що робить процес навчання наочним і заснованим на даних. Це створює синергію між двома головними трендами сучасності – цифровізацією та «озелененням» суспільства. Проте, аналіз показує, що успіх таких ініціатив напряму залежить від кваліфікації педагогів. Австрія вирішує це через розвинену систему післядипломної освіти та створення мережевих спільнот, де освітяни обмінюються досвідом реалізації проєктів [5,с. 34].

Підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що австрійський досвід демонструє перехід від «навчання про сталий розвиток» до «навчання для сталого розвитку». Головний висновок полягає в тому, що інтеграція ЦСР в освітні проєкти є успішною лише за умови поєднання інституційної підтримки держави з автономною ініціативністю освітніх закладів. Для адаптації цього досвіду в інших країнах пропонується:

– впровадити систему добровільної екологічної сертифікації для закладів освіти як стимул для проєктної діяльності;

– перейти до міждисциплінарного навчання, де питання екології, економіки та соціальної справедливості розглядаються в комплексі в межах одного проєкту;

– активізувати співпрацю з місцевим бізнесом та громадами, щоб освітні проєкти мали практичне застосування та соціальний ефект.

Тільки за умов такого комплексного підходу освіта зможе стати реальним драйвером сталих змін у суспільстві.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Грищенко О.М. Моделі сталого розвитку в освітні системи країн ЄС. Вісник вищої школи 2023. №2. С.42-50
2. Environmental Literacy in Austria: National Strategy and Action Plan. Federal Ministry of Education, Science and Research. Vienna, 2022. 64p.
3. Rauch F., Steiner R. School Development through Education for Sustainable Development in Austria. Journal of Education for Sustainable Development. 2021.Vol.15,No.1.P.108-125
4. Steiner R. Kompetenzorientierung in der Bildung fur nachhaltige Entwicklung. Austrian Journal of Sustainable Development. 2022. №4. S.70-82.
5. Teacher Training and ESD: Austrian perspectives and international contexts. Ed.by H. Larcher. Salzburg: UNI – Press, 2023. 140p.

Баран Л.В.
учитель української мови й літератури
вищої категорії, «старший учитель»
Комунальний заклад загальної середньої освіти
«Гімназія № 28 імені В'ячеслава Чорновола
Хмельницької міської ради»

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Професійний розвиток фахівця базується не лише на теоретичній підготовці, а й на практичній апробації нових когнітивних моделей. Об'єктом аналізу даного дослідження є результати освітнього візиту до Республіки Австрія (23–28 березня 2026

р.), присвяченого вивченню інтеграції принципів сталого розвитку в освітнє середовище.

Досвід австрійської системи освіти демонструє перехід від декларативного характеру сталого розвитку до його практичної імплементації на всіх рівнях: від організації архітектурного простору до побудови міжособистісної взаємодії. На прикладі м. Грац простежується синергія історичних традицій та інноваційних підходів, де сталий розвиток постає як цілісна соціокультурна парадигма, що охоплює екологічні, економічні та ментальні аспекти.

Для досягнення поставленої мети та об'єктивізації отриманих результатів було застосовано комплекс наукових методів:

– включене спостереження — для безпосереднього вивчення освітніх процесів та соціокультурних взаємодій у м. Грац;

– компаративний (порівняльний) аналіз — з метою виявлення спільних рис та розбіжностей між австрійською та українською моделями реалізації принципів сталого розвитку в освіті;

– кейс-стаді (case study) — для детального аналізу конкретних освітніх проєктів, реалізованих на базі локальних інституцій;

– метод дедукції та узагальнення — для формування висновків щодо можливості імплементації вивчених практик у вітчизняний науково-педагогічний простір.

Об'єкт дослідження — процес інтеграції принципів сталого розвитку в сучасну освітню систему Австрії (на прикладі м. Грац) та трансформація професійних компетенцій фахівця в умовах міжнародної академічної мобільності.

Предмет дослідження — конкретні методики, організаційні підходи та соціокультурні практики реалізації концепції сталого розвитку в освітньому просторі Австрії, а також потенційні механізми їх адаптації та впровадження в українську науково-педагогічну площину.

Метою роботи є концептуалізація отриманого досвіду, критичний перегляд існуючих професійних підходів та визначення перспективних механізмів адаптації

австрійських освітніх практик в українському науково-педагогічному просторі.

1. Міський простір як чинник неформальної освіти: кейс м. Грац

Аналіз міської інфраструктури м. Грац дозволяє констатувати високий рівень імплементації принципів сталого розвитку в урбаністичне середовище. Організація міського простору базується на пріоритетності пішохідних зон та розгалуженій мережі велоінфраструктури, що свідчить про системне стимулювання екологічно безпечних способів пересування. Громадські локації характеризуються високим рівнем інклюзивності та доступності.

Функціональні елементи міського середовища Граца виконують опосередковану педагогічну функцію, формуючи екологічну свідомість та відповідальну поведінку мешканців. Це дає підстави розглядати сучасне європейське місто не лише як територію проживання, а як цілісну освітню платформу, де процес навчання виходить за межі формальних інституцій і стає безперервним.

2. Університет Граца як модель сталого освітнього середовища

Вивчення досвіду Університету Граца (University of Graz) дозволяє виокремити ключові параметри ефективної освітньої моделі:

Академічна свобода та автономія: Практична реалізація автономії виявляється у високому рівні суб'єктності викладачів щодо розробки навчальних планів та можливості студентів самостійно проєктувати індивідуальні освітні траєкторії. Такий підхід сприяє трансформації зовнішнього контролю у внутрішню професійну відповідальність.

Антропоцентричний аспект: Свобода вибору розглядається як фундаментальна умова формування критичного мислення та здатності до прийняття обґрунтованих рішень, що є базовою компетенцією в межах парадигми сталого розвитку.

Інтернаціоналізація освітнього процесу: Глибока інтеграція закладу у світовий науковий простір через системи мобільності та міжнародні програми забезпечує формування глобального мислення суб'єктів навчання.

Трансдисциплінарність: Принципи сталого розвитку в університеті реалізуються як наскрізна змістовна лінія, що інтегрована в усі навчальні дисципліни, забезпечуючи

комплексний підхід до засвоєння знань.

3. Центр наукової діяльності (CoSA) як інструмент імплементації експериментальних методів навчання

Аналіз діяльності Center of Science Activities (CoSA) дозволяє визначити пріоритетність методів активного та емпіричного навчання (experiential learning) над репродуктивними формами передачі знань. Трансформація ролі суб'єкта освітнього процесу з пасивного спостерігача на активного дослідника забезпечує глибоку інтеріоризацію знань. Проблематика навчальних модулів (кліматичні зміни, технологічний прогрес) безпосередньо корелює з актуальними глобальними викликами, що сприяє формуванню соціальної відповідальності та критичного мислення.

4. Сучасна бібліотека як центр соціальної комунікації та цифрової грамотності

Досвід Graz City Library демонструє трансформацію традиційної бібліотечної установи у багатофункціональний хаб соціальної взаємодії та неформальної освіти. Ключовим аспектом діяльності є розвиток цифрових компетенцій та медіаграмотності користувачів. Перехід від концепції «збереження фондів» до концепції «розвитку громади» визначає бібліотеку як інклюзивну платформу для навчання впродовж усього життя (lifelong learning), що є релевантним для реформування українського культурно-освітнього простору.

5. Когнітивний та аксіологічний потенціал сучасного мистецтва (Kunsthaus Graz)

Вивчення освітнього простору музею Kunsthaus Graz підтверджує значущість емоційного та естетичного досвіду у формуванні ціннісних орієнтирів. Сучасне мистецтво виступає інструментом стимулювання аналітичної діяльності та рефлексії. У контексті сталого розвитку культурна складова розглядається як фундамент для побудови світоглядної парадигми, що ґрунтується на багатоваріантності інтерпретацій та толерантності.

6. Реалізація принципів учнецентризму в системі початкової освіти

Моніторинг діяльності Toni Schruf Volksschule Mürzzuschlag виявив практичну імплементацію моделі учнецентризму. Педагогічна взаємодія базується на партнерстві

та фасилітації, а не на домінуванні суб'єкта викладання. Отримані дані підтверджують гіпотезу, що початкова ланка освіти є критично важливим етапом для закладення основ сталого розвитку та формування самостійності мислення.

7. Міжнародна грантова підтримка як чинник академічної мобільності

Інформаційно-презентаційні сесії за участю організацій OeAD та Міжнародного Вишеградського фонду окреслюють вектори інтеграції вітчизняних фахівців у глобальний науковий простір. Міжнародна співпраця та участь у грантових програмах визначені як необхідні інструменти подолання ізольованості освітніх систем та забезпечення їхньої відповідності міжнародним стандартам якості.

8. Практична апробація та рефлексивний аналіз досвіду

Ключовим етапом візиту став науково-практичний воркшоп, спрямований на адаптацію принципів сталого розвитку до індивідуальних професійних стратегій учасників. Процес переходу від теоретичного спостереження до моделювання конкретних дій дозволив структурувати отримані знання. Підсумкова рефлексія засвідчила глибоку трансформацію професійної ідентичності та ціннісних орієнтирів дослідника.

Заключний освітній екскурс до м. Відень дозволив синтезувати отриманий досвід, продемонструвавши системність та масштабованість австрійської стратегії сталого розвитку. Аналіз столичної інфраструктури підтвердив гіпотезу про всеохопний характер даної концепції, що інтегрована в усі рівні життєдіяльності соціуму.

Проведений аналіз освітньої системи та соціокультурного простору Республіки Австрія дозволяє сформулювати наступні теоретичні та практичні узагальнення:

– системність освіти: сучасна освітня модель функціонує як відкрита система, що базується на принципах автономії, довіри та учнецентризму;

– урбаністичний контекст: міське середовище виступає як інклюзивна освітня платформа, що здійснює неформальний педагогічний вплив через архітектуру та інфраструктуру;

– аксіологічний чинник: культура та мистецтво є фундаментальними інструментами формування системи цінностей, необхідної для реалізації цілей сталого розвитку;

– глобальна інтеграція: міжнародна співпраця та академічна мобільність визначені як обов'язкові умови подолання ізоляції та підвищення конкурентоспроможності національної освіти.

Результати візиту актуалізують необхідність імплементації вивчених європейських практик в український науково-педагогічний простір, що накладає на фахівця професійне зобов'язання щодо практичного впровадження отриманих компетенцій.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про цілі сталого розвитку на період до 2030 року : Указ Президента України від 30 верес. 2019 р. № 722/2019. URL: president.gov.ua (дата звернення: 05.04.2026).

2. Sustainability Strategy of the University of Graz. University of Graz: official website. URL: uni-graz.at (дата звернення: 05.04.2026).

3. The 2030 Agenda for Sustainable Development and the SDGs. United Nations: official website. URL: un.org (дата звернення: 05.04.2026).

4. OeAD – Austria’s Agency for Education and Internationalisation: Annual Report 2024/2025. Vienna : OeAD-GmbH, 2025. 84 p.

5. Smart City Graz Strategy: Integrated Urban Development. City of Graz Official Portal. URL: graz.at (дата звернення: 05.04.2026).

6. International Visegrad Fund: Grant Programs and Educational Projects. URL: visegradfund.org (дата звернення: 05.04.2026).

7. CoSA – Center of Science Activities: Innovative methods of informal education. Joanneum Universal Museum. URL: museum-joanneum.at (дата звернення: 05.04.2026).

8. Бернацька Н. Інтернаціоналізація вищої освіти як чинник забезпечення якості підготовки фахівців. Вища освіта України. 2023. № 2. С. 45–52.

Близнюк В. М.
вчитель англійської мови ліцею «Наукова зміна»

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ

В умовах глобальних трансформацій сучасного суспільства освіта набуває ключового значення як інструмент формування свідомого громадянина, здатного відповідально діяти в умовах екологічних, економічних та соціальних викликів. Водночас однією з актуальних проблем залишається недостатня інтеграція принципів сталого розвитку в освітні проєкти, що призводить до розриву між теоретичними знаннями та їх практичним застосуванням.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю переосмислення підходів до організації освітнього процесу відповідно до концепції сталого розвитку. У цьому контексті особливого значення набуває вивчення міжнародного досвіду, зокрема практик Австрії, де принципи сталого розвитку системно інтегруються в освітнє середовище.

Аналіз австрійського досвіду свідчить, що сталий розвиток розглядається не як окремий навчальний компонент, а як наскрізний принцип, що пронизує всі освітні проєкти. Освітній процес орієнтований на формування компетентностей, які дозволяють учням не лише засвоювати знання, а й застосовувати їх у реальних життєвих ситуаціях. Значна увага приділяється проєктно-орієнтованому навчанню, у межах якого учні працюють над вирішенням актуальних екологічних і соціальних проблем.

Важливою особливістю є міждисциплінарний підхід, що забезпечує цілісне сприйняття концепції сталого розвитку. Теми екології, відповідального споживання, енергоефективності інтегруються в різні навчальні предмети, що сприяє формуванню системного мислення. Такий підхід дозволяє учням усвідомити взаємозв’язок між різними сферами життя та приймати обґрунтовані рішення.

Крім того, суттєво трансформується роль педагога, який виступає не лише

джерелом знань, а фасилітатором освітнього процесу. Учитель сприяє розвитку ініціативності, критичного мислення та відповідальності учнів. Це відповідає сучасним освітнім тенденціям та підвищує ефективність навчання.

Окремої уваги заслуговує співпраця закладів освіти з місцевими громадами та організаціями. Така взаємодія дозволяє реалізовувати практичні проєкти, спрямовані на вирішення реальних проблем, що значно підвищує мотивацію учнів та формує соціальну відповідальність.

Разом із тим, впровадження подібних підходів в Україні супроводжується низкою труднощів, серед яких недостатній рівень методичного забезпечення, обмежені ресурси та потреба в підвищенні кваліфікації педагогів. Це зумовлює необхідність адаптації міжнародного досвіду з урахуванням національних особливостей.

На основі проведеного аналізу доцільно запропонувати такі напрями вдосконалення: інтеграція принципів сталого розвитку в освітні стандарти, розвиток проєктно-орієнтованого навчання, підвищення професійної компетентності педагогів у сфері сталого розвитку, а також активізація співпраці закладів освіти з громадами.

Отже, досвід Австрії демонструє ефективність комплексного підходу до інтеграції принципів сталого розвитку в освітні проєкти. Його адаптація в українській системі освіти сприятиме підвищенню якості навчання та формуванню покоління, здатного забезпечити сталий розвиток суспільства.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Організація Об’єднаних Націй. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. – 2015.
2. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. – Paris, 2017.
3. Federal Ministry of Education, Austria. Strategy for Education for Sustainable Development. – Vienna, 2020.

Богомол О.М.
вчитель зарубіжної літератури, мистецтва та
міжгалузевого інтегрованого курсу «Драматургія і театр»
ліцею №2 Калинівської міської ради Вінницької області

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ

Сталий розвиток як стратегічний напрям суспільного поступу передбачає гармонійне поєднання економічних, екологічних і соціальних складових. У сучасних умовах особливого значення набуває освіта, яка формує відповідні цінності, знання та поведінкові моделі. Австрія є однією з країн, що послідовно впроваджує принципи сталого розвитку в освітній процес, охоплюючи всі його рівні — від початкової школи до вищої освіти.

На рівні початкової школи інтеграція принципів сталого розвитку здійснюється через формування базових екологічних і соціальних компетентностей. Освітній процес будується на засадах практичної діяльності, що дозволяє учням засвоювати знання через досвід. Значна увага приділяється вихованню дбайливого ставлення до природи, раціонального використання ресурсів та розвитку відповідальної поведінки. Наприклад, у школах реалізуються проєкти зі сортування відходів, енергозбереження, озеленення територій. Такі ініціативи сприяють формуванню у дітей екологічної свідомості з раннього віку.

Важливим інструментом є міжпредметна інтеграція. Питання сталого розвитку включаються до змісту різних навчальних дисциплін: природознавства, математики, мови, мистецтва. Це дозволяє сформувати цілісне уявлення про взаємозв’язок людини і довкілля. Крім того, вчителі активно використовують інтерактивні методи навчання, такі як проєктна діяльність, дослідницькі завдання, групова робота, що сприяє розвитку критичного мислення та навичок співпраці.

У вищих навчальних закладах Австрії інтеграція принципів сталого розвитку має більш системний і науково обґрунтований характер. Освіта для сталого розвитку

впроваджується як через окремі навчальні курси, так і через міждисциплінарні програми. Студенти вивчають питання екологічної економіки, соціальної відповідальності, управління ресурсами, сталого міського розвитку. Значна увага приділяється розвитку аналітичних і дослідницьких компетентностей.

Університети активно впроваджують проєктне навчання, орієнтоване на вирішення реальних проблем. Студенти беруть участь у дослідницьких проєктах, співпрацюють з місцевими громадами, підприємствами та громадськими організаціями. Це дозволяє поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю та формує готовність до професійної діяльності в умовах сталого розвитку.

Особливістю австрійського підходу є інституційна підтримка таких ініціатив. Заклади освіти розробляють власні стратегії сталого розвитку, впроваджують екологічно відповідальні практики управління, зокрема енергоефективність, зменшення викидів, раціональне використання ресурсів. Водночас велика увага приділяється підготовці педагогічних кадрів, які проходять спеціалізоване навчання та підвищення кваліфікації.

Спільною рисою для початкової та вищої освіти є орієнтація на формування компетентностей, необхідних для відповідального громадянства. Освітні проєкти спрямовані не лише на передачу знань, а й на розвиток цінностей, установок і практичних навичок. Такий підхід забезпечує наступність між різними рівнями освіти та сприяє формуванню цілісної системи освіти для сталого розвитку.

Отже, досвід Австрії демонструє ефективність комплексного впровадження принципів сталого розвитку в освітні проєкти. Початкова школа формує базові уявлення та цінності, тоді як вища освіта забезпечує поглиблення знань і розвиток професійних компетентностей. Така система може слугувати орієнтиром для модернізації освітнього процесу в інших країнах, зокрема в Україні, з урахуванням національних особливостей та освітніх стандартів.

Древенчук В.М.
вчитель математики ліцею №2
Калинівської міської ради Вінницької області

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується зростанням уваги до питань сталого розвитку, що охоплює економічні, екологічні та соціальні аспекти життєдіяльності. Освіта відіграє ключову роль у формуванні відповідального ставлення до навколишнього середовища, ресурсів та майбутніх поколінь. У цьому контексті особливої уваги заслуговує досвід Австрії, яка послідовно впроваджує принципи сталого розвитку в освітні проєкти на різних рівнях.

Освітня система Австрії орієнтована на формування компетентностей, необхідних для життя у складному та взаємопов'язаному світі. Одним із пріоритетних напрямів є освіта для сталого розвитку (Education for Sustainable Development, ESD), що інтегрується у навчальні програми, позакласну діяльність та управління закладами освіти. Важливою рисою австрійського підходу є міждисциплінарність: питання екології, соціальної справедливості та економічної відповідальності розглядаються не ізольовано, а в комплексі.

Одним із ефективних інструментів реалізації принципів сталого розвитку в Австрії є проєктна діяльність. Учні залучаються до виконання практичних завдань, спрямованих на вирішення реальних проблем: енергоефективність шкільних будівель, зменшення кількості відходів, раціональне використання водних ресурсів, розвиток екологічно дружнього транспорту. Такий підхід сприяє формуванню критичного мислення, навичок командної роботи та відповідальності за прийняті рішення.

Особливу роль відіграє ініціатива «Екологічні школи» (ÖKOLOG), яка об'єднує значну кількість освітніх закладів Австрії. Учасники цієї програми впроваджують екологічно орієнтовані практики у повсякденне життя школи, розробляють власні

проєкти та обмінюються досвідом. Така мережа сприяє поширенню інноваційних підходів і формує спільноту однодумців.

Важливою складовою австрійського досвіду є підготовка педагогічних працівників. Учителі проходять спеціалізовані курси підвищення кваліфікації, що дозволяє їм ефективно інтегрувати принципи сталого розвитку у навчальний процес. Значна увага приділяється методичному забезпеченню: розробляються навчальні матеріали, рекомендації та цифрові ресурси, які допомагають організувати освітній процес на засадах сталого розвитку.

Не менш важливим є партнерство між закладами освіти, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та бізнесом. Спільна реалізація освітніх проєктів забезпечує їх практичну спрямованість і підвищує ефективність. Наприклад, учні можуть брати участь у місцевих екологічних ініціативах, співпрацювати з підприємствами щодо впровадження ресурсозберігаючих технологій або долучатися до соціальних проєктів.

Досвід Австрії свідчить, що інтеграція принципів сталого розвитку в освіту є системним процесом, який потребує узгоджених дій на державному, регіональному та локальному рівнях. Важливими умовами успіху є наявність чіткої стратегії, підтримка з боку держави, підготовка педагогічних кадрів та активна участь учнів.

Таким чином, австрійська модель впровадження освіти для сталого розвитку демонструє ефективність комплексного підходу, що поєднує теоретичні знання з практичною діяльністю. Її досвід може бути корисним для вдосконалення освітніх систем інших країн, зокрема України, у контексті формування екологічно свідомого та соціально відповідального громадянина.

Федюніна А.
вчитель

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ

Сучасна освіта дедалі більше орієнтується на формування в учнів не лише академічних знань, а й відповідального ставлення до навколишнього середовища, суспільства та економіки. Принципи сталого розвитку стають ключовим орієнтиром для освітніх систем багатьох країн, і Австрія є одним із яскравих прикладів їх успішної інтеграції в освітні проєкти.

Австрійська модель освіти базується на концепції «Освіти для сталого розвитку» (Education for Sustainable Development, ESD), яка охоплює всі рівні навчання — від дошкільної до вищої освіти. Основна ідея полягає в тому, щоб сформувати в учнів системне мислення, здатність приймати відповідальні рішення та усвідомлювати наслідки власних дій для майбутніх поколінь. Важливо, що сталий розвиток не викладається як окремий предмет, а інтегрується в різні навчальні дисципліни.

Під час освітнього візиту до Австрії ми мали можливість на власні очі побачити, як ці принципи реалізуються на практиці. Зокрема, ми відвідали університет у місті Грац, де ознайомилися з підходами до підготовки майбутніх педагогів. Нам продемонстрували, як студенти працюють над міждисциплінарними проєктами, що поєднують екологічні, соціальні та економічні аспекти. Особливу увагу приділяють розвитку критичного мислення та здатності впроваджувати сталі практики у майбутній професійній діяльності.

Також ми відвідали кілька австрійських шкіл, де побачили практичне втілення ідей сталого розвитку. Враження справили не лише сучасні освітні простори, а й щоденні практики, які стали невід’ємною частиною шкільного життя. Наприклад, у школах активно впроваджується сортування відходів, причому учні самостійно контролюють цей процес і відповідають за екологічні ініціативи. В одній зі шкіл нам

показали проєкт із енергозбереження: учні аналізували використання електроенергії в класах і пропонували конкретні шляхи її економії.

Цікавим був і підхід до організації навчання — значна частина занять проходить у форматі проєктної діяльності. Учні працюють у групах, досліджують реальні проблеми та шукають шляхи їх вирішення. Наприклад, нам продемонстрували проєкт, у межах якого школярі створювали моделі «екологічного міста», враховуючи транспорт, енергетику та зелені зони. Така діяльність розвиває не лише знання, а й навички співпраці, відповідальності та креативності.

Окремо варто відзначити роль учителя як фасилітатора. Педагоги не просто передають знання, а спрямовують учнів, допомагають їм формулювати запитання та знаходити відповіді. Під час спостережень за уроками було помітно, що вчителі активно використовують інтерактивні методи, заохочують дискусії та підтримують ініціативність учнів.

Крім того, значна увага приділяється співпраці між школами, громадами та місцевими організаціями. Освітні проєкти часто мають реальний зв’язок із життям громади, що дозволяє учням бачити результати своєї діяльності та відчувати власну причетність до змін.

Досвід Австрії демонструє, що інтеграція принципів сталого розвитку в освіту є не лише можливою, а й ефективною. Побачені під час візиту практики підтверджують, що сталий розвиток — це не теорія, а стиль мислення і спосіб організації освітнього процесу. Для України цей досвід може стати цінним орієнтиром у процесі модернізації освіти, адже поєднання знань, цінностей і практичних навичок є ключем до сталого майбутнього.

Отже, інтеграція сталого розвитку в освітні проєкти — це не тимчасова тенденція, а необхідність, яка визначає якість освіти та перспективи розвитку суспільства в цілому.

Коцюбинська С.В.
вчитель початкових класів
Тернопільської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №23
Тернопільської міської ради Тернопільської області

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ

У сучасних умовах загострення екологічних, соціальних і економічних проблем особливої актуальності набуває впровадження принципів сталого розвитку в систему освіти. Освіта для сталого розвитку розглядається як стратегічний інструмент формування нового типу мислення, що орієнтований на відповідальне ставлення до довкілля, суспільства та ресурсів. У цьому контексті досвід Австрії є показовим прикладом ефективної інтеграції цих принципів в освітні проєкти.

Австрія активно підтримує міжнародні ініціативи у сфері сталого розвитку та впроваджує їх у національну освітню політику. Основою є міждисциплінарний підхід, за якого тематика сталого розвитку інтегрується у різні навчальні предмети. Це дозволяє учням усвідомити взаємозв’язок між природними процесами, соціальними явищами та економічними рішеннями. Освітні програми орієнтовані не лише на передачу знань, а й на розвиток компетентностей, таких як критичне мислення, відповідальність і здатність до прийняття рішень.

Важливу роль у цьому процесі відіграють освітні проєкти, які поєднують теоретичне навчання з практичною діяльністю. У школах Австрії широко впроваджуються ініціативи, пов’язані з енергоефективністю, раціональним використанням ресурсів, сортуванням відходів і збереженням біорізноманіття. Такі проєкти сприяють активному залученню учнів до вирішення реальних проблем і формують у них навички командної роботи та соціальної відповідальності. Крім того, проєктна діяльність стимулює інтерес до навчання та підвищує мотивацію учнів.

Не менш важливим аспектом є підготовка педагогічних кадрів. В Австрії велика увага приділяється підвищенню кваліфікації вчителів у сфері освіти для

сталого розвитку. Педагоги опановують сучасні методи навчання, зокрема проєктний підхід, інтерактивні технології та дослідницьку діяльність. Це забезпечує ефективну інтеграцію принципів сталого розвитку в освітній процес і сприяє створенню інноваційного освітнього середовища.

Суттєвим чинником успіху є також підтримка з боку держави та громадських організацій. В Австрії створено умови для співпраці між школами, науковими установами та місцевими громадами. Така взаємодія дозволяє реалізовувати масштабні освітні проєкти та поширювати кращі практики. Фінансова та методична підтримка сприяє сталості цих ініціатив і їх довготривалому впливу.

Отже, досвід Австрії свідчить про те, що інтеграція принципів сталого розвитку в освітні проєкти є ефективним шляхом модернізації освіти. Вона сприяє формуванню компетентної, відповідальної та свідомої особистості, здатної діяти в інтересах сталого майбутнього. Використання цього досвіду може бути корисним для вдосконалення освітніх систем інших країн, зокрема України.

Ігнатьєва Т.О.
учитель математики, комунальний заклад
«Ліцей «Муніципальний колегіум»

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ

Сучасні виклики глобального масштабу — кліматичні зміни, виснаження природних ресурсів, соціальна нерівність — актуалізують необхідність переосмислення ролі освіти. Універсальні цілі сталого розвитку (SDGs), зокрема ціль 4 «Якісна освіта», визначають освіту як базовий інструмент досягнення всіх інших цілей сталості. Проте існує проблема повільної інтеграції цих принципів у освітні стратегії окремих держав, що стримує формування нової екологічно та соціально

свідомої культури. Австрійський досвід у цій сфері є показовим, адже країна вже понад два десятиліття реалізує комплексну політику впровадження освіти для сталого розвитку (ОСР) в усі рівні освітніх систем, поєднуючи державну, академічну та громадську ініціативи.

Першим кроком до формування системного підходу стала Австрійська стратегія освіти для сталого розвитку (Austrian Strategy for Education for Sustainable Development, 2008), затверджена трьома міністерствами — освіти, науки та аграрного сектору. Документ заклав концепцію інтеграції принципів сталості у формальну, неформальну та інформальну освіту, орієнтуючи навчальні програми на міждисциплінарність, глобальне мислення та екологічну відповідальність [1, с.3–5]. На рівні практичної реалізації стратегія передбачала створення мережі акторів і партнерств — між урядом, освітніми установами, громадами та бізнесом. Особливе значення надавалось розвитку компетентностей педагогів як ключових агентів змін.

Впровадження принципів ОСР в освіту набуло широкого поширення завдяки національній програмі ECOLOG-Schools Network, започаткованій ще у 1996 році. До мережі сьогодні входить понад 700 шкіл і 13 університетських коледжів педагогічної освіти [2, с.95–98]. Програма спрямована на екологізацію навчального середовища, розвиток учнівських проєктів з управління ресурсами, енергоефективності, здоров'язбереження та участі громади. Таким чином, екологічна освіта трансформується в освіту для сталого розвитку через принцип «навчання дією» та проектний підхід, де учні стають не лише реципієнтами знань, а й активними творцями локальних змін. Дослідження Rauch & Dulle (2023) засвідчує, що більшість координаторів ECOLOG-шкіл інтегрують ці принципи у щоденну практику — через екосвідоме управління школою, участь учнів у прийнятті рішень і співпрацю з міжшкільними та громадськими партнерами [2, с.100].

На рівні вищої освіти значну роль у трансформаційних змінах відіграє ініціатива UniNEtZ (Universitäten und Nachhaltige Entwicklungsziele), що об'єднує австрійські університети для спільної реалізації Цілей сталого розвитку. У межах ініціативи переглядаються та оновлюються навчальні програми за критеріями

сталості, впроваджується міждисциплінарна підготовка, дослідження у сфері зміни клімату та соціальної справедливості, розвиток компетентностей критичного і системного мислення [3, с.18–20]. Це сприяє формуванню в студентів інтегрованого бачення проблем сучасності, де економічні, соціальні та екологічні чинники розглядаються як взаємопов'язані частини одного цілого.

Водночас дослідження Hobusch та Froehlich (2021) виявило, що рівень інтеграції освіти для сталого розвитку суттєво відрізняється залежно від маршруту педагогічної підготовки [4, с.2–3]. Традиційні педагогічні університети демонструють більшу насиченість програм ЕСР-тематикою, тоді як альтернативні або професійно орієнтовані маршрути часто залишаються периферійними в цьому контексті. Lateral-entry teachers, які приходять у школу з інших галузей, найменше знайомі з методичними підходами сталого розвитку, що потребує додаткових професійних курсів та системи менторства. Таким чином, потреба у горизонтальній інтеграції ЕСР у всі професійні траєкторії педагогічної освіти залишається нагальною.

Аналітичний огляд австрійського досвіду дозволяє виокремити кілька системних чинників успішної інтеграції принципів сталого розвитку в освіту:

1. Державна політична підтримка та нормативна інтеграція. Уряд Австрії системно закріпив ЕСР в освітніх стандартах та національних стратегіях розвитку.

2. Мережевий підхід. Освіта для сталого розвитку реалізується через взаємодію інституційних, громадських і наукових акторів, що забезпечує сталість процесів.

3. Компетентнісна орієнтація педагогічної підготовки. Вчителі навчаються фасилітації дискусій, проєктному менеджменту, соціальним і екологічним інноваціям.

4. Проєктно-орієнтоване навчання. Учні залучаються до практичних дій і рішень реальних проблем у шкільних громадах.

Попри очевидні успіхи, австрійська модель має і свої виклики. Основним залишається нерівномірність інтеграції між освітніми рівнями, надмірна академізація частини програм та недостатня увага до локальних контекстів поза міськими

середовищами. Також існує ризик формалізації принципів сталості без належного переосмислення педагогічної практики. Подолання цих обмежень потребує більшої участі шкільних громад, учнівського самоврядування та міждисциплінарних досліджень з вимірювання реального впливу ECP на якість освіти й громадянську свідомість.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що австрійський досвід інтеграції принципів сталого розвитку в освіту є одним із найбільш системно організованих у Європі. Він демонструє потенціал міжінституційної співпраці, поєднання політики та практики, формування цілісної культури сталості від шкільного до університетського рівня. Для країн, що розвивають власні стратегії ECP, цей досвід має велике значення: він показує, що успішна трансформація освіти неможлива без комплексного підходу, який охоплює нормативну базу, професійну підготовку педагогів, мережеву взаємодію й залучення громад. Освіта стає не лише засобом передачі знань, а й простором соціальної дії, де формується нова екологічно відповідальна культура майбутнього.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Austrian Federal Ministry of Agriculture, Forestry, Environment and Water Management; Federal Ministry for Education, Arts and Culture; Federal Ministry of Science and Research. Austrian Strategy for Education for Sustainable Development. Vienna, 2008. 23 p.

2. Rauch F., Dulle M. The Austrian ECOLOG Schools Network: Results of a Quantitative Evaluation. Sisyphus – Journal of Education, 2023, vol. 11, no. 2, pp. 94–107. redalyc.org

3. Sustainability in Curricula and Teaching of HEIs in Austria. Springer Nature, 2025. link.springer.com

4. Hobusch U., Froehlich D.E. Education for Sustainable Development: Impact and Blind Spots within Different Routes in Austrian Teacher Education. Sustainability, 2021, 13(11585). mdpi.com

Івановська М. Р.
Директорка СЗШ№13

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ

Однією з актуальних проблем сучасної шкільної освіти є розрив між навчанням і реальними викликами життя. Учні часто отримують теоретичні знання, але не завжди розуміють, як застосовувати їх у повсякденних ситуаціях. Саме тому інтеграція принципів сталого розвитку в освітні проєкти є важливим напрямом оновлення школи. Йдеться не лише про екологічне виховання, а про формування в учнів відповідальності, практичного мислення, уміння співпрацювати, приймати рішення та бачити зв'язок між власними діями і суспільними наслідками. У цьому контексті досвід Австрії є показовим, оскільки в австрійських школах принципи сталого розвитку реалізуються не формально, а через конкретну освітню діяльність [1].

Особливістю австрійського підходу є те, що сталий розвиток у школі не розглядається як окрема тема чи одноразовий захід. Він інтегрується в навчальний процес через міжпредметні проєкти, шкільні ініціативи, практичні дослідження та співпрацю з місцевою громадою. Це дозволяє учням не просто вивчати проблему, а брати участь у її вирішенні. Наприклад, у школах можуть реалізовуватися проєкти, пов'язані з енергозбереженням, сортуванням відходів, озелененням території, зменшенням використання пластику, відповідальним споживанням або екологічно безпечним способом пересування до школи [1; 2].

Важливо, що в австрійських школах освітні проєкти будуються не лише навколо природничих тем. Принципи сталого розвитку інтегруються також у громадянську освіту, соціальні ініціативи, питання здорового способу життя, культури взаємодії та відповідальності перед спільнотою. Це свідчить про правильне розуміння самої сутності сталого розвитку: він стосується не лише природи, а й способу життя людини, її поведінки, ставлення до інших і до навколишнього

середовища. Саме тому такі проєкти мають більший виховний ефект, ніж звичайне тематичне заняття або інформаційна бесіда [1].

На мою думку, головна перевага австрійського досвіду полягає в тому, що учень у таких проєктах виступає не пасивним слухачем, а активним учасником. Діти не просто отримують інформацію про проблеми довкілля чи соціальної відповідальності, а вчаться аналізувати ситуацію, працювати в команді, планувати дії та оцінювати результат. Такий підхід значно підвищує ефективність навчання, оскільки знання набувають практичного змісту. Крім того, участь у подібних проєктах формує в учнів відчуття особистої причетності до змін, а це є важливою умовою виховання свідомого громадянина [2].

Ще однією сильною стороною шкільної освіти в Австрії є поєднання навчальної та позакласної діяльності. Освітні проєкти часто виходять за межі уроку: учні беруть участь у шкільних акціях, дослідницьких завданнях, тематичних тижнях, екологічних ініціативах, партнерських заходах із місцевими установами. Завдяки цьому школа стає не лише місцем навчання, а й простором формування життєвих цінностей. Саме в такому середовищі принципи сталого розвитку перестають бути абстрактним поняттям і стають частиною шкільної культури [3].

Разом із тим, досвід Австрії показує, що ефективність таких проєктів залежить не лише від ідеї, а й від правильної організації. Якщо освітній проєкт існує лише “для звіту”, він не дає реального результату. Натомість успішними є ті ініціативи, які пов’язані з конкретною проблемою, мають практичну мету, залучають учнів до активної роботи й завершуються відчутним підсумком. Саме тому австрійський досвід варто розглядати не як набір окремих заходів, а як приклад того, як школа може виховувати відповідальну, діяльну і свідому особистість [1; 3].

Для українських шкіл цей досвід є особливо цінним. Сьогодні освіта має не лише давати знання, а й навчати учнів жити в умовах змін, брати відповідальність за власні рішення та взаємодіяти з суспільством. Інтеграція принципів сталого розвитку в освітні проєкти може стати ефективним способом оновлення шкільного навчання. Проте важливо, щоб такі проєкти не були формальними, а дійсно залучали учнів до

практичної, корисної та осмисленої діяльності.

Отже, досвід Австрії доводить, що принципи сталого розвитку можуть успішно реалізовуватися в шкільній освіті через проєктну діяльність. Найважливішими рисами такого підходу є практична спрямованість, міжпредметність, активна участь учнів і зв'язок школи з реальним життям. Саме тому доцільно впроваджувати в українських школах більше освітніх проєктів, пов'язаних із відповідальним ставленням до довкілля, громади та власної поведінки. Це сприятиме формуванню не лише освічених, а й свідомих та відповідальних учнів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Klimaaktiv. Über klimaaktiv. URL: https://www.klimaaktiv.at/en/ueber-klimaaktiv
2. Klimaaktiv. Mobilitätsmanagement für Bildungs- und Jugendeinrichtungen. URL: https://www.klimaaktiv.at/kontaktpersonen/mobilitaetsmanagement-fuer-bildungs-und-jugendeinrichtungen
3. Klimaaktiv. Lauf um die Welt – Unterrichtsprojekt für die Sekundarstufe. URL: https://www.klimaaktiv.at/lauf-um-die-welt-unterrichtsprojekt-fuer-die-sekundarstufe

Красовська Н.В.
завідувач кабінету відділу туризму, краєзнавства та спорту
Київського Палацу дітей та юнацтва

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ

У сучасних умовах глобальних трансформацій освіта розглядається як ключовий чинник забезпечення сталого розвитку суспільства. Водночас спостерігається розрив між задекларованими принципами сталого розвитку та їх практичною реалізацією в освітніх системах. Це актуалізує проблему ефективної

інтеграції концепції освіти для сталого розвитку (Education for Sustainable Development, ESD) у освітні проєкти.

Метою статті є аналіз досвіду Австрії щодо інтеграції принципів сталого розвитку в освітні проєкти та визначення можливостей його адаптації в Україні.

Згідно з підходами UNESCO, освіта для сталого розвитку спрямована на формування трансверсальних компетентностей, зокрема системного мислення, критичного аналізу, відповідальності та здатності до прийняття рішень [1, с. 14].

У цьому контексті важливим є перехід від традиційної моделі навчання до компетентнісно орієнтованої, що забезпечує інтеграцію знань і практичних навичок.

Австрія демонструє ефективну модель впровадження ESD, яка базується на системному підході та міжсекторальній взаємодії. Освітня політика країни передбачає інтеграцію принципів сталого розвитку на всіх рівнях освіти через міждисциплінарні програми та проєктну діяльність. Як зазначається в аналітичних матеріалах OECD, така модель забезпечує формування цілісного бачення проблем сталого розвитку [2, с. 29].

Проєктно-орієнтоване навчання виступає ключовим механізмом реалізації ESD. Освітні проєкти спрямовані на вирішення реальних проблем, зокрема у сферах екології, енергоефективності та соціальної відповідальності. Це відповідає конструктивістській парадигмі освіти, де знання формуються через практичну діяльність [3, с. 56].

Важливим елементом австрійської моделі є інтеграція формальної та неформальної освіти, що забезпечує безперервність навчання. Значну роль відіграють партнерства між освітніми установами, громадськими організаціями та бізнесом, що сприяє підвищенню практичної значущості освітніх проєктів [4, с. 88].

Разом з тим, впровадження ESD супроводжується низкою викликів. Серед них – необхідність підготовки педагогів до міждисциплінарного навчання, забезпечення ресурсної бази та подолання формалізації інновацій. Дослідження показують, що ефективність ESD залежить від рівня педагогічної компетентності та готовності до інноваційної діяльності [5, с. 102].

Окремої уваги заслуговує питання формування екологічної свідомості учнів. Використання інтерактивних методів навчання, таких як дослідницька діяльність і проєктна робота, сприяє розвитку відповідального ставлення до довкілля [6, с. 41].

Таким чином, досвід Австрії засвідчує, що ефективна інтеграція принципів сталого розвитку в освітні проєкти можлива за умов системного підходу, міждисциплінарності та практичної спрямованості навчання.

Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок, що впровадження ESD сприяє формуванню ключових компетентностей XXI століття. Для України перспективним є використання австрійського досвіду через розвиток проєктного навчання, підвищення кваліфікації педагогів та розширення партнерської взаємодії між освітою і суспільством.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. – Paris: UNESCO, 2017. – 63 p.
2. OECD. Education for Sustainable Development in Austria. – Paris: OECD Publishing, 2020. – 112 p.
3. Wiek A., Withycombe L., Redman C. Key competencies in sustainability: a reference framework for academic program development // Sustainability Science. – 2011. – Vol. 6. – P. 203–218.
4. Sterling S. Sustainable Education: Re-visioning Learning and Change. – Totnes: Green Books, 2001. – 96 p.
5. Tilbury D. Education for Sustainable Development: An Expert Review of Processes and Learning. – Paris: UNESCO, 2011. – 120 p.
6. Barth M., Rieckmann M. Academic staff development as a catalyst for curriculum change towards education for sustainable development: an output perspective // Journal of Cleaner Production. – 2012. – Vol. 26. – P. 28–36.
7. European Commission. Education for Environmental Sustainability: Policies and Approaches in Europe. – Brussels, 2022. – 78 p.
8. Rauch F., Steiner R. Competences for education for sustainable development in

teacher education // CEPS Journal. – 2013. – Vol. 3(1). – P. 9–24.

9. United Nations. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. – New York, 2015. – 41 p.

10. OECD. The Future of Education and Skills 2030. – Paris: OECD Publishing, 2018. – 23 p.

Креденець Н. Я.
к. пед. наук, доцент кафедри педагогіки та інноваційної освіти,
Національний університет «Львівська політехніка»

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ТА STEM/STEAM -КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Попри виклики воєнного часу, українська освіта демонструє стійкість і здатність до адаптації в умовах цифровізації. Слід наголосити, що термін STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) є розширеною моделлю STEM, яка додатково включає мистецтво (Arts) та сприяє розвитку креативності, дизайнерського мислення й міждисциплінарних зв’язків у процесі навчання.

У цьому контексті інформаційно-комунікаційна та STEM/STEAM - компетентності набувають ключового значення для підготовки здобувачів вищої освіти, забезпечуючи їхню готовність до професійної діяльності в сучасному суспільстві. Проєктна діяльність виступає ефективним методом навчання, що поєднує теоретичні знання з практичними навичками, сприяє розвитку критичного мислення, креативності, комунікативних умінь і командної роботи. Використання інтерактивних та проєктних підходів забезпечує результативне формування ІК- та STEM/STEAM - компетентностей. Водночас гейміфікація, як інноваційний інструмент навчання, має як значний потенціал, так і певні обмеження, пов’язані з

ризиком надмірної ігровізації та залежності від зовнішніх стимулів. Її ефективність залежить від дотримання балансу між ігровими механіками та освітніми цілями, а також усвідомленого використання педагогом відповідних інструментів [1].

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних засад і визначенні практичних підходів до формування інформаційно-комунікаційної та STEM/STEAM - компетентностей здобувачів вищої освіти в умовах цифрової трансформації. Особливу увагу приділено проєктній діяльності як ефективному методу, що забезпечує інтеграцію знань і практики та сприяє розвитку ключових компетентностей.

У межах дослідження розглянуто діяльність CoSA (Center of Science Activities) у місті Грац (Австрія), заснованого у 2019 році. Центр є сучасним інтерактивним освітнім простором, що реалізує STEM/STEAM-підходи через експерименти, дослідження та проєктну діяльність. Його особливістю є застосування дослідницько-орієнтованого навчання, яке передбачає самостійне формулювання проблем і аналіз результатів. Активне використання цифрових інструментів і гейміфікації сприяє розвитку креативності, критичного мислення та підвищенню мотивації. Важливою є також відкритість центру до міжнародної співпраці, що створює можливості для реалізації спільних освітніх проєктів [6].

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності є необхідною умовою професійної підготовки сучасного фахівця. Проєктна діяльність забезпечує поєднання теорії і практики, активну участь здобувачів освіти у навчальному процесі та розвиток їхньої самостійності, відповідальності й комунікативних навичок [2], [3].

В Україні важливим прикладом цифрової трансформації є платформа «Дія.Освіта», яка забезпечує доступ до освітніх ресурсів і сприяє розвитку цифрових навичок. Державні ініціативи спрямовані на модернізацію освітнього середовища та підвищення цифрової грамотності педагогів і студентів [4], [5].

Отже, інтеграція STEM/STEAM-проєктів, гейміфікації та персоналізованого навчання сприяє розвитку ключових компетентностей і підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних до інноваційної діяльності та адаптації до

сучасних умов ринку праці.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антонов Є. В. Гейміфікація освітнього процесу: аналіз поняття // Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії : зб. матеріалів IV Всеукр. відкритого наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 27 жовтня 2022 р. Київ, 2022. С. 250–252.

2. Київський університет імені Бориса Грінченка Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів початкових класів засобами проєктної діяльності. URL: ttps://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7052/%D0%9A%D0%B0%D0%B4%D1%83%D0%BA%20%D0%90.%D0%9C.%20%D0%9C%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B01.pdf

3. Метод проектів – ефективна технологія навчання. Освіта.ua, 2025. URL: https://osvita.ua/school/method/technol/1415/

4. Методичні рекомендації щодо формування цифрової компетентності. Український інститут розвитку освіти, 2022. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2022/07/metodychni-rekomendacziyi-z-rozvytku-czyfrovoyi-kompetentnosti.pdf

5. Наукові записки кафедри педагогіки. Молчанюк Н., Пальчик І. 2021. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/15_44_2021/pedagog/Bulletin_15_44_Pedagogika_Molchaniuk_Pal%7Fchyk.pdf

6. CoSA (Center of Science Activities – URL: https://www.museum-joanneum.at/en/cosa-graz

Ладна В. В., Неговоренко О.О.
вчителі початкових класів, комунальної установи
Сумська спеціалізована школа І-ІІІ ступенів, №29, м. Суми

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ

Наразі питання сталого розвитку в школах стало дуже актуальним. Клімат, міграція та цифровий розрив швидко змінюють наш світ; тому система освіти повинна забезпечувати більше, ніж просто створення знань. Школа має бути місцем для просування відповідальних підходів у вихованні людей, які володіють здібностями до критичного мислення, здатністю до співпраці та піклування про нашу планету. Проблема полягає в тому, що більшість освітніх систем зберегли свою спрямованість на моделі, засновані на академічних досягненнях, і для досягнення сталого розвитку знадобиться зовсім новий підхід; міждисциплінарний та гуманітарний за своєю природою, пов'язаний з реальними життєвими ситуаціями.

Досвід міжнародного стажування в Австрії (2026) показує, що поняття «сталого розвитку» охоплює всі аспекти людського життя та включає врахування екологічних, соціальних та економічних елементів. Одним із найважливіших документів, що стосуються цього питання, є «Порядок денний сталого розвитку на період до 2030 року», який окреслює основні цілі розвитку людства. Освіта, що надається для досягнення цілей, повинна бути зосереджена як на навчанні людей у набутті знань, так і на створенні системи цінностей, критичного мислення та поведінки, що відповідає принципам належного управління нашим довкіллям.

Австрійська модель освіти для сталого розвитку (ОСР) визнана своєю послідовністю в Європі. Освіта також визначається як один з основних засобів досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР). Політичні, економічні, соціальні стратегії інтегровані в спільне бачення розвитку суспільства через навчання протягом усього життя. Навчальні заклади прагнуть розвитку екологічної компетентності, а також культурного різноманіття та громадянської активності серед своїх учнів. Аналіз

змісту програм початкової школи, на нашу думку, демонструє системну роботу з темами ресурсозбереження, впливу людини на природу, цифрової етики та міжкультурного діалогу, що створює підґрунтя для практичного формування культури відповідальності.

Важливим аспектом австрійського досвіду є інтеграція теоретичних елементів знань з практичними, орієнтованими на дії методологіями, що використовуються у навчанні. Студенти в Австрії беруть участь в експериментальних освітніх ініціативах, які мають як соціальний, так і екологічний вплив, і тому не просто отримують інформацію, а активно беруть участь у процесі навчання. Ця освітня стратегія розвиває почуття відповідальності за вирішення реальних проблем громади та культивує навички, необхідні для ефективної участі в таких зусиллях. Оцінювання австрійських шкільних програм свідчить про те, що навчання на основі досвіду, а не лише підкреслення та підтримка принципів екологічної стійкості, є принципово важливим для розвитку екологічної свідомості учнів [3, с. 22]. Значна увага в матеріалах з цього питання приділяється критичній ролі, яку вчителі відіграють як лідери в процесі освітніх змін.

Те, як побудована система в Австралії, ставить вчителя в унікальне становище. На нашу думку, сучасний вчитель повинен не просто передавати знання іншим, а служити взірцем для учнів та порадником.

На відміну від історичної ролі інформатора, вчитель є посередником мислення та розвитку соціальної емпатії. Згідно з рекомендаціями ЮНЕСКО, сучасний вчитель повинен розвивати в учнів навички відповідального використання технологій у цифровій культурі, а також здатність поєднувати етичне мислення з критичним мисленням щодо інформації [6, с. 43]. У звіті Leadership in Education підкреслюється, що досконалість педагогічного лідерства безпосередньо впливає на успіх впровадження сталого розвитку, оскільки вчителі є джерелом ціннісної орієнтації для учнів [5, с. 24].

Австрійська модель інтеграції принципів сталого розвитку є системною, оскільки вона забезпечує кваліфікованих фахівців у сфері сталого розвитку, які

мають здатність вирішувати складні суспільні проблеми, що виникають внаслідок зусиль щодо сталого розвитку. На основі зібраної інформації ми визначили, що включення цілей сталого розвитку до системи контролю якості освіти допоможе підготувати наступне покоління фахівців, які зможуть вирішувати глобальні проблеми, а також покращити якість освіти в Україні.

Досвід Австрії є прикладом того, як інтегрувати STEM-дисципліни (наука / технології / інженерія / математика) разом з екологічною та соціальною відповідальністю. В освітніх закладах, ми спостерігали, як активно впроваджуються проєктні методи навчання, у яких учні не просто засвоюють теоретичний матеріал, а працюють над реальними проблемами: енергоефективністю, збереженням ресурсів, екологічною безпекою.

Перспективним напрямом освіти є впровадження навчальних курсів з сталого розвитку на всіх етапах підготовки педагогічних кадрів, починаючи з освітніх програм для майбутніх учителів і завершуючи системою післядипломної освіти. Доцільним є розроблення українського аналога механізму «шкіл сталості», які функціонували б як науково педагогічні лабораторії з формування культури сталого життя. Для підвищення ефективності впровадження таких ініціатив варто використовувати індикатори оцінювання ЦСР, які б відображали соціальний і екологічний ефект освітньої діяльності [8, с. 62].

Важливу роль, на нашу думку, відіграє співпраця між освітніми структурами з науковими установами, бізнесом і місцевими громадами. Результатом стало створення національної системи оцінювання освітніх програм за індикаторами ЦСР, що дозволяє кількісно вимірювати їхній вплив на розвиток громад [7, с. 9]. Такий підхід може бути адаптований і в Україні у процесі реалізації Національної стратегії сталого розвитку.

Узагальнюючи результати аналізу, ми переконані, що досвід Австрії підтверджує ефективність системного підходу для впровадження принципів сталого розвитку в освіту. Його ключова перевага полягає у гармонійному поєднанні стратегічних документів, педагогічної практики та суспільного контролю. Такий

досвід може стати методологічною основою для формування української моделі освіти нового типу, зорієнтованої на виховання особистості, здатної до відповідального прийняття рішень, суспільного діалогу та збереження природного середовища. Освіта, побудована на принципах сталого розвитку, є не лише засобом інтелектуального прогресу, а й гарантією стабільності та гуманістичного поступу держави.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Austrian Strategy for Education for Sustainable Development. Vienna: Austrian Fed eral Ministry for Education, Arts and Culture, 2008. 26 p. C. 6–15.

2. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. Paris: UNESC O, 2023. 84 p. C. 19–20.

3. The Sustainable Development Goals Report 2024. New York: United Nations, 2024. 212 p. C. 18–22.

4. Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. New Yor k: UN, 2015. 41 p. C. 12–14.

5. Leadership in Education: Global Education Monitoring Report 2024/5. Paris: UNES CO, 2024. 356 p. C. 24–25.

6. AI Competency Framework for Teachers. Paris: UNESCO, 2023. 116 p. C. 42–45.

7. Гончаренко С. Упровадження принципів сталого розвитку в освітній процес ш коли. Педагогіка і психологія. Київ: Педагогічна думка, 2020. № 3. С. 3–10.

8. Антонюк Л. А. Зарубіжний досвід інтеграції освіти для сталого розвитку: уроки для України. Вища школа. 2019. № 11. С. 49–62.

Лупак Н. М.
д. пед. наук, професор, професор кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ВИМІР

У сучасному глобалізованому світі освіта постає не лише як інструмент передачі знань, а як ключовий механізм формування відповідального громадянина, здатного діяти в умовах складних соціально-економічних і екологічних викликів. У цьому контексті особливого значення набуває імплементація Цілей сталого розвитку (ЦСР), ухвалених ООН у 2015 році, які окреслюють стратегічні орієнтири розвитку людства до 2030 року [1]. Освітній процес виступає провідним середовищем інтеграції цих цілей у свідомість молодого покоління, забезпечуючи формування цінностей сталого розвитку та відповідних компетентностей.

Імплементація ЦСР в освіті передбачає не лише оновлення змісту навчальних програм, а й трансформацію педагогічних підходів, методів навчання та освітнього середовища загалом. Йдеться про перехід від традиційної парадигми знань до компетентнісної, де ключовими стають критичне мислення, міждисциплінарність, соціальна відповідальність та здатність до прийняття рішень у ситуаціях невизначеності. Визначені ЮНЕСКО навчальні цілі для сталого розвитку акцентують увагу на формуванні системного мислення, відповідального споживання та активної громадянської позиції [2]. Зокрема, інтеграція таких ЦСР, як якісна освіта (Ціль 4), гендерна рівність (Ціль 5), сталий розвиток міст і громад (Ціль 11) та партнерство заради сталого розвитку (Ціль 17), дозволяє формувати цілісне бачення взаємозв’язків між людиною, суспільством і природою.

Ефективна імплементація ЦСР потребує використання інноваційних освітніх технологій. До таких належать проєктно-орієнтоване навчання, воркшопи, кейс-методи, STEM/STEAM-підходи, а також елементи перформативної дидактики. Ці

методи сприяють активному залученню здобувачів освіти до розв'язання реальних проблем, що відповідають принципам сталого розвитку. Сучасні підходи, запропоновані ЮНЕСКО, передбачають навчання через дію (learning by doing) та міждисциплінарну інтеграцію знань [2].

Важливим аспектом є підготовка педагогів до реалізації ідей сталого розвитку. Учитель виступає не лише транслятором знань, а фасилітатором освітнього процесу, модератором дискусій і наставником у формуванні ціннісних орієнтацій. Це зумовлює потребу в оновленні змісту педагогічної освіти, зокрема включення модулів, присвячених освіті для сталого розвитку, розвитку емоційного інтелекту та міжкультурної комунікації. У «Дорожній карті» ЮНЕСКО підкреслюється необхідність системної підготовки педагогів як агентів змін у суспільстві [3].

Не менш значущим є створення освітнього середовища, що відповідає принципам сталого розвитку. Йдеться про екологізацію освітніх просторів, впровадження енергоефективних рішень, забезпечення інклюзивності та безбар'єрності, а також розвиток партнерств між закладами освіти, громадою, бізнесом і органами влади. Така взаємодія відповідає глобальній ідеї партнерства як однієї з ключових цілей сталого розвитку [1]. Разом із тим, імплементація ЦСР стикається з низкою викликів, серед яких: недостатній рівень обізнаності педагогів, фрагментарність інтеграції цілей у навчальні програми, обмежені ресурси та інерційність освітніх систем. Подолання цих бар'єрів можливе за умови системного підходу, що включає нормативно-правову підтримку, інституційну автономію закладів освіти та розвиток культури сталого мислення [3].

Знаковою подією для українських освітньо-наукових працівників виявилося стажування у місті Земмерінг (Австрія). Проєкт реалізовано українсько-польською фундацією IIASC (Інститут Міжнародної Академічної і Наукової Співпраці) з метою розвитку міжнародної співпраці та модернізації освітнього процесу, консолідації зусиль та інтеграції інтелектуальних ресурсів у процес сталого розвитку. У рамках наукового семінару (22.03 – 28.03. 2026 р.) було здійснено візити до університету м. Грац (Center of Science Aktivites), освітнього осередка «Graz City Library», початкової

школи (Toni Schruf Volksschulle Murzzuschlag). Важливий досвід отримали освітяни – учасники наукового семінару – у воркшопі «Інтеграція принципів сталого розвитку в освітні проєкти», де в груповій роботі створювалися авторські моделі освітнього середовища з урахуванням ключових принципів сталого розвитку в контексті освіти.

Вивчення досвіду освітньої системи Австрії відкриває нові можливості до інтеграції принципів сталого розвитку в освітній процес університету. Міжнародна співпраця та академічна мобільність стають потужним ресурсом для якісних змін у системі освіти України.

Отже, імплементація Цілей сталого розвитку в освітній процес є комплексним і багатовимірним завданням, що потребує узгоджених дій на всіх рівнях освітньої системи. Вона відкриває нові можливості для формування особистості, здатної не лише адаптуватися до змін, а й активно впливати на них, сприяючи побудові сталого майбутнього. Освіта, інтегрована з ідеями сталого розвитку, стає не просто сферою передачі знань, а простором формування нової культури відповідальності, партнерства та гармонійного співіснування.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development : resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015 / United Nations. New York : United Nations, 2015. 41 p.
2. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives / United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Paris : UNESCO, 2017. 63 p.
3. Education for Sustainable Development: A Roadmap / United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Paris : UNESCO, 2020. 66 p.

Москва Т. Є.
учитель методист, заступник директора з НВР
середньої загальноосвітньої школи № 95 м. Львова

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ

Для багатьох із нас «сталий розвиток» тривалий час здавався лише гарним терміном із міжнародних звітів. Проте сьогодні це вже не просто теорія, а життєва необхідність, яка має стати частиною шкільного життя. Головна проблема, яку я бачу у своїй практиці, — це те, як пояснити дитині складні глобальні цілі через зрозумілі їй речі. Австрія в цьому плані є надзвичайно цікавим прикладом. Там сталий розвиток не «втискають» у рамки одного уроку, а роблять частиною самої філософії школи. Це саме те, чого ми прагнемо в Україні, впроваджуючи Державний стандарт базової середньої освіти, де екологічна компетентність визначена як одна з ключових [2].

Мені дуже імпонує австрійська модель «Whole School Approach». Це коли школа працює як єдиний організм. Яскравим прикладом є проєкт «ÖKOLOG». Уявіть, учні не просто читають про екологію, а самі досліджують, скільки енергії споживає їхній клас або як краще облаштувати шкільне подвір'я, щоб зберегти місцеві рослини. Це змінює підхід: дитина стає не просто слухачем, а активним учасником змін [1, с. 14]. Важливо розуміти, що ці ініціативи є частиною глобальної стратегії ООН, зокрема Цілі №4 — «Якісна освіта», яка передбачає формування у здобувачів освіти навичок для забезпечення сталого розвитку [3].

Під час поїздки до гірського Земмерінга, я помітила, як майстерно вони поєднують навчання з місцевим колоритом. Там діє система сертифікації «Umweltzeichen» (Екологічний знак), яка спонукає школи бути по-справжньому «зеленими» [4]. Для наших учнів такий досвід був би безцінним. Адже коли ти бачиш, як сортування сміття чи економія води у твоїй їдальні реально впливає на довкілля громади, — це і є те саме громадянське виховання, про яке йдеться в

нашому Держстандарті [2, розд. ІІ].

Звісно, у центрі всього стоїть вчитель. Я переконана: якщо педагог, сам не горить ідеєю сталого розвитку, не зможе запалити учнів. В Австрії вчителі мають багато можливостей для практичного навчання — від польових досліджень до спільних проєктів із бізнесом. Нам теж варто відходити від сухих лекцій та презентацій на курсах підвищення кваліфікації на користь живого досвіду та обміну кейсами.

Підсумовуючи, хочу сказати, що австрійська модель — це не про ідеальні гаджети, а про партнерство. Щоб принципи сталого розвитку запрацювали в нас, я пропоную: по-перше, дати учням більше свободи в «екологічному самоврядуванні»; по-друге, підтримувати школи, які впроваджують реальні енергозберігаючі проєкти; по-третє, зробити навчання вчителів більш практичним, орієнтованим на європейський досвід. Ми повинні виховувати не просто споживачів, а свідомих учнів, які відчувають особисту відповідальність за світ, у якому вони житимуть завтра.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Education for Sustainable Development in Austria: Strategy and Implementation. Federal Ministry of Education, Science and Research (BMBWF). Vienna, 2023. 42 p.

2. Про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF

3. Цілі сталого розвитку: Україна. Моніторинговий звіт. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/csr_prez/ukr/st_rozv/publ/SDGs_Ukraine_2020_Monitoring_Report.pdf

4. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ, 2016. 17 с.

5. Austrian Eco-Label for Schools and Universities of Teacher Education. URL: https://www.umweltzeichen.at/en/education/schools

Мотузенко Т.М.
вчитель початкових класів
КЗЗСО ліцей «Перспектива», м. Жовті Води

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ

У сучасних умовах глобалізаційних трансформацій та загострення екологічної кризи, концепція сталого розвитку стає фундаментальною основою для реформування освітніх систем у всьому світі. Європейський Союз, як один із лідерів у впровадженні «зеленого» порядку денного, особливу увагу приділяє підготовці молоді до життя в умовах обмежених ресурсів та соціальної відповідальності. Серед країн ЄС досвід Австрії є найбільш показовим, оскільки ця держава зуміла не просто додати екологічні теми до навчальних планів, а повністю інтегрувати принципи сталого розвитку в структуру освітніх проєктів на всіх рівнях.

Австрійська модель освіти для сталого розвитку (Education for Sustainable Development — ESD) базується на міждисциплінарному підході. Основна ідея полягає в тому, що сталий розвиток не є окремим предметом, а наскрізною лінією, яка проходить через усі дисципліни — від економіки до мистецтва. Як зазначають дослідники, такий підхід дозволяє формувати у студентів системне мислення, де екологічна цілісність, економічна життєздатність та соціальна справедливість розглядаються як взаємопов'язані елементи [1, с. 45]. Важливим аспектом є підтримка ініціатив з боку Федерального міністерства освіти, науки та досліджень Австрії, яке ще у 2008 році розробило стратегію, спрямовану на розвиток компетенцій майбутнього.

Ключовим інструментом інтеграції цих принципів в Австрії стали освітні проєкти, що реалізуються за принципом «Whole School Approach» (Цілісний шкільний підхід). Це означає, що школа чи університет не лише навчають теорії, а й самі функціонують згідно з екологічними стандартами. Наприклад, багато навчальних закладів у Відні та Граці беруть участь у програмі «ECOLOG», яка є найбільшою

мережею шкіл для сталого розвитку в країні. У межах таких проєктів учні та студенти залучаються до управління енергоспоживанням закладу, сортування відходів та створення локальних екосистем на територіях кампусів.

Особливої уваги заслуговує досвід австрійських університетів, зокрема Віденського університету економіки та бізнесу (WU Vienna). Їхній кампус є зразком сталого будівництва, а освітні магістерські програми включають обов'язкові модулі з етики бізнесу та сталого управління ресурсами. Студенти залучаються до прикладних проєктів, де вони розробляють бізнес-моделі для «циркулярної економіки» або аналізують соціальний вплив австрійських підприємств на місцеві громади. Такий практико-орієнтований підхід гарантує, що випускники не лише володіють знаннями, а й мають готові інструменти для їх впровадження у професійній діяльності [2, с. 112].

Ще одним важливим елементом австрійського досвіду є партнерство між закладами освіти та неурядовими організаціями. Проєкти типу «Forum Umweltbildung» забезпечують викладачів методичними матеріалами та створюють платформи для обміну досвідом. Важливим є те, що австрійська система освіти акцентує на участі (participation). Учні не є пасивними слухачами лекцій про зміну клімату; вони стають дизайнерами власних проєктів, спрямованих на вирішення конкретних проблем своєї громади. Це сприяє розвитку громадянської активності та відповідальності за майбутнє.

Проте впровадження таких ініціатив стикається і з певними викликами. По-перше, це потреба у постійному підвищенні кваліфікації педагогів, оскільки тема сталого розвитку динамічно змінюється. По-друге, необхідність адаптації стандартних систем оцінювання під проєктну діяльність, яка часто має довгостроковий ефект, що важко виміряти кількісно. Австрія вирішує ці питання через створення національних сертифікаційних центрів та розробку індикаторів якості освіти для сталого розвитку.

Для України досвід Австрії є надзвичайно актуальним, особливо в контексті післявоєнної відбудови та європейської інтеграції. Впровадження подібних освітніх проєктів дозволить виховати покоління фахівців, здатних реалізувати «зелений» перехід та забезпечити стабільне майбутнє держави. Створення мереж шкіл за

прикладом «ECOLOG» та інтеграція курсів зі сталого розвитку в університетські програми мають стати пріоритетом державної освітньої політики.

Отже, австрійський досвід демонструє, що успішна інтеграція принципів сталого розвитку в освітні проєкти можлива лише за умови поєднання системної державної підтримки, автономії навчальних закладів та активного залучення студентської молоді до практичної діяльності. Це не просто освітня реформа, а трансформація суспільної свідомості, де освіта виступає головним рушієм змін на шляху до глобальної стійкості [3, с. 88].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ковальська М. Л. Освіта для сталого розвитку: європейські орієнтири та австрійський досвід : моногр. Львів : Світ, 2021. 256 с.
2. Мартинюк О. В., Сидоренко І. М. Інноваційні освітні проєкти в країнах ЄС: порівняльний аналіз. *Вісник вищої школи*. 2023. № 4. С. 105–118.
3. Проблеми та перспективи впровадження сталого розвитку в освітній простір : зб. наук. пр. / за ред. Н. С. Пєхоти. Київ : Основа, 2022. 190 с.
4. Sustainable Development Report 2023. Austria. URL: https://sdgindex.org/ (дата звернення: 05.04.2026).
5. GoogleGemini https://gemini.google.com/app/5b72083566ba1cad?hl=uk

Подвойська О.В.
к.філол.н., доцент, в.о. завідувача кафедри німецької мови
Київського національного економічного університету ім. В. Гетьмана

СОЦІАЛЬНИЙ ВИМІР СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІХ ПРОЄКТАХ ЗВО: АДАПТАЦІЯ АВСТРІЙСЬКОГО ДОСВІДУ ДО РЕАЛІЙ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Сучасна освіта в Україні стоїть перед екзистенційним викликом: як забезпечити

не просто передачу знань, а сприяти життєстійкості суспільства в умовах повномасштабної війни. Проблема полягає у суттєвому розриві між існуючими освітніми стандартами та новими потребами здобувачів освіти, які перебувають у стані постійної травми, релокації та соціальної незахищеності. Стажування за темою «Інтеграція принципів сталого розвитку в освітні проєкти: досвід Австрії» дозволяє поглянути на сталий розвиток передусім як на інструмент соціальної згуртованості та інклюзії, що є життєво необхідним для України сьогодні.

Актуальність дослідження австрійського досвіду зумовлена його глибокою гуманістичною спрямованістю. В Австрії сталий розвиток в освіті базується на концепції соціальної справедливості та рівних можливостей [2, с. 3, 8]. Для України, де війна спричинила масову внутрішню міграцію та руйнування освітньої інфраструктури, австрійські механізми підтримки «вразливих груп» можуть стати методичним дороговказом. Соціальний аспект сталого розвитку тут виходить на перший план, орієнтуючи освітні проєкти на створення безпечного, інклюзивного та психологічно комфортного середовища.

Аналізуючи австрійську модель, варто виділити аргумент про «освіту як простір соціальної інтеграції» [3]. Австрійські університети активно впроваджують проєкти, де студенти залучені до вирішення реальних проблем громади. В українських реаліях цей підхід трансформується у волонтерські та соціально-гуманітарні ініціативи, які іноді інтегровані у навчальний план. Це дозволяє долати соціальну ізоляцію студентів-ВПО та ветеранів, надаючи їхньому навчанню практичного сенсу — відбудови країни вже сьогодні. Сталий розвиток у цьому контексті — це здатність освітньої системи бути гнучкою та підтримувати людську гідність у кризові часи.

Важливим елементом постає також психологічна стійкість (resilience) як частина соціального сталого розвитку. Австрійський досвід вчить, що освітній проєкт є успішним лише тоді, коли він враховує ментальне здоров’я учасників [1]. В умовах війни інтеграція принципів сталого розвитку в українські заклади освіти має включати розвиток софт скілс (soft skills) — емпатії, критичного мислення та

ненасильницької комунікації. Це має реалізовуватися не просто як «додаткові заняття», а як ґрунтовна зміна підходу до викладання, де викладач стає фасилітатором соціальної адаптації, допомагаючи студентам долати апатію та відчуття невизначеності майбутнього. Однак слід враховувати необхідність соціальної та психологічної підтримки і для самих освітян, бо такі завдання можуть спричинювати повне вигорання і втрату інтересу до роботи.

Крім того, соціальна сталість на сьогодні тісно пов’язана з цифровою інклюзією. Для України, де дистанційне навчання часто є єдиним способом зберегти освітній процес під обстрілами, цифровізація стає інструментом демократизації освіти. Проте досвід австрійських колег застерігає: технології не мають поглиблювати соціальну прірву. Тому освітні проєкти мають бути розраховані на максимальну доступність, незалежно від технічних можливостей чи місця перебування студента, що є ключовим для збереження єдиного освітнього простору країни.

На основі аналізу актуальних умов та ситуації в освіті та досвіду, отриманого під час стажування, пропонуються такі кроки для адаптації в Україні:

1. Орієнтування освітних програм на розвиток навичок соціального проектування, спрямування їх на подолання наслідків війни (соціальна реабілітація, допомога громадам).

2. Впровадження в університетах центрів психологічної підтримки та інклюзії за австрійським зразком або їхня переорієнтація з інтеграцією їхньої діяльності безпосередньо в освітній процес.

3. Розвиток партнерства між українськими та австрійськими закладами освіти для обміну кейсами роботи зі студентами у кризових ситуаціях.

4. Створення гібридних освітніх платформ, що забезпечують безперервність навчання для студентів у зонах ризику та за кордоном, зберігаючи їхній зв'язок з українською культурою та цінностями.

Такий підхід дозволить не просто «перечекати» війну, а закласти основу для сталого соціально-економічного відродження України на основі європейських

цінностей.

Підсумовуючи, можна дійти висновку, що інтеграція принципів сталого розвитку в українську освіту через призму австрійського досвіду має відбуватися шляхом пріоритезації соціального капіталу. Війна змінила координати: сталий розвиток для нас — це передусім відновлення зруйнованих соціальних зв'язків та підготовка фахівців, здатних до етичного відновлення держави. Освіта повинна стати «фундаментом миру» та стабільності, де кожен студент відчуває себе частиною стійкої спільноти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Austrian Health Strategy for Children and Young People, Aim 5 (Strengthening life competence). URL: https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/austria/75-mental-health

2. Austrian Strategy for Education for Sustainable Development. (2008). Federal Ministry of Education, Arts and Culture; Federal Ministry of Agriculture, Forestry, Environment and Water Management; Federal Ministry of Science and Research. Vienna. URL: https://www.bmb.gv.at/dam/jcr:701bea45-5218-4c42-b123-fd251228b4b2/bine_strategie_e_18300.pdf

3. Grundsatzerlass Interkulturelle Bildung (2017). Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung. URL: https://www.schulpartner.info/media/2017/11/Interkulturelle-Bildung-Grundsatzerlass.pdf

Співак М.В.
вчитель англійської мови
Ліцей № 81 ім. П. Сагайдачного ЛМР

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ: ДОСВІД АВСТРІЇ

В умовах сучасності, глобальних трансформацій, спричинених технологічним прогресом, екологічними викликами та соціальними змінами, особливої актуальності набуває потреба інтеграції принципів сталого розвитку в освітній процес. Як зазначається у документі «TRANSFORMING OUR WORLD: THE 2030 AGENDA FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT» («Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року») сталий розвиток - це комплексна модель, що поєднує у собі економічний, соціальний та екологічний виміри, підкреслюючи необхідність формування відповідального громадянина глобального світу. Саме у цьому контексті, освіта постає ключовим інструментом для досягнення цілей сталого розвитку, оскільки саме якісна освіта формує компетентності, які необхідні для вирішення проблем сучасності [1]

Метою даного есе є аналіз освіти, штучного інтелекту та міжкультурної взаємодії у формуванні ідей та інтеграції сталого розвитку в освітні проєкти за прикладом Австрії, на основі сучасних наукових і аналітичних матеріалів.

Інтеграція сталого розвитку в освітній процес відіграє важливу роль у формуванні свідомого майбутнього покоління, оскільки дана концепція спрямована не лише на формування знань про глобальні проблеми, а й розвитку критичного мислення в учнів та студентів, відповідального ставлення до природних ресурсів і здатності до міждисциплінарного аналізу.

Згідно з матеріалом «EDUCATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS» («Освіта для цілей сталого розвитку») : «Освіта є ключовим рушієм змін, що дозволяє індивідам брати участь у створенні більш стійкого суспільства» [2]. Саме завдяки інтеграції принципів сталого розвитку в освітній процес можна закласти

основу для побудови кращого майбутнього держави та її громадян. Австрія одна з країн, де така практика вже успішно реалізується.

Сучасна освітня система в Австрії інтегрує природничі, соціальні та гуманітарні науки для формування цілісного бачення світу. Такий міждисциплінарний підхід дозволяє ефективніше реагувати на складні глобальні виклики, включаючи зміну клімату, нерівність та цифрову трансформацію [3]. Учні в школах та студенти різних вищих навчальних закладів Австрії активно залучаються до участі в інноваційних проєктах з використанням міжпредметної інтеграції та сталого розвитку. Під час реалізації проєктів вони активно використовують цифрові технології, проєктне навчання та дослідницьку діяльність. Поширеною є співпраця навчальних закладів з музеями та бібліотеками, для реалізації дослідницької діяльності .

Не менш важливою є роль вчителя в освітній системі та інтеграції сталого розвитку. Вчитель або викладач у сучасному освітньому середовищі — це наставник і фасилітатор. Він виступає лідером думок у цифровому середовищі та є невід'ємною частиною шкільного колективу та іміджу навчального закладу. В умовах сьогодення, коли соціальні мережі та цифрові технології охоплюють все більшу частину нашого простору, зокрема й освітнього, вчителю надзвичайно важливо вміло використовувати сучасні технології для покращення освітнього процесу та мотивації учнів до розвитку цифрових компетентностей, як невід'ємної складової сучасної освіти.

Проаналізувавши сучасні наукові та аналітичні матеріали, а також отриманий практичний досвід в Австрії можна зробити висновок, що ідея інтеграції сталого розвитку у сучасну освіту надзвичайно важлива для формування майбутнього свідомого покоління громадян. Освітня система повинна бути міждисциплінарною та використовувати сучасні інноваційні підходи, розвивати критичне мислення в учнів та студентів, а також формувати розуміння глобальних проблем та шляхи їх вирішення. Важливою складовою є і розвиток лідерства та міжкультурних компетентностей, оскільки це важливий елемент формування глобального громадянства Разом з реалізацією екологічних проєктів, важливо розвивати цифрові компетентності учнів , оскільки це новий виклик сьогодення. З стрімким розвитком

світу і новітніх методів навчання , змінюється роль вчителя у сучасній освітній системі - це наставник та приклад для наслідування, який повинен вміти вдало підібрати методи навчання та інтегрувати стратегію сталого розвитку у навчальний процес.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ :

1. Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development
2. Education for Sustainable Development Goals
3. Sustainable Development Disciplines for Humanity
4. Teacher in Social Media
5. Leadership in Education: Global Education Monitoring Report 2024/5
6. AI Competency Framework for Teachers
7. AI and the Future of Humanity: ChatGPT-4, Philosophy and Education – Critical Responses
8. AI – The Future of Humanity

Томіліна Т. М.
вчитель початкових класів, спеціаліст вищої категорії,
старший вчитель, Школа І–ІІІ ст. №219 м. Києва

ПОБАЧИТИ, ЯК НАРОДЖУЄТЬСЯ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: НОТАТКИ З АВСТРІЙСЬКОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Сучасна початкова освіта перебуває перед викликом: як не лише навчати дитину базових знань і навичок, а й формувати відповідальну особистість, здатну діяти в умовах глобальних змін. Саме тому інтеграція принципів сталого розвитку в освітній процес набуває особливої актуальності. Проблема полягає у необхідності переходу від декларативного ознайомлення учнів із цінностями сталого розвитку до їх реального проживання у щоденній освітній практиці.

Участь у виїзному семінарі в Австрії дала можливість не лише ознайомитися з підходами, а й безпосередньо спостерігати, як ідеї сталого розвитку стають природною частиною шкільного життя. Вражає, що ці принципи не виокремлюються в окрему тему чи модуль, а визначають спосіб організації всього освітнього процесу.

Одним із ключових спостережень є діяльнісний характер навчання. Учні не просто засвоюють інформацію — вони діють. Сортування відходів, дбайливе ставлення до матеріалів, обговорення власних рішень стають звичними елементами навчального процесу. У цих, на перший погляд, простих діях реалізується важливий педагогічний принцип: цінності формуються через досвід [1, с. 45].

Важливою є також інтеграція змісту освіти. Навчальні теми розглядаються комплексно, через поєднання різних видів діяльності: обчислення, читання, дослідження, обговорення. Такий підхід забезпечує цілісність сприйняття та сприяє глибшому розумінню навчального матеріалу [2, с. 78].

Освітнє середовище відіграє особливу роль. Гнучка організація простору, мобільні меблі, наявність навчальних осередків і доступ до матеріалів створюють умови для активної участі кожного учня. Водночас простір відображає цінності сталого розвитку через раціональне використання ресурсів та відсутність надлишковості.

Педагогічна позиція вчителя визначається фасилітативним підходом. Учитель не лише передає знання, а організовує середовище для пізнання, підтримує ініціативу учнів, сприяє розвитку їхньої самостійності. Така взаємодія формує відповідальність, критичне мислення та здатність до співпраці [3, с. 112].

Окремої уваги заслуговує підтримка учнівської ініціативи. Навіть найпростіші пропозиції учнів обговорюються та можуть бути реалізовані. Це сприяє формуванню відчуття значущості власної думки та досвіду участі у прийнятті рішень.

Не менш важливим є ставлення до помилки. Помилка розглядається як природний етап навчання і ресурс для розвитку. Учні мають можливість аналізувати свої дії, обговорювати результати та шукати альтернативні рішення, що формує безпечне освітнє середовище.

Щоденні практики є невід'ємною частиною освітнього процесу. Раціональне використання ресурсів, дотримання порядку, відповідальне ставлення до спільного простору стають звичними діями, що не потребують зовнішнього контролю.

Отже, спостереження за освітнім процесом у початковій школі Австрії дозволяють стверджувати, що інтеграція принципів сталого розвитку є ефективною за умови їх природного включення у всі аспекти шкільного життя. Системність, діяльнісний підхід, продумане освітнє середовище та педагогічна підтримка створюють умови для формування відповідальної особистості.

Таким чином, сталий розвиток у початковій школі постає не як тема для вивчення, а як спосіб мислення і стиль життя. І саме в цьому — його найбільша педагогічна сила: він не навчає «як жити правильно», а формує внутрішню потребу діяти свідомо щодня.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Education for sustainable development: learning objectives. Paris: UNESCO, 2017.
2. European commission. Education for environmental sustainability. Luxembourg: PUBLICATIONS OFFICE OF THE EUROPEAN UNION, 2022.
3. OECD. Education in Austria: An overview. PARIS: OECD PUBLISHING, 2020.

Чорна Н. М.
вчитель-методист, вчитель початкових класів Луб'янського ліцею Синельниківського району Дніпропетровської області

ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ОСВІТНІ ПРОЄКТИ : ДОСВІД АВСТРІЇ

Австрія є одним з лідерів у впровадженні Освіти для сталого розвитку завдяки

стратегії «Build4Future» та активній участі в програмах ЮНЕСКО.

У країні діє «Національний план дій щодо освіти для сталого розвитку». Основний акцент робиться на тому, що сталий розвиток – це не окремий предмет, а наскрізна тема для всіх дисциплін.

Австрійська модель передбачає, що школа має бути сталою не лише в навчанні, а й у побуті (енергоефективність будівель, закупівля екопродуктів для їдалень, демократичне управління.

Практичні приклади проєктів.

ЕКОЛОГ. Найбільша мережа екологічно чистих шкіл (понад 600 закладів). Школи-учасниці зобов'язуються впроваджувати конкретні проєкти: від створення шкільних городів до систем роздільного збору сміття та зменшення використання паперу.

АВСТРІЙСЬКИЙ ЕКОМАРКЕР. Це державна сертифікація для освітніх закладів. Школа отримує цей знак лише після суворої перевірки якості повітря в класах, використання екологічних миючих засобів та наявності в програмі тем кліматичної грамотності.

ПРОЄКТ «Sparkinq Science». Студенти та учні залучаються до реальних наукових досліджень разом з університетами, вивчаючи біорізноманіття Альп або вплив міської забудови на клімат.

Україна має потенціал для впровадження цих елементів через реформу НУШ та процеси післявоєнної відбудови:

Створення регіональних еко-мереж. Замість поодиноких проєктів – розбудова мереж за зразком ECOLOG. Українські школи можуть адаптувати цей досвід, інтегруючи екологічний аудити будівлі в уроки фізики чи математики.

Інтеграція в НУШ через між предметні зв'язки. Австрійська модель не створює окремий предмет «Сталий розвиток», а пронизує ним існуючі. В Україні це можна реалізувати через наскрізну змістовну лінію «Екологічна безпека та сталий розвиток».

Співпраця «Університет - Громада». Адаптація моделі UniNTtZ для

українських ВНЗ через залучення студентів до розробки проектів відновлення місцевих громад (зелена енергетика, переробка відходів), що вже частково реалізується через студентські ініціативи.

Цифрові платформи для вчителів. Створення єдиного національного репозиторію матеріалів з ОСР (аналог австрійського Education2030), щоб зменшити навантаження на вчителя при підготовці до занять.

Для початкової школи австрійський досвід є найбільш ефективним, оскільки він перетворює навчання на гру та реальну практику. Головна ідея - дитина має не «вивчати» сталий розвиток, а жити в ньому. Ось конкретний алгоритм впровадження «цілісного підходу» для початкової школи.

1. Простір як «третій учитель». В австрійських школах дитина з 1 класу бачить реальну дію принципів сталого розвитку в побуті.

«Сортування «наосліп»: кольорові бокси для сміття з малюнками –підказками.

«Енергопатруль»: призначення чергових по світлу, які стежать за вимкненням ламп, та використання наліпок-індикаторів на вимикачах.

«Зелені куточки»: створення мікрогородів на підвіконнях або шкільних подвір'ях, де діти власноруч вирощують зелень для шкільних обідів.

2. Метод «Навчання через дослідження» (Inquiry – based learninq): замість лекцій в Австрії використовують методику «Пригоди капітана Планети» або аналогічні сторітелінги.

Урок математики. Обчислення кількості води, що витекла з несправного крана за перерву.

Українська мова. Написання листа-прохання до директора школи або мера міста щодо встановлення велопарковки.

3. Соціальний вимір (Педагогіка участі).

Австрійці вчать дітей впливати на правила життя в колективі.

«Дитяча рада класу». Спільне прийняття рішень (наприклад, куди піти на екскурсію, щоб мінімізувати викиди CO2 – обрати парк поруч замість поїздки автобусом).

«Проєкти добросусідства». Допомога місцевим притулкам для тварин або літнім людям, що формує емпатію як базу сталого суспільства.

В Україні цей досвід ідеально інтегрується у курс «Я досліджую світ».

«Ранкове коло» : обговорення екозвичок родини (наприклад «Як моя сім'я економить воду»)

«Тематичні тижні»: виділення окремих тижнів під теми «Скарби смітника», «Енергія сонця», «Права дитини».

Співпраця з батьками. Спільні акції: «День без пластику» або ярмарки вживаних іграшок.

Головна перевага для дитини. Такий підхід знімає тривожність щодо глобальних екологічних проблем, знімаючи її відчуттям власної спроможності – дитина бачить, що її маленькі дії мають значення.

РОЗДІЛ 3.

Міжнародне наукове стажування

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ:

ГАРМОНІЗАЦІЯ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СТАНДАРТАМИ

(ОНЛАЙН)

11 травня – 19 червня 2026 року

Скрипник А.В.
д-р філос. в галузі права, асистент кафедри кримінального права та кримінально-правових дисциплін Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Цифрові технології стали невід'ємним атрибутом сучасного життя людини. Останні роки революційний характер має генеративний штучний інтелект, застосування якого фактично пронизує усі сфери суспільного буття. Безспірними є два факти: по-перше, штучний інтелект відкриває новий, раніше невідомий етап розвитку людства, по-друге, його застосування вимагає врегулювання з тим, щоб нівелювати ризики та можливі негативні наслідки. Одним із таких є питання пошуку розумного балансу між штучним інтелектом як «науковим асистентом» і штучним інтелектом як «автором». Попри новий цифровий елемент (наявність генеративного штучного інтелекту) питання балансу має своїм корінням класичну освітню і наукову проблему – дотримання академічної доброчесності, яка, проте, в силу унікальності цифрової технології набуває нового наповнення.

Національне законодавство встановлює основний орієнтир – поняття академічної доброчесності, якою визнано сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1]. Традиційно виявлення ознак академічної недоброчесності пов'язувалось із такими її проявами, як плагіат, самоплагіат, фальсифікація і т.п. На даному ж етапі розвитку технологій традиційні форми академічної недоброчесності відходять на другий план, адже вирішення потребує питання правових наслідків використання штучного інтелекту під час створення наукового твору. Якщо «класичний» плагіат можна порівняти із «інтелектуальною крадіжкою», то аналогом використання генеративного штучного інтелекту варто визнати «негласний субпідряд»: фактично автором тексту є

ШІ, у той час як формально – особа, яка його використовує. Варто визнати, що «суб'єктивна сторона» академічної недоброчесності все ж присутня: дослідник запозичує результати (наприклад, текст дослідження), видаючи його за власний. Проте, на відміну від класичного плагіату, традиційного порушення авторського права може й не бути. Але не виключаються ситуації, коли програмні алгоритми можуть запозичити напрацювання інших дослідників, видаючи їх за власні, що актуалізує питання про правові наслідки і можливість кваліфікації таких дій з боку дослідника як класичного плагіату.

Європейський підхід варто розуміти не як універсальну заборону сучасної технології, а як систему керування ризиками і відповідної адаптації до них процедур. Відповідно до Регламенту (ЄС) 2024/1689 Європейського Парламенту та Ради від 13 червня 2024 року, яким встановлюються гармонізовані правила щодо штучного інтелекту, відображає ризик-орієнтовану логіку регулювання штучного інтелекту: чим вищий вплив штучного інтелекту на права, результати оцінювання, репутацію та академічну кар'єру особи, тим вищими мають бути вимоги до прозорості, контролю людини й процедурних гарантій [2]. У сфері освіти можна запропонувати такий підхід: дозволити використання штучного інтелекту для мовного редагування, пошуку ідей або структурування плану, якщо таке використання задекларовано. Натомість приховане генерування тексту, підміна власного дослідження абощо однозначно мають кваліфікуватися як порушення академічної доброчесності. Хочу підкреслити – приховане. Отже, якщо дослідник відкрито декларує використання генеративного штучного інтелекту під час створення того чи іншого твору, то притягнення його до академічної відповідальності виглядатиме покаранням за технологію, що, на мій погляд, не можна визнати доречним з огляду на прогрес і розвиток науки на даному етапі.

Варто визнати, що не буде сприяти розвиткові людства і суспільної науки категорична заборона використання в освітній діяльності: будемо відвертими, штучний інтелект може зекономити значну кількість часу дослідника або учня, вивільнивши його для інших напрямків інтелектуальної роботи. До прикладу, цілком

виправдано використовувати штучний інтелект як коректора і редактора тексту, як помічника у пошуку і перекладі іноземних джерел, як критика і опонента.

Видається, що найбільш розумним є диференційований підхід до оцінювання використання штучного інтелекту у науковій та освітній діяльності. Водночас принципи академічної доброчесності не втрачають актуальності незважаючи на будь-які технології: учень чи дослідник має, по-перше, бути чесним, а відтак декларувати використання «цифрового помічника», форму такого використання та обсяг, по-друге, направляти вивільнений час й інтелектуальні ресурси в іншому корисному для навчання або дослідження напрямку. Лише так, на мій погляд, можна забезпечити розумний баланс між сучасними технологіями та моральністю академічного процесу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 19.06.2026).

2. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence. Official Journal of the European Union. 2024. URL: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj (date of access: 19.06.2026).

Ковальчук О. В.
к. мед. н., доцент кафедри внутрішньої медицини №3
Вінницький національний медичний університет імені М.І.Пирогова

ФАНТАСТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ШІ В НАУКОВІЙ ТА ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ І ЇХ ЗВОРТНІЙ БІК

Сучасний розвиток наукових технологій приводить нас на новий рівень можливостей використання ШІ для спрощення та автоматизації процесів створення нових наукових та педагогічних завдань. Удосконалення юридичного супроводу та

адекватний контроль за роботою науковців та студентів різних рівнів навчання, використання для цього технологій ШІ, зможе забезпечити імплементацію закону про академічну доброчесність. Що призведе до профілактики відчуження авторства, академічного плагіату, самоплагіату, та фальсифікації результатів досліджень.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон Україна про Академічну доброчесність, розділ II Основні правила академічної доброчесності, Стаття 7. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text

Фещенко Н. В.
викладач кафедри хімічних технологій та водоочищення
Черкаський державний технологічний університет

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: ВИКЛИКИ 2030

Останніми роками дуже складно уникнути розмов про штучний інтелект. Зараз нейромережі це вже не фантастика з фільмів, таких як «5 Елемент» а реальність, яка входить у наше життя буквально щодня. Коли я дивлюся на те, як швидко все змінюється, то розумію, що цей бум ШІ це не просто тренд. Це серйозна трансформація того, як люди працюють, вчаться і навіть думають.

Спершу розкажу про позитивні сторони штучного інтелекту які спостерігаю . ШІ справді допомагає людям у величезній кількості справ. В професійній сфері це просто рятівник. Програмісти використовують ШІ для написання коду, і якщо говорити чесно, це економить години роботи. Замість того щоб писати код вручну, можна сфокусуватися на логіці та архітектурі проекту. Аналітики використовують нейромережі для обробки величезних масивів даних. Ті речі, на що людині потрібно було б тижні, ШІ робить за хвилини. Голосові асистенти, рекомендації у потокових сервісах, навіть клавіатура у смартфоні, яка передбачає наступне слово. Люди можуть

швидше знайти інформацію, організувати свій час та навіть генерувати ідеї для творчих проектів. Це робить життя зручнішим, менш рутинним.

Але є і негативна сторона ШІ. По-перше - залежність. Я бачу, як люди все більше покладаються на ШІ для базових речей. Люди, а особливо учні та здобувачі освіти, скидають на ШІ свої рутинні задачі, які зазвчиай і формують особистість людини, як в професійній сфері так і в особистій. Розрахунки, написання творів, рефератів, есе, дипломних робіт і тому подібне – деградує процес еволюції людей. Навички атрофуються, а логічне та критичне мислення притупляється. По-друге, багато людей обґрунтовано побоюються, що ШІ заберуть їхні робочі місця. Копірайтери, дизайнери, навіть програмісти, вчителі, маркетологи та багато інших професій чия робота може бути автоматизована. Це справді проблема.

По-третє, ШІ «їсть» тонну даних, які отримує від людей та різних компаній. Величезні обсяги персональної інформації використовуються для навчання моделей. Часто люди навіть не знають, що їхні дані збираються та аналізуються. А там, де дані, там можливі маніпуляції та витіки конфіденційної інформацій. Також, з прогресом відео генерації за допомогою штучного інтелекту – збільшились випадки маніпуляцій зі сторони підлітків, які генерують діп фейкові відео з однокласниками у порнографічному стилі. Такі булінгові та маніпулятивні дії ведуть до підвищення відсотку самогубства серед молоді та терористичних актів в школах та університетах.

Чи замінить ШІ людську творчість? Зараз відбувається бум генерацій пісень та зображень через штучний інтелект, але чи може «машина» створити художній шедевр в який буде закладену людську душу, переживання та сенс? Вже зараз відомі композитори та співаки збираюсь петиції про заборону викладання музики створеної штучним інтелектом на стримінгові платформи. Ми вже живемо в суспільстві в якому технології прогресують «зі швидкістю світла», і наша головна мета – використовувати ці технології в розумний цілях. Люди не обізнані в роботі ШІ, і не знають що ШІ створює екологічну загрозу через колосальне споживання енергії, виснаження водних ресурсів для охолодження серверів та видобуток рідкоземельних металів…

Нагадаю, що в той час коли люди створюються технології через які можуть звільнити 30,000 тисяч співробітників з компанії одним днем - від голоду та хронічного недоїдання страждає близько 8,2% людей на планеті. Ми створюємо технології, які створюють більше нових проблем аніж вирішують ті, які в нас вже століттями. Не треба боятись штучного інтелекту його треба відповідально використовувати він помічник, а не дослідник. ШІ дозволяє робити розширений пошук та систематизований огляд літератури для науковців але відповідальність за результати дослідження навіть систематизовані ШІ несе науковець.

Інновації в освіті — це впровадження нових підходів, методик і технологій, які перетворюють пасивне слухання на активне навчання. Вони фокусуються на розвитку критичного мислення, адаптуються до індивідуальних потреб учнів та ЗВО і готують їх до реального життя.

Ключові трансформації включають:

Штучний інтелект (ШІ) в навчальному процесі: Інтеграція генеративного ШІ та алгоритмів персоналізованого навчання для оптимізації дослідження матеріалу. Акцент зміщується з оцінки кінцевого результату на перевірку самого процесу мислення та аналізу.

Індивідуальні освітні траєкторії: Студенти отримують свободу самостійного вибору спеціалізації та до 50% навчальних дисциплін. Це дозволяє гнучко адаптувати навчання під запити ринку праці.

Трансформація мережі ЗВО (реорганізація): Укрупнення та об'єднання закладів вищої освіти для створення потужних, багатогалузевих університетських центрів, здатних конкурувати на міжнародному рівні.

Цифровізація адміністративних процесів: Розширення можливостей екосистеми Дія та Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) для автоматизації вступу та зберігання документів.

Дуальна освіта та мікрокваліфікації: Посилення практичної підготовки безпосередньо на базі підприємств (дуальна освіта) та можливість швидкого здобуття мікрокваліфікацій (швидких курсів для здобуття конкретних професійних навичок).

Гнучкі терміни навчання: Для випускників оновленої профільної середньої школи (після 12-річної програми) планується скорочення бакалаврату до трьох років.

Можна зробити висновок що впровадження інновацій у вищу освіту базується на інтеграції штучного інтелекту, переході до індивідуальних освітніх траєкторій, оптимізації мережі університетів та міжнародній співпраці відповідно до стандартів ЄС.

Близниченко О. М.
к. т. н., доцент кафедри автоматизації, метрології
та енергоефективних технологій
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ: АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ВИКОРИСТАННІ ШІ ЗДОБУВАЧАМИ

Проблема освітніх інновацій до 2030 року полягає не в нестачі цифрових інструментів, а у формуванні академічно доброчесної культури використання штучного інтелекту здобувачами. Освіта вже не може обмежуватися передаванням знань, які швидко застарівають. Вона має формувати здатність діяти в умовах невизначеності, критично працювати з інформацією, відповідально використовувати ШІ й приймати рішення, що мають професійні наслідки. Тому головний виклик є не технологічним, а педагогічним: чи зможе заклад освіти перетворити ШІ з інструменту швидкого отримання відповіді на засіб розвитку мислення, компетентності та доброчесності.

Актуальність проблеми посилюється тим, що цифровізація змінює не лише форму навчального процесу, а й структуру професійної діяльності. Автоматизація, аналітика даних, генерація контенту, віртуальні лабораторії, адаптивні платформи та інструменти ШІ персоналізують навчання. Водночас вони породжують ризики: нерівний доступ, залежність від алгоритмів, втрату суб’єктності, зниження

доброчесності й копіювання рішень без методичної доцільності. UNESCO наголошує на потребі нового суспільного договору для освіти, орієнтованого на справедливе й стале майбутнє [1, с. 3]. Отже, інновація має оцінюватися не за новизною інструменту, а за тим, чи підвищує вона якість мислення, доступність освіти й відповідальність людини.

Особливої ваги набуває доброчесне використання ШІ здобувачами. Недоброчесним є не сам факт звернення до цифрового асистента, а приховування його ролі, подання згенерованого тексту як власного, використання неперевірених джерел, фіктивних посилань. Академічна доброчесність у Законі України «Про освіту» визначається як сукупність етичних принципів і правил, що забезпечують довіру до результатів навчання [4]. Студент має розуміти: ШІ може допомагати формулювати ідеї, порівнювати підходи, пояснювати помилки й структурувати матеріал, але не повинен замінювати самостійний аналіз, професійне судження й авторський висновок.

Навчати здобувачів правильного використання ШІ потрібно системно. По-перше, викладач має чітко розмежувати дозволені й заборонені способи застосування ШІ для конкретного завдання. По-друге, доцільно вимагати коротку декларацію використання ШІ: з якою метою він застосовувався, які результати були прийняті або відхилені, які джерела перевірено. По-третє, студентів слід навчати верифікації: перевіряти факти, розрахунки, логіку, терміни й упередження. Такий підхід не забороняє технологію, а переводить її в площину відповідальної академічної практики.

Для вищої освіти це означає перехід від логіки «знати тему» до логіки «вміти застосувати знання у складній ситуації». OECD Learning Compass 2030 пов’язує майбутнє навчання зі здатністю створювати цінність, брати відповідальність і діяти в умовах складних виборів [2, с. 4]. У галузі інформаційно-вимірювальних систем це особливо важливо: фахівець має володіти програмним забезпеченням, методами вимірювання й обробки даних та розуміти межі точності, ризики помилкових рішень, стандартизацію, кібербезпеку та етичні наслідки цифрових технологій. ШІ тут є інструментом підтримки мислення, а не заміною професійної компетентності.

У моделі освіти 2030 року викладач має стати проєктувальником освітнього середовища, наставником, модератором дослідницької діяльності та експертом якості результату. Генеративний ШІ може швидко підготувати текст, код або пояснення, однак не замінює здатність викладача формувати проблемні завдання, перевіряти аргументацію й навчати відповідальності. Тому справжня інновація полягає не в забороні ШІ, а в педагогічному супроводі його прозорого, критичного й етичного використання.

Окремої уваги потребує оцінювання. Якщо завдання зводяться до відтворення інформації, цифрові інструменти руйнують об'єктивність контролю. Доцільним є оцінювання процесу мислення, аргументації, практичного продукту й рефлексії. Для технічної освіти ефективними є проєктні завдання, цифрові портфоліо, захист рішень, аналіз помилок і робота з реальними даними. Окремо варто оцінювати, як студент використовував ШІ: чи перевірив відповідь, чи обґрунтував вибір, чи позначив межі достовірності.

Європейський Digital Education Action Plan 2021–2027 акцентує якісну, інклюзивну цифрову освіту й розвиток компетентностей [3]. Проте університетська трансформація не повинна зводитися до закупівлі платформ. Потрібні внутрішні стандарти цифрової педагогіки: правила доброчесного використання ШІ, захист даних, підготовка викладачів, аудит курсів і підтримка студентів. Отже, доброчесне використання ШІ здобувачами має стати не додатковою технічною навичкою, а складовою академічної культури, професійної відповідальності та якості вищої освіти. Доцільними пропозиціями є: університетські політики використання ШІ; навчання студентів промптингу, перевірці результатів і декларуванню допомоги ШІ; проєктне навчання; оцінювання через портфоліо й захист рішень; підвищення компетентності викладачів і рівний доступ до технологій.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. UNESCO. Reimagining our futures together: a new social contract for education. Paris : UNESCO, 2021. 186 p.

2. OECD. OECD Learning Compass 2030. Paris : OECD, 2019. URL: https://www.oecd.org/education/2030-project/ (date of access: 19.06.2026).

3. European Commission. Digital Education Action Plan 2021–2027. URL: https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan (date of access: 19.06.2026).

4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення: 19.06.2026).

Розділ 4

Міжнародна програма
підвищення кваліфікації

«ТРАНСФЕР ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ: ШВЕЙЦАРСЬКА СИСТЕМА КРІЗЬ ПРИЗМУ ЛІДЕРСТВА В ОСВІТІ»

(Швейцарія)

27.04–05.06.2026

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД | ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ | ЛІДЕРСТВО В ОСВІТІ | РОЗВИТОК ТА ЯКІСТЬ

SAFE AND ADAPTIVE EDUCATION IN UKRAINE:
SCHOOLS IN SHELTERS, METRO SCHOOLS AND FRONTLINE REGIONS (2022–EARLY 2026)

IIASC FOUNDATION

Ensuring the right to education in conditions of war

1 SAFE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

SCHOOLS WITH SHELTERS
(AS OF MARCH 2026)

3,543
general secondary education institutions have shelter facilities

out of **14,540** institutions (24.4%)

105
underground schools (metro schools) operate in 9 regions of Ukraine

Shelter classroom in a school

Metro school interior in Kharkiv

KEY FACTS

- Shelters protect children and teachers from threats and allow education to continue on-site.
- The number of schools with shelters has more than tripled since 2022.
- Metro schools provide safe, accessible and modern learning environments.

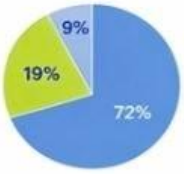
2 ADAPTIVE EDUCATIONAL NETWORK

EDUCATIONAL NETWORK IN FRONTLINE AND DE-OCCUPIED REGIONS
(AS OF MARCH 2026)

- Frontline regions
  1,182 institutions (8.1%)
- De-occupied territories
  1,632 institutions (11.2%)
- Other regions
  11,726 institutions (80.7%)

ADAPTIVE LEARNING FORMATS
(SCHOOLS AND UNIVERSITIES, 2026)

- Blended learning (combination of offline and online)
- Full-time learning (where safety allows)
- Fully online / distance learning

KEY PRINCIPLES

Safety first | Flexibility and continuity | Student-centered approach | Partnership and international cooperation

Shelter learning space in a school

Online learning on the platform "All-Ukrainian School Online"

3 EDUCATION IN CHALLENGING (CONTEXT) REGIONS

LEARNING CONTINUES DESPITE SECURITY RISKS
(2026)

- More than 360,000 students in frontline regions continue their studies.
- Remote and blended learning models are widely implemented.
- Local communities, NGOs and international partners support safe access to education.

SCHOOLS IN SHELTERS (2026)

- Classes in shelters and protective spaces
- Modernized infrastructure with ventilations, Wi-Fi, sanitary facilities
- Psychological support for students and teachers

METRO SCHOOLS (2026)

- Function in underground infrastructure
- Fully equipped classrooms, libraries, zones for rest and activities
- Combine safety with quality education

FOCUS AREAS (2026)

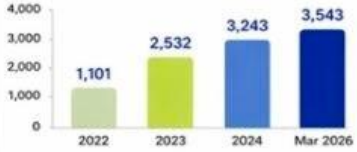
- Infrastructure development
- Teacher training and well-being
- Digital transformation
- Mental health and psychosocial support
- Inclusion and equal opportunities

Cloakroom and rest area in a school

4 DYNAMICS OF SAFE EDUCATIONAL SPACES DEVELOPMENT

THE NUMBER OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS WITH SHELTER FACILITIES HAS CONTINUED TO GROW

Continuous investment in safe educational spaces ensures accessibility and learning continuity.

5 OFFICIAL SUPPORT AND INVESTMENT

- In 2025 the Government of Ukraine approved mechanisms for financing the creation and modernization of protective educational spaces.
- In 2025 a large-scale state program is being implemented with a budget of **5 billion UAH** for equipping school shelters.
- The program includes the creation of more than **100 new** safe educational spaces across various regions of Ukraine.

Ukrainian education proves every day: we adapt, we teach, we learn – and we build the future together.

Education is our strength.
The future is our mission.

SCAN FOR MORE INFORMATION

mon.gov.ua

SOURCES:

- Ministry of Education and Science of Ukraine (mon.gov.ua)
- Ministry of Education and Science of Ukraine (Monitoring of the educational process 2022–March 2026)
- UNICEF Ukraine – Education in Emergencies (unicef.org/ukraine)
- State Budget of Ukraine 2025 (mof.gov.ua)
- Data for the territory temporarily occupied by the Russian Federation is not included.

Data as of March 2026

СИСТЕМА ОСВІТИ УКРАЇНИ
ОГЛЯД ТА КЛЮЧОВІ ПОКАЗНИКИ (2026)

IIASC FOUNDATION

Якісна освіта для розвитку, інновацій та відновлення України

1 СТРУКТУРА СИСТЕМИ ОСВІТИ

Система освіти України побудована на принципах безперервності, доступності та рівних можливостей на всіх рівнях.

Раннє дошкільне виховання від 0 до 6 років	дитячі садки, центри сімейної форми виховання
Початкова освіта 1–4 класи, вік 6–10	початкові школи, ліцеї, гімназії
Базова середня освіта 5–9 класи, вік 11–15	базові середні школи, ліцеї, гімназії
Профільна середня освіта 10–12 класи, вік 16–18	академічні ліцеї, професійні ліцеї
Професійна (професійно-технічна) освіта	професійні коледжі, заклади професійної освіти, центри професійної досконалості
Вища освіта (бакалавр) 3–4 роки	університети, академії, інститути, консерваторії
Вища освіта (магістр) 1–2 роки	університети, академії, інститути, консерваторії
Третій (освітньо-науковий) рівень (PhD) 3–4 роки	університети, наукові установи
Наукові ступені (доктор наук)	доктор наук (Dr. Sc.)
Вчені звання (професор)	вчене звання професора

Навчання протягом життя та освіта дорослих
формальна, неформальна та інформальна освіта впродовж життя

2 КЛЮЧОВІ ПОКАЗНИКИ СИСТЕМИ ОСВІТИ (2025–2026)

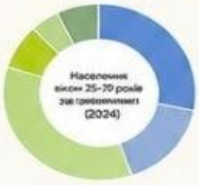
ЗАГАЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА (НАВЧАЛЬНИЙ РІК 2025/2026)

- **12 743** заклади загальної середньої освіти
- **3,7 млн** учнів
- **≈361 000** педагогів
- **10 079** закладів розташовано на територіях, підконтрольних Україні
- **2 664** заклади розташовано у прифронтових або інших регіонах
- **≈20%** учнів навчаються дистанційно або у змішаному форматі

ВИЩА ОСВІТА (2025)

- **333** заклади вищої освіти
- **1,0 млн** студентів
- **≈78 000** науково-педагогічних працівників

ОСВІТА ТА РИНОК ПРАЦІ

- 29,1% вища освіта
- 54,9% повна загальна середня освіта
- 9,6% професійна (професійно-технічна) освіта
- 6,4% базова загальна середня освіта або нижче

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ В ОСВІТІ

- **>98%** шкіл підключені до мережі Інтернет
- **≈80%** шкіл використовують цифрові інструменти у навчанні
- **усі університети** надають онлайн-платформи для навчання та сервісів
- **усі цифрові сервіси** застосунок Дія

3 РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ (2025)

ЗАКЛАДИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗА МАКРОРЕГІОНАМИ

- Захід – 2 746
- Центр – 3 267
- Північ – 1 468
- Південь – 2 063
- Схід* – 1 199

* Дані по тимчасово окупованих територіях у складі РФ не включено.

ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА МАКРОРЕГІОНАМИ

- Захід – 98
- Центр – 100
- Північ – 50
- Південь – 45
- Схід* – 40

* Дані по тимчасово окупованих територіях у складі РФ не включено.

ЛЮДИ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ
(населення віком 25–70 років, 2024)

6,8 млн людей

Це **29,1%** населення віком 25–70 років

4 КЛЮЧОВІ ФАКТИ ПРО ОСВІТУ В УКРАЇНІ

- Освіта в Україні гарантується Конституцією України та Законом України «Про освіту».
- Держава забезпечує безоплатний доступ до повної загальної середньої освіти в державних і комунальних закладах.
- Україна реформує систему освіти відповідно до європейських стандартів та принципів Європейського простору вищої освіти.
- Понад 1,6 млн внутрішньо переміщених дітей продовжують здобувати освіту.
- Пріоритет — безпека: тисячі шкіл використовують укриття, підземні простори та безпечні освітні середовища.
- Освіта є пріоритетом для відновлення та майбутнього розвитку України.

5 ВИЩА ОСВІТА: ГАЛУЗІ НАВЧАННЯ (2025)

- 18,4% Бізнес, адміністрування та право
- 16,5% Інженерія, виробництво та будівництво
- 13,8% Освіта
- 11,6% Охорона здоров'я та соціальне забезпечення
- 10,2% Інформаційні технології
- 7,7% Природничі науки, математика та статистика
- 21,8% Інші галузі

РІВНІ ПІДГОТОВКИ У ВИЩІЙ ОСВІТІ

Бакалавр (3–4 роки) → Магістр (1–2 роки) → PhD (3–4 роки) → Доктор наук (Dr. Sc.)

6 УКРАЇНА ІНВЕСТУЄ В ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

- **7,6%** ВВП спрямовано на сферу освіти у Державному бюджеті України у 2025 році.
- Безперервні інвестиції в інфраструктуру, цифровізацію, підтримку вчителів та сучасні освітні середовища.
- Попри повномасштабну війну, Україна зберігає доступність освіти для мільйонів здобувачів.
- Освіта — фундамент перемоги та майбутнього України.

ДЖЕРЕЛА:

- Міністерство освіти і науки України (mon.gov.ua)
- Державна служба статистики України (ukrstat.gov.ua)
- Освітній аналітичний центр України (osvita.ua)
- Закон України «Про освіту»
- Державний бюджет України 2025 (mof.gov.ua)

СКАНУЙТЕ ДЛЯ БІЛЬШЕ ІНФОРМАЦІЇ

mon.gov.ua

Українська освіта доводить щодня: ми адаптуємося, навчаємо, вчимося — і разом будуємо майбутнє.

Освіта — наша сила. Майбутнє — наша місія.

PROFESSIONAL DEVELOPMENT AND LIFELONG LEARNING FOR EDUCATORS IN UKRAINE

IIASC FOUNDATION

2025–2026: Building resilience. Strengthening skills. Supporting learners.

Continuous professional development (CPD) empowers educators to provide quality education, support learners in crisis and drive the recovery of Ukraine.

1 PROFESSIONAL DEVELOPMENT AT A GLANCE (2024)

~523,000
pedagogical and scientific-pedagogical workers in the education system of Ukraine*

>1.5 million
participations in professional development activities (formal and non-formal) in 2024

>1,100
provider institutions offer professional development programs for educators

30+
average hours of professional development per educator recommended annually

* Data: State Statistics Service of Ukraine, "Education of Ukraine" 2024 (monitoring 2023/2024). Educational staff includes teachers of general secondary, vocational, professional (vocational-technical) and higher education institutions.

Training session for educators at the Ministry of Education and Science of Ukraine

3 PRIORITY COMPETENCIES FOR EDUCATORS IN 2025–2026

- Safety and security in educational environment
- Mental health, psychological support and stress resilience
- Inclusive education and support for children affected by war and displacement
- First aid and emergency response
- Digital and AI literacy, digital pedagogy
- Assessment, learning outcomes and formative evaluation
- Communication, conflict resolution and mediation
- Project management, grant literacy and resource mobilization

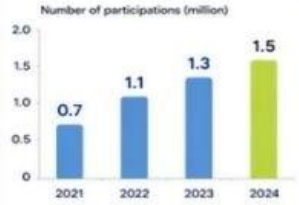
4 FORMATS OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT

- Online courses and webinars
- Face-to-face trainings and workshops
- Blended learning programs
- Mentoring and peer learning networks
- Micro-credentials and short-term certification programs
- International programs and academic mobility

Online learning on the educational platform "EdWay"

5 PARTICIPATION IN PROFESSIONAL DEVELOPMENT (Formal and non-formal learning)

In 2024, more than **1.5 million** participations in professional development activities were recorded.

The number has more than doubled since 2021.

Source: Ministry of Education and Science of Ukraine, Directorate of Higher Education and Education of Adults. Data as of December 2024.

6 SUPPORT FOR EDUCATORS IN FRONTLINE AND HIGH-RISK REGIONS

- Specialized training on safety, risk awareness and emergency response
- Psychological support programs and peer support groups
- Access to offline learning resources and mobile training hubs
- Additional opportunities for self-paced online learning
- Targeted grants and incentives for professional development

Mobile Training Hub – learning opportunities closer to educators in communities

7 EXAMPLES OF IN-DEMAND PROGRAMS (2025–2026)

- ✓ First aid and basic life support
- ✓ Mental health and psychosocial support (MHPSS)
- ✓ Working with children affected by war and trauma
- ✓ Inclusive education and Universal Design for Learning (UDL)
- ✓ Digital tools, AI in education and cybersecurity
- ✓ Formative assessment and competency-based learning
- ✓ Classroom management in crisis situations
- ✓ Ukrainian language in education and multilingual classrooms
- ✓ STEM/STEAM education and project-based learning
- ✓ Academic integrity and anti-corruption in education
- ✓ Environmental education and sustainable development

8 QUALITY ASSURANCE OF CPD

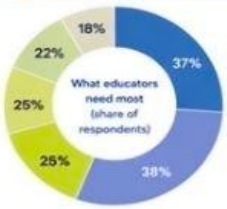
Programs are developed and approved in accordance with the Procedure for the enhancement of professional development of pedagogical and scientific-pedagogical workers (MOES Order No. 36, 15.01.2018).

Quality assurance is ensured through accreditation of provider institutions and program evaluation.

Professional development can lead to certificates, micro-credentials and credits (ECTS).

Monitoring and analysis are carried out by the Ministry of Education and Science of Ukraine to ensure relevance and impact.

9 KEY SURVEY RESULTS (2024)

- **42%** Psychological support and stress resilience
- **37%** Digital skills and tools for teaching
- **31%** Working with children affected by war
- **28%** Inclusive education
- **28%** First aid and sealce
- **25%** Assessment and learning outcomes
- **18%** Project management and grants

Source: Ministry of Education and Science of Ukraine. "Professional development of pedagogical workers: needs and priorities" (2024).

10 KEY NATIONAL INITIATIVES AND PLATFORMS

EdWay	EdWay – National Platform for Professional Development of Educators (edway.in.ua)	Courses, webinars, communities and resources for educators.
	All-Ukrainian School Online (nus.org.ua)	Online lessons, webinars and training materials for teachers.
Prometheus	Prometheus (prometheus.org.ua)	Open online courses for educators on pedagogy, digital skills, inclusion and more.
EU4Skills	EU4Skills: Better Skills for Modern Ukraine (eu4skills.org.ua)	EU initiative supporting skills development and CPD.

11 LEGAL FRAMEWORK

Law of Ukraine "On Education" (2017) Article 59 – Professional development of pedagogical workers.

Law of Ukraine "On Complete General Secondary Education" (2020) Article 28 – Professional development of teachers.

Procedure for the enhancement of professional development of pedagogical and scientific-pedagogical workers (MOES Order No. 36, 15.01.2018).

First aid training for educators

12 SCAN FOR MORE INFORMATION

mon.gov.ua

Official information on education and professional development from the Ministry of Education and Science of Ukraine.

SOURCES

- Ministry of Education and Science of Ukraine (mon.gov.ua)
- State Statistics Service of Ukraine (ukrstat.gov.ua)
- Directorate of Higher Education and Education of Adults (mon.gov.ua)
- Education Analytics of Ukraine (osvita.ua)
- EdWay – National Platform for Professional Development of Educators (edway.in.ua)
- Prometheus (prometheus.org.ua)
- EU4Skills: Better Skills for Modern Ukraine (eu4skills.org.ua)
- All-Ukrainian School Online (nus.org.ua)

Investing in educators – investing in the future of Ukraine.
Stronger teachers – stronger nation.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗМІСТ ПУБЛІКАЦІЙ

Опубліковані тези, есе та інші матеріали, розміщені в електронному збірнику та на вебресурсах організаторів, надаються «як є» і «за наявності».

Організатори міжнародних стажувань не гарантують безперебійну роботу вебресурсів, відсутність технічних помилок або постійну доступність електронних матеріалів.

Організатори не несуть відповідальності за будь-які прямі чи непрямі збитки, втрату даних, упущену вигоду або інші наслідки, що можуть виникнути в результаті використання чи неможливості використання опублікованих матеріалів.

Відповідальність за достовірність викладених фактів, результатів досліджень, статистичних даних, цитат, ілюстративних матеріалів, дотримання вимог академічної доброчесності та авторського права повністю покладається на авторів публікацій.

Організатори стажувань не здійснюють наукової експертизи фактичних даних, наведених авторами, та не несуть відповідальності за зміст опублікованих матеріалів, висловлені в них думки, оцінки чи висновки, які можуть не збігатися з офіційною позицією організаторів або партнерських установ.

У разі виявлення порушень законодавства, норм академічної доброчесності, авторського права чи прав третіх осіб організатори залишають за собою право відкликати (видалити) відповідну публікацію з електронного збірника та пов'язаних інформаційних ресурсів без попереднього повідомлення автора.